બાગો બહાર

યાને

ચાર દુરવેશનો કીસ્સો.

જેમાં મુલ્કે અજમનો શાહજાદો ફરંગની શાહજાદી ઉપર આશક થઇ તેની તલાશમાં જઈ તેને પોતાના હાથ કરેછે, અને બહેઝાદખાંની તેઓના સાથે વફાદારીનો સંપુરણ અહેવાલ સમાવવામાં આવીઓ છે.

ઊરદુઝબાન ગુજરાતી હરફોમાં

છપાવી પ્રગટ કરનાર

શેખ નુરૂદીન જીવાખાન.

મુંબઈ

ગુજરાત પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં

કાલીદાસ સાંકળચંદે છાપ્યો છે.

સને ૧૮૮૫ ઈસવી. ૧૩૦૨, હીજરી

કીમ્મત રૂપીઓ એક.

२७५९

દીબાચા.

—————.o.—————

સુબ હાન અલ્લાહ કયા સાને હએ કે જીસને એક મુઠી ખાકસે કયા કયા સુરતેં ઓર મીટીકી મુરતેં પયદાકી બા વજુદ દો રંગકે એક ગોરા એક કાલા ઓર યેહી નાક કાન હાથ પાંવ સબકો દીએ હએં તીસપર રંગ બેરંગ કી શકલેં જુદી જુદી બનાઈ કે એકકી સજ વજસે દુસરેકા ડીલ ડોલ મીલતા નહીં કરોડો ખલકતમેં જીસકો ચાહીએ પહેછાન લીજીએ આ સમાન ઊસકે દરીયાએ વહદતકા એક બુલબુલા હએ ઓર ઝમીન પાની કા બતાશા લેકીન યેહ તમાસા હએ કે સમંદર હઝારોં લહેરેં મારતા હએ પર ઊસકા બાલ બીંગા નહી કર સકતા જીસકી યેહ કુદરત ઓર શવક તહો ઊસકી હમ્દોસનામેં ઝબાન ઇનસાનકી ગોયા ગુંગી હએ કહેતો કયા કહે બેહેતર યું હએ કે જીસ બાતમેં દમ ન મારસકે ચુપકા હો રહે.

નઝમ.

અરશસે લે ફરશ તક જીસકા કે યેહસા માનહએ,
હમ્દ ઊસકી ગર લીખા ચાંહું તો કયા ઇમકાનહએ.
જબ પયમબરને કહાહો મએને પહેછાના નહી,
ફેર જો કોઇ દાવા કરે ઇસિકા બડાનાદાન હએ.
રાત દીન યેહ મેહેરો માહ ફીરતેહએ સુનઅત દેખને,
પર હરેક વાહેદકી સુરત દીદએ હએરાન હએ.
જીસકા સાની ઓર મુકાબીલ હએ ન હોવેગા કભુ,
અએસે યકતાકો ખુદાઈ સબતરેહ શાયાન હએ.
લેકીન ઇતિના જાનતા હું ખાલીકો રાઝીક હએ વોહ.
હર તરેહસે મુજહપર ઊસકા લુત્ફ ઓર એહસાન હએ.

નાત.

ઓર દરૂદ ઊસકે દોસ્તપર જીસકે ખાતીર ઝમીન ઓર આસમાનકો પયદા કીયા ઓર દરજા રીસાલતકા દીયા.

ન ઝ મ.

જીસમે પાકે મુસતફા અલાહકા એક નુરહએ,
ઇસ લીએ પરછાઈ ઊસ કદકી ન થી મશહુર હએ.
હોસલા મેરા કહાં ઇતના જો નાત ઊસકી કહું,
પર સુખન ગોયોંકા મેહભી કાએદા દસ્તુર હએ.

ઓર ઉસકી આલપર સલવાત ઓર સલામ જો હએં બારા ઇમામ.

ન ઝ મ.

હમ્દે હક ઓરનાતેઅહમદકા યહાં કર ઇનસીરામ,
અબ મએં આગાઝ ઊસકો કરતાહું જો હએ મનઝુરકામ.
યા ઇલાહી વાસ્તે અપને નબીકી આલકે.
કર યેહ મેરી ગુફ્તગો મકબુલે તબએ ખાસો આમ.

મનશા ઇસ તાલીફકા યેહ હએ કે સન એક હઝાર દોસો પનદરા બરસ હીજરી ઓર અઠારા સો એક સાલ ઇસવી મુતાબીક એક હઝાર દો સો સાત સને ફસલી કે અહદમેં અશરફુલ અશરાફ મારકવીઝ વેલેઝલી ગવ. રનર જનરલ લાર્ડ મોરનીંગટન સાહેબ કે જીનકી તારીફમેં અકલ હએરાં ઓર ફહમ સરગરદાં હએ જીતને વસ્ફ સરદારોંકો ચાહીએ ઊનકી ઝાતમેં ખુદાને જમઅ કીયે હએં ગરઝ કીસમતકી ખુબી ઇસ મુલકકી થી જો અએસા હાકીમ તશરીફ લાયા જીસકે કદમકે ફએઝસેએક આલમને આરામ પાયા મજાલનહી કે કોઇકીસુપર ઝબરદસ્તી કર સકે શેર ઓર બકરી એક ઘાટ પાની પીતેહએં સારે ગરીબ ગુરબા દુઆ દેતેહએ ઓર જીતેહએં ચરચા ઇલમકા ફએલા સાહેબાને ઝીશાનકો શોક હુવા કે ઊરદુકી ઝબાનસે વાકીફ હોકર હીંદુસ્તાનીઓંસે ગુફતો શુનુદકરેં ઓર મુલકી કામકો બ અગાહી તમામ અંજામ દેં ઇસિવાસ્તે કીતાબે ઇસી સાલ બમુજબ ફરમાયશકે તાલીફ હુઇ.

બાદ ઇસ કીતાબ ગવહરેનાયાબકી ખ્વાહીશ હર શેખોશાબકોહુઇ ખુસુસન અહલે ગુજરાત ઓર અહલે બંબઇકી બાઝીબાઝીકોમ ઊરદુઝબાનસે બે બહેરાહએં ઇસ બહરે લતાફતસેનાઆશનાહએં ઇસલીએ ચંદ સાહેબાને ગુજરાતીખ્વાનને તરગોબદી કે યેહ કીસ્સા ઊરદુઝુબાન. ઓર ગુજરાતીહરફોંમેં છપે ઇસફએઝસે આમસે કોઇ મહરૂમ ન રહે ઇસબાએસ કમતરીન બનદએ શફીઊલમુઝનબીન શેખ નુરોદીન જીવાખાનને સન ૧૨૯૪ હીજરી ઓર સન ૧૮૭૭ ઇસવીમે સોખીન લોકોકે બાસ્તે છપવાકર પ્રસીધ કીયા હે તાકે મુશતરી આંનેઝીશાનકો ખરીદનેમેં દીકકતનહો થોડીકીમતમે લુતફ બેઅંદરઝાહા સીલહો ખુશદીલહો એકકે દેખેંસે દુસરેકી દીદકા ઇશતેયાક કામીલહો ફકત.

શુ રૂ કી સ્સે કા.

———:o:———

અબ આગાઝ કીસ્સેકા કરતાહું ઝરા કાન ધર સુનો ઔર મુનસફી કરો સએરમેં ચહાર દુરવેશકે યું લીખા હએ ઔર કહેનેવાલેને કહાહકે કે આગે રૂમ કે મુલ્કમેં કોઇ શાહેનશાહ થા કે નવશેરવાન કીસી અદાલત ઔર હાતીમ કીસી સખાવત ઊસકી ઝાતમેંથી નામ ઉસકા આઝાદ બખ્ત ઔર શાહેરે કુસતુનતીઆ જીસકો ઇસત બોલ કહેતે હએ ઊંસકા પાએતખ્ત થા ઊસકે વકતમેં રઇયત આબાદ ખઝાના મામુર લશકર મુરફ્ફા ગરીબ ગુરબા આસુદા અએસી બએનસે ગુઝરાન કરતે ઔર ખુશીંસે રહેતે કે હરેકકે ઘરમેં દીન ઇદ રાત શબેબરાતથી ઓર જીતને ચોર ચીકાર જેબકતરે સુબહખેઝે ઊઠાઇગીરે દગાબાઝથે સબકો નીસ્તોનાબુદ કરકે નામો નશાન ઉનકા અપને મુલકભરમે નરખ્ખાથા સારી રાત દરવાઝે ઘરોંકે બંદ નહોતે ઓર દુકાનેં બાઝારકી ખુલી રહેતી રાહી મુસાફીર જંગલ મએદાનમેં સોના ઉછાલતે ચલેજાતે કોઇ ન પુછતા કે તુમ્હારે મુહમેં કએ દાંતહએ ઓર કહાં જાતેહો ઉસબાદશાહકે અમલમેં હઝારોં શાહેરથે ઓર કઇ સુલતાન નઅલબંદી દેતે અએસી બડી સલતનપર એક સાઅત અપને દીલકો ખુદાકી યાદ ઓર બંદગીસે ગાફીલ નકરતા આરામ દુનીયાકા જો ચાહીએ સબ મૌજુદથા લોકીન ફરઝંદ ઝીંદગાનીકા ફલહુએ ઉસકી કીસમતકે બાગમેં નથા ઇસખાતીર અકસર ફીકરમંદ રેહતા ઓર પાંચો વકતકી નમાઝકેબાદ અપને કરીમસે કહેતા કે અએ અલ્લાહ મુજહઆજીઝકો તુને અપની ઇનાયતસે સબ કુછદીયા લેકીન એક ઇસ. અંધેરે ઘરકા દીયા ન દીયા યેહી અરમાન જીસેં બાકી હયે કે મેરા નામ લેવા ઓર પાનીદેવા કોઇ નહીં ઓર તેરે ખઝાનએં ગએબમેં સબકુછ મૌજુદહએ એક બેટા જીતાજાગતા મુજહેદે તો મેરા નામ ઓર ઇસ સલતનતકા નશાન કાયમ રહે ઇસી ઊંમેદમેં બાદશાહકી ઊમર ચાલીસ બરસકી હોગઇ, એક દીન શીશા મહેલમેં નમાઝ અદાકરકર વઝીફા પડરહેથે એકબારગી આઇનેકી તરફ જો ખીઆલ કરતે હએં તો એક સુફીદ બાલમુછોંમેં નઝર આયા કે મા-

નીંદ તારેમુકકેશકે ચમક રાહાહએ બાદશાહ દેખ આબદાદા હુએ ઓ
ર થંડી સાંસ ભરી ફેર દીલમેં અપને સોંચ કીયા કે અફસોસ તુને
અપની ઊમર નાહક બરબાદ કી ઓર ઈસ દુનીઆકી હીરસમેં એક
આલમકો ઝેરો ઝબરકીયા ઈતિના મુલ્કજો લીયા અબ તેરે કીસકામ આ
વેગા આખીર યેહ સારા માલો અસબાબ કોઈ દુસરા ઉડાવેગા તુજ
હેતો પએગામ મોતકા આચુકા અગર કોઇ દીન જીએભીતો બદનકી
તાકત કમ હોગી ઇસસે યેહ માલુમ હોતા હએ કે મેરી તકદીરમેં ન
હી લીખાયા કે વારીસ છતર ઓર તખ્તકા પએદાહો આખીર એક રોઝ
મરના હએ ઓર સબકો છોડ જાના હએ ઇસસે યેહી બેહતર હએ કે મએં-
હી છોડદુ ઓર બાકી ઝીંદગી અપને ખાલીકકી યાદમેં કાટું યેહ બાત અ
પને દીલમેં ઠહેરા કર! પાઈને બાગમેં જાકર સબ મુજરાઇયોંકો જવાબ દેકર
ફરમાયા કે કોઈ આજસે મેરે પાસ ન આવે સબ દીવાને આમમેં આયા
જાયા કરેં ઓર અપને કામમેં મુસતઅદ રહેં યેહ કહેકર આપ એક મકાનમેં
જા બએઠે ઓર મુસલ્લા બીછાકર ઇબાદતમેં મશગુલ હુએ સીવા રોને ઓ
ર આહ ભરને કે કુછ કામ નથા ઇસી તરેહ બાદશાહ આઝાદ બખ્તકો કઈ
દીન ગુઝરે શામકો રોઝા ખોલનેકે વકત એક છોહારા ઓર તીન ઘુંટ પાની
પીતે ઓર તમામ દીન રાત જાનમાઝપર પડે રહેતે ઇસબાતકા બાહેર ચર
ચા ફએલા રફતા રફતા તમામ મુલકમેં ખબર ગઈ કે બાદશાહને બાદશા
હતસે હાત ખીંચકર ગોશા નશીની ઇખત્તીયાર કી ચારોં તરફ ગનીમોં ઓ
ર મુફસીદોં ને સર ઉઠાયા ઓર કદમ અપની હદસે બડાયા જીસને ચા
હા મુલ્ક દબા લીયા ઓર સરંજામ સરકશીકા કીયા જહાં કહીં હાકીમથે
ઉન ઉનકે મુલ્કમેં ખલલે અઝીમ વાકેહુવા હરેકસુબેસે અરઝી બદ અમલી
કી હુઝુરમેં પહોંચી દરબારી ઉમરા જીતનેથે જમાહુએ ઓર સલાહ મ
સલહત કરનેલગે આખીર યેહ તજવીઝ ઠહેરી કે નવાબ વઝીર ઓકીલ
ઓર દાનાહએ ઓર પાદશાહકા મુકસીબ ઓર મોઅતમીદહએ ઓર દરં
જેમેંભી સબસે બડાહએ ઉસકી ખીદમતમેં ચલેં દેખેં વોહ કયા મુનાસા
બ જાનકર કહેતાહએ સબ બડેબડે અમીર વઝીરકે પાસ આએ ઓર કહા
પાદશાહકી યેહ શુરત ઓર મુલ્કકી વોહ હકીકત અગર ચંદે ઓર તગ
ફુલ હુવા તોઇસ મેહનતકા મુલ્ક લીઆ હુવા મુફતમેં જાતા રહેગા ફેર
હાથઆના બહોત મુશકીલહએ વઝીર પુરાના કદીમ નમકહલાલ ઓર

અકલમંદ નામભી ખીરદમંદ ઇસ્મ બા મુસમ્માથા બેલા અગરચે પાદશાહને હુઝુરમેં આનેકો મના કીયા હુએ લેકીન તુમ ચલે મઐંભી ચલતા હું ખુદાકરે બાદશાહકી મરઝી આવે જો રૂબરૂ બુલાવે યેહ કહેકર સબકો અપને સાથ દીવાને આમતલક લાયા ઊનકો વ્હાં છોડ કર આપ દીવાને ખાસમેં આયા ઔર બાદશાહકી ખીદમતમેં મહેલીકે હાથ કહેલા ભેજા કે યેહ પીરગુલામ હાઝીરહૂએ કઇદીનોસે જમાલે જહાંઆરા નહી દેખા ઊમીદવારહું કે એકનઝર દેખકર કદમબોસી હાસીલકરૂં તો ખાતીર જમા હો યેહ અરઝ વઝીરકી બાદશાહને સુની અઝબસકે કદામત ઔર ખએર ખ્વાહી ઔર તદબીર ઔર જાંનીસારી ઊસકીજાનતેથે ઔર અકસર ઊસકી બાતમાનતેથે બાદ તઅમ્મુલકે ફરમાયા ખીરદમંદકો બુલાલો બારે જબ પરવાનગી હુઇ વઝીર હુઝુરમેં આયા આદાબ બજા લાયા ઔર દસ્તબસ્તા ખડા રહા દેખાતો બાદશાહકી અજબ શુરત બનરહીહએ કે ઝારબઝાર રોને ઔર દુબલાપેસે આંખોંમેં હલકે પડગએ હએં ઔર ચેહેરા ઝરદ હોગયા હએ ખીરદમંદકો તાબ નરહી બેઇખતીઆર કદમોંપર જા ગીરા, બાદશાહને હાથસે સર ઊઠાયા ઔર ફરમાયા લો મુજહેદેખા ખાતીર જમાહુઇ અબજાઓ ઝીયાદા મુજ્હે નસતાઓ સલતનત કરો ખીરદમંદ સુનકર ધાડ મારકર રોયા ઔર અરઝકી ગુલામકો આપકે તસદદુક ઔર સલામતીસે હમેશા બાદશાહત મયસ્સર હએ લેખીન જહાં પનાહકી યકબયક ઇસતરેહકી ગોશા ગીરીસે તમામ મુલ્કમેં તહલ્કા પડગયા હએ ઔર અંજામ ઇસકા અછા નહીં યેહ કયા ખીયાલ મીઝાજે મુબારકમેં આયા અગર ઇસખાનદાન મોરૂસીકોભી મહવ્મ ઇસ રાજ્ઞેકા કીજીએતો બેહતરહએ જો કુછ અકલે નાકીસમેં આવે ઇલતીમાસ કરે ગુલામોંકો જો યેહ સરફરાઝી આં ખુંશી હએં ઇસીદીનકે વાસ્તે કે બાદશાહ અબ એશો આરામ કરે ઔર નમક પરવરદે તદબીરમેં મુલક કી રહે ખુદા નખ્વાસ્તા જબ ફીકર મીઝાજે આલીકે લાહક હુઇતો બનદાહાએ બાદશાહી કીસદીન કામ આવેંગે બાદશાહને કહા સચ કહેતા હએ પર જો ફીકર મેરે જીકે અંદર હએસો તદબીરસે બાહેર હએ સુન અએ ખીરદમંદ મેરી સારી ઊમર ઇસી મુલકગીરીકે દરદ સરમેંગઇ અબ યેહ સીનો સાલ હુવા આગે મોત બાકી હએ સો ઊસકાભી પએગામ આયા કે સી

ચાહબાલ સુફીદ હોગયેહે ચોહ મસલહુએ કે સારી રાત સોએ અબ સુ
બેહાભી ન જાગે અબતલક એક બેટા પએદા ન હુવા જો મેરી ખાતી
ર જમા હોતી ઇસલીએ દીલ સખ્ત ઉદાસ હુવા ઓર મએં સબકુ
છ છોડ બએઠા જીસકા જી ચાહે મુલકલે યા માલ મુજ્હે કુછ કામ ન
હીં બલકે કોઇ દીનમે યેહ ઇરાદા રખતાહું કે સબ છોડ છાડકર જં.
ગલ ઓર પહાડોંમેં નીકલ જાઊં ઓર મુંહ અપના કીસીકો ન દીખ
લાઊં ઇસી તરેહ યેહ ચંદરોઝ કી ઝીંદગી બસર કરૂં અગર કોઇ મ
કાન ખુશઆયા તો વહાં બએઠકર બંદગી અપને માબુદકી બજાલાઊ
ંગા શાયદ આકેબત બખએરહો ઓર દુનીયાકો તો ખુબ દેખા કુછ મ
ઝા નપાયા ઇતની બાત બોલકર ઓર એક આહ ભરકર બાદશાહ ચુ
પ રહે ખીરદમંદ ઉનકે બાપકા વઝીર થા જબ યેહ શાહઝાદેથે તબસે
મોહબત રખતાથા અલાવા દાના ઓર નેકઅંદેશથા કહેને લગા ખુદાકી
જનાબસે નાઉમીદ હોના હરગીઝ મુનાસીબ નહી જીસને હઝદા હઝાર આ
લમકો એક હુકમમેં પએદા કીયા તુમ્હે અવલાદ દેની ઉસકે નઝદીક કયા
બડી બાત હએ કીબલએ આલમ ઇસ તસવ્વારે બાતીલકો દીલસે દુરકરો
નહીતો તમામ આલમ દરહમ બરહમ હોજાવેગા ઓર યેહ સલતનત કીસ
કીસ મેહનત ઓર મશાકતસે તુમ્હારે બુઝરગોંને ઓર તુમને પએદા કી હ
એ એક ઝરેમેં હાથસે નીકલ જાએગી ઓર બેખબરીસે મુલક વીરાન હો
જાવેગી ખુદાન ખ્વારતા બદનામી હાસીલ હોગી ઓર રોઝે કોયામતકો
બાઝ પુરસ હોગી કે તુજ્હે બાદશાહ બનાકર અપને બંદોકો તે-
રે હવાલે કીયાથા તુ હમારી રહમતસે માયુસહુવા ઓર રઇયતકો હએ-
રાન પરેશાન કીયા ઇસ સવાલકા કયા જવાબ દોગે પસ ઇબાતદ-
ભી ઉસરોઝ કામ ન આવેગી ઇસવાસ્તે કે આદમીકા દીલ ખુદાકા ઘ-
ર હએ ઓર બાદેશાહ ફકત અદલકે વાસ્તે પુછે જાએંગે ગુલામકી બે
અદબી મઆફહો ઘરસે નીકલ જાના ઓર જંગલ જંગલ ફીરના કામ
જોગીઓં ફકીરોંકા હએ નકે બાદશાહોંકા તુમ અપને જોગા કામ કરો ખુ
દાકીયાદ જંગલ પહાડપર મવકુફ નહી આપને યેહ બએત સુની હોગી.

બ એ ત.

ખુદા ઇસ પાસ યેહ ઢુંઢે જંગલમેં,
ઢંઢોરા શહેરમેં લડકા બગલમેં.

અગર મુનસફી ફરમાઇએ ઓર ઇસફીદ્દવીકી અરઝ કુબુલ કીજીએ તો બેહતર યું હએ કે જહાં પનાહ હરદમ ઓર હર સાઅત ધીઆન અપના ખુદાકી તરફ લગાકર દુઆ માંગા કરેં ઊસકી દરગાહસે કોઇ મહરૂમ નહી રહા દીનકો બંદોબસ્ત મુલકકા ઓર ઇનસાફ અદાલત ગરીબ ગુરબા કી ફરમાવેં તો બંદે ખુદાકે દામને દવલતકે સાએમેં અમ્નો અમાન ખુશ ગુઝરાન રહેં ઓર રાતકો ઇબાદત કીજીએ ઓર દુરૂદ પયંબરકી રૂહે પાકકો નીઆઝ કરકર દુરવેશ ગોશા નશીં મુતવકલોંસે મદદ લીજીએં ઓર રોઝ રાતીબ યતીમ અસીર અયાલદારોં મોહતાજો ઓર રાંડ બેવાઓંકો કરદીજીએ અએસે અછે કામોં ઓર નેક નીયતોંકી બરકતસે ખુદા ચાહેતો ઊમીદ કવીહએ કે તુમ્હારે દીલકે મકસદ ઓર મતલબ સબ પુરેહોં ઓર જીસવાસ્તે મીઝાજે આલી મુકદ્દર હુવા હએ વોહ આરઝુ બરઆવે ઓર ખુશી ખાતીરે શરીફકો હો જાવે પરવરદીગારકી ઇનાયતપર નઝર રખીએ કે વોહ એક દમમેં જો ચાહતા હે સો કરતા હએ બારે ખીરદમંદ વઝીરકી અએસી અએસી અરઝ મારૂઝ કરનેસે આઝાદબખ્તકે દીલકો દહારસ બંધી ફરમાયા અછા તુજો કહેતાહએ ભલા યેહભી કરદેખે આગેજો અલ્લાહકી મરઝી હએ સોહોગા જબ બાદશાહકે દીલકો તશલ્લી હુઇ તબ વઝીરસે પુછા કે સબ અમીરોદબીર કયા કરતે હએં ઓર કીસતરેહ હએ' ઉસને અરઝકી કે સબ અરકાને દવલત કીબલએ આલમકે જાનો માલકો દુઆ કરતે હએં આપકી ફીકરસે સબ હએરાનો પરેશાન હોરહે હએં જમાલે મુબારક અપના દીખલાઇએ તો સબકી ખાતીર જમાહો ચુનાચે ઇસવકત દીવાને આમમેં હાઝીર હએં યેહ સુનકર બાદશાહને હુકમ કીયા ઇનશાનઅલ્લાહ કલ દરબાર કરૂંગા સબકો કહો કે હાઝીર રહેં ખીરદમંદ યેહ વઅદા સુનકર ખુશ હુવાઓર દોનો હાથ ઊઠાકર દુઆદી કે જબતલક યેહ ઝમીનો આસમાં બરપાહએ તુમ્હારા તાજો તખ્ત કાયમ રહે ઓર હુઝુરસે રૂખસત હોકર ખુ-શી બાખુશી બાહેર નીકલા ઓર યેહ ખુશ ખબરી ઉમરાવોસે કહી સબ અમીર હસી ખુશીસે ઘરકો ગએ સારે શાહેરમેં આનંદ હો ગએ રઇઅત પંરજા મગન હુઇ કે કલ બાદશાહ બારેઆમ કરેગા સુબહકો સબખાનાઝાદ આલા અદના ઓર અરકાને દવલત છોટે બડે અપને અપને પાએ ઓર મરતબે પર આકર ખડે હુવે ઓર મુનતઝીર જલવએ બાદશાહીકે

થે જબ પહેરદીન ચડા એકબારગી પરદા ઉઠા ઓર બાદશાહને બરામ દ હોકર તખ્ત મુબારક પર જુલુસ ફરમાયા નવબતખાનેમેં શાદીઆને બજને લગે સભોને નઝરે મુબારકબાદી કી ગુઝરાંની ઓર મુજરેગાહમે તસલીમાત કોરનશાત બજાલાએ મવાફીક કદરો મનેઝલતકે હરેકકો સ રફરાઝી હુઇ સબકે દીલકો ખુશી ઓર ચએન હુવા જબ દો પહેર હુઇ બ રખ્વાસ્ત હોકર અંદરૂને મહેલ દાખીલ હુએ ખાસા નવશોજાન ફરમાકર ખ્વાબગાહમેં આરામ કીયા ઉસદીનસે બાદશાહને યેહી મુકરર કીયા કે હમેશા સુબ્હકો દરબાર કરના ઓર તીસરે પહેર કીતાબકા શુગલ યા વી રદો વઝીફા પડના ઓર ખુદાકી દરગાહમેં તવબા અસતગફાર કરકર અપને મતલબકી દુઆ માંગની એક રોઝ કીતાબમેં લીખા દેખા કે અ ગર કીસીશખ્સકો ગમ યા ફીકર અએસી લાહકહો કે ઊસકા ઇલાજ તદ બીરસે ન હો સકે તો ચાહીએકે તકદીરકે હવાલે કરે ઓર આપ ગોરસ્તા નકે તરફ રૂજુ કરકે દુરૂદ તુફએલ પયંબરકી રૂહકે ઊનકો બખશે ઓર અ પને તઇ નીસ્તો નાબુદ સમજ્હકર દીલકો ઇસગફલતે દુનયવીસે હોશી આર ઓર ઇબરતસે રોવે ઓર ખુદાકી કુદરતકો દેખે કે મુજ્હસે આ ગે કએસે કએસે સાહેબે મુલ્કો ખઝાના ઇસ ઝમીનપર પએદા હુએ લે કીન આસમાનને સબકો અપની ગરદીશમેં લાકર ખાકમેં મીલાદીયા યેહ કહાવત હએ.

ચલતી ચકકી દેખકર દીયા કબીરા રોએ,
દો પાટનકે બીચઆ સાબીત રહાનકોએ.

અબ જે દેખીએ સીવા એક મીટીકે ઢેરકે ઊનકા કુછ નશાન બા કી નહી રહા ઓર સબ દવલતે દુનીઆ ઘરબાર આવ અવલાદ આ શના દોસ્ત નવકર ચાકર હાથી ઘોડે છોડકર એકલે પડે હએં યેહ સ બ ઊનકે કામ કુછ ન આયા બલકે અબ કોઇ નામભી નહીં જાનતા કે વોહ કોનથે ઓર કબરકે અંદરકા અહવાલ માલુમ નહીં કે કીડે મ કોડે ચુંટી સાંપ ઊનકો ખાગએ યા ઊનપર કયાબીતી ઓર ખુદાસે ક એસી બની યેહબાતેં અપને દીલમેં સોચકર સારી દુનીઆકોલડકોંકા ખેલ જાને તબ ઊસકે દીલકા ગુનચ્યા હમેશા શગુફતા રહેગા કીસુ હા લતમે પઝ મુરદા ન હોગા યેહ નસીહત જબ કીતાબમેં મુતાલઆકી બા

દશાહકો ખીરદમંદ વઝીરકા કહેના યાદ આયા ઓર દોનોંકો મુતાબીક પાયા યેહ શોક હુવા કે ઊસપર અમલ કરૂં પર સવાર હોકર ઓર ભીડ ભાડ લેકર બાદશાહોંકી તરેહસે જાના ઓર ફીરના મુનાસીબ નહી બેહતર યેહ હએ કે લીબાસ બદલકર રાતકો એકલે મકબેરાંમે યા ;કીસી મરદે ખુદા ગોશા નશીનકી ખીદમતમેં જાયા કરૂં ઓર શબ બેદાર રહુ શાયદ ઉનમરદોંકે વસીલેસે દુનીઆકી મુરાદ ઓર આકેબતકી નજાત મયસ્સર હો યેહબાત દીલમેં મુકરર કરકે એક રોઝ રાતકો મોટે છોટે કપડે પહેનકર કુછ રૂપીએ અશરફી લેકર ચુપકે કીલ્લસે બાહેર નીકલે ઓર મએદાનકી રાહ લી જાતે જાતે એક ગોરસ્તાનમેં પહોંચે નેહાયત સીદક દીલસે દુરૂદ પડરહેથે ઓર ઉસવકત બાદતુંદ ચલરહીથી બલકે આંધી કહા ચાહીએ એક બારગી બાદશાહકો દુરસે એક શોલાસા નઝર આયા કે માનીંદ સુબ્હકે તારે કે રવશનહએ દીલમેં અપને ખીઆલ કીંયા કે ઇસ આંધી ઓર અંધેરેમેં યેહ રવશની ખાલી હીકમતસે નહીં યા યેહ તીલસ્સુમહએ કે અગર ફીટકડી ઓર ગંદકકો ચીરાગમેં બત્તી કે આસપાસ છીડક દીજીએ તો કએસીહી હવા ચલે ચીરાગ ગુલનહોગા યા કીસુ વલીકા ચીરાગ હએ કે જલતા હએ જો કુછ હોસોહો ચલકર દેખા ચાહીએ શાયદ ઇસ શમઅકે નુરસે મેરેભી વરકા ચીરાગ રવશનહો ઓર દીલકી મુરાદ મીલે યેહ નીયત કરકે ઉસતરફકો ચલે જબ નઝદીક પહોંચે દેખાતો ચાર ફકીર બેનવા કફનીઆં ગલેમેં ડાલે ઓર સરઝાનુપર ધરે આલમે બેહોશીમેં ખામોશ બએઠે હએં ઓર ઉનકા યેહ આલમ હએ જએસે કોઈ મુસાફીર અપને મુલક ઓર કોમસે બીછડકર બેકસી ઓર મુફલેસીકે ગમમેં ગીરફતાર હોકર હએરાન રહેજાતા હએ ઇસી તરેહ યેહચારોં નકશે દીવાર હોરહે હએં ઓર એક ચીરાગ પથર પર ધરા ટમટમા રહાહએ હરગીઝ હવા ઉસકો નહી લગતો ગોયા ફાનુસ ઉસકા આસમાન બનાહએ કે બેખતર જલતા હએ આઝાદ બખ્તકો દેખનેહી યકીનઆયા કે મુકરર તેરીઆરઝુ ઇન મરદાનેખુદાકે કદમકી બરકકતસે બરઆવેગી ઓર તેરી ઉમ્મીદકા સુખા દરખ્ત ઇનકી તવજ્જાસે હરાહોકર ફલેગા ઇનકી ખીદમતમેં ચલકર અપના અહવાલ કહે ઓર મજલીસકા શરીકહો શાયદ તુજહપર રહમખાકર દુઆ કરેં જો બેનીઆઝકે યહાં કબુલહો યેહ ઇરાદા કરકર ચાહા કે કદમ આગે ધરે વહીં અકલને સમજહાયા કે અએ બેવકુફ જલદી નકર ઝરા દેખલે

તુજહે ક્યા માલુમ હએ કે યેહ કોન હએં ઓર કહાંસે આએ હએં ઓર કીધર જાતે હએં કયા જાને યેહદેવહએં યા ગોલેબીયાસુબાનીહએં કે આદ મીકી સુરત બનકર બહામ મીલ બએઠે હએ બહર શુરત જલદી કરના ઓર ઈનકે દરમીયાન જાકર મુખીલ હોના ખુબ નહી અભીએક ગોશેમેં છુપ કર હકીકત ઈન દુરવેશોંકી જાનના ચાહીએ આખીર બાદશાહને યેહી કીયા કે એક કોનેમેં ઊસ મકાનકે ચુપકા જાબએઠા કે કીસુકો ઊસકે આને કી આહટકી ખબર નહુઈ અપના ધીઆન ઊનકી તરફ લગાયા કે દેખીએ આપસમેં કયા બાતચીત કરતે હએં ઈત્તેફાકન એક ફકીરકો છીંક આઈ શુક્રખુદાકા કીયા વોહ તીનોં કલંદર ઊસકી આવાઝસે ચોંક પડે ચીરાગ કો ઊકસાયા વોહ રવશ ન થા અપને અપને બીસતરોંપર હુકકે ભરકર પીને લગે એક ઊનઆઝાદોંમેંસે બોલા અએયારાનેહમદર્દ રફીકાનેજહાંગર્દ હમચારોં સુરતેં આસમાનકી ગરદીશસે ઓર લએલો નેહારકે ઈનકીલાબસે દરબદર ખાકબસર એક મુદ્દત ફીરે અલહમ્દોલીલ્લાહ કે તાલેકી મદદ ઓર કીસમતકી યાવરીસે આજ ઈસ મુકામપર બાહમ મુલાકાત હુઈ ઓર કલકા અહવાલ કુછ માલુમ નહી કે કયા પેશઆવે એકજારહેં યા જુદા જુદા હોજાવેં રાતબડી પહાડ હોતીહએ અભીસે પડ રહેના ખુબ નહીં ઈસસે યેહ બેહતર હએ કે અપની અપની સરગુઝીશ્ત જો ઈસ દુનીઆમેં જીસપર બીતીહો બ શરતે કે ઊસમે જહુટ કવડીભરનહો બયાંકરે તો બાતોંમેં રાત કટ જાય જબ થોડી શબ બાકી રહે તબ લોટપોટ રહેંગે સભોંને કહા યા હાદી જો કુછ ઈરશાદ હોતા હએ હમને કુબુલ કીયા પહેલે આપહી અપના અહવાલ જો દેખાહએ શુરૂ કીજીએ.

તો હમમુસતફઈયુદહેં તમાંમ.

———:0:———

સએર પહેલે દુરવેશકી.

પહેલા દુરવેશ દોઝાનુ હોબએઠા ઓર અપની સએરકા કીસ્સા ઇસ તરેહસે કહેને લગા યામઅબુદઅલ્લાહ ઝરા ઇધર મુતવજ્જાહો ઓર મ જરા ઇસબેસરોપાકકા સુનો.

યેહ સરગુઝીશત મેરી ઝરાકાનધરસુનો,
મુજહકો ફલકને કરદીયા ઝેરોઝબરસુનો.
જો કુછકે પેશ આઇ હએ શીદતમેરે તઇ,
ઊસકા બયાન કરતાહું તુમ સરબસરસુનો.

અએ યારાં મેરી પએદાયશ ઓર વતન બુઝર્ગોંકા મુલ્કે યમનહએ વાલીદ ઇસઆજીઝકા મલેકુત્તુજાર ખ્વાજાઅહમદ નામ બડા સવદાગરથા ઉસવકતમેં કોઇ મહાજન યા બેપારી ઉનકે બરાબર ન થા અકસર શહેરોં મેં કોઠીઆં ઓર ગુમાશ્તે ખરીદોફરોખ્તકે વાસ્તે મુકરરથે ઓર લાખોં રૂપીએ નકદ ઓર જીનસ મુલ્કમુલ્કકી ઘરમેં મોજુદથી ઊનકે યહાં દો લ ડકે પએદા હુએ એકતો યેહી ફકીર જો કફની સએલી પહેનેહુએ મુરશ દોંકી હુઝુરીમેં હાઝીર ઓર બોલતા હએ દુસરી એક બહેન જીસકો કીબ લાગાહને અપને જીતેજી ઓર શહેરકે સવદાગર બચ્ચેસે સાદી કરદીથી વોહ અપને સુસરાલમેં રહેતીથી ગરઝ જીસકે ઘરમે ઇતની દવલત ઓ ર એક લડકા હો ઊશકે લાડ પીઆરકા કયા ઠીકાના હએ મુજહ ફકીરને બડે ચાઓચુઝસે માબાપકેસાએમેં પરવરીશપાઇ ઓર પડના લીખના ઓર સીપાહગરીકા કસબ વફન સવદાગરીકાભી ખાતા રોઝનામા સીખને લગા ચવદાબરસતક નેહાયત ખુશી ઓર બેફકરીમેં ગુઝરી કુછ દુનીઆ કા અંદેશા દીલમેં નઆયા યકબયક એકહીસાલમેં વાલેદએનકઝાએ ઇલાહીસે મરગએ અજબ તરેહકા ગમહુવા જીસકા બયાન નહી કર સક તા એકબારગી યતીમ હો ગયા કોઇ સરપર બુડા બડા નરહા ઇસમુસીબ તે નાગહાનીસે રાતદીન રોયા કરતા ખાનાપીના સબ છુટ ગયા ચાલીસ દીન જું તું કરકર કટે ચેહલ્લુમમેં અપને બેગાને છોટેબડે જમાહુએ જબ ફાતેહાસે ફરાગત હુઇ સબને ફકીરકો બાપકી પગડી બનધવાઇ ઓર સમ જહાયા દુનીઆમેં સબકે માબાપ મરતે આએહએં ઓર અપને તઇ ભી એકરોઝ મરનાહએ પસ સબ્રકરો અપને ઘરકો દેખો અબ બાપકી જગે તુમ

સરદાર હુએ અપને કારોબાર લેનદેનસે હોશીઆર રહો તસલ્લી દેકર રૂખસત હુએ ગુમાશતે કારબારી નવકર ચાકર જીતનેથે આનકર હાઝીર હુએ નઝરે દીં ઓર બોલે કોકે નકદોજીનસકે અપની નઝરે મુબારકસે દેખલીજીએ. એકબારગી જો ઊસદવલતે બેહીનતેહા પર નીગાહ પડી આંખે ખુલગઈ દીવાનખાનેકી તઈયારીકો હુકમ કીયા ફરરાશોને ફરશો ફુરૂશ બીછાકર છત પરદે ચીલમને તકલ્લુફકી લગાદીં ઓર અછે અછે ખીદમતગાર દીદારૂ નવકર રખે સરકારસે ઝરકબરકકી પોશાક બનવાદીં ફકીર મસનદપર તકીયા લગાકર બએઠા વએસેહી આદમી ગુનડે ફાંકડે મુફતપર ખાનેપીનેવાલે જાહુટે ખુશામદીઆ કર આશનાહુએ ઓર મુસાહુબ બને ઊનસે આઠ પહેર સોહબત રહેને લગી પર કહીં કીબાતેં ઓર ઝુટલલેં વાહી તબાહી ઈધર ઊધરકી કરતે ઓર કહેતે ઇસ જવાનીકે આંલમમેં કેતકીકી શરાબ યા ગુલગુલાબ ખીંચવાએ નાઝનીન માશુકોંકો બુલવાકર ઊનકે સાથ પીજીએ ઓર અએશ કીજીએ ગરઝ આદમીકા શએતાન આદમીહએ હરદમકે કહેને સુનનેસે અપનાભી મીઝાજ બહેક ગયા શરાબ ઓર નાચ ઓર જુવેકા ચરચા શુરૂહુવા ફેરતો યેહનવબત પહોંચી કે સવદાગરી ભુલકર તમાશબીની ઓર દેનેલેનાકા સવદા હુવા ઓર અપને નવકર ઓર રફીકોંને જબ યેહ ગફલત દેખી જો જીસકે હાથપડા અલગકીયા ગોયા લુટમચાદી કુછ ખબર ન થી કીતના રૂપીઆ ખરચ હોતહએ કહાંસે આયા ઓર કીધર જાતા હએ માલેમુફત દીલબેરહમ ઇસ વરખરચીકે આગે અગર ગંજકારૂનકા હોતા તોભી વફા નકરતા કઈ બરસકે અરસેમેં એકબારગી યેહ હાલત હુઈ કે ફકત ટોપી ઓર લંગોટી બાકી રહી વોહઅશના જોદાંતકાટીરોટી ખાતે ઓર ચમચા ભર ખુન અપના હરબાતમેં ઝબાનસે નીસા કરતેથે કાફુર હોગએ બલકે રાહબાટમેં અગર કહીં ભેટ મુલાકાત હોજાતી તો આંખેં ચુરાકર મુંહ ફેર લેતે ઓર નવકર ચાકર ખીદમતગાર બહેલીએ ડહેલીયત ખાસાબરદાર સાબીતખાની સબ છોડકર કીનારે લગે કોઈ બાતકા પુછનેવાલા ન રહા જો કહે યેહ કયા તુમ્હારા હાલહુવા સીવાગમ ઓર અફસોસકે કોઈ રફીક ન ઠહેરા અબ દમડીકી ચુડીઆં મયસ્સર નહી જો ચબાકર પાની પીઉ દો તીન ફાકેકડાકે ખીંચે તાબ ભુકકી નલાસકા લાચાર બેહયાઈકા બુરકા મુંહપર ડાલકર યેહ કસ્દકીયા કે બહેનકે પાસ ચલીએ લેકીન યેહ

શરમ દીલમેં આતીથી કે કીબ લાગાહકી વફાતકે બાદ નબહેનસે કુછ ર..
કકીયાન ખાલી ખતલીખ્ખા બલકે ઊસને દોએક ખતખુતત માતમ પુ..
ઓરદઇશતીયાક કે લીખ્ખે ઉનકાભી જવાબ ઇસિખ્વાબે ખરગોશમેં નાનજા
ઇસ શરમીંદગીસે જીતો નચહતાથા પરસીવા ઉસઘરકે ઓર કોઈ ઠીકાના
નઝરમેં નઠહેરા જું તું પાપીઆદ્દા ખાલીહાથ ગીરતાપડતા હઝાર મેહેનત
સે વઓ કંઇ મનઝીલેં કાટકર હમશીરાકે શહેરમેં જાકર ઉસકે મકાનપ
ર પહોંચા વોહ માજાઇ મેરા યેહ હાલ દેખકર બલાએંલે ઓર ગલે મી
લકર બહોતરોઇ તેલ માશ ઓર કાલેટકે મુજહપરસે સદકે કીએ કહેને
લગી અગરચે મુલાકાતસે દીલ બહોત ખુશહુવા લેકીન ભઇઆ તેરી યેહ
કયા સુરતબની ઊસકા જવાબ મએં કુછ દેનસકા આંખોંમેં આંસે ડબ
ડબાકર ચુપકા હોરહા બહેનને જલદી ખાસી પોશાક સીલવાકર હમ્મામ
મેં ભેજા નહા ધોકર નએ કપડે પહેને એક મકામ અપને પાસ બહોત અ
છા તકલ્લુફકા મેરે રહેનેકો મુકરર કીયા સુબહકો શરબત ઓર લો
ઝીઆત હલવા સોહન પીસ્તા મગઝી નાશ્તેકો ઓર તીસરે પહેર મેવે
ખુશ્કોતર ફલ ફલારી ઓર રાતદીન દોનો વકત પુલાવ નાન કલીઆ ક
બાબ તોહફા તોહફા મઝેદાર મંગવાકર અપને રૂબરૂ ખીલાકર જાતી સ
બતરેહ ખાતીરદારી કરતી મએંને વએસી તસદીકે બાદ જો યેહ આરામ
પાયા ખુદાકી દરગાહમેં હઝારહઝાર શુકર બજાલાયા કઈ મહીને ઇસ ફ
રાગતસે ગુઝરે કે પાંવ ઊસખીલવતસે બાહેર નરખ્ખા એકદીન વોહ બહે
ન જો બજાએ વાલેદાકે મેરી ખાતર રખીતીથી કહેને લગી અએ બીરન
તુમેરી આંખોંકી પુતલી ઓર માબાપકી મુઇ મીટ્ટીકી નશાનીહએ તેરે
આનેસે મેરા કલેજા થંડા હુવા જબ તુજહે દેખતીહું બાગ બાગ હોતી
હું તુને મુજહે નેહાલકીયા લેકીન મરદોંકો ખુદાને કમાનેકે લીએ બનાયા
હએ ઘરમેં બએઠે રહેના ઉનકો લાઝીમ નહીં જો મરદ નીખટ્ટુ હોકર ઘર
સેએતાહએ ઉસકો દુનીઆકે લોગતાના મેહેના દેતેહએં ખુસુસ ઇસ શહેર
કે આદમી છોટે બડે બેસબબ તુમ્હારે રહેને પર કહેંગે અપને બાપકી દ
વલત દુનીઆ ખો ખાકર બહેનવી કે ટુકડોં પર આપડા યેહ નેહાયત બે
ગએરતી ઓર મેરી તુમ્હારી હસાઇ ઓર માબાપકે નામકો સબબ લા
જલગનેકાહએ નહીં તો મએં અપને ચમડેકી જુતીઆં બનાકર તુજહે
પહેનાઊં ઓર કલેજેમેં ડાલ રખ્ખું અબ યેહસુલાહ હએ સફરકા કસ્દક

રો ખુદા ચાહેતો દીનફીરે ઓર ઇસહેઓરાની ઓર મુફલેસીકે બદલે ખા
તીરજમઇ ઓર ખુશી હાસીલહો યેહબાત સુનકર મુજહેભી ગએરતઆઇ
ઊસકી નસીહત પસંદકી જવાબ દીયા અછા અબતુમ માકી જગા હો જો
કહોસો કરૂં યેહ મેરી મરઝી પાકર ઘરમેં જાકે પચાસ તોડે અશરફીકે અ
સીલ ઓર લોંડીઓંકે હાથોંમેં લીવાકર મેરે આગે લારખ્ખી ઓર બોલી
એક કાફેલા સવદાગરોંકા દમીશ્કકો જાતાહએ તુમ ઇન રૂપીઓંસે જીનસ
તીજારતકી ખરીદ કરો એક તાજર ઇમાનદારકે હવાલેકરકે દસ્તઆવેઝ
પકકી લીખવાલો ઓર આપભી કસ્દ દમીશ્કકા કરો વહાં જબ ખએરી
યતસે જા પહોંચો અપના માલ મુનાફા બુજહલીજો યા આપ બેચીઓ મએં
વોહ નકદલેકર બાઝારમેં ગયા અસબાબ સવદાગરીકા ખરીદ કરકર બડે
સવદાગરકે સીપુરદ કીયા નવીશ્તો ખ્વાંદસે ખાતીર જમાકરલી વોહતાજ
ર દરીઆકી રાહસે જહાઝપર સવાર હોકર રવાના હુવા ફકીરને ખુસકી
રાહ ચલનેકી તઇઆરી કી જબ રૂખસત હોને લગા બહેનને એક સરપાવ
ભારી ઓર એક ઘોડા જડાવ સાઝસે તવાઝાકીયા ઓર મીઠાઇ પકવાન
એક ખાસદાનમેં ભરકર હરનેસે લટકા દીયા ઓર છાગલ પાનીકી શીકા
રબંદમેં બંધવાદી ઇમામ ઝામીનકા રૂપીઆ મેરેબાઝુપર બાંધા મહી
કા ટીકા માથેપર લગાકર આંસુ પીકર બોલી સીધારો તુમ્હે ખુદાકો
સોંપા પીટ દી ખાએ જાતેહો ઇસી તરેહ જલ્દ અપના મુંહ દીખાઇઓ
મએંને ફાતેહા ખએરકી પડકર કહા તુમ્હારાભી અલ્લાહ હાફીઝ હએ મ
એંને કુબુલ કીયા વહાંસે નીકલકર ઘોડેપર સવાર હુવા ઓર ખુદાકે તવ
કકલપર ભરોસા કરકે દોમનઝીલકી એક મનઝીલ કરતા હુવા દમીશ્કકે
પાસ જા પહોંચા.

ગરઝ જબ શહેરકે દરવાઝે પર ગયા બહોત રાત જાચુકીથી દરબાન
ઓર નીગાહબાનોંને દરવાઝા બંદ કીયાથા મએંને બહોત મીન્નતકી મુસા
ફીર હું દુરસે ધાવા મારે આતાહું અગર કીવાડ ખોલદો તો શહેરમેં
જાકર દોને શ્વાંસકા આરામ પાઊં, અંદરસે ઘુરકકર બોલે ઇસવકત દરવા
ઝા ખોલનેકા હુકમ નહીં કયું ઇતની રાત ગએ તુમઆએ જબ મએંને
જવાબ સાફ ઊનસે સુના શહેરપનાહકી દીવારકે તલે ઘોડેપરસે ઊતર
ઝીનપોશ બીછાકર બએઠા જાગનેકે ખાતીર ઇધર ઉધર ટહેલને લગા
જીસ વકત આધીરાત ઇધર ઓર આધીરાત ઉધર હુઇ સુનસાન હોગયા

દેખતા ક્યાહુ કે એક સંદુક ફીલ્લેફી દીવારપરસે નીચે ચલા આતાહએ
યેહ દેખકર મએં અછંબેમેં હુવા કે યેહ કયા તીલસ્સુમ હએ શાય ખુ
દાને મેરી હએરાની ઓર સરગરદાનીપર રહમ ખાકર ખઝાના ગએબ
સેં ઇનાયત કીયા જબ વોહ સંદુક ઝમીનપર ઠહે ડરતે ડરતે મએ પાસ
ગયા દેખાતો કાઠકા સંદુક હએ લાલચસે ઊસે ખોલા એક માશુક ખુબ
સુરત કામનીસી અવરત જીસકે દેખનેસે હોશ જાતા રહે ઘાયલ લહુમે
તરબતર આંખે બંદકીયે પડીકુલબુલાતી હએ આહેસ્તા આહેસ્તા હોંટ
હીલતે હએં ઓર યેહ આવાઝ મુંહસે નીકલતી હએ અએ કમબખ્ત બે
વફા અએ ઝાલીમ પુરજફા બદલા ઊસ ભલાઇ ઓર મેહનતકા યેહીથા
જો તુને કીયા ભલા એક ઝખ્મ ઓરભી લગા મએંને અપના તેરા ઇનસાફ
ખુદાકો સોંપા યેહ કહેકર ઉસી બેહોશીકે આલમમેં દુપટ્ટેકા આંચલ મુંહ
પર દે લીઆ મેરે તરફ ધ્યાન ન કીયા ફકીર ઉસકો દેખકર ઓર યેહ બાત
સુનકર સુન હુવા જીમેં આયા કીસ બે હયા ઝાલીમને અએસે નાઝનીન સ
નમકો ઝખ્મ કીઆ કયા ઉસકે દીલમેં આયા ઓર હાથ ઇસપર કયું કર
ચલાયા ઇસકે દીલમેંતો મોહબત અબતલક બાકી હએ જો ઇસ જા
નકંદનીકી હાલતમેં ઉસકો યાદ કરતી હએ મએં આપહી આપ યેહ ક
હે રહાથા આવાઝ ઉસકે કાનમેં ગઇ એક મરતબા કપડા મુંહસે સરકા
મુજહકો દેખા જીસ વક્ત ઊસકી નીગાહેં મેરી નઝરોંસે લડીં મુજહે ગશ
આને ઓર સુનસુનાને લગા બઝોર અપને તઇંથાંબા જુરઅત કરકે પુછા
સચ કહો તુમ કોન હો ઓર યેહ કયા માજરા હએ અગર બયાન કરો તો
મેરે દીલકો તસલ્લીહો, યેહ સુનકર અગર તાકત બોલનેકી નથી આહે
સ્તાસે કહા શુક્ર હએ મેરી હાલત ઝખ્મોંકે મારે યેહ કુછ હો રહી હએ કયા
ખાકબોલું કોઇ દમકી મેહમાન હું જબ મેરી જાન નીકલ જાવે તો ખુદાકો
વાસ્તે જવાંમરદી કરકે મુજહ બદબખ્તકો અએસી સંદુકમેં કીસી જગ
ગાંડ દીજો તો મએં ભલે બુરેકી ઝબાનસે નજાતપાઉં ઓર તુ દાખીલ
સવાબકે હો ઇતના બોલકર ચુપ રહી રાતકો મુજહસે કુછ તદબીરનહોસકી
વોહ સંદુક અપને પાસ ઊઠલાયા ઓર ઘડીઆં ગીનને લગા કે કબ ઇતની
રાત તમામ હો તો ફજરકો શાહેરમેં જાકર જો કુછ ઇલાજ ઇસકા હોસકેબ
મકદુર અપને કરૂં વોહ થોડીસી રાત અએસી પહાડ હો ગઈ કે દીલ ઘબરા
ગયા બારે ખુદા ખુદા કર સુબ્હો જબ નઝદીક હુઇ મુરગ બોલા આદમીઓં

કી આવાઝ આને લગી મએં ફજરકી નમાજ પડકર શંદુકકો ખોરજીમે. કરી જું હી દરવાઝા શેહેરકા ખુલા મેંએ શહેરમેં દાખીલ હુવા હરેક આદ મી ઓર દુકાનદારસે હવેલી કીરાએકી તલાશ કરને લગા ઢુંઢતે ઢુંઢતે એક મકાન ખુશ કતા નયા ફરાગતકા ભાડે લેકર જા ઊતરા પહેલે ઊસ મા શુકકો સંદુકસે નીકાલકર રૂઈકે ફાહોંપર મુલાયમ બીછોના કરકે એક ગો શેમેં લીટાયા ઓર આદમી એઅતેબારી વાહાં છોડકર ફકીર જરરાહોંકી તલાશમેં નીકલા હરેકસે પુછતા ફીરતાથા કે ઇસ શહેરમેં જરરાહ કારીગ ર કોન હએ ઓર કહાં રહેતા હએ એક શખ્સને કહા એક હજામ જર રાહીકે કસબ ઓર હકીમીકે ફનમેં યકતા હએ ઓર ઇસ કામમેં નીપ ટ પકકા હએ અગર મુરદેકો ઊસપાસ લેજાઓ ખુદાકે હુકમસે અએસી તદબીર કરે કે એકબાર વોહભી જી ઊઠે વોહ ઇસમહેલ્લેમેં રહેતા હએ ઓર. ઇસા નામ હએ મએં યેહ મુઝદા સુનકર બે ઇખતીઆર ચલા તલા શ કરતે કરતે પતેસે ઊસકે દરવાઝેપર પહોંચા એક મરદ સુફીદરીશકો દેહલીઝ પર બએઠા દેખા ઓર કઇ આદમી મરહમકી તઇઆરીકે લીયે કુછ પીસ પાસ રહેથે ફકીરને મારે ખુશામદકે અદબસે સલામ કીયા ઓ ર કહા મએં તુમ્હારા નામ ઓર ખુબીઆં સુનકર આયાહું માજરા યેહ હએ કે મએં અપને મુલ્કસે તીજારતકે લીએ ચલા કબીલેકો બ સબબ મહોબતકે સાથ લીયા જબ નઝદીક ઇસ શહેરકે આયા થોડીસી દુ ર રાહાથા જો શામ પડગઈ અનદેખે મુલ્કમેં રાતકો ચલના મુનાસીબ ન જાના મએદાનમેં એક દરખ્તકે તલે ઊતર પડા પીછલે પહેર ડાંકા આયા જો કુછ માલો અસબાબ પાયા લુટ લીયા ગહેનેકી લાલચસે ઊસ બીબીકોભી ઘાયલ કીયા મુજહસે કુછ ન હોસકા રાત જો બાકીથી જું તું કર કાટી ફજરહી શહેરમેં આન કર મકાન કીરાએલીયા ઊસકો વહાં ર ખકર મએં તુમ્હારે પાસ દવડાઆયાહું ખુદાને તુમ્હે યેહ કમાલદીયાહ એ ઇસમુસાફીર પર મેહેરબાની કરો ગરીબ ખાને તશરીફ લે ચલો ઊસ કો દેખો અગર ઊસકી ઝીંદગી હુઇતો તુમ્હે બાજસ હોગા ઓર મએં સારી ઉમર ગુલામીકરૂંગા ઇસાજ રાહ બહોત રહમદીલ ઓર ખુદાપરસ્ત થા મેરી ગરીબીકી બાતોંપર તરસખાકર મેરે સાથ ઊસ હવેલીતકઆયા ઝ ખ્મોંકો દેખતેહી મેરી તસલ્લી બોલા ખુદાકે કરમસે ઇસ બીબીકે ઝખ્મ ચાલીસદીનમેં ભરઆવેંગે ગુસલ શફાકા કરવાદૂંગા ગરઝ ઊસ મર્દેખ

દોને સબ ઝખ્મોંકો નીમકેંપાનીસે ધો ધાકર સાફકીયા જો લાયક ટોંકોકે
પાયા ઊન્હે સીયા બાકી ઘાવપર અપને ખીસેસે એક ડબીયા નીકાલકર
કીતનોંમેં પટ્ટી રખ્ખી ઔર કીતનોમેં ફાહે ચડાકર પટ્ટીસે બાંધ દીયા
ઔર નીહાયત શફક્કતસે કહા મએં દોનોવક્ત આયાકરૂંગા તુ ખબરદાર
રહીઓ અએસી હરકત નકરે જો ટાંકે ટુટજાએં મુર્ગકા શોરબા બજાએ ગી
ઝા ઊસકેહલકમેં ચુવાઇઓ ઔર અકસર અરકેબેદ મુશક ગુલાબકે સા
થ દીયાકીજીઓ જો કુવ્વત રહે યેહ કહેકર રૂખસ્તચાહી મએંને બહો
ત મીન્નતકી ઔર હાથ જોડકર કહા તુમ્હારી તશરીફ દેનેસે મેરીભી ઝીં
દગીહુઇ નહીંતો સીવા મરનેકે કુછસુજહતા નથા ખુદા તુમ્હેં સલામત
રખે ઇતર પાન દેકર રૂખસ્તકીયા મએંરાત દીન ખીદમતમેં ઊસપરીકી
હાઝીર રહેતા આરામ અપને ઊપર હરામકીયા ખુદાકી દરગાહસે રો
ઝબરોઝ ઊસકે ચંગેહોનેકી દુઆમાંગતા ઇતેફાકન વોહ સવદાગરભી આ
પહોંચા ઔર મેરામાલ અમાનત મેરે હવાલેકીયા મએંને ઉસે અપને
પવને બેચડાલા ઔર દારૂદરમનમેં ખરચ્ચ કરનેલગાં વોહ જરક
જરરાહ હમેશા આતાજાતા થોડે અરસેમેં સબજખ્મભરકર અંગુરકરલા
એ બાદ કઇ દીનકે ગુસલ શીફાકા કીયા અજબ તરેહકી ખુશી હાસી
લહુઇ ખીલઅત ઔર અશરફીઆં ઇસા હજામકે આગે ધરીં ઔર ઊસ
પરીકો મુકલ્લફ ફરશ બીછાકર મસનદપર બીઠાયા ફકીરોં ગરીબોંકો બ
હોતસી ખએર ખએરાત કી ઊસદીન ગોયા બાદશાહત હફતઅકલીમકી
ઇસફકીરકે હાથલગી ઔર ઊસપરીકે શીફાપાનેસે અએસાં રંગ નીખરા કે
મુખડા સુરજ કે માનીંદ ચમકને ઔર કુંદનકી તરેહ દમકને લગા નઝ
રકી મજાલ નથી જો ઉસકે જમાલપર ઠહેરે ફકીર બસરો ચશ્મ ઊસ-
કે હુકમમેં હાઝીર રહેતા જો ફરમાતી સોબજા લાતાં વોહ અપ-
ને હુસ્નકે ગુરૂર ઔર સરદારીકે દીમાગમેં જો મેરી તરફ કભુ દે-
ખતી તો ફરમાતી ખબરદાર અગર તુજ્હે હમારી ખાતીર મનઝુર હ
એ તો હરગીઝ હમારી બાતમેં દમ ન મારીઓ જો હમકહેંસો બીલા ઊ
ઝર કીએ જાઇઓ અપના કીસીબાતમેં દખલનકરીઓં નહીંતો પચતા
વેગા ઊસકી વઝઅસે યેહ માલુમ હોતાથા કે હક મેરી ખીદમત ગુઝારી
ઓર ફરમાંબરદારીકા ઊસે અલબતા મનઝુર હએ ફકીરભી ઊસકી બે
મરઝી એકકામનકરતા ઊસકા ફરમાના બસરોચશ્મ બજાલાતા એક મુ

ઇદત ઇસીરાઓ નીઆઝમેં કટી જોઉસને ફરમાયશકી વોહવહીંમએંને લાકરહાઝીરકી ઇસ ફકીર પાસ જોકુછ જીનસ ઔર નકદેઅસલ વ નફેકાથા સબ સરફહુવા ઉસ બેગાને મુલ્કમેં કૌન એઅતેબારકરે જો કરઓવા મસે કામચલે આખીર તકલીફ રોઝમરરેકે ખરચકી હોનેલગી ઇસસે દી લ બહોત ઘબરાયા ફીકરસે દુબલા હોતા ચલા ચેહેરેકારંગ કલજ્હવાહોગ યા લેકીન કીસસે કહું જો કુછદીલપર ગુઝરી સો ગુઝરી કહરે દુરવેશ બરજા ને દુરવેશ એકદીન ઉસપરીને અપને શઉરસે દરયાફ ફકરકે કહા એએ ફલાને તેરી ખીદમતોંકા હક હમારે જીમે નકશે કલહજ રહએ પર ઉસકા એંવઝ બીલફએલ હમસે નહી હોસકતા અગર વાસ્તે ખરચે ઝુરૂરીકે કુછ દ રકારહો તો અપને દીલમેં અંદેશા નકર એક તુકડા કાગઝ ઔર દવાત ક લમ હાઝીરકર મએંને તબ માલુમ કીયા કીસીમુલ્કકી પાદશાહઝાદી હએ ઇસદીલો દીમાગસે ગુફતગો કરતીહએ ફીલફૌર કલમદાન આગે રખદીયા ઉસ નાઝનીનને એક શુક્કા દસ્તેખત ખાસસે લીખકર મેરે હવાલે કીયા ઔ ર કહા કીલ્લેકે પાસ તીરપોલીઆહએ વહાં ઉસકુચેમેં એક હવેલી બડીસી હએ ઉસમકાનકે માલીકકા નામ શીદીબહારહએ તુ જાકર ઇસ રૂકકે કો ઉ સતલક પહોંચાદે ફકીર મવાફીક ફરમાને ઉસકે ઉસી નામો નશાનપર મ નઝીલે મકસુદ તક જાપહોંચા દરબાનકી ઝબાની કએફીયત ખતકી કહેલા ભેજી વોહ વહીં સુનતેહી એક હબશી જવાન ખુબશુરત એક ફેટા તરાહદાર સજેહુએ બાહેર નીકલ આયા અગરચે રંગ સાંવલાથા પર ગોયા તમા મ નમકભરા હુવા મેરેહાથસે ખત લેલીઆ ન બોલા નકુછ પુછાઉન્હીં કદમોં ફેર અંદર ચલાગયા થોડી દેરમેં ગ્યારા કીશતીઆં સરબ મોહ ર ઝરબફતકે તોડાપોશ પડેહુએ ગુલામોંકે સરપર ધરે બાહેર આયા ક હા ઇસ જવાનકે સાથ જાકર ચવગોશે પહોંચાદો મએંભી સલામકર રૂખસ્ત હુવા અપને મકાનમેં લાયા આદમીઓંકો દરવાઝેકે બાહેરસે રૂખ સ્ત કીયા વોહ કીશતીઆં અમાનત હુઝુરમેં ઉસપરીકે ગુઝરાની દેખકર ફ રમાયા યેહ ગ્યારા બદરે અશરફીઓંકેલે ઔર ખરચમેંલા ખુદા રઝઝાકહ એ ફકીર ઉસનકદકો લેકર ઝુરૂરીઆતમેં ખરચ કરનેલગા અગરચે ખાતીર જમા હુઇ પર દીલમેં યેહ ખલીશ રહી યા ઇલાહી યેહકયા સુરતહએ બગ એર પુછેગાછે ઇતિનામાલ નાઆશના સુરત અજનબીને એકપુરઝે કાગઝપ ર મેરે હવાલેકીયા અગર ઉસપરીસે યેહ ભેદ પુછું તો ઉસને પહેલેહી મન

અ કરરખ્ખાથા મારે ડરકે દમ નહી મારસકતાથા.

બાદઆઠદીનકે વોહ મઅશુકા સુબ્હસે મુખાતીબહુઇ કે હકતઆલા ને આદમીકો ઇનસાનીયતકા જામા ઇનાયત કીયાહએ કે નફટે નમએલાહો અગરચે પુરાને કપડેસે ઉસકી આદમીયતમેં ફરક નહીઆતા પર ઝાહીરમે ખલકુલ્લાહકી નઝરોંમેં એઅતેબાર નહીપાતા દો તોડે અશરફીકે સાથ લેક ર ચવકકે ચવરાહેપર યુસુફ સવદાગરકી દુકાનમેં જા ઓર કુછ રકમજવા હીરકી બેશ કીમત ઓર દો ખીલઅતેં ઝર્ક બર્કકી લેઆ, ફકીર વહીંસવાર હોકર ઊસકી દુકાનપર ગયા દેખાતો એકજવાન શકીલ ઝઅફરાની જોડા પ હેને ગાદીપર બએઠાહએ ઓર યેહ આલમ હએ કે એક આલમ દેખનેકે લી એ દુકાનસે બાઝારતક ખડાહએ ફકીર કમાલ શોકસે નઝદીક જાકર સલા મુનઅલેક કરકે બએઠા ઓર જો જો ચીઝ મતલુબથી તલબકી મેરી બાત ચીત ઊસ શહેરકે બાશીંદોંકીસી નથી ઊસ જવાનને ગરમજોશીસે કહા જો સાહેબકોચાહીએ સબ મવજુદહએ લેકીન યેહ ફરમાઇએ કીસમુલ્કસે આ ના હુવા ઓર ઇસ આજનબીશહેરમેં રહેનેકા બાએસ કયા હએ અગર ઇ સ હકીકતસે મતલા કીજીએ તો મેહેરબાનીસે બઇદનહી મેરે તંઇ અપના અહવાલ ઝાહીર કરના મંઝુરનથા કુછ બાત બનાકર ઓર જવાહીર પો શાક લેકર ઓર કીમતઊસકી દેકર રૂખસ્તચાહી ઊસ જવાનને રૂખે ફીકે હો કર કહા અએસાહેબ અગર તુમકો અએસીહી નાઆશનાઇકરનીથી તો પહે લે દોસ્તી ઇતની ગરમીસે કરની કયા ઝુરૂરથી ભલે આદમીઓંમેં સાહેબ સ લામ તકાપાસ બડા હોતાહએ યેહ બાત ઇસ મઝે ઓર અંદાઝસે કહી બે ઇખતીઆર દીલકોભાઇ ઓર બે મુરરવત હોકર વહાંસે ઊઠના ઇનસાનીઅ તકે મુનાસીબ નજાના ઊસકી ખાતીર ફેર બએઠા ઓર બોલા તુમ્હારા ફરમાના સર આંખો પર મએં હાઝીરહું, ઇતને કહેનેસે બહોત ખુશહુવા હંસકર કહેનેલગા અગર આજકે દીન ગરીબ ખાનેમેં કરમકીજીએ તો તુ મ્હારી બદવલત મજલીસ ખુશીકી જમાકર દો ચાર ઘડી દીલ બહેલા વેં ઓર કુછ ખાને પીનાકા શુગલ બાહમ બએઠકર કરેં, ફકીરને ઊસ પ રીકો કભી અકેલા ન છોડાથા ઊસકી તનહાઇ યાદકરકર ચંદ દર ચંદ ઊ ઝરકીએ પર ઊસજવાનને હરગીઝ ન માના આખીર વઅદા ઊન ચીઝોં કો પહોંચાકર મેરે ફેર આનેકા લેકર ઓર કસમ ખીલાકર રૂખસ્તદી મ એં દુકાનસે ઊઠકર જવાહેર ઓર ખીલઅતેં ઊસપરીકી ખીદમતમે લા

ભા ઊસને કીમત જવાહેરકી ઓર હકીકત જવહરીકી પુછી મએંનેસા
શા અહવાલ ઓર મોલ તોલકા ઓર મેહમાનીકે બજીદહોનેકા કહેસુના
યા ફરમાને લગી આદમીકો અપના કૌલોકરાર પુરાકરના વાજીબહ
એ હમેં ખુદાકી નીગહબાનીમેં છોડકર અપને વઅદેકો વફાકર ઝી
યાફત કબુલકરની સુન્નતે રસુલુલ્લાહ હુએ તબ મએંને કહા મેરા દી
લ ચાહતા નહી કે તુમ્હેં અકેલા છોડકર જાઊં ઓર હુકમ યું હોતા
હુએ લાચાર જાતાહું જબતલક આઉંગા દીલ યહીં લગા રહેગા યેહ ક
હેકર ફેર ઊસ જવહરીકી દુકાનપર ગયા વોહ મોંઢેપર બએઠા મેરા ઇ
નતેઝાર ખીંચ રહાથા દેખતેહી બોલા આવો મેહેરબાન બડીરાહદીખ
લાઇ વહીં ઊઠકર મેરા હાથ પકડ લીઆ ઓરચલા જાતેજાતે એકબા
ગમેં લેગયા વોહ બડી બહારકા બાગથા હઓઝ ઓર નહેરોમેં ફવ્વા
રે છુટતેથે મેવે તરેહબતરેહકે ફલરહેથે હરેક દરખ્ત મારે બોજહકે જહુ
મ રહાથા રંગ બરંગકે જાનવર ઊનપર બએઠે ચેહ ચેહ કર રહેથે
ઓર હર મકાને આલીશાનમેં ફરશસુથરા બીછાથા વહાં લબે નહેર
એક બંગલેમેં જાકર બએઠા એકદમકે બાદ આપ ઊઠકર ચલાગયા ફે
ર દુસરી પોશાક મઅકુલ પહેનકર આયા મએંને દેખકર કહા સુબહાન
અલ્લાહ ચશ્મે બદદુર સુનકર મુસકુરાયા બોલા મુનાસીબ યેહ હુએ
કે સાહેબભી અપના લીબાસ બદલડાલેં ઊસકી ખાતીર મએનેભી દુ
સરેકપડે પહેને ઊસ જવાનને બડી ટીપટાપસે તઇઆરી ઝીઆફતકી
કી ઓર સામાન ખુશીકા જએસા ચાહીએ વએસા મવજુદકીયા ઓ
ર ફકીરસે સોહબત બહોત ગરમકર મઝેકી બાતેં કરનેલગા ઇતનેમેં સા
કી સુરાહી વ પીઆલા બીલ્લોરકા લેકર હાઝીર હુવા ઓર ગઝક ક
ઇકીસ્તમકી લારખી નમકદાન ચુનદીએ દઓર શરાબકા શુરૂહુવા જબ
દોચાર જામકી નવબત પહોંચી ચાર લડકે મરદ સાહેબજમાલ ઝુલફે
ખોલે હુએ મજલીસમેં ગાને બજાનેલગે યેહ આલમહુવા ઓર અએસા
સમાબંધા અગર તાન સએન ઊસવક્ત હોતાતો અપની તાન ભુલજા
તા બીજુબાવરા સુનકર બાવલા હોજાતા ઇસ મઝેમેં એકબારગી વોહ
જવાન આંસું ભરલાયા દોચાર કતરે બેઇખતીઆર નીકલપડે ઓર
ફકીરસે બોલા અબ હમારી તુમ્હારી દોસ્તી જાનીહુઈ પસ દીલકાભેદ
દોસ્તોંસે છુપાના કીસુ મઝહબમેં દુરસ્ત નહીં એક બાત બે તકલ્લુ

ફ આશનાઇકે ભરોસે કહેતાહું અગર હુકમ કરોતો અપની માશુક કો બુલવાકર ઇસ મજલીસમેં તસલ્લી અપને દીલકી કરૂં ઊસ ! જુદાઇસે જીનહી લગતા યેહબાત અએસે ઇશતીઆકસે કહી કે ... ગએર દેખે ભાલે ફકીરકાભી દીલ મુશતાક હુવા મએને કહા મુજહે તુમ્હારી ખુશી દરકારહએ ઇસસે કયા બેહતર દેર નકીજે સચહએ મઅશુક બીન કુછ અચ્છા નહી લગતા ઉસ જવાનને ચીલવનકી તરફ ઇશારતકી વહીં એક અવરત કાલી કલોટી ભુતનીસી જીસકેદેખનેસે ઇનસાન બે અજલ મરજાવે જવાનકે પાસ આન બએઠી ફકીર ઉસકે દેખનેસે ડરગયા દીલમેં કહા યેહી બલા મહબુબા ! અએસે જવાન પરીઝાદકીહએ જીસકી ઇતની તારીફ ઓર ઇશતીઆક ઝાહેર કીયા મએં લાહઓલ પડકર ચુપ હો રહા, ઉસી આલમમેં તીન દીન રાત મજલીસ શરાબ ઓર રાગ રંગકી જમીરહી ચવથી શબકો ગલબા નશે ઓર નીંદકા હુવા મએં ખ્વાબે ગફલતમે બેઇખતીઆર સોગયા જબ સુબ્હ હુઇ ઉસજવાનને જગાયા કઇ પીઆલે ખુમાર શીકનીકે પીલાકર અપની મઅશુકાસે કહા અબ ઝીઆદા તકલીફ મહેમાનકો દેની ખુબ નહી.

દોનોંહાથ પકડકે ઉઠે મએંને રૂખસ્ત માંગી ખુશી બખુશી ઇજાઝત દી તબ મએંને જલ્દ અપને કદીમી કપડે પહેનલીએ અપને ઘરકી રાહલી ઔર ઊસપરીકી ખીદમતમે જા હાઝીરહુવા મગર અએસા ઇત્તેફાક કભુનહુવાથા કે ઊસે તનહા છોડકર શબ બાશ કહીં હુવાહું ઇસ તીન દીનકી ગએર હઝેરીસે નેહાયતખીજલ હોકર ઊઝરકીયા ઔર કીસ્સા ઝીઆફતકા ઔર ઊસકે ન રૂખસ્તકરનેકા સારા અરઝકીયા વોહ એકદાના ઝમાનેકીથી તબસ્સુમ કરકે બોલી કયા મુઝાકા અગર એક દોસ્તકી ખાતીર રહેનાહુવા હમને મઆફ કીયા તેરી કયા તકસીર હએ જબ આદમી કીસુકેઘર જાતાહએ તબઊસકી મરઝીસે ફીરઆતાહએ લેકીન યેહ મુફતકી મેહમાનીઆં ખા પીકર ચુપકે હો રહોગે ઇસકા બદલા ભી ઊતારોગે અબ યેહલાઝીમહએ કે જાકર ઊસ સવદાગર બચ્ચેકો અપનેસાથે લે આવો ઔરઊસસે દોચંદ ઝીઆફત કરો ઔર અસબાબકા કુછ અંદેશા નહીંખુદાકે કરમસે એકદમમેં સબ લવાઝેમા તઇઆર હોજાવેગા ઓર બખુબી મજલીસ ઝીઆફતકી રવનક પાવેગી.

ફકીર મવાફીક હુકમકે જવહરીપાસ ગયા ઓર કહા તુમ્હારા ફર
માના મએંતો સર આંખોંસે બજાલાયા અબતુમભી મેહેરબાનીકી રાહસે
મેરી અરઝ કુબુલ કરો ઊસને કહા જાનોદીલસે હાઝીરહું તબ મએંને ક
હા અગર ઇસ બંદેકે ઘર તશરીફ લેચલો અએનગરીબનવાઝી હએ ઊ
સ જવાનને બહોત ઊઝર ઓર હીલે કીયે પરમએંને પીંડ નછોડા જબ
તલક વોહરાઝી હુવા સાથહી સાથ ઊસકો અપને મકાનપર લેચલા લે
કીન રાહમેં યેહી ફીકર કરતાઆતાથા કે અગર આજ અપનેતઇં મકદુર
હોતા તો અએસી તવાઝેકરતા કે યેહભી ખુશહોતા અબમએં ઇસે લી
યેજાતાહું દેખીએ કયા ઇત્તીફાક હોતાહએ ઇસી હએઝ બએઝમેં ઘરકે ન
ઝદીક પહોંચા તો કયા દેખતા હું કે દરવાઝેપર ધુમધામહો રહી હએ ગ
લીઆરીમેં જહાડુ દેકર છીડકાવકીયાહએ યસાવલ ઓર અસાબરદાર
ખડેહએં મએં હએરાનહુવા લેકીન અપના ઘર જાનકર કદમ અંદર
રખા દેખા તો તમામ હવેલીમેં ફરશે મુકલ્લફ લાયક હરમકાનકે જા બ
જા બીછાહએ ઓર મસનદેં લગીહએં પાનદાન ગુલાબપાશ ઇતરદાન
પીકદાન ચંગીરેં નરગીસદાન. કરીનેસે ધરેહએં તાકોપર સંતરે કંવલે
નારંગીયાં ઓર ગુલાબીયાં રંગ બરંગકી ચુનીહએ એકતરફ રંગઆ
મેઝ અબરકકી ટટ્ટીઓંમેં ચીરાગાંકી બહાર હએ, એકતરફ જહાડ ઓર
સર્વ કંવલકે રવશનહએં ઓર તમામ દાલાન ઓર શહનશીનીઓંમેં
તીલાઇ શમઅદાનોંપર કાફુરી શમએં ચડીહએં ઓર જડાવ ફાનુસેં ઊ
પર ધરીહએં સબઆદમી અપને ઓહદોંપર મુસતઇદહએં બાવરચીખા
નેમેં દેગે ઠનઠના રહીહએં આબદારખાનેકી વએસી તઇયારીહએ કો
રીકોરી ઠીલયાં રૂપેકી ઘડોંચીઓંપર સાફીઓંસે બંધી ઓર બીજહરોંસે
ઢકીહએં આગે ચવકીપર ડોંગેકટોરે બમઆ થાલી સરપોશ ધરે બર્ફકે
આબખોરે લગરહેહએં ઓર શોનેકી સુરાહીયાં હીલરહીહએં.

ગરઝ સબ અસબાબ બાદશાહાના મવજુદહએં ઓર ભાંડ ક
લાંનુત કવ્વાલ અચ્છી પોશાક પહેને સાઝકેસુર મીલાએ હાઝીરહએં ફ
કીરને ઊસજવાનકો લેજાકર મસનદપર બીઠાયા ઓર દીલમેં હએરાનથા
કે યાઇલાહી ઇતને અરસેમેં યેહસબ તઇઆરી કયુંકર હુઇ હર તરફ
દેખતા ફીરતાથા લેકીન ઊસપરીકા નશાન કહીં નપાયા ઇસી જુસ્તો
જોમેં એક મરતબા બાવરચીખાનેકી તરફ જાનીકલા દેખતાહું તો વો

હુ નાઝનીંન એક મકાનમેં ગલેમેં કુરતી પાંવમેં થહેપોશી સરપર સુફી
દ રૂમાલી ઓઢેહુએ સાદી ખુઝાદી બીન,ગહેને પાતે બનીહુઇ.

બએત.

નહીં મોહતાજ ઝેવરકા જીસે ખુબીખુદાને દી,
કે જએસે ખુશનુમા લગતાહએ દેખો ચાંદ બીનગહેને.

ખબરગીરીમેં ઝીઆફતકે લગરહીહએ ઓર તાકીદ હરેક ખાનેકી ક
ર રહી હએ કે ખબરદાર બામઝાહો ઓર આબો નમક બુ બાસ દુરસ્તરહે
ઇસમેહનતસે વોહ ગુલાબસા બદન સારા પસીને પસીને હો રહાહએ મએં
પાસ જાકર તસદદુકહુવા ઓર ઇસ શઉરો લીયાકતકો સરાહકર દોઆંએં
દેનેલગા યેહખુશામદ સુનકર તીવરી ચઢાકર બોલી આદમીસે અએસે અ
એસે કામ હોતેહએં કે ફરીશતેકી મજાલ નહી મએંને અએસા કયા કીયાહ
એ જો તુ ઇતના હએરાન હોરહાહએ પસ બહોત બાતેં બનાનીં મુ
જહે ખુશ નહી આતીં ભલા કહે તો યેહકયા આદમીતહએ કે મેહમાનકો
એકલા બીઠાકર ઇધર ઊધર પડે ફીરે વોહ અપને જીમેં કયા કહેતા હો-
ગા જલ્દજા મજલીસમેં બએઠકર મેહમાનકી ખાતીરદારીકર ઓર ઊસ
કી માશુકાકોભી બુલવાકર ઊસકે પાસ બીઠલા ફકીર વહીં ઊસજવાનકે
પાસ ગયા ઓર ગરમ જોશી કરને લગા ઊતનેમેં દો ગુલામ સાહેબ જ
માલ સુરાહી ઓર જામજડાવ હાથ મેલીએ રૂબરૂ આએ શરાબ પીલા
નેલગે ઇસમેં મએંને ઊસજવાનસે કહા મએં સબતરેહ મુખલીસ ઓ
ર ખાદીમહું બેહતર યેહ હએ કે વોહસાહેબજમાલકે જીસકે તરફ દી
લ સાહેબકા માયલ હએ તશરીફ લાવેતો બડીબાતહએ અગર ફરમાઓ
તો આદમી બુલાનેકે ખાતીર જાવે યેહ સુનતેહી ખુશહોકર બોલા બ
હોત અછ્છા ઇસવક્ત તુમને મેરે દીલકી બાત કહી મએંને એકખ્વાજે
કો ભેજા જબ આધી રાત ગઈ વોહચુડેલ ખાસે ચવંડોલપર સવાર હો
કર બલાએ નાગહાનીસી આ પહોંચી ફકીરને લાચાર ખાતીરસે મેહમાન
કી ઇસતીકબાલ કરકર નેહાયત તપાકસે બરાબર ઊસજવાનકે લા બી
ઠાયા જવાન ઊસકે દેખતેહી અએસા ખુશહુવા જએસી દુનીઆકી ન્યા
મત મીલી વોહ ભુતનીભી ઊસ જવાન પરીઝાદકે ગલેલપટગઈ સચમુ
ચ યેહ તમાશા હુવા જએસે ચવદવી રાતકે ચાંદકો ગહન લગતાહએ જી
તને મજલીસમેં આદમાથે અપને અપની ઊંગલીઆં દાંતોંસેં દાબનેલ

ગે કે કયા કોઇ ભલા ઇસજવાનપર મુસલ્લત હુઇ સબકી નીગાહ ઊસી
તરફથી તમાશા મજલીસકા ભુલકર ઊસકા તમાશા દેખનેલગે એક શ
ખ્સ કીનાએસે બોલા યારો ઇશ્ક ઓર અકલમેં ઝીદહએ જો કુછ અક
લમેં નઆવે યેહ કાફર ઇશ્ક કરદીખાવે લએલીકો મજનુંકી આંખોંસે
દેખો સભોંને કહા અમના યેહી બાતહએ યેહ ફકીર બમુજીબ હુકમકે મે
હ માનદારીમેં હાઝીરથા હરચંદ જવાન હમપીયાલા હમનીવાલા હોનેકી
મુજબ્બીઝ હોતાથા પરમએં હરગીઝ ઉસ પરીકે ખઓફકે મારે અપનાદી
લ ખાનેપીને યાસઓર તમાશેકી તરફ રૂજુ ન કરતાથા ઓર ઊઝર મેહમા
નદારીકા કરકે ઊસકે શામીલ ન હોતા ઇસી કએફીયતસે તીન શબાનારો
ઝ ગુઝરે ચવથી રાત વોહ જવાન નેહાયત જોશીશસે મુજ્હે બુલાકર કહે
નેલગા અબ હમભી રૂખસ્ત હોંગે તુમ્હારી ખાતીર અપના સબ કારોબા
ર છોડ છાડકર તીન દીનસે તુમ્હારી ખીદમતમેં હાઝીરહએં તુમભીતો
એકદમ હમારે પાસ બએઠકર હમારાદીલ ખુશકરો મએંને અપને જીમે ખા
આલકીયા અગર ઇસ વક્ત કહેના ઇસિકાનહી માનતા તો આઝુર દાહોગા પ
સ નએ દોસ્ત ઓર મેહમાનકી ખાતીર રખની ગુફરહએ તબ યેહ કહા
સાહેબકા હુકમ બજાલાના મનઝુર કે "અલઅમર ફઓકુલ અદબ" સુ
નતેહી મુજ્હકો જવાને પીયાલા તવાઝેકીઆ ઓર મએંને પી લીયા કે
રતો અએસી પએહમ દઓર ચલા કે થોડીદેરમેં સબ આદમી મજલીસકે
કએફી હોકર બે ખબર હોગએ ઓર મએંભી બેહોશ હોગયા જબ સુ
બ્હ હુઇ ઓર આફતાબ દોનેઝે બલંદહુવા તબમેરી આંખખુલી તોદેખા
મએંને ન વોહ તઇઆરીહએ ન વોહ પરી ફક્ત ખાલી હવેલી પડીહએ
મગર એક કોનેમેં કમ્મલ લીપટાહુવા ધરાહએ જો ઊસકો ખોલકર દેખા
તો વોહ જવાન ઓરરર ઊસકી રંડી દોનોંસરકટે પડેહએં યેહ હાલત દે
ખતેહી હવાસ જાતેરહે અકલ કુછ કામ નહી કરતી કે યેહ ક્યાથા ઓર
ક્યાહુવા હએરાનીસે હરતરફ તકરહાથા ઇતનેમેં એક ખ્વાજાસરા જીસે
ઝીઆફતકે કામકાજમેં દેખાથા નઝરપડા ફકીરકો ઊસકે દેખનેસે કુછ ત
શલ્લી હુઇ અહવાલ ઇસ વારેદાતકા પુછા ઊસને જવાબ દીયા તુજ્હે ઇ
સબાતકી તહકીક કરનેસે ક્યા હાસીલ જો તુ પુછતાએ મએંનેભી અપને
દીલમેં ગઓરકી કે સચતો કહેતાહએ ફેર એક ઝરા તઅમ્મુલ કરકે
મએં બોલા ખએર ન કહો ભલા યેહતો બતાઓ વોહ મઅશુકાકી

સમકાનમેં હુએ તબ ઉસને કહા અલબત્તા જો મઅેં જાનતા હું સો કરૂં હું ગા લેકીન તુજ્હેસા આદમી અકલમંદ બેમરઝી હુઝુરકી દો દીનકી દોસ્તી પર બે મહાબા બે તકલ્લુફ હોકર સોહબત મઅે નવશીકી બાહમ ગરમ કરે યેહ કયા મઅની રખતા હુએ.

ફકીર અપની હરકકત ઓર ઉસકી નસીહતસે નાદીમ હુવા સીવા ઇસ બાતકે ઝબાનસે કુછ ન નીકલા ફીલ હકીકત અબતો તકસીર હુઇ મઆફ કીજીએ બારેમહે લીને મેહેરબાન હોકર ઉસ પરીકે મકાનકા નશાન બતાયા ઓર મુજ્હે રૂખસ્ત કીયા ઓર આપ ઉનદોનોં ઝખ્મીઓં કે ગાડને દાબનેકી ફીકરમેં રહા, મઅેં તોહમતસે ઉસ ફસાદકી અલગ હુવા ઓર ઇશતીઆકમેં ઉસ પરીકે મીલનેકે લીયે ઘબરાયા હુવા ગીરતા પડતા ઢુંઢતા શામકે વકત ઉસ કુચેમેં ઉસી પતેપર જા પહોંચા ઓર નઝદીક દરવાઝેકે એક ગોશેમેં સારી રાત ટહેલતે કટી કીસુકી આમદો રફતકી આહટનમીલી ઓર કોઇ અહવાલ પુરસાં મેરા નહુવા ઉસી બેકસીકી હાલતમેં સુબ્હ હો ગઇ, જબ સુરજ નીકલા ઉસ મકાનકે બાલાખાનેકી એક ખીડકીસે વોહ માહરૂ મેરી તરફ દેખને લગી ઉસ વકત આલમ ખુશીકા જો મુજહપર ગુઝરા દીલહી જાનતા હુએ શુક્ર ખુદાકા કીયા ઇતનેમેં એક ખોજેને મેરે પાસ આકર કહા ઇસ મસજીદમેં જાકર બઅેઠ શાયદ તેરા મતલબ ઇસ જગેહ બર આવે ઓર અપને દીલકી મુરાદ પાવે. ફકીર ફરમાનેસે વહાંસે ઉઠકર ઉસી મસજીદમેં જારહા લેકીન આંખેં દરવાઝેકી તરફ લગ રહીથીં કે દેખીએ પરદહએ ગઅેબસે કયા ઝાહીર હોતા હુએ તમામ દીન જઅેસે રોઝાદાર શામ હોનેકા ઇનતેઝાર ખીંચતા હુએ મઅેંને વોહ રોઝ વઅેસીહી બેકરારીમેં કાટા બારે જીસ તીસ તરેહસે શામહુઇ ઓર દીન પહાડસા છાતીપરસે ટલા, એકબારગી વોહી ખ્વાજાસરા જીસને ઉસપરીકે મકાનકા પતા બતાયાથા મસજીદમેં આયા બાદ ફરાગાત નમાઝ મગરીબકે મેરે પાસ આકર ઉસ શફીકને કે સબ રાઝોનીયાઝકા મહરમથા નેહાયત તસલ્લી દેકર હાથ પકડ લીયા ઓર અપને સાથ લેચલા રફતા રફતા એક બાગીચેમેં મુજહે બીઠાકર કહા યહાં રહો જબ તક તુમ્હારી આરઝુ બરઆવે ઓર આપ રૂખસ્ત હોકર શાયદ મેરી હકીકત હઝુરમેં કહેને ગયા મઅેં ઉસ બાગકે ફુલોંકી બહાર ઓર ચાંદનીકા આલમ ઓર હઓઝ નહેરોંમેં ફવ્વારે સાવન ભાદવેકે ઉછલનેકા તમાશા દેખરહાથા લેકીન જબ ફુલોંકો દેખતા તબઉસ ગુલબદનકા ખીઆલ આતા જબ ચાંદપર નઝર પડતી તબ ઉસમહરૂકા મુખડા યાદ કરતા યેહ સબ બહાર ઉસકે બગઅેર મેરી આંખોમેં ખારથી, મારે ખુદાને ઉસકે દીલકો મેહેરબાન કીયા એકદમકે બાદ વોહ પરી દરવાઝેસે જઅેસે ચ

વધવીંરાતકા ચાંદ બનાવ કીયે ગલેમેં પીશવાઝ બાદલેકી સંજાફકી મોંતી
ઓંકા દરદામાન ટકા હુવા સરપર ઓઢની જીસમે આંચલ પલ્લો લહેર ગા
ખરૂ લગાહુવા, સરસે પાંવતક મોતીઓંમેં જડી રવીશપર આ ખડી હુઇ
ઉસકે આનેસે તરો તાઝગી નએસરસે ઉસ બાગકો ઓર ઇસ ફકીર કે દીલ
કો હોગઇ એકદમ ઇધર ઉધર સએર કરકે શાહનશીનમેં મુગરરક મસનદપ
ર તકીયા લગા બએઠી મએં દઓડકર પરવાનેકી તરેહ જએસે શમઅકે
ગીરદ ફીરતા હએ તસદદુક હુવા ઓર ગુલામકે માનીંદ દોનો હાથ જોડકર
ખડા હુવા ઇસમેં વોહ ખ્વાજા મેરી ખાતીર બ તઓર સીફારીશકે અરઝ
કરને લગા મએંને ઉસ મહેલીસે કહા બંદા ગુનાહગાર તકસીરવાંર હએ
જો કુછ સઝા મેરે લાયક ઠહેરે સો હો વોહ પરી અઝબસકે નાખુશથી બદ
દીમાગીસે બોલી કે અબ ઇસકે હકમેં યેહી ભલા હએ કે સો તોડે અશરફીકે
લેવે અપના અસબાબ દુરસ્ત કરકે વતનકો સીધારે મએં યેહ બાત સુનતે
હી કાઠ હોગયા ઓર સુખગયા કે અગર કોઇ મેરે બદનકો કાટે તોએક બું
દ લહુકી ન નીકલે ઓર તમામ દુનીઆ આંખોં કે આગે અંધેરી લગને
લગી ઓર એક આહ નામુરાદીકી બેઇખતીઆર જીગરસે નીકલી આંસુ
ભી ટપકને લગે સીવા ખુદાકે ઉસ વકત કીસુકી તવકકા ન રહી માયુસ મહ
ઝ હોકર ઇતના બોલા ભલા ટુક અપને દીલમેં ગઓર ફરમાઇએ અગર
મુજહ કમ નસીબકો દુનીઆકી લાલચ હોતી તો અપના જાનોમાલ હુઝુર
મેં નખોતા કયા એક બારગી હક ખીદમ ગુઝારી ઓર જાન નીસારીકા
આલમસે ઉઠગયા જો મુજહસે કમબખ્તપર ઇતની બે મેહેરી ફરમાઇ ખએર
અબમેરે તઇંભી ઝીંદગીસે કુછ કામ નહી મઅશુકોંકી બેવફાઇસે બેચારે આંશ
કે નીમજાનકા નીબાહ નહી હોતા યેહ સુનકર તીખીહો તીવરી ચડાકર ખ
ફગીસે બોલી આપ હમારે આશક હએ.

મીસરા.

મેંડકીકોભીલો ઝુકામ હુવા.

અએ બે વકુફ અપને હઓસલેસે ઝીઆદા બાતેં બનાનીં ખીઆલે
ખામહએ છોટા મુંહ બડી બાત બસ ચુપરહે યેહ નીકમ્મી બાતચીત મત
કર અગર કીસી ઓરને યેહ હરકત બે મઅનીકી હોતી પરવરદીગારકી
સું ઉસકી બોટીઆં કટવા ચીલોંકો બાંટતી પર કયા કરૂં તેરી ખીદમત
યાદ આતી હએ અબ ઇસીમેં ભલાઇ હએ કે અપની રાહ લે તેરી કીસમ
તકા દાના પાની હમારીં સરકારમેં યહીં તલકથા ફેર મએને રોતે બી સો
તે કહા અગર મેરી તકદીરમેં યેહી લીખા હએ કે અપને દીલકે મકસદ
કો નપહોંચુ ઓર જંગલ પહાડમેં સર ટકરાતા ફીરૂં તો લાચારહું ઇસ

બાતસેભી દીકહો કહેને લગી મેરે તઇ યેહ ફુસાંડે ચોચલે ઓર રમ્ઝકી બા
ત પસંદ નહી આતી ઇસ ઇશારેકી ગુફતગો કે જો લાયકહો ઉસસે જાકર
કર ફેર ઉસી ખફગીકે આલમમેં ઉઠકર અપને દવલતખાનેકો ચલી ગઇએ
ને બહોતેરા સરપટકા મુતવજ્જાન હુઇ લાચાર મએંભી ઉસ મકાનસે
ઉદાસ ઓર નાઉમ્મેદ હોકર નીકલા ગરઝ ચાલીસ દીનતક યેહી નવ
બત રહી જબ શહેરકી કુચા ગરદીસે ઉકતાતા જંગલમેં નીકલજાતા જ
બ વહાંસે ઘબરાતા ફેર શહેરકી ગલીઓંમેં દીવાનાસા આતા ન દીનકો
ખાતા ન રાતકો સોજાતા જએસે ધોબીકાતા ઘરકા ન ઘાટકા ઝીંદગી ઇન
સાનકી ખાનેપીનેશે હએ આદમી અનાજકા કીડા હએ તાકત બદનમેં મુ
તલક નરહી દીક હોકર ઉસી મસજીદકી દીવારકે તલે જાપડા કે એક રોઝ
વોહી ખ્વાજાસરા જુમેકી નમાઝ પડને આયા મેરે પાસશે હોકર ચલા મ
એં યેહ શેર આહેસ્તા નાતાકતીસી પડ રહાથા.

બએત.

ઇસ દર્દદીલસે મઓતહો યા દીલકો તાબહો,
કીસમતમેં જો લીખાહએ ઇલાહી શીતાબહો.

અગરચે ઝાહીરમેં સુરત મેરી બીલકુલ તબદીલ હોગઇથી ચેહેરેકી યે
હ શકલ બનીથી કે જીસને મુજહે પહેલે દેખાથા વોહભી નહી પહેછાન સ
કતાથા કે યેહ વોહી આદમી હએ લેકીન વોહ મહેલી આવાઝદરદકી સુનક
ર મુતવજ્જા હુવા મેરે તઇ બગઓર દેખકર અફસોસ કીયા ઓર શફકકત
સે મુખાતીબ હુવા કે આખીર યેહ હાલત અપની પહોંચઇ મએંને કહા અ
બતો જો હુવાસો હુવા માલસેભી હાઝીરથા જાનભી તસદ્દુકકી ઉસકી ખુશી
યુંહી હુઇતો કયા કરૂં.

યેહ સુનકર એક ખીદમતગાર મેરે પાસ છોડકર મસજીદમેં ગયા ન
માઝ ઓર ખુતબેસે ફરાગત કરકર જબ બાહેર નીકલા ફકીરકો એક મી
યાનેમેં ડાલકર અપને સાથ ખીદમતમેં ઉસપરી બેપરવાકે લેજાકર ચીકકે
બાહેર બીઠાયા અગરચે મેરી રૂહત કુછ બાકી ન રહીથી પર મુદ્દત તલક
શબોરોઝ ઉસ પરીકે પાસ ઇતેફફાક રહેનેકા હુવાથા જાન બુજકર બેગાની
હોકર ખોજેસે પુછને લગી યેહકઓન હએ ઉસ મરદેઆદમીને કહા યેહ
વોહી કમબખ્ત બદનસીબ હએ જો હુઝુરકી ખફગી ઓર અતાબમેં પડા
થા ઉસી સબબસે ઇસકી યેહ સુરત બની હએ ઇશ્કકી આગસે જલા જા
તાહએ હરચંદ આંસુઓંકે પાનીસે બુઝાહાતા હએ પર વોહ દુની ભડકતી હ
એ કુછ ફાએદા નહી હોતા અલાવા અપની તકસીરકી ખીજાલતસે મુવા
જાતા હએ પરીને ઠઠોલીસે ફરમાયા કયું જહુટ બકતા હએ બહોત દીન

હુએ ઉસકી ખબર વતન પહોંચનેકી મુજહે ખબરદારોંને દી હએ વલ્લાહ આલમ યેહ કુસોન હએ ઓર તુકીસકા ઝીકર કરતા હએ ઉસદમ ખ્વાજા સરાને હાથ જોડકર ઈલતીમાસ કીયા અગર જાનકી અમાન પાઉં તો અર ઝ કરૂં ફરમાયા કહે તેરી જાન તુજહે બખશી ખોજા બોલા આપકી ઝાત કદરદાન હએ વાસ્તે ખુદાકે ચીલમનકો દરમીઆનસે ઉઠવાકર પહેછાની એ ઓર ઉસકી બેકાકસીકી હાલત પર રહમ કીજીએ નાહકશનાસી ખુબ નહી અબ ઈસકે અહવાલ પર જો કુછ તરસ ખાઈએ બજાહએ ઓર જાએ સવાબ હએ આગે હદદઅદબ જો મીઝાજે મુબારકમેં આવે વોહી બેહતરહએ

ઇતને કહેને પર મુસ કુરાકર ફરમાયા ભલા કોઈહો ઈસે દારૂશફામેં રખો જબ ભલા ચંગા હોગા તબ ઈસકે આહવાલકી પુરસીશ કીજાવેગી ખોજેને કહા અગર અપને દસ્તે મુબારકસે ગુલાબ ઈસપર છીડકયે ઓર ઝબાનસે કુછ ફરમાઈએ તો ઈસકો અપને જીનેકા ભરોસા બંધે નાઉમ્મી દી બુરી ચીઝહએ દુનીઆ બઉમીદ પર કાયમ હએ ઈસ પરભી ઉસ પ રીને કુછ ન કહા યેહ સવાલો જવાબ સુનકર મએંભી અપને જીસે ઉકતા રહાથા બે ધડક બોલ ઉઠા કે ઈસ તઓરકી ઝીંદગીકો દીલ નહીં ચાહતા પાંવતો ગોરમેં લટકા ચુકાહું એક રોઝ મરના હએ ઓર ઈલાજ મેરા પાદ શાહઝાદીકે હાથમેં હએ કરેં યા નકરેં વોહ જાનેં બારે મુકલ્લેબુલ કુલુબ ને ઉસ સંગ દીલકે દીલકો નરમ કીયા મેહેરબાન હોકર ફરમાયા જલ્દ પાદશાહી હકીમોંકો હાઝીર કરો વહીં, તબીબ આકર જમા હુએ નબઝોકારૂ રા દેખકર બહોત ગઓરકી આખીરશ તશખીસમેં ઠહેરા કે યેહ શખ્સ ક હીં આશક હુવાહએ સીવા વસલે મઅશુકકે ઈસકા કુછ ઈલાજ નહી જીસ વકત વોહમીલે યેહ સેહતપાવે જબ હકીમોંકીભી ઝબાની યેહી મરઝ મે રા સાબીત હુવા હુકમ કીયા ઈસ જવાનકો હમ્મામમેં લેજાઓ નહીલાકર ખાસી પોસાક પહેનાકર હુઝુરમેં લે આવ વહીં મુજહે બાહેર લેગયે હમ્મા મ કરવા અછે કપડે પહેના ખીદમતમેં પરીકી હાઝીર કીયા, તબવો હ નાઝનીન તપાકશે બોલી તુને મુજહે બએઠે બીઠાએ નાહક બદનામ ઓર રૂસવા કીયા અબ ઓર કયા કીયા ચાહતાહએ જો તેરે દીલમેં હએ સો સાફ સાફ બયાનકર.

યા મુકરા ઉસવકત યેહ આલમહુવાકે શાદીએ મગર હોજાઉં ખુશી કે મારે અએસા ફુલા કે જામેમેં નહી સમાતાથા ઓર સુરત શીકલ બદ લ ગઈ શુકરે ખુદાકા કીયા ઓર ઉસશે કહા ઈસદમ સારી હકીમી આપ પર ખતમ હુઈ કે મુજહશે મુરદેકો એક બાતમેં ઝીંદા કીયા દેખોતો ઉસ વકતશે ઈસ વકત તક મેરે અહવાલમેં કયા ફરક હોગયા યેહ કહેકર તીન

બાર ગીરદફ઼ારા, ઓર સામને આકર ખડા હુવા ઓર કહા હુઝુરસે યું હુક
મ હોતા કે જો તેરે જીમેં હએ શો કહે બંદેકો હફ્તઅકલીમકો સલતનતશે
ઝીઆદા યેહ હએ કે ગરીબ નવાઝી કરકર ઇસ આજીઝકો કબુલ કીજીએ
ઓર અપની કદમબોસીશે સરફરાઝી દીજીએ એકલહેમા તો સુનકર ગો
તેમેં ગઇ ફેર કુનઆખીંઓંશે દેખકર કહા બએઠો તુમને ખીદમત ઓર વફા
દારી અએસીહી કી હએ જો કુછ કહોશો ફબે હએ ઓર અપનેભી દીલપર
નકશ હએ ખએર હમને કુબુલ કીયા.

ઊસીદીન અછી સાઅત સુભલગનમેં ચુપકે ચુપકેકાજીને નીકાહ પડદીયા
બાદ ઇતની મેહનત ઓર આફતકે ખુદાને યેહદીન દીખાયાકે મએંને અપને
દીલકા મુદદોઆ પાયા લેકીન જએસી દીલમેં આરઝુ ઊસપરીસે હમ બીસત
ર હોનેકીથી વએસીહી જીમેં બેકલી ઊસવારેદાત અજીબકે માલુમકરનેકીથી
કે આજતક મએંને કુછ નસમજહા કે યેહ પરી કઓનહએ ઓર વોહ હબ
શી સાંવલા સજીલા જીસને એક પુરઝે કાગઝપર ઇતની અશરફીઓંકે બદ
રે મેરે હવાલેકીએ કઓનથા ઓર તઇઆરી ઝીઆફતકી બાદશાહોંકે લાય
ક એક પહેરમેં કયું કરહુઇ ઓર વએદોનો બેગુનાહ ઊસમજલીસમેં કીસ
લીએ મારે ગએ ઓર સબબ ખફગી ઓર બેમુરવ્વતીકા બાવજુદ ખીદમ
તગુઝારી ઓર નાઝબરદારીકે મુજહપર કયાહુવા ઓર ફેર એકબારગી ઇસ
આજીઝકો યું સર બુલંદકીયા ગરઝ ઇસીવાસ્તે બાદ રસમો રૂસુમાતે અકદ
કે આઠદીન તલક બા વસ્ફ દસ ઇશતીઆકકે કસ્દ મુબાશેરતકા નકીયા રા
તકો શાથસોતા(દીનકોયુંહી ઊઠ ખડાહોતા.

એકદીન ગુસ્લકરનેકેલીએ મએંને ખ્વાસકો કહા કે થોડા પાનીગરમ
કરદેતો નહાઊં, મલેકા મુસકુરાકર બોલી કીસ બીરતેપર તીત્તાપાની મએં
ખામોશ હોરહા લેકીનઓહ પરી મેરી હરકતસે હએરાનહુઈ બલકે ચેહેરેપર
આસાર ખફગીકે નમુદહુએ યહાંતલક કે એકરોઝબોલી તુમભીઅજબ આદ
મીહો યા ઇતને ગરમ યા અએસે ઠંડે ઇસકો કયા કહેતેહએં અગર તુમમેં
કુવતનથી તો કયું અએસી કચ્ચી હવસ પકાઇ ઊસવકત મએંને બે ધડક
હોકર કહા અએ જાની મુનસફી શરતહએ આદમીકો ચાહીએ કે ઇનસાફસે
નચુકે બોલી અબકયા ઇનસાફ રહગયાહએ જોકુછહોનાથા સો હોચુકા ફેકી
રનેકહા વાકઇ બડીઆરઝુ ઓર મુરાદ મેરી યેહીથી સો મુઝહેમીલી લેકીન
દીલમેરા દુબદહેમેં હએ ઓર દો દીલે આદમીકી ખાતીર પરેશાનરહેતીહએ
ઊસસેકુછ હોનહીં સકતા ઇનસાનીયતસે ખારીજહોજાતાહએ મએંને અપને
દીલમેં યેહ કઓલકીયાથા કે બાદ ઇસનીકાહકે અએનદીલકી શાદીહએ
બાઝીબાઝીબાતેં જોખીઆલમેં નહીઆની ઓર નહી ખુલતી હુઝુરમેં પુછું

ગા કેઝબાને મુબારકસે ઊસકા બયાનસુનું જીકો તસકીનહો ઊસપરીને ચીંબ જબીહોકર કહા કયાખુબ અભીસે ભુલગએ યાદકરો બારહા હમને કહા હએ કે હમારે કામમે હરગીઝ દખ્લનકીજો ઓર કીસીબાતકે મો ખતરીઝ ન હુજીઓ ખીલાફ મઅમુલ એહ બેઅદબી કરનીકયા લાઝીમ હએ, ફકીરને હંસકર કહા જએસી ઓર બેઅદબીઆં મઆફ કરનેકાહુકમહએ એક યેહ ભીસહી વોહ પરી નઝરેં બદલકર તીહેમેં આકર આગકા બગોલા બનગ ઇ ઓર બોલી અબતોબહોત સર ચડા જા અપનાકામકર ઇનબાતોંસે તુજહે કયા ફાએદાહોગા મએંને કહા દુનીઆમેં અપને બદનકીશરમ સબસે ઝી આદા હોતીહએ લેકીન એકદુસરેકા વાકીફકાર હોતાહએ પસ જાબ અએસી ચીઝદીલપર રવારખીતો ઓર કઓનસા ભેદ છીપાનેકે લાયકહએ:

મેરે ઇસ રમ્ઝકો વોહ પરી વકફુફસે દરીઆફતકર કહેનેલગી યેહબાત સચહએ પર જીમેં યેહ સોંચ આતાહએ કે અગર મુજહ નીગોડીકારાઝ ફાશહો તો બડીકીયામત મચે મએ બોલા એહકયા મઝકુરહએ બંદેકી તરફસે યેહ ખીઆલ દીલમેં નલાવ ઓર ખુશીસે સારી કએફીયત જો બીતીહએ ફરમાવ હરગીઝ મએંદીલસે ઝબાનતક નલાઊંગા કીસુકે કાન પડના કયાઇમકાન હએ જબ ઊસનેદેખા કે અબસીવા કહેનેકે ઇસઅઝીઝસે છુટકા નહી લાચાર હોકર બોલી ઇન બાતોંકે કહેનેમેં બહોતસી ખરાબીઆં હએ તુ ખ્વાહનખ્વાહ દરપય હુવા ખએર તેરી ખાતીર મંઝુરહએ ઇસલીએ અપની સરગુઝીસ્ત બયાન કરતીહું તુજહેભી ઊસકા પોશીદા રખના ઝુરૂરહએ ખબર શરત ગરઝ બહોતસી તાકીદ કરકર કહેનેલગી કે મએં બદબખ્ત મુલ્ક દમીશકકે સુલતાનકી બેટીહું ઓર વોહ સલાતીનોંસે બડા બાદશાહ હએ સીવા મેરે કોઇલડકાબાલા ઊસકેયહાં નહીંહુવા જીસદીનસે મએં પએદા હુઇ મા બાપકે સાએમેં નાઝો નયામતસે ઓર ખુશી ખુરમીસે પલી જબ હોશઆયા તબઅપનેદીલકો ખુબસુરતોં ઓર નાઝનીઓંકેસાથ લગાયા ચુનાચે સુથરીસુથરી પરીઝાદ હમજોલી ઊમરા ઝાદીઆં મુસાહેબતમેં ઓર અછીઅછી કુબુલસુરત હમઊમર ખ્વાસેં સહેલીઆં ખીદમતમેં રહેતીથીં તમાશા નાચ ઓર રાગરંગકા હમેશા દેખાકરતી દુનીઆકે ભલેબુરેસે કુછ સરોકારનથા અપને બે ફીકરીકે આલમકો દેખકર સીવા ખુદાકે શુકરકે કુછમું હસે નહીં નીકલતાથા.

ઈતીફાકન તબીઅત ખુદબખુદ અએસીબેમઝાહુઈ કે ન મુસાહેબત કીસુકીભાવે નમજલીસ ખુસીકીખુશઆવે સવદાઇ મીઝાજ હોગયા દીલઊદાસ ઓર હએરાન નકીસુકી સુરતઅછીલગે નબાતકહેનેસુનનેકો જી ચાહે મોરી એહ હાલતદેખકર દાઇદદા સબકે સબ મુતફકકીર હુઈં ઓર કદમપર ગી

રનેલગીં ચેંહી ખ્વાજાસરા નમક હલાલ કદીમસે મેરા મહરમ ઓર હમરા ઝહએ ઇસસે કોઇબાત મખફીનહીં મેરી વહશતદેખકર બોલા અગર પાદશા હઝાદી થોડાસા શરબત વરકુલ ખીઆલકા નઓશજાં ફરમાવેં તો અગલ બહએ કે તબીઅત બહાલહોજાવે ઓર ફરહત મીઝાજમેં આવે ઊસકે ઇસ તરેહકે કહેનેસે મુજહેભીશઓક હુવા તબ મએનેભી ફરમાયા જલ્દહાઝીરકર મહેલી બાહેર ગયા એક સુરાહી ઊસી શરબતકી તકલ્લુફસે બના બરફમેં લગા લડકેકે હાથ લીવાકર આયા મએનેપીયા જોકુછ ફાએદા બયાન કીયા થા વએસાહી દેખા ઊસવક્ત ઊસખીદમતકે ઇનઆમમેં એક ભારી ખીલઅત ખોજેકો ઇનાયતકી ઓર હુકમકીયા કે એક સુરાહી હમેશા

બીલાનાગા ઇસીવક્ત હાઝીર કીયાકર ઊસદીનસે યેહ મુકરરર હુવા કે ખ્વાજા સરા સુરાહી ઉસી છોકરેકેહાથ લીવાલાવે ઓર બંદી પીજાવે જ બ ઊસકા નશા તુલુ હોતા તોઊસકી લહેરમેં ઇસ લડકેસે ઠઠા મઝાખ કરક ર દીલ બહેલાતીથી વોહભીજબ ઢીટહુવા તબ અછીઅછા મીઠી મીઠી બા તેં કરનેલગા ઓર અચંબેકી નકલેં લાને બલકે આહ ઊહીભી ભરેને ઓર સીસકીઆં લેને સુરતતો ઊસકી તરેહદાર લાયક દેખનેકેથી બે ઇખતીઆર જી ચાહને લગા મએં દીલકે શઓકસે ઓર અઠખેલીઓંકે ઝઓકસે હરરો ઝ ઇનઆમ બખ્શદેને લગી પરવોહ કમબખ્ત વએસેહી કપડોંસે જએસે હમેશા પહેને રહેતાથા હુઝુરમેં આતા બલકે વોહ લીબાસભી મએલા કુચલા હોજાતા.

એક દીન પુછા તુજહે સરકારસે ઇતનાકુછ મીલા પર તુને અપની સુ રત વએસીકી વએસીહી પરેશાનબના રખી કયા સબબહએ વએરૂપીએ કહાં ખરચ કીએ યા જમા કર રખે લડકેને યેહ ખાતીરદારીકી બાંતેં જો સુ નીં ઓર મુજહે અપના અહવાલ પુરસાં પાયાઆંસું ડબાડબાકર કહેનેલગા જો કુછ આપને ઇસ ગુલામકો ઇનાયતકીયા સબ ઊસતાદને લેલીયા મુજહે એક પએસા નહીદીઆ કહાંસે દુસરે કપડે બનાઊં જો હુઝુરમેં પહેનકર આ ઊં ઇસમેં મેરી તકસીરનહી મએં લાચારહું ઇસ ગરીબીકે કહેનેપર ઊસકે તરસ આયા વહીં ખ્વાજાસરાકો ફરમાયા આજસે ઇસલડકેકો અપની સોહ બતમેં તરબીઅતકર ઓર લીબાસ અછા તઇઆરકરકર પહેના ઓર લઓં ડોંમેં બે ફાએદા ખેલને કુદને નદે બલકે અપની ખુશી એહ હયે કે આદાબ લાયક હુઝુરકીં ખીદમતકે સીખે ઓર હાઝીર રહે ખ્વાજાસરા મવાફીક ફર માનેકે બજાલાયા ઓર મેરી મરઝી જો ઊધર દેખી નેહાયત ઊસકી ખબર ગીરી કરને લગા થોડે દીનોંમેં ફરાગત ઓર ખુશી ખુરમીકે સબબસ ઊસ કા રંગ રવગન કુછકાકુછ હોગયા ઓર કેંચલીસીડાલદી મએં અપને દીલ

કો હરચંદ સંભાલતી પર ઊસ કાફીરકી સુરત અએસી જીમેં સમાગઈથી વેહી જી ચાહતાથા કે મારે પ્યારકે ઊસે કલેજેમેં ડાલ રખું ઓર અપની આંખોંસે એકપલ જુદાના કરૂં આખીર ઊસકો મુસાહેબતમેં દાખીલકીયા ઓર ખીલઅતેં તરેહબતરેહકી ઓર જવાહીર રંગબરંગકે પહેનાકર દેખા કરતી બારે ઊસકે નઝદીક રહેનેસે આંખોંકોસુખ ઓર કલેજેકો ઠંડક હુઇ હરદમ ઉસકી ખાતીરદારીકરતી આખીરકો મેરી યેહ હાલત પહોંચી કે અગર એકદમ કુછ ઝુરૂરીકામકો સામનેસેજાતા તો ચએન નઆતા.

બાદ કઇ બરસકે વોહ બાલીગહુવા મીશેં ભબકનેલગીં છપ તખતી દુરસ્ત હુઇ તબઉસકા ચરચા બાહેર દરબારીઓંમેં હોનેલગા દરબાન ઓર ચોબદાર ઉસકો મહેલકે અંદર આને જાનેશે મનાકરને લગે આખીર ઉસકા આના મવકુફ હુવા મુજહેતો ઉસ બગએર કલ નપડતીથી એકદમ પહાડથા જબ યેહ અહવાલ નાઉમ્મીદીકા સુના અએસી બદહવાસ હોગઈ ગોયા મુજહપર કીયામત તુટી ઓર યેહ હાલત હુઇકે નકુછ કહે સકતીહું નઉસબીન રહે સકતીહું કુછ બસ નહીં ચલસકતા ઇલાહી કયાકરૂં અજબ તરેહકા કલકહુવા મારે બેકરારી કે ઉસી મહેલીકો જોમેરા ભેદુથા બુલાકરકહા કે મુજહે ગઓર ઓર પરવાખ્ત ઉસલડકેકી મનઝુર હએ બીલફએલ સલાહવકત યેહ હએ કે હઝાર અશરફી પુંજીદેકર અઓકકે ચવરાહેમેં દુકાન જવહરીકી કરવાદો તો તીજારત કરકે ઊસકે નફેશે અપની ગુઝરાન ફરાગતશે કીયાકરે ઓર મેરે મહેલકે કરીબ એક હવેલી અછે નકશેકી બનવાદો લઓંડી ગુલામ નઓકર ચાકર જો ઝુરૂ રહોં માલ લેકર ઓર દરમાહા મુકરર કરકરર ઉસપાસ રખવાદો કે કીસુતરેહ બે આરામનહો ખ્વાજાસરાને ઉસકી બુદોબાશકી ઓર જવહરીપને ઓર તીજારતકી સબ તઇઆરી કરદી થોડે અરશેમેં ઊસકી દુકાન અએસી ચમકી ઓર નમુદહુઇ કે જો ખીલઅતેં ફાખેરા ઓર જવાહીર બેશકીમત સરકારમે પાદશાહાકે ઓર અમીરેંકી દરકાર ઓર મતલુબ હોતે ઉસીકેયહાં બહમ પહોંચતે આહેસતા આહેસતા યેહ દુકાન જમી કે જો તોહફા હરેક મુલ્કકા ચાહીએ વહીં મીલે સબ જવહરીઓંકા રોઝગાર ઉસકે આગે બંદહોગયા ગરઝઉસ શહેરમેં કોઇ બરાબરી ઉસકી નકરસકતા બલકે કોઈ મુલ્કમેં વએસા કોઇ નથા અએશે કારબારમેં તો ઉસને તોલાખોં રૂપીએ કમાએ પર જુદાઈ ઉસકી રોઝબ રોઝ નુકસાન મેરે તનબદનકા કરને લગી કોઇ તદબીર નબનઆઈ કે ઉસકો દેખકર અપને દીલકી તસલ્લીકરૂં નીદાન સલાહકે ખાતીર ઉસી વાકીફકાર મહેલીકો બુલાયા ઓર કહા કોઈ અએસી સુરત બન નહીંઆતી કે ઝરા ઉસકી સુરત મએ દેખું ઓર અપની જાનકો સબરદું મગર યેહતરેહ હએ કે એક સુરંગ ઉસકીહવેલીશે ખુદવાકર મહેલમેં મીલાદો હુકમકરતેહી કઇદીનોંમેં

અએસીનકબ તઇઆર હુઇ કે જબસહી સાંજહોની ચુપકેહી વોહ ખ્વાજાસરા ઉસજવાનકો ઉસી રાહસે લેઆતા તમામ શબ શરાબકબાબ અએશોઅશર તમેં કટતી મએં ઉસકે મીલનેસે આરામપાતી વોહમેરે દેખનેસે ખુશહોતા.

જબ ફજરકા તારાનીકલતા ઓર મોઆઝઝનઅઝાનદેતા મહેલકી ઉસીરાહસે ઉસજવાનકો ઉસકેઘરપહોંચાદેતા ઇનબાતોંસે સીવા ઉસ ખોજેકે ઓર દો દાઈ ઓંકે જીન્હોનેમુજહે દુદપીલાયા ઓર પાલાથા ચવથા આદમીકોઇવાકેફનથા એક મુદદત ઇસી તરેહસે ગુઝરી એકરોઝકા યેહ ઝીકરહએ મવાફીક મામુલકે ખો જા જોઉસકો બુલાનેગયા દેખાતોવોહજવાન ફીકરમંદસા ચુપકાબએઠા હએ મ હેલીને પુછા આજ ખએરહએ કીઉં અએસેદીલગીર હોરહેહો ચલો હુઝુરમેં યાદ ફરમાયાહએ ઉસને હરગીઝકુછ જવાબનદીયા ઝબાન ન હીલાઈ ખ્વાજાસ રા અપનાસા મુંહલેકર અકેલા ફીરઆયા અહવાલ ઉસકા અરઝકીયા મેરેતઇં શએતાન જો ખરાબકરે ઇસિપરભી મહોબતઉસકી દીલસે ન ભુલી અગર યેહ જાનતી કે ઇશ્કઓર ચાહ અએસેનમકહરામબેવફાકી આખીર બદનામ ઓર રૂસવા કરેગી ઓર નંગો નામોસ સબ ડીકાનેલગેગા તો ઉસદમ ઉસકામસે બાઝઆતી ઓર તવક્કાકરતી ફેર ઉસકા નામ નલેતી નઅપના દીલ ઉસબેહ યાકો દેતી પરહોનાતોયુંથા ઇસલીએ હરકતબેજાઉસકી ખાતીરમેં નલાઇ ઓર ઉસકે નઆનેકો મઅશુકોંકા ચોચલા ઓર નાઝસમજહી ઉસકા નતીજા યહદેખા કે ઇસ સરગુઝીશ્તસે બગએર દેખે ભાલે તુભી વાકીફહુવા નહીતો મએંકહાં ઓર તું કહાં ખએર જોહુવાસોહુવા ઇસખરદીમાગી પર ઉસ ગધેકે ખીઆલ ન કર દોબારાખોજેકે હાથપએગામભેજાકે અગર તુઇસિવકત નહીઆવેગા તો મએં કીસુનકીસુઢબસે વહીં આતીહું લેકીન મેરેઆનેમેં બડી કબાહતહએ અગર યે હરાઝ ફાશહુવાતો તેરેહકમેં બહોત બુરાહએ અએસાકામનકર જીસમેં સીવા રૂ સવાઇકે ઓર કુછફલનમીલે બેહતર યેહીહએ કે જલ્દચલાઆ નહીંતો મુજહે પહોંચા જાન જબ યેહ સનદ લીઆગયા ઓર ઇશતીઆક મેરા નીપટદેખા ભુંડીસીસુરતબના બડેનાઝો નખરેસે આયા જબ મેરેપાસ બએઠા તબ મએં ને ઉસસે પુછા કે આજ રૂકાવટ ઓર ખફગીકાબાએસ કયા હએ! ઇતની શુખી ઓર ગુસતાખી તુને કભુનકીથી હમેશા બીલાઉઝર હાઝીર હોતાથા તબઉસનેકહા મએં ગુમનામગરીબ હુઝુરકી તવજાસે ઓર દામને દવલતકે બાએસ ઇસમકદુરકો પહોંચા બહોત આરામસે ઝીંદગી કટતીહએ આપકે જાનોમાલકો દુઆકરતાહું યેહ તકસીર પાદશાહઝાદીકે મઆફ કરનેકે ભરોસે ઇસગુનાહગારસે હુઈ ઉમ્મીદવાર અફુકાહું મએંતો જાનોદીલસે ઉસે ચા

હીતીથી ઉસકી બનાવટકી બાતોંકો માનલીયા ઓર શરારતપર નઝર નકી બલકે ફેર દીલદારીશે પુછા કયા તુજ મુતફકકીર હકો અએસી મુશકીલ કઠનપેસ આઇ જો અએસા હોરહા હએ ઉસકો અરઝકર ઉસકીભી તદબીર હોજાએગી.

ગરઝઉસને અપની ખાકસારીકી રાહશે યેહી કહા કે મુજહકો સબમુશકીલ હએ ઓર આપકે રૂબરૂ સબ આસાનહએ આખીર ઉસકે ફહવાએ કલામશે યેહ ખુલા કે એકબાગ નેહાયત સરસબ્ઝ ઓર ઇમારતઆલીહએઓઝ તાલાબ કુંવે ફુબતાસમેત ગુલામકી હવેલીકે નઝદીક નાકેશહેરમેં બીકાઉહએ ઓર ઉસ બાગકે સાથ એકલઓંડીભી ગાયન કે ઇલમે મુસકીમેં ખુબ સલીકારખતીહએ લેકીન યેહદોનો બાહમ બીકતેહએં નઅકેલાબાગ જએસેઉંટકે ગલેમેં બીલ્લી જોકોઇ વોહબાગલેવે ઉસકનીઝકીભી કીમતદેવે ઓર તમાશા યેહહએ બાગકામોલ લાખરૂપીએ ઓર ઉસબાંદીકા બહા પાંચલાખ, ફીદવીશે ઇતને રૂપીએ બીલફએલ સરંજામનહી હોસકતે મએંને ઉસકાદીલબહોત બેઇખ્તીઆર શોકમેં ઉનકી ખરીદી કે પાયા કે ઇસી વાસ્તે દીલ હએરાન ઓર ખાતીર પરેશાનથા બાવજુદકે રૂબરૂમેરેપાસ બએઠાથા તબભી ઉસકા ચેહેરા મલીન ઓર જીઉદાસથા મુજહેતો ખાતીરદારી ઉસકી હરવડી ઓર હરપલ મનઝુરથી ઉસી વકત ખ્વાજાસરાકો હુકમકીયા કે કલસુબ્હકો કીમતઉસબાગકી મઆ લઓંડીસમેત ચુકાકર કબાલા બાગકા ઓર ખત કનીઝકા લીખવાકર ઇસીસબ્સકે હવાલેકરો ઓર માલીકકો ઝર કીમતખઝાનએ આમેરાશે દીલવાદો ઇસપરવા નાગીકે સુનતેહી આદાબ બજાલાયા ઓર મુંહપર રૂહતઆઇ સારીરાત ઉસી કાએદેશે જએસી હમેશાગુઝરતીથી હંસી ખુશીશેકટી ફજરહોતેહી વોહરૂખસ્તહુવા, બોજેને મવાફીક ફરમાનેકે ઉસબાગકોઓર લઓંડીકો ખરીદકરદીયા ફેરવોહ જવાન રાતકો મવાફીક મઅમુલકે આયાજાયા કરતા.

એકરોઝ બહારકે મોસમમેં કે મકાન દીલચસ્પથા બદલીધુમંડરહીથી ફવનીઆં પડરહીથી બીજલીભી ગુન્દરહીથી ઓર હવા નરમનરમ બહરહીથી ગરઝ અજબ કએફાયત ઉસદમથી જુંહી રંગબરંગકેહુબાબ ઓર ગુલાબીઆ તાકોપર ચુનાહુઇ નઝરપડી દીલ લલચાયા કે એકઘુંટલું જબ દોતીન પીઆલોંકી નવબત પહોંચી વહીં ખીઆલ ઉસ બાગે નવખરીદકા ગુઝરા કમાલશઓક હુવા કે એકદમ ઉસઆલમમેં વહાંકી સએર કીયાચાહીએ.

કમબખતી જો આવે "ઊંટ ચડે કુત્તા" અછીતરેહ બએઠે બીડાએ એક દાઇકો સાથલેકર સુરંગકારાહશે ઉસજવાનકે મકાનમેં ગઇ વહાંશે બાગકી તરફનઝરી દેખાતો ઠીક ઉસબાગકીબહાર બેહશતકી બરાબરી કર રહીહએ કત

રે મેંહકે દરખ્તોંકે સબ્ઝ સબ્ઝ પતોંપર જો પડેહુએં ગોયા ઝમરૂદકી પત્તીઓં પર મોતી જડેહુએં ઓર સુરખી ફુલોંકી ઉસ અબરમેં અએસી અછી લગ તીહુએ જએશે શામકો શફક ફુલેહુએ ઓર નહેરેં લબાલબ માનીંદ ફરશે આઇનેકે નઝરઆતીહુએં ઓર મઓજે લહેરાતી હુએં.

ગરઝ ઉસબાગમેં હરતરફ સએરકરતી ફીરતીથી કે દીનહોચુકા સીઆહી શામકી નમુદહુઇ ઇતનેમેં વોહ જવાન એક રવીશપર નઝર આયા ઓર મુજહે દેખબહોત અદબ ઓર ગરમજોશીસે આગેબડકેમેરાહાથ અપનેહાથપર ધરકર બારા દરીકે તરફ લેચલા જબ મએં વહાંગઇ તો વહાંકે આલમને સા[illegible]કી કએફીયતકો દીલસેભુલાદિયા યેહ રવશનીકા ઠા[illegible] ઠાજાબજા કુમકુમે સરવેચીરાગાં કંવલ ઓર ફાનુસેખીઆલ શમએમજલીસે હુએરાં ઓર ફાનુસ રવશનથીંકે શબ બરાતબાવજુદ ચાંદની ઓર ચીરાગાંકે ઉસકે આગે અંધેરી લગતી એકતરફ આતશબાઝી ફુલજહડી અનાર દાઊદી મરવારીદ મહેતાબી હવાઇ ચરખી હથફુલ જાહીજુહી પટાખે સીતારે છુટતેથે.

ઇસ અરસેમેં બાદલ ફટગયા ઓર ચાંદ નીકલઆયા બઇના જએસે નાફરમાનીજોડા પહેનેહુએ કોઇ માશુકનઝર આજાતાહુએ બડી કએફીયતહુઇ ચાંદની છટકતેહી જવાનને કહા અબચલકર બાગકે બાલાખાનેપર બએઠીએ મએં અએસી અહમક હોગઇથી કે જોવોહ નીગોડા કહેતા સોમએં માનલેતી અબ યેહનાચ નચાયા કે મુજહકો ઊપરલેગયા વોહ કોઠા અએસા બલંદથા કે તમામ શહરકે મકાન ઓર બાઝારકે ચીરાગાં ગોયા ઉસકે પાઇનેબાગથે.

મએં ઊસજવાનકે ગલેમેં હાથડાલેહુએ ખુશીકે આલમમેં બએઠીથી ઇતનેમેં એક રંડી નીહાયત ભુંડીસી સુરત નશકલ ચુલેમેંસેનીકલ શરાબકા શીશા હાથમેં લીએ હુએ આપહોંચી મુંજહે ઊસવકત ઊસકા આના નીપટ બુરાલગા ઓર ઊસકી સુરત દેખનેસે દીલમેં હુલ ઊઠી તબ મએંને ઘબરાકર જવાનસે પુછા યેહ તોહફએ ઇલ્લત કઓનહુએ તુને કહાંસે પએદાકી, વોહજવાન હાથબાંધકર કહેનેલગા યેહ વોહી લઆંડીહુએ જો ઇસબાગકેસાથ હુઝુરકી ઇનાયતસેં ખરીદહુઇ.

મએંને માલુમ કીયા કે ઇસ અહમકને બડી ખ્વાહીશસે ઇસકો લીયાહુએ શાયદ ઇસકા દીલ ઇસપર માયલહુએ ઇસી ખાતીરસે મએં પેચોતાબ ખાકર ચુપકી હોરહી લેકીન દીલ ઊસીવક્તસે મુકદદરહુવા ઓર નાખુશી મીઝાજપર છાગઇ તીસપર કીયામત ઊસ અએસે તએસેને યેહકી કે સાકી ઊસી [illegible]નાલકો બનાયા ઉસ વકત મએં અપના લહુ પીતીથી ઓર જએસે તોતેકો કોઇ કવ્વેકેસાથ એકપીંજ

રેમેં બંદ કરતાહુએ નજાનેકી ફુરસતપાતીથી ઓર ન બચ્ઠનેકો જીંચાહાતાથા
કીસ્સા મુખતેસર વોહ શરાબ બુંદકી બુંદથી જીસકેપીનેસે આદમી હય
વાનહોજાવે દોચારજામ પએદરપએ ઉસીતેઝાબકે જવાનકોદીયે ઓર આધા
પીઆલા જવાનકી મીન્નતસે મએંનેભી ઝહેરમારકીયા આખીર વોહ પુશ્ત બે
હયા બદમસ્તહોકર ઉસમરદુદસે બેહુદા અદાએંકરનેલગી ઓર વોહ ચીબ
લ્લાભી નશેમેં બેલેહાઝ હોચલા ઓર નામાકુલ હરકતેં કરનેલગા મુજહે યેહ
ગએરતઆઇ અગર ઉસવક્ત ઝમીન ફટેતોમએં સમાજાઉં લેકીન ઉસકીદોસ્તીકે
બાએસ મએં ઇસપરભી ચુપહોરહી પરવોહતો અસલકા પાજીથા મેરે ઇસ દર
ગુઝરનેકો નસમજ્હા નશેકી લહેરમેં ઓરભી દોપીઆલે ચડાગયા કે રહેતા સ
હેતા હોશજોથા વોહભી જાતા રહા ઓર મેરી તરફસે મુતલક ધડકા જીસ ઉઠા
દીયા બેશરમીસે શાહવતકે ગલબેમેં મેરે રૂબરૂ ઉસબેહયાને ઉસ બંદોડસે સોહબ
તકી ઓર વોહ પીછલપાઇભી ઉસહાલતસેં નીચે પડીહુઇ નખરે તીલ્લે કરને
લગી ઓર દોનેમેં ચુમાચાટી હોનેલગી નઇસ બેવફામેં વફા નઉસ બેહયામેંહ
યા જએસી રૂહ વએસે ફરીશ્તે મેરી ઉસવક્તયેહ હાલતથી જએસી અવસર ચુકી
ડોમનીગાવે તાલબેતાલ અપનેઉપર લાનતકરતીથી કેકયું તુયહાં આઇ જીસકી
યેહ સઝાપાઇ આખીરકહાંતક સહું મેરે સરસ પાંવતક આગલગગઇ ઓર અંગા
રોંપર લોટનેલગી ઇસ ગુસ્સે ઓર તએશમેં યેહ કહાવત યાદઆઇ "બએલ નકુ
દે, કુદે કઓન યેહતાશા દેખે કઓન" કહેતીહુઇ વહાંસેઉઠી વોહશરાબી અપની
ખરાબી દીલમેં સોંચા કે અગર બાદશાહઝાદી ઇસવક્ત નાખુશહુઇતો કલમેરા
કયાહાલહોગા ઓર સુબ્હોકો કયા કીયામત મચેગી અબ બનેતો ઇસકા કામ ત
મામકરડાલું યેહ ઇરાદા ઉસ ગએબાની કીસલાહસે જીમેં ઠહેરાકર ગલેમેં .પટકા
ડાલ મેરે પાંવ આકર પડા ઓર પગડી સરશે ઉતારકર મીન્નતો ઝારીકરનેલગા મે
રાદીલતો ઉસપર લટુ હોહી રહાથાજીધર લીએ ફીરતાથા ફીરતીથી ઓર ચ
કકીકી તરેહ મએં ઉસકે ઇખતીઆરમેંથી જો કહેતાથા શોકરતીથી જું તું મુ
જહે ફુસલા ફંદલાકર ફેર બીઠલાયા ઓર ઉસી શરાબ દોઆતશાકે દોચાર
પીઆલે ભરભરકર આપભી પીએ ઓર મુજહેભી દીએ એકતો ગુસ્સેકેમારે
જલ ભુનકર કબાબ હોરહીથી દુસરી અએસીશરાબપી જલ્દ બહોશ હોગઇ
કુછહવાસ બાકીનરહે તબઉસ બેરહમ નમકહરામ સંગદીલને તલવારસે મુજ
હે ઘાયલકીયા બલકે અપની દાનિસ્તમેં મારચુકા ઉસદમ મેરી આખ ખુલી
તો મુંહસે યેહી નીકલા " ખએર જએસા હમનેકાયા વએસા પાયા લેકીન તુ
અપને તઇં મેરે ઇસ ખુને નાહકસે બચાઇયો. "

બએત .

મુબાદાહો કોઇઝાલીમ તેરા ગરેબાંગીર,
મેરે લહુકો તો દામનસેધો હુવાસોહુવા.

કીસીસે યેહ ભેદઝાહેરનકીજીઓ ઓર હમને તુજહસે જાનતક દરગુઝરનકી ફેર ઉસકો ખુદાકે હવાલેકરકર મેરાજી ડુબગયા મુજહે અપની સુધબુધ કુછન રહી શાયદ ઉસ કસાઇને મુજહે મુરદા ખીઆલકર ઇસ સંદુકમેં ડાલકર કી લ્લેકી દીવારકે તલે લટકા દીયા સો તુનેદેખા મએં કીસુકા બુરા નચાહતીથી લેકીન યેહ ખરાબીઆં કીસમતમેં લીખ્ખીથીં મીટતીનહીં કરમકી રેખા ઇન આંખોંકે સબબ યેહકુછદેખા અગર ખુબસુરતોંકેદેખનેકા દીલમેં શઓક નહો તા તો વોહબદબખ્ત મેરેગલેકા તઓક નહોતા અલાહને યેહકામકાયાકે તુ જહકો વહાં પહોચાદીયા ઓર સબબ મેરી ઝીંદગીકા કીયા અબ હયા જીમેં આતીહએ કે યેહરૂસવાઇઆં ખીંચકર અપનેતંઇ જીતા નરખું યા કીસુકુ મુંહ નદીખાઉં પર કયાકરૂં મરનેકા ઇખતીઆર અપને હાથમેંનહી ખુદાનેમારકર ફેર જીલાયા આગે દેખીએ કયા કીસમતમેં બંદાહએ ઝાહીરમેં તો તેરી દઓડ ધુપ ઓર ખીદમત કામ આઈ જો વએસે ઝખમોંસે શીફાપાઇ તુનેજાનોમાલશે મેરી ખાતીરકી ઓર જો કુછ અપની બીશાતથી હાઝીરકી ઉનદીનોં તુજહે બે ખરચ ઓર દોદીલાદેખર વોહશુકકા સીદીબહારકો જો મેરા ખઝાનચીહએ લાખા ઉસમેં યેહી મઝમુનથા કે મએં ખએરો આફીઅતશે અબ ફલાને મકા નમેં હું મુજહ બદ તાલેકી ખબર વાલેદાએ શરીફાકી ખીદમતમેં પહોંચાઇ આ ઉસન તેરેસાથ દોકીશતાઆં નકદકી ખરચકી ખાતીર ભેજદીં ઓર જવા હીર ખરીદકરનેકો યુસુફ સવદાગર બચ્ચેકી દુકાનપર ભેજા મુજહે યેહ ભરોસા થા કે વોહ કમ હઓસલા હરેકશે જલ્દઆશના હો બએઠતાહએ તુજહેભી અજ નબી જાનકર અગલબહએ કે દોસ્તી કરનેકેલીએ ઇતરાકર દઅવત ઓર ઝી આફત કરેગા શો મેરા મનસુબાં ઠીકબએઠા જોકુછ મેરેદીલમેં ખીઆલ આયાથા ઉસને વએસાહી કીયા તુજબ ઉસસે કઓલોકરાર ફેર આનેકા કરકર મેરેપાસ આયા ઓર મેહમાનાકી હકીકત ઓર ઉસકા બજીદહોના મુજ્શેકહામએં દીલ મેં ખુશ હુઇ કે જબ ઉશકેઘરમેં જાકર ખાવેગા પીવેગા તબ અગર તુભી ઉસ કો મેહમાનીકે ખાતીર બુલાવેગા વોહ દવડાચલા આવેગા ઇસલાગે તુજ્હે જ લદ રૂખસ્ત કીયા.

તીનદીનકે પીછે જબતુ વહાંશે ફરાગતકરકેઆયા ઓર મેરે રૂબરૂ ઉઝર ગએ ર હાઝરીકા શરમીંદગાશેલાયા મએંને તેરી તશફફકેલીએ ફરમાયા કુછમુઝાકા

નહીં જબ ઊસને રઝાદી તબતુ આયા લેકીન બેશરમી ખુબ નહીંકે દુસરેકા એહ સાન અપનેશરપર રખીએ ઓર ઉસકા બદલા નકીજીએ અબતુભીજાકર ઉસકી દ્દસતેદુઆકર ઓર અપને સાથહીસાથ ઉશે લેઆ જબતુ ઉસકેઘરગયા તબ મ એંને દેખા કે યહાં કુછ અસબાબ મેહમાનદારીકા તઇઆર નહીં અગર વોહ આજાવે તો કયાકરૂં લેકીન યેહ ફુરસ્તપાઇકે ઇસ મુલ્કમેં કદીમશે પાદશાહોંકા યેહ મામુલ હએ કે આઠમહીનેકારોબાર મુલકીઓરમાલીકે વાસ્તેમુલકગીરીમે બાહેર રહેતેએં ઓર ચારમહીને મઓસમે બરસાતકે લીએ મુબારકમેં જુલુસ ફરમાતે હએં ઊનદીનોં દોચાર મહીનેસે બાદશાહ યાને વલી ન્યામત મુજહ બદબખ્તકે બંદોબસ્તકી ખાતીર મુલ્કગીરીકો તશરીફલેગએથે જબતલકતુ ઊસ જવાનકો સાથ લેકરઆવે કેસીદીબહારને મેરા અહવાલ ખીદમતમેં બાદશાહ બેગમકી કે વાલેદા મુજહ નાપાકકી હએં અરઝકીયા ફેર મએં અપની તકસીર ઓર ગુનાહસે ખીજલ હોકર ઊનકે રૂબરૂ જાકર ખડી હુઇ ઓર જો સરગુઝીશતર્થા સબ બયાનકી હરચંદ ઉન્હોંને મેરે ગાયબ હોનેકી કએફીઅત દુરઅંદેશી ઓર મેહેરે માદરીસે છુપારખ્ખીથી કે ખુદા જાને ઇસકા અંજામકયાહો અભીયેહ રૂસ્વાઇ ઝાહેરકરની ખુબનહી મેરે બદલે મેરે અએબોંકો અપને પેટમેં રખછોડાથા લેકીન મેરી તલાશમેંથી જબ મુજહે ઇસ હાલતમેં દેખા ઓર સબ માજરાસુના આંસુભરલાઇં ઓર ફરમાયા અએ કમબખ્ત નાશુદની તુને જાન બુજહકર નામોનશાન બાદશાહતકા સારાખોયા હઝાર અફસોસ ઓર અપની ઝીંદગીસેભી હાથ ધોયા કાશકે તેરે એવઝ મએં પથ્થર જનતી તો સબરઆતા અબભી તોબા કર જો કીસમતમેંથા સોહુવા અબ આગેકયા કરેગી જીવેગી યા મરેગી મએંને નેહાયત શરમીંદગીસે કહા મુજહ બેહયાકે નસીબોંમેં યેહી લીખ્ખાથા જો ઇસ બદનામી ઓર ખરાબીનેં અએસી અએસી આફતોંસે બચકર જીતીરહું ઇસસે મર નાહી ભલાથા અગરચે કલંકકા ટીકા મેરે માથે પર લગા પર અએસાકામ નહી કીયા જીસમેં માબાપ કે નામકો અએબ લગે અબયેહ બડા દુખહએ કે વએ દોનોં બેહયા મેરેહાથસે બચજાવેં ઓર આપસમેં રંગ રેલીઆ મનાવેં ઓર મએં ઊનકે હાથોંસે યેહ કુછ દુખદેખું હએફહએ કે મુજહસે કુછ ન હોસકે યેહ ઊમ્મીદવારહું કે ખાનસા માનકો પરવાનગીહો તો અસબાબ ઝીઆફતકા બખુબી તમામ ઇસ કમબખ્તકે મકાનમેં તઇઆર કરે તો મએં દઅવતકે બહાનેસે ઊન દોનોં બદબખ્તોંકો બુલવાકર ઉનકે અમલોંકો સઝા દું ઓર અપના એવઝલું જીસતરેહ ઊસને મુજહપર હાથ છોડા ઓર વાચ

લકીયા મઅેંભી દોનોંકે પુરજે પુરજે કરૂં તબ મેરા કલેજા થંડાહો નહીંતો ઇ
સ ગુસ્સેકી આગમેં ફુકતીહું આખીર જલબલકરખાક હોજાઉંગી યેહસુનકર
અમ્માને આતમાકે દરદેસે મેહેરબાનહોકર મેરી અઐબ પોશીકી આર સા
રા લવાઝેમા ઝીઆફતકા ઊસી ખ્વાજાસરાકે હાથ જોમેરા મહરમ હુએ કરદી
યા સબ અપને અપને કારખાનેમેં આકર હાઝીરહુએ શામકે વકત તુ ઊ
સમુએકો લેકર આયા મુજહે ઊસ કહબા બાંદીકાભી આના મનઝુરથા ચુનાચે
ફેર તુજહકો તકઈયુદ કરકર ઉસેભી બુલવાયા જબ વોહભીઆઇ આર મજલીસ
જમી શરાબ પીપીકર સબ બદમસ્ત આર બેહોશહુએ આર ઉનકે સાથ તુભી
કએફીહોકર મુરદાસા પડા મઅેંને કીલમાકનીકો હુકમકીયા કે ઉનદોનોંકા સર
તલવારસે કાટડાલ ઉસને વહીં એકદમમેં શમશીર નીકાલ દોનોંકે સરકાટ બ
દન લાલ કરદીએ આર તુજહપર ગુસ્શેકા યેહ બાએસથાકે મઅેંને ઇજાઝત ઝી
આફતકી દીથી ન દો દીનકી દોસ્તીપર એતેમાદ કરકે શરીક મઅેખુરીકા હો
અલબતા યેહતેરી હીમાકત અપને તઇં પસંદ ન આઇ ઇસવાસ્તે કે જબ તુ
પી પાકર બેહોશ હુવા તબ તવકકા રીફાકતકી તુજહશે કયારહીપર તેરી ખી
દમતકે હક અઐશે મેરી ગરદનપર હુએં કે જો તુજહશે અઐસી હરકત હોતી
હુએતો મઆફ કરતીહું લે મઅેંને અપની હકીકત ઇબ્તીદાશે ઇનતેહાતક કહે
સુનાઇ કહે અબભી દીલમેં કુછ આર હવસ બાકીહુએ જઅેશે મઅેંને તેરી
ખાતીર કરકે તેરેકોસબ તરેહ કુબુલકીયા તુભી મેરા ફરમાના ઇસી સુરતશે
અમલમેં લા સલાહ વકત યેહ હુએ કે અબ ઈશ શાહેરમેં રહેના મેરે આર તેરે
હકમેં ભલા નહીં આગે તું મુખતારહુએ યા મઅબુદઅલ્લાહ સહઝાદી ઇતના
ફરમાકર ચુપ રહી ફકીરતો દીલોજાનશે ઉસકે હુકમકો સબ ચીઝપર મુકદદમ
જાનતાથા આર ઉસકી મહોબતકે જાલમેં ફસાથા બોલા જો મીઝાજે મુબારક
મેં આવે શો બેહતર હુએ યેહ ફીદવી બે ઉઝર બજા લાવેગા જબ શાહઝાદી
ને મેરે તઇં ફરમાબરદાર વ ખીદમત ગુઝાર અપના પુરા સમજહા ફરમાયા
દો ઘોડે ચાલાક આર જાંબાઝ કે ચલનેમેં હવાશે બાતેં કરેં બાદશાહકે ખા
સ અસતબ્લશે મંગવાકર તઇઆર રખ મઅેંને અઅેશેહી પરીઝાદ ચારગુ
રદેકે ઘોડે ચુનકર ઝીનબંધવાકર મંગવાએ જબ થોડીસી રાતબાકીરહી બા
દશાહઝાદી મરદાના લીબાસ પહેન આર પાંચો હથીઆર બાંધકર ઘોડેપર
સવારહુઇ આર દુસરે મરકબ પર મઅેં મુસલ્લેહ હોકર ચડબએઠા આર
એકતરફકી રાહલી.

જબ શબ તમામ હુઇ આર પરછાહોનેલગા તબ એક પોખરકે કીનારે પહોં

યે ઉતરકર મુંહ હાથ ધોએ જલ્દીજલ્દી કુછ નાશ્તાકરકે ફેર સવારહોકર ચલે કભુ મલેકા કુછકુછ બાંતેકરતી ઓર યું કહેતી કે હમને તેરીખાતીર શરમોહ યા મુલ્કો માલ માબાપ સબછોડા અએસાનહો કે તુભી ઉસઝાલીમ બેવફાકી તરેહ સુલુક કરે કભુ મએં કુછઅહવાલ ઇધર ઉધરકા રાહ કટનેકેલીએ કહેતા ઓર ઉસકાભી જવાબદેતા કેબાદશાહઝાદી સબ આદમી યકસાં નહીંહોતે ઉસ પાજીકે તફનુમેં ખલલકુછ હોગા જો ઉસસે અએસીહરકતવાકેહુઇ ઓરમએંનેતો જાનોમાલ તમપર તસદુદ કીયા ઓર તુમનેમુજહે હર તરેહ સરફરાઝી બખશી અબમએં બંદા બગએર દામોંકાહું મેરે ચમડેકી અગર જુતીઆંબનવાંકર પ હેનોતો મએં આહ નકરૂં અએસી અએસી બાતેં બાહમ હોતીથી ઓર રાત દીનચલનેસેકામથા કભુજો માંદગીકેસબબ કહીંઉતરતેતો જંગલકેચરીંદ પરીંદ કોશીકાર કરતે હલાલકરકેનમકદાનસે લુન ચમકસે આગજહાડ ભુનભાનકર ખાલેતે ઓર ઘોડોંકો છોડદેતે વએ અપને મુંહસે ઘાસપાત ચરચગુકર અપ ના પેટભરલેતે.

એકરોઝ અએસે કફે દસ્તમએદાનમેં જાનીકલે કે જહાં બસ્તીકા નામ ન થા ઓર આદમીકી સુરત નઝરનઆતીથી ઉસપરભી બાદશાહઝાદીકી રી ફાકતકે સબબસે દીન ઇદ ઓર રાત શબ બરાત મઅલુમ હોતીથી જાતે એક દરીઆકે જીસકે દેખનેસે કલેજા પાનીહો રાહમેં મીલા કીનારેપર ખડેહોક ર જોદેખાતો જહાંતલક નીગાહને કામ કીયા પાનીસીવા કુછ થલબેડા નપાયા ઇલાહી અબ ઇસસમંદરસે કયુંકર પાર ઉતરેં એકદમ ઇસીસોચમેં ખડેરહે આખીર યેહદીલમેં લહેરઆઈકે મલેકાકો યહીં બીઠાકર મએં તલાશમેં ના વ નીવાડેકી જાઉં જબતક અસબાબ ગુઝારેકા હાથઆવે તબતલક વોહ ના ઝનીંભી આરામપાવે તબમએંને કહા અએ મલેકા અગર હુકમહો તો ઘાટ પાટ ઇસદરીઆકા દેખું ફરમાનેલગી મએં બહોત થક ગઇહું ઓર ભુખીપી આસી હોરહીહું મએં ઝરાદમલેલું તબતક તુ પારચલનેકી કુછ તદબીરકર ઉસજગા એકદરખ્ત પીપલકાથા બડા છતરબાંધેહુએ કે અગર હઝાર સવાર આવેં તો ધુપ ઓર મેહમેં ઉસકેતલે આરામ પાવેં વહાં ઉસકો બીઠાકર મ એં ચલા ઓર ચારોંતરફ દેખતાથા કે કહીંભી ઝમીનપર યા દરીઆમેં નશા ન ઇનસાનકા પાઉં બહોતેરા સરમારા પર કહીંનપાયા આખીરમાયુસ હોકર વહાંસે ફેરઆયા તો ઉસપરીકો પેડકે નીચેનપાયા ઉસવકતકી હાલતકયાકહું કે સુરત જાતીરહી દીવાના બાવલાહોગયા કભુ દરખ્તપર ચડજાતા ઓર ડા

સડાલ પાતપાત ફીરતા કભુહાથપાંવ છોડકર ઝમીંપે ગીરતા ઔર ઊસ દર
ખ્તકી જડકે આસપાસ તસદ્દુક હોતા કભીઆહમારકર અપની બેકસીપર રો
તા કભી પચ્છમસે પુરબકો દવડતાજાતા ગાહ ઊત્તરસે દખ્ખનકોઆતા ગર
ઝ બહોતેરીખાકછાની લેકીન ઊસ ગવહરેનાયાબકી નશાની ના!!! જબ મે
રાકુછ બસનચલા તબરોતા ઔર ખાકસરપર ઊડાતા તલાશ હરતરફ કરનેલ
ગા દીલમેં યેહ ખીઆલ આયાકે શાયદ કોઇજીન ઊસપરીકો ઊઠાકર લેગયા
ઔર મુજહે યેહ દાગદેગયા યા ઊસકે મુલ્કસે કોઇ ઊસકેપીછે લગાચલાઆ
તાથા ઇસવકત અકેલા પાકર મના મનુકર ફેર શામકીતરફ લેઊભરા અએસે
ખીઆલોંમેં ઘબરાકર કપડે ફેંકફાકદીયે .નંગામુંગા ફકીરબનકર શામકે મુલ્ક
મેં સુબ્હોસે શામતક ઢુંઢતાફીરતા ઔર શતકો કહીં પડરહેતા સારા ઝમાના
રોંદમારા પરઅપની બાદશાહઝાદીકા નામોનશાન કીસીસેનસુના નસબબ ગા
યબહોનેકા મઅલુમ હુવા તબ દીલમેં યેહઆયા કે જબ ઊસજાનકા તુનેકુછ
પતાનપાયા તો અબજીનાભી હએફ હએ કીસી જંગલમેં એક પહાડનઝરઆ
યા તબ ઊસપર ચડગયા ઔર યેહ ઇરાદાકીયા કે અપનેતઇં ગીરાદુ કે એક
દમમેં સરમુંહ પથ્થરોંસે ટકરાતે ટકરાતે ફુટ જાવેગા તો અએશીમુસીબતસે
જીછુટજાવેગા યેહદીલમેં કહેકર ચાહતાહુ કે અપનેતઇં ગીરાઊં બલકે પાંવભી
ઊઠચુકથે કે કીસુને મેરાહાથ પકડલીયા ઇતનેમેં હોશઆગયા તો એકસવાર
સબ્ઝપોશ મુંહપર નકાબડાલ મુજહે ફરમાતાહએ કે કયું તું અપનેમરનેકાક
સ્દકરતાહએ ખુદાકે ફઝલસે નાઊમ્મીદહોના કુફરહએ જબતક સાંસહએ ત
બતક આસહએ અબ થોડેદીનોંમેં રૂમકે મુલ્કમેં તીનદુરવેશ તુજહસે દુખીઅ
એસીહી મુસીબતમેં ફસેહુએ ઔર અએસેહી તમાશે દેખેહુએ તુજહસે મુલા
કાત કરેંગે ઔર વહાંકે બાદશાહકાનામ આઝાદબખ્ત હએ ઊસકાભી એક બ
ડીમુશકીલ દરપેશહએ વોહભી તુમચારોં ફકીરોંકેસાથ મીલેગા તો હરેક કે દી
લકામતલબ ઔર મુરાદ જોહએ બખુબી હાસીલહોગી મએંને રીકાબ પકડકે
બોસાદીયા ઔર કહા અએખુદાકે વલી તુમ્હારે ઇતનેહીફરમાનેસે મેરેદીલે
પુર ઇઝતેરારકો તસલ્લીહુઇ લેકીનખુદાકેવાસ્તે યેહફરમાઇ કે આપ કઓન
હએં ઔર ઇસમે શરીફકયાહએ, તબ ઊન્હોંને ફરમાયા કે મુરતઝાઅલી મે
રાનામહએ ઔર મેરાયેહીકામ હએ કે જીસકો જોમુશકીલ કઠનપેશઆવે તો
મએં ઊસકો આસાનકરદુ ઇતનાફરમાકર નઝરોંસે પોશીદાહોગએ. બારે ઇ
સફકીરને અપને મઓલા મુસકીલકુશાકી બશારતશે ખાતરજમાકર કસ્દ રૂ

સતુનતુનીયાકા કીયા રાહમે બેકુછ મુસીબતેં કીસમતમેં લીખીથી ખીંચતા હુવા ઊસ બાદશાહકી મુલાકાતકે ભરોશે યહાંતક આ પહોંચા ઔર અપની ખુશનસીબીસે તુમ્હારી ખીદમતમેં મુશરરફ હુવા હમારી તુમ્હારી આપસમેં મુલાકાત તો હુઇ બાહમ સોહબત ઔર બાત ચીત મયસ્સરઆઇ અબ ચાહીયે કે બાદશાહ આઝાદબખ્તસેભી રૂશનાસી ઔર જાન પહેછાનહો. બાદ ઇસકે મુકરર હમપાંચોં અપને મકસ્દે દીલીકો પહોંચેંગે તુમભી દુઆમાંગો ઔર આમીનકહો યાહાદી ઇસ હયેરાન સરગરદાનકી સરગુઝીશ્ત યેહથી હએ જોહુઝુરીમેં દુરવેશોંકી કહેસુનાઇ અબ આગે દેખીએ કે કબ યેહ મેહંનત ઔર ગમ હમારા બાદશાહઝાદીકે મીલનેસે ખુશી વ ખુરરમીસે બદલહો આઝાદબખ્ત એક કોનેમેં છુપાહુવા ચુપકા ધ્યાનલગાયે પહેલેદુરવેશકા માજરા સુનકર ખુશહુવા ફેરદુસરે દુરવેશકી હકીકત સુનને લગા.

તમામ હુવા કીસ્સા પહેલે દુરવેશકા.

સયેર દુસરે દુરવેશકી.

(જબ દુસરેદુરવેશકી, કહેનેકી નવબત પહોંચી; વોહ ચાર ઝાનુહો બયઠકા ઔરબોલા)

રૂબાઇ.

અયે યારો ઇસફકીરકા ટુકમાજરા સુનો,
મયેં ઇબતીદાસે કહેતા હું તાઇનતેહા સુનો.
જીસકા ઇલાજ કરનહીંસકતા કોઇહકીમ,
હયેગ્ન હમારાદરદનીપટ બાદવાસુનો.

અયેઅહલકફીરો! યેહઆજીઝ પાદશાહઝાદા ફારસકેમુલકકા હયે હરફનકે આદમી વહાં પયેદા હોતેહયેં ચુનાચે ઇસફહાન નીસફ જહાનમશહુર હયે હફ્તઇકલીમમેં ઊસઇકલીમકે બરાબર કોઇવીલાયતનહી કે વહાંકાસીતારા આફતાબહયે ઔર વોહ સબઅકવાકીબમેં નઇયરે આઝમહયે આબોહવા વહાં

કી ખુશ ઓર લોગ રવશનતબા ઓર સાહેબે સલીકા હોતેહએં મેરે કીબ્લાઆહને જોપાદશાહ ઊસ મુલ્કકથે લડકપનસે કાએદા ઓર કાનુન સલતનતકે તરબીઅત કરનેકેવાસ્તે બડેબડે દાનાઊસતાદ હરેકઇલમ ઓર કસબકે ચુનકર મેરી અતાલીકીકેલીએ મુકરરકીએથે તો તાલીમ હરનવકી પાકર કાબીલ હોઊં ખુદાકેફઝલસે ચવદા બરસકે સનોસાલમેં સબ ઇલમસે માહેર હુવા ગુફ્તોગો માકુલ નીશીસ્તો બરખાસ્ત પસંદદીદા ઓર જોકુછ પાદશાહોંકો લાયક ઓર દરકારહએ સબહાસીલકી ઓર યેહીશઓક શબોરોઝથા કે કાબીલોંકી શોહબતમેં કીસ્સે હરેક મુલ્કકે ઓર અહવાલ ઊલુલઅઝમ પાદશાહોં ઓર નામઆવરોંકા સુનાકરૂં, એકરોઝ એક મુસાહેબ દાનાને કે ખુબ તવારીખદાન ઓર જહાંદીદાથા મઝકુરકીયા કે અગરચે આદમીકી ઝીંદગીકા કુછ ભરોસાનહીં લેકીન અકસર વસ્ફઅએસે હએં કે ઊનકેસબબસે ઇનસાનકાનામ કીયામતતક ઝબાનોંપર બખુબી ચલાજાએગા મએંનેકહા અગર થોડાસા અહવાલ ઊસકા મુફસ્સીલ બયાનકરોતો મએંભીસુનું ઓર ઊસપર અમલકરૂં તબવોહશખ્સ હાતમતાઇકા માજરા ઇસતરાહસે કહેનેલગા કે હાતમકેવક્તમેં એક પાદશાહ અરબકા નવફીલ નામથા ઊસકો હાતમકેસાથ બસબબ નામઆવરીકે દુશમની કમાલહુઇ બહોતસાલશકર ફઓજ જમાકરકર લડાઇકી ખાતીર-ચડઆયા. હાતમતો ખુદાતરસ ઓર નેકમરદથા યેહ સમજહા કે અગર મઍ જંગકી તઇઆરીકરૂંતો ખુદાકેબંદે મારેજાએંગે ઓર બડી ખુરેઝીહોગી ઇસકાઅઝાબ મેરેસર લીખ્ખા જાએગા યેહબાત સોંચકર તનેતનહા અપનીજાનલેકર એકપહાડકી ખોહમેં જાછુપા જબ હાતમકે ગાયબ હોનેકી ખબર નવફીલકો માલુમહુઇ સબ અસબાબ ઘરબાર હાતમકા ઝબ્ત કીયા ઓર મુનાદીકરવાદી કે જો કોઈ ઢુંઢ ઢાંઢકર પકડલાવે પાનસો અશરફી પાદશાહકી સરકારસે ઇનામપાવે, યેહસુનકર સબકો લાલચઆયા ઓર જુસતોજે હાતમકી કરનેલગે. એકરોઝ એકબુઢા ઓર ઉસકીબુઢીઆ દોતીનબચ્ચે છોટેછોટે સાથલીએહુએ લકડીઆં તોડનેકે વાસ્તે ઉસગારકે પાસ જહાં હાતમ પોશીદાથા પહોંચે ઓર લકડીઆં ઉસજંગલસે ચુનનેલગે. બુઢીઆબોલી કે અગર અમારેદીન કુછ ભલેઆતે તો હાતમકો કહીંહમદેખપાતે ઓર ઉસકો પકડકર નવફીલકે પાસલેજાતે તો વોહ પાંનસો અશરફીદેતાતો હમ આરામસે ખાતે ઇસદુખ ધંધેસે છુટજાતે. બુઢેને કહા કયા તડતડ કરતીહએ હમારે તાલેમેં યેહીલીખ્ખાહએ કે રોઝ લકડીઆં તોડેં ઓર સરપર ધરકર બાઝારમેં બેચેં

તબ હુન રોટી મયસ્સર આવે યા એકરોઝ જંગલસે બાગલાવે લા અપના કા મકર હમારેહાથ હાતમ કાહેકો આવેગા ઓર પાદશાહ ઇતનેઅશરફીઆં દીલા વેગા ઓરતને થંડીસાંસભરી ઓર ચુપકી હોરહી.

યેહ દોનોંકી બાતેં હાતમને સુનીં મરદુમી ઓર મુરવ્વતીસે બઇદજાના કેઅપને તઇં છુપાએઓર જાનકોબચાએઓર ઇનદોનોંબીચારોંકો મતલબતક નપહોંચાએ સચહએ અગરઆદમીમેં રહમનહીં તો વોહ ઇનસાન નહીં, ઓર જીસકેજીમે ડર નહીં વોહ કસાઇ હએ.

બએત.

દરદેદીલકે વાસ્તે પએદાકીયા ઇનસાનકો,
વરનતાઅતકેલીએ કુછકમનથે કરરૂબીઆં.

ગરઝ હાતમકી જવાંમરદીને નકુબુલકીયા કે અપને કાનોંસે સુનકર ચુપકા હોરહે વહીં બાહેર નીકલઆયા ઓર ઉસ બુઢેસે કહા કે અએ અઝીઝ હાતમ મએંહીહું મેરેતઇં નવફીલ કે પાસ લેચલ વોહ મુજહે દેખેગા જો કુછ રૂપીએ દેનેકા ઇકરારકીયા હએ તુજહે દેવેગા પીરમરદને કહા સચહએ ઇસ સુરતમેં ભલાઇ ઓર બહેબુદી મેરી અલબતાહએ લેકીન વોહ કયા જાને તુજહસે ક્યા સુલુક કરે અગર માર ડાલેતો મએં કયાકરૂં યેહ મુજહસે હરગીઝ નહો સકેગા કે તુજહસે ઇનસાનકો તમાકે ખાતીર દુશમનકે હવાલે કરૂં વોહ માલ કએ દીનખાઉંગા ઓર કબતક જીઉંગા આખીર મરજાઉંગા તબ ખુદાકો ક્યા મુંહ દીખાઉંગા ઓર કયા જવાબ દુંગા.

હાતમને બહોતેરે મીન્નતકી કે મુજહે લેચલ મએં અપની ખુશીસે કહેતા હું ઓર હમેશા ઇસી આરઝુમેં રહેતાહું કે મેરા જાનોમાલ કીસુકે કામઆવે તો બેહેતરહએ લેકીન વોહબુઢા કીસીતરેહ રાઝી ન હુવા કે હાતમકો લેજાવે ઓર ઇનામપાવે આખીર લાચાર હોકર હાતમને કહા અગર તુ મુજહે યુંનહી લેજાતાતો મએં આપસે આપ પાદશાહકે પાસ જાકર કહેતાહું કે ઇસ બુઢેને મુજહે જંગલમેં એક પહાડકી ખોહમેં છુપા રખ્ખાથા વોહ બુઢાહસા ઓર બોલા ભલાઇકે બદલે બુરાઇ મીલે તો યા નસીબ ઇસ રદોબદલકે સવાલો જવાબમેં આદમી ઓરભીઆન પહોંચે ભીડ લગગઇ ઊન્હોંને માલુમ કીયા કે હાતમ યેહીહએ તુરત પકડલીયા ઓર હાતમકો લેચલે વોહ બુઢાભી અફસોસ કરતા હુવા પીછે પીછે સાથ હોલીયા. જબ નવફીલકે રૂબરૂ લેગએ ઉસને પુછા કે ઇસકો કઓન પકડલાયા એક બદઝાત સંગદીલ બોલા કે અએસા

કામસીવા હમારે કૌન કરસકતા હએ યેહ ફતહ હમારે નામ હએ હમને અર શપર જહંડા ગાડાહએ એક ઓર લંતરાનીવાલા ડીંગ મારને લગા કે મએં કઈ દીનસે દઔડ ધુપકર જંગલસે પકડલાયાહું મેરી મેહનતપર નઝર કીજીએ ઓર જોકરાર હએ સોદીજીએ ઈસીતરેહ અશરફીઓંકી લાલચસે હરકોઈ કહેતાથા કે યેહ કામ મુઝહસે હુવા વોહ બુઢા ચુપકા એક કોનેમેં લગાહુઆ સબકી શેખીઆંસુંન રહાથા ઓર હાતમકી ખાતીરં ખડા રોરહાથા જબ અપની અપની દીલાવરી ઓર મરદાનગી સબ કહેચુકે તબ હાતમને પાદશાહસે કહા કે અગર સચ બાત પુછો તો યેહ હએ કે વોહ બુઢા અલગ સબસે ખડા હએ મુજહકો લાયા હએ અગર કીયાફા પહેછાન જાનતેહો તો દરીઆફ્ત કરો ઓર મેરે પકડનેકી ખાતીર જોંકુબુલ કીયા હએ પુરાકરો કે સારે દીલમેં ઝબાન હલાલહએ મરદકો ચાહીએ જો કહેસો કરે નહીંતો જીભ હએવાનકોભી ખુદાને દીહએ ફેર હએવાન ઓર ઇનસાનમેં કયા તફાવતહએ નવફીલને ઉસ લક્કડહારે બુઢેકો પાસબુલાકર પુછા કે સચ કહે અસલ કયાહએ હાતમકો કૌન પકડલાયા ઉસબેચારેને સરસે પાંવતક જો ગુઝરાથા રાસ્તકહે સુનાયા ઓર કહા હાતમ મેરી ખાતીર આપસે આપ ચલાઆયા નવફીલ યેહ હીમ્મત હાતમકી સુનકર મુતઅજજીબ હુવા કે બલબે તેરી સખાવત અપની જાનકાભી ખતરા નકીયા જીતને જહુટદાવે હાતમકે પકડ લાનેકે કરતેથે હુકમ કીયા ટીનડીઆં કસકર પાનસો અશરફીકે બદલે પાન પાનસો જુતીઆં ઉનકે સરપર લગાઓ કે ઉનકીભી જાન નીકલપડે વહીં તડાતડ પએઝારેં પડને લગીં કે એકદમમેં સર ઉનકે ગંજે હોગએ સચહએ જહુટ બોલના અએસાહી ગુનાહ હએ કે કોઈ ગુનાહ ઉસકો નહી પહોંચતા ખુદાસબકો ઇસબલાસે મહફુઝરખે ઓર જહુટબોલનેકા ચસકાનદે બહોત આદમી જહુટમુટબકે જાતેહએ લેકીન આઝમાયશકે વકત સઝાપાતેહએં.

. ગરઝ ઉનસબકો મવાફીકઉનકે ઈનામદેકર નવફીલને અપનેદીલમેં ખીઆલ કીયા કે હાતમ જએસેશખ્સસે કે એકઆલમકો ઉસસે ફએઝપહોંચતાહએ ઓર મહોતાજોંકીખાતીર જાનઅપની દરેગનહીંકરતા ઓર ખુદાકીરાહમેંસરતાપા હાઝીરહએ;દુશમનીરખની ઓર ઉસકા મુદઇહોના મરદેઆદમીયત ઓર જવાંમરદીસે બઈદ હએ વહીંહાતમકાહાથ બડીદોસ્તી ઓર ગરમજોશીસેપકડ લીયા ઓર કહા કયું નહો જબઅએસેહો તબઅએશોહો તાઝીમકરકર પાસબીઠલાયા ઓર હાતમકા મીલકો ઇમલાક ઓર માલોઅસબાબ જોકુછ ઝબ્તકીયાથા

વહીંછોડદીયાનઅેસરસે સરદારી કબીલઅે તઅેકી ઉસેદી ઓર ઊસબુઢેકો પાનસો અશરફીઆં અપનેખઝાનેસે દીલવાંદી વોહ દોઆદેતાહુવા ચલાગયા.

જબયેહમાજરા હાતમકા મઅેંને તમામસુના જીમેંગઅેરતઆઇ ઓર યેહ ખીયાલગુઝરા કે હાતમ ફકતઅપની કઓમકા રઇસથા જીનને એક સખાવત કેબાઅેસ યેહનામપઅેદાકીયા કે આજતલક મશહુરહઅે મઅેંખુદાકેહુકમસે પાદશાહ તમામ ઇરાનકાહું અગર ઇસનયામતસેમહરૂમરહું તોં બડાઅફસોસ હઅે ફીલવાકેઆ દુનીઆમેંકોઇકામ બડા દાદોદહીશસેનહી ઇસવાસ્તે કે આદમીજોકુછ દુનીઆમેંદેતાહઅે ઉસકા અેવઝ આકેબતમેં લેતાહઅે અગરકોઇ એકદાનાબોતાહઅે તો ઉસસે કીતનાકુછ પઅેદાહોતાહઅે યેહબાતદીલમેં ઠહેરાકર મીરઇમારતકો બુલવાકર હુકમકીયા કે એક મકાનઆલીશાન જીસકે ચાલીસદરવાઝે બુલંદ ઓર બહોતકુશાદાહોં બાહેરશહેરકે જલ્દબનવાઓ થોડેઅરસેમેં વઅેસીહીઇમારત વસી જઅેસાદીલચાહતાથા બનકર તઇઆરહુઇ ઓર ઉસમકાનમેં હરરોઝહરવકત ફજરસેશામતક મોહતાજોં ઓર બેકસોકો ઇં રૂપીઅેઅશરફીઆં દેતા ઓર જોકોઈ જીસચીઝકા સવાલકરતા મઅેં ઉસે માલામાલકરતા ગરઝચાલીસોંદરવાજેસે હાજતમંદ આતે ઓર જો ચાહતે સો લેજાતે. એકરોઝકા યેહઝીકરહઅે કે એક ફકીર સામનેકેદરવાજેસે આયા ઓર સવાલકીયા મઅેંનેઉસે એકઅશરફીદી ફેરવોહી દુસરેદરવાજેસેઆયા દોઅશરફીઆંમાંગી મઅેંનેપહેછાનકરદરગુઝરકી ઓર ઇસીતરેહસેઉસને હરેકદરવાજેસેઆના ઓર એકએકએક અશરફી બડનાશુરૂકીયા ઓર મઅેંભી જાનબુજહકર અંજાનહુવા ઓર ઉસકે સવાલકે મવાફીકદીયા કીયા આખીર ચાલીસોંદરવાજેકેરાહસે આકર ચાલીસ અશરફીઆંમાંગી વોહભીમઅેંને દીલવાદી ઇતનાકુછલેકર વોહદુરવેશ ફેર પહેલે દરવાજેશે ઘુસઆયા ઓર સવાલકીયા મુજહે બહોતબુરામાલુમહુવા, મઅેંનેકહા સુન અઅે લાલચી તું કઅેસા ફકીરહઅે કે હરગીઝ ફકીરકે તીનોંહરફોંસેભી વાકીફ નહીં ફકીરકા અમલઉનપર ચાહીઅે. ફકીરબોલા ભલાદાતા તુમ્હીબતાઓ. મઅેંને કહા “ફે” શે “ફાકા” “કાંફ” શે “કીનાઅત” “રે” “શે” “રીઅઝત” નીકલતીહઅે જીસમે યેહ બાતેંનહો વોહફકીર નહી ઇતનાજો તુજહેમીલાહઅે ઇસકો ખાપીકર ફેરઆઇયો ઓર જો માંગેગા લેજાઇઓ યેહખઅેરાત એહતીયાજ રફા કરનેકે વાસ્તેહઅે, નજમા કરનેકેલીઅે અઅેહરીસ ચાલીસ દરવાઝોંશે એકઅશરફીશે ચાલીસઅશરફીઓંતલ્ક ઉસકા હીસાબતો કરકે રેવડીકે

ફેરકીતરેહ કીતની અશરફીઆંહુઇ ઓર ઇસપરભી ફેર તુજહેહીરસ ફેર પહેલે
દરવાજેશે લેઆઈ ઇતનામાલ જમાકરકે કયાકરેગા. ફકીરકો ચાહીએ કે એકરો
ઝકી ફીકરકરે, દુસરેરોઝ ફેરનઇ રોઝી રઝાકદેનેવાલા મવજુદહએ અબહયા
ઓર શરમપકડ ઓર સબરોકીનાઅતકો કામફરમા યેહ કએસીફકીરી હએ,
જો તુજહે મુરશદને બતાઇહએ. યેહ મેરીબાત સુનકર ખફા ઓર બદદીમાગ
હુવા ઓર જીતના મુજહશેલેકર જમાકીયાથા શો સબઝમીનપર ડાલ્દીયા ઓ
ર બોલા બાબા ઇતનેગરમમતહો, અપની કાએનાતલેકર રખછોડો, ફેરસખાવ
તકા નામનલીજીઓ,સખીહોના બહોતમુશકીલહએ તુમસખાવતકા બોજહન
હીં ઉઠ સકતે ઉસમનઝીલકો 'કબપહોંચોગે, અભીદીલ્લીદુરહએ સખીકેભી
તીનહરફએં પહેલે ઉનપર અમલકરો તબ સખીકહેલાઓ. તબતો મએંડરા
ઓર કહા ભલાદાતા ઉસકેમાઅને મુજહે સમજાઓ. કહા "સીન" શે "સમા
ઇ" ઓર "ખએ" શે "ખઓફે ઇલાહી" ઓર "યે" "શે" યાદરખના અપ
ની પએદાયશ ઓર મરનેકો જબતલક ઇતના નહોવે તો સખાવતકાનામનલે
ઓર સખીકા યેહદરજાહએ કે અગર બદકારહો તોભી દોસ્તખુદાકાહએ. ઇસ
ફકીરને બહોતમુલ્કોંકી સએરકીહએ લેકીન'સોવાએ બસરેકી પાદશાહઝાદી
કે કોઇસખી દેખનેમેં નઆયા સખાવતકા જામા ખુદાને ઉસ અવરતપર કતા
કીયાહએ સબનામચાહતેહએં પરવએસાકામ નહીં કરતે યેહસુનકર મએંને
બહોત મીનતકી ઓર કસમેંદી કે મેરી તકસીર મઆફ કરો ઓર જો ચાહેસો
લો મેરાદીયા હરગીઝનલીયા ઓર યેહબાત કહેતાહુવાચલા અબ અગર સા
રીપાદશાહત મુજહેદે તો ઉસપરભી નથુકું ઓર નધારમારૂં, વોહ ચલાગયા.
પરબસરેકી પાદશાહઝાદીકી યેહતઅરીફસુનનેશે દીલ બેકલહુવા કીસી તરેહ
કલનથી અબયેહ આરઝુહુઇ કેકીસીસુરતશે બસરેચલકર ઉસકો દેખાચાહીએ.

ઇસઅરશેમેં પાદશાહને વફાતપાઇ ઓર તખ્તપરમએંબએઠા સલતનત
મીલીપરવોહ ખીઆલ દીલશે નગયા વઝીરોં ઓર અમીરોંશે જો પાએતખ્ત
સલતનતકેથે મશાવેરતકી કે સફર બસરેકા કીયા યાહતાહું તુમ અપને કામ
મેં મુસતએદરહો અગર ઝીંદગીહએ તો સફરકી ઉમર કોતાહોતી હએ જલ્દફે
ર આતાહું કોઇ મેરે જાનેપર રાઝી ન હુવા લાચાર દીલતો ઇદાસહોરહાથા એ
કદીન બગએર સબકે કહેસુને ચુપકે વઝીરબા તદબીરકો બુલાકર મુખતાર
ઓર વકીલે મુતલક અપના કીયા ઓર સલતનતકા મદારૂલમહામ બનાયા ફે
રમએંને ગેરવા બસતર પહેન ફકીરી ભેસકર અકેલે રાહ બસરેકીલી થોડેદી

નોંમેં ઉસકી સરહદમેં જાપહોંચા તબસે યેહતમાશા દેખને લગા કે જહાંરાતકો
જાકર મુકામ કરતા નવકર ચાકર ઉસીમલેકાકે ઇસતીકબાલ કરકે એક મકાન
માકુલમેં ઊતારતે ઓર જીતના લવાઝીમા ઝીઆફતકા હોતા હએ બખુબી મ
વજુદકરતે ઓર ખીદમતમે દસ્ત બસ્તા તમામરાત હાઝીર રહેતે દુસરેદીન
દુસરી મનઝીલમેં યેહી સુરત પેશ આતી ઇસઆરામસે મહીનોંકી રાહ તએ
કી આખીર બસરેમેં દાખીલ હુવા વહીં એકજવાન શકીલ ખુશલીબાસ નેક
ખો સાહેબ મુરવ્વત કે દાનાઇ ઉસકે કીઆફસે ઝાહીરથી મેરેપાસ આયા ઓ
ર નીપટ શીરીંઝબાનીસે કહેને લગા કેમએં ફકીરોંકા ખાદીમહું હમેશા ઇસી
તલાશમેં રહેતાહું કેજો કોઇ મુસાફીર ફકીર યા દુનીઆદાર ઇસ શાહેરમેં આ
વે મેરે ઘરમેં કદમ રંજા ફરમાવે સીવા એક મકાનકે યહાં ઓર બદેસીકે રહે
નેકી જગા નહીંહએ આપ તશરીફલે ચલીએ ઓર ઉસ મુકામકો ઝીનત બ
ખશીએ ઓર મુજહે સરફરાઝકીજીએ ફકીરને પુછા સાહેબકા ઇસ્મે શરીફ
કયા હહે બોલા ઇસગુમનામકા નામ બેદાર બખ્તકહેતેહએં ઉસકી ખુબી
ઓર તમલ્લુક દેખકર યેહઆજીઝ ઉસકે સાથ ચલા ઓર ઉસકે મકાનમ
ગયા દેખાતો એક ઇમારત આલીશાન લવાઝીમે શાહાનાસે તઇઆર હએ
એક દાલાનમેં ઉસને લેજાકર બીઠલાયા ઓર ગરમપાની મંગવાકર
હાથ પાંવ ધુલવાએ ઓર દસતરખ્વાન બીછવાકર મુજહતનેતનહાકે
રૂબરૂ બકાવલને એક તોરેકા તોરા ચુનદીયા ચાર મુશકાબ એક
મેંયખનીપુલાવ દુસરેમેં કોરમાં પુલાવ ઓર તીસરેમેં મુતંજનપુ
લાવ ચવથેંમેં કુકુપુલાવ ઓર એક કાબઝરદેકી ઓર કઇતરેહ કે ક
લીએ દોપીઆઝા નરગીસી બાદામી રવગનજોશ ઓર રોટીઆં કઇ
કીસકી બાકરખાની નમકીંશીરમાલ ગાવદીદા ગાવઝબાન નાનેનયામત પ
રાઠે ઓર કબાબ કોફતેકે તીકકે મુરગકે ખાગીને મલગુબા શબદેગ દમપુ
ખ્ત હલીમ હરીસા સમોસેવરકી કુબુલીફીરની શીરબીરંજ મલાઈ હલવા
ફાલુદા પનભતા નમશઆબશોરા સાકે ઊફસ લોઝીઆત મુરબ્બા અચા
રદાન દહીંકી કુલફીઆં યેહ નયામતેં દેખકર રૂહ ભરગઇ જબ એક એક ની
વાલા હરેકશે લીયા પેટભી ભરગયા તબ હાથ ખાનેસે ખીંચા વોહશખ્સ મુ
જવવીઝ હુવા કે સાહેબને કયા ખાયા ખાનાતો સબ અમાનત ધરારએ બેતકલ્લુ
ફ ઓર નવશજાન ફરમાઇએ મએંને કહા ખાનેમેં શરમ કયાહએ ખુદા તુમ્હા
રા ખાના આબાદરખે જો કુછ મેરે પેટમે સમાયા શો મએંને ખાયા લોઅબ

મઝીદકરો ઓર ઝાએકેકી ઊસકે કયા તારીફ કરૂં કે અબતક ઝબાન ચાટતા
હું ઓર જો ડકાર આતીહએ સો મોઅત્તર જબ દસતરખ્વાન ઊઠા ઝેરઅંદા
ઝ કાશાની મખમલકા મુકકેશી બીછાકર ચીલમચી આફતાબા તીલાઇ લા
કર બેસનદાનમેંસે ખુશબો બેસન દેકર ગરમ પાનીસે મેરે હાથ ધુલાએ ફેર
પાનદાન જડાવમેં ગીલોરીયાં સોનેકે પખડતોંમેં બંધી હુઇ ઓર ચોખંડોંમેં
ખીલોરીયાં ચીકની સુપારીઆં ઓર લઓંગ ઇલાચી રૂપેક વરકોંમેં મડી હુ
ઇં લાકર રખ્ખી જબમએં પાનીપીનેકો માંગતા તબસુરાહી બરફમેં લગીહુઇ,
આબદારલેઆતા જબ શામહુઇ ફાનુસોંમેં કાફુરીશમએં રવશનહુઇં વોહઅ
ઝીઝ બએઠાહુવા બાતેંકરતારહાજબ પહેરરાતગઇ બોલા અબઇસ છપરખટ
મેં કે જીસકેઆગે દલદાપેશગીર ખડાહએ આરામકીજીએ ફકીરનેકહા અએ
સાહેબ હમફકીરોંકો એકબોરીઆ યા મીર્ગછાલા બીસતરકેલીએ બહોતહએ
યેહખુદાને તુમ દુનીઆદારોંકેવાસ્તે બનાયાહએ. કહેને લગા યેહસબ અસ
બાબ દુરવેશોંકી ખાતીરહએ કુછ મેરામાલનહીં ઊસકે બજીદહોનેસે ઊનબી
છોનોંપર કે ફુલોંકીશેજસેભી નરમથે, જાકરલેટા. દોનો તીપાઇઓંકીતરફ ગુ
લદાન ઓર ચંગેરીં ફુલોંકી ચુનીહઇં ઓર ઊદસોઝ ઓર લખલખે રવશન
થે જીધરકી કરવટલેતા દીમાગ મોઅત્તરહોજાતા ઇસઆલમમેં સોરહા જબ
સુબ્હોહુઇ નાશતેકોભી બાદામ પીસતે અંગુર નાશપાતી અંજીર અનાર કી
શમીશ છોહારે ઓર મેવેકા શરબતલા હાઝીરકીયા. ઇસીનીઓરસે તીનદીન
રાતરહા ચવથેરોઝ મએંનેરૂખસ્તમાંગી. હાથજોડકર કહેનેલગા શાયદ ઇસગુ
નાહગારસે સાહેબકી ખીદમતગારીમેં કુછકુસુર હુવા કે જીસકેબાએસ તુમ્હા
રા મીઝાજમુકદ્દરહુવા મએંને હએરાનહોકરકહા બરાએખુદાયેહકયા મઝકુર
હએ લેકીન મેંહમાનીકી શરત તીનદીનતલક હએ સોમએંરહા ઝીયાદારહે
ના ખુબ નહીં. અલાવા યેહફકીરવાસ્તે સએરકેનીકલાહએ અગરએકહી જ-
ગારહેજાઊં તો મુનાસીબનહીં ઇસલીએ ઇજાઝત ચાહતાહએ નહીંતો તુમ્હ
રીખુબીઆં અએસીનહીં કે જુદાહોનેકો જીચાહેતબવોહબોલા જએસી મરઝી
એકસાઅત તવકકુફ કીજીએ કે પાદશાહઝાદીકે હુઝુરજાકર અરઝકરૂં ઓર તુ
મજો જાયાચાહતેહો તો અસબાબ ઓડને બીછાનેકા ઓર ખાનેકેબાસન રૂપે
સોનેકે ઓર જડાવકે ઇસમેહમાનખાનેમેંહએ યેહસબ તુમ્હારામાલહએ ઇસકે
સાથ લેજાનેકીખાતીર જોફરવાઓ તદબીરકીજાવે. મએંનેકહા લાહઓલ
પડો હમ ફકીરનહુએ ભાટહુએ અગરયેહી હીરસ દીલમેંહોતી તો ફકીર કા

હેકો હોતે દુનીઆદારી કયા બુરીથી.

ઉસ અઝીઝને કહા અગર યેહ અહવાલ મલેકાસુને તો ખુદાજાને મુજહે ઇસ ખીદમતસે તગીર કરકર કયા સુલુક કરે અગરતુમ્હે અએસીહી બેપરવાઈ હએ તો ઇનસબકો એક કોઠડીમેં અમાનત બંદકરકર દરવાઝેકો સરબ મોહર કરો ફેરજો ચાહોસો કીજીઓ મએં નકુબુલકરતાથા ઓર વોહભી નહીંમાનતાથા લાચાર યેહી સલાહ ઠહેરીકે સબ અસબાબકો બંદકરકર કુફલ કરદીયા ઓર મુંનતઝીર રૂખસ્તકા હુવા ઇતિનેમેં એક ખ્વાજાસરા મોતેબર સરપર સરપેંચ ઓર ગોશપેંચ ઓર કમરમેં કમરબંદ બાંધે એક અસા સોનેકા જડાવ હાથમેં ઓર સાથ ઉસકે કઈ ખીદમતગાર માકુલ ઓહદે લીએહુએ ઇસશાનો શવકત સે મેરે નઝદીક આયા અએસી અએસી મેહરબાનગી ઓર મુલાયમતસે ગુફ્તોગો કરનેલગા કે જીસકા બયાન નહી કરસકતા ફેરબોલાકે.અએમીઆં અગર તવજ્જા ઓર કરમ કરકર ઇસમુસતાકકે ગરીબ ખાનેકો અપને કદમકી બરકતસે રવનકબખશો તો બદા નવાઝી ઓર ગરીબ પરવરીસે બઇદ નહીં.

શાયદ શાહઝાદી સુને કે કોઇ મુસાફીર યહાં આયાથા ઉસકી તવાઝે મુદારાત કીસુને નકી વોહ યુંહી ચલાગયા ઇસવાસ્તે વલ્લાહોઆલમ મુજહપર કયા આફતલાવે ઓર કએસી કીયામત ઉઠાવે બલકે હેક ઝીંદગીપર .હયે મએંને ઇનબાતોંકો નમાના તબખામોખાહ મીનતેં કરકે મેરે તઇ ઓર એક હવેલીમેં કે પહેલે મકાનસે બેહતરથી લેગયા ઉસને પહેલે મેઝબાનકી માનીંદ તીનદીન રાત દોનોંવકત વએસેહીખાને સુબ્હો ઓર તીસરે પહેર શરબત ઓર મેવે ખીલાએ ઓર બાસન નુકરઇ વ તીલીઆઈ ઓર ફરશો ફુરૂશ ઓર અસબાબ જો કુછ વહાંથા મુજહસે કહેનેલગા કે ઇનસબકે તુમ માલીક ઓર મુખતારહો જો ચાહોસોકરો મએં યેહબાતેં સુનકર હએરાનહુવા ઓર ચાહાકે કીસા ન કીસી તરેહ યહાંસે રૂખસ્તહોકર ભાગું મેરે બશરેકો દેખકર વોહ મહેલી બોલા અએ ખુદાકે બંદે જો તેરા મતલબ યા આરઝુહો મુજહસે કહે તો હુઝુરમેં મલેકાકે જાકર અરઝકરૂં મએંને કહાં મએં ફકીરીકે લીબાસમેં દુનીઆકા માલ કયા માંગુકે તુમ બગએરમાંગે દેતેહો ઓર મએં ઇનકાર કરતાહું તબવોહ કહેનેલગા કે હીરસ દુનીઆકી કીસીકે જીસે નહીં ગઇ ચુનાચે કીસુ "કબ" નેયેહકબત કહાહએ.

કબીત.

સુખબીન કટાદેખે, સીસભારી જટાદેખે, જોગી કનફટા દેખે, જહાડલાએ તનમે;

મુનીઅનબોલ દેખે, સીવડા સરછોલ દેખે, કીરત કલોલદેખે, બનખંડી બનમેં.
બીરદેખે સુરદેખે, સબગઇ ઓર કુડદેખે, આચાર્ક પુરદેખે, ફુલરહે ધનમેં;
અતીઅંત સુખીદેખે, જનમકે દુખાદેખે, પર વએ ન દેખે જીનકે, લોભનાહીંમનમેં.

મઐંને યેહસુનકર જવાબદીયા કે યેહસચહએ પરમઐં કુછનહીં ચાહતા અગર ફરમાઓતો એક રૂકકા સર બમોહર અપને મતલબકા લીખકરદું જોહુઝુર મલેકાકે પહોંચાદો તોબડી મેહેરબાનીહએ ગોયા તમામ દુનીઆકા માલ મુજ દેદીયા, બોલા બસરોચશ્મ કયા મુઝાકા મઐંને એકરૂકકાલીખ્ખા, પહેલે શુકરખુદાકા ફેરઅહવાલ કે યેહબંદાખુદાકા કઇરોઝસે ઇસશેહેરમેં વારીદહએ ઓર સરકારસે સબતરેહકી ખબર ગીરીહાતીહએં જએસી ખુબીયાંઓર નેકનામીયાં મલેકાકી સુનકર ઇશતીઆક દેખનેકાહુવાથા ઊસસે ચારચંદપાયા અબહુઝુરકે અરકાને દવલત યું કહેતેહએ કે જો મતલબ ઓર તમના તેરીહે સો ઝાહીરકર ઇસવાસ્તે મઐં બેહીજાબાના જો દીલકી આરઝુહએ સો અરઝ કરતાહું કે મઐ દુનીઆકે માલકા મોહતાજ નહીં અપનેમુલ્કકા મઐંભીપાદશાહહું ફકત યહાંતલકઆના ઓર મેહનત ઊઠાના આપકે ઇશતીઆકકે સબબસે હુવા જો તનેતનહા ઇસસુરતસે આપહોંચાહું અબઉમ્મીદહએ કે હુઝુરકી તવજ્જાસે યેહખાકનશીં મતલબેદીલીકો પહોંચે તો લાયકહએ આગે જો મરઝીએ મુબારક લેકીન અગર યેહઇલતીમાસ ખાકસારકા કુબુલનહોગા તો ઇસીતરેહ ખાક છાનતાફીરેગા ઓર ઇસજાને બેકરારકો આપકે ઇશ્કમેં નીસાર કરેગા મજનું ઓર ફરહાદકે માનીંદ જંગલમેં યા પહાડ પર મરરહેગા યેહી મુદદઆ લીખકર ઊસખોજેકોદીયા ઊસને પાદશાહઝાદી તલક પહોંચાયા બાદ એકદમકે ફીરઆયા ઓર મેરેતઇં બુલાયા ઓર અપને સાથ મહેલકી દેવડીપર લેગયા ઓર વહાંજાકરદેખા તો એકબુઢીસી અવરત સાહેબે લીયાકત સુનેરી કુરસીપર ગહેનાપાતા પહેનેહુએ બએઠીહએ ઓર કઇ ખોજે ખીદમતગાર તકલ્લુફકે લીબાસ પહેનેહુએ હાથબાંધેસામને ખડેહએં મઐં ઊસે મુખતારકાર જાનકર ઓરદેરીનાસમજહકર દસ્તબસરહુવા ઊસમામાને બહોત મેહેરબાનીસે સલામલીયા ઓર હુકમકીયા કે આવો બએઠો ખુબહુવા તુમઆયે તુમ્હીંને મલેકાકે ઇસતીઆકકા રૂકકાલીખાથા? મઐં શરમખાકર ચુપ હોરહા ઓર સર નીચેકર બએઠા. એકસાઅતકેબાદ બોલી કે અએજવાન પાદશાહઝાદીને સલામ કહાહએ ઓર યું કહા કે મુજહકો ખાવીંદ કરનેસે અએબનહીં તુમને મેરીદરખ્વાસ્તકી લેકીનઅપની પાદશાહતકા બયાનકરના

ઓર ઇસફકીરમેં અપનેતઇં પાદશાહસમજહના ઓર ઉસકાગુરૂરકરના ની પટબેજાહએ ઇસવાસ્તે કે સબઆદમીફીલ્લ હકીકતમેં એકહએં લેકીન કુઓ લત દીનોઇસલામકી અલબતાહએ ઓર મએંભી એકમુદતસે શાદીકરનેકી આરઝુમંદહું ઓર જએશે તુમ દવલત દુનીઆસે બેપરવાહો મેરેતઇભી હક તઆલાને ઇતનામાલદીયાહએ કે જીસકા કુછહીસાબનહીં પરએક શરત હએ કે પહેલે " મહર " અદાકરલો ઓર મહરશાદીકા એકબાતહએ જો તુ મસે હોસકે?

મએંનેકહા મએંસબતરેહ હાઝીરહું જાનોમાલસે દરેગનહીકરનેકા વોહબાત કયાહએ કહો તો મએસુનું તબઉસને કહા કે આજકેદીન રહેજાઓ કલ તુમ્હેં કહદુંગી મએંને ખુશીસે કુબુલકીયા ઓર રૂખસ્ત હોકર બાહેરઆયા દીનતોગુઝરા જબ શામહુઇ મુજહે એક ખ્વાજાસરા મહેલમેં બુલાકરલેગયા જાકરદેખાતો આકાબીર આલીમ ઓર ફાઝીલ સાહેબે શરા હાઝીરહએં મ એંભી ઉસીજલસેમેં જાકર બએઠા ઇતનેમેં દસ્તરખ્વાન બીછાયાગયા ઓ ર ખાને અકસામ અકસામકે શીરીં ઓર નમકીં ચુનેગએ વએસબખાનેલગે ઓર મુજહેભી તવાઝાકરકે શરીકકીયા જબખાનેસેફરાગતહુઇ એકદાઇ અ દરસેઆઇ ઓર બોલી બહેરોઝ કહાંહએ ઉસે બુલાઓ યસાવલોંને વહાં હા ઝીરકીયા ઉસકીસુરત બહોત મરદેઆદમીકીસી ઓર બહોતસી કુંજીઆં રૂ પે સોનેકી કમરમેં લટકીહુઇં સલામુનઅલેક કરકે મેરેપાસ આકર બએઠા વોહીદાઇ કહેનેલગી કે અએ બહેરોઝ તુંનેજોકુછદેખાહએ મુફસ્સીલ ઉસકા બયાનકર બહેરોઝને યેહદાસ્તાનકહેની શુરૂકી ઓર મુજહસે મુખાતીબહોક ર બોલા, અએઅઝીઝ હમારી પાદશાહઝાદીકી સરકારમેં હઝારોં ગુલામહએ કે સવદાગરીકે કામમેં મોઇયનહએં ઉનમેંસે એકમએંભી ખાનાઝાદ અદના હું હરેક મુલકકે તરફ લાખોં રૂપીએકા અસબાબ ઓર જીનસદેકર રૂખસ્તફર માતીહએં જબવોહ વહાંસે ફીરઆતાહએ તબઉસસે ઉસદેસકા અહવાલ અ પને હુઝુરમેં પુછતી હએં ઓર સુનતીહએં એકબાર યેહ ઇત્તેફાકહુવા કે યે હકમતરીન તીજારતકેખાતીર ચલા ઓર શહેરેનીમરોઝમેં પહોંચા વહાંકે બા શીંદોંકાંદેખા તો સબકાલીબાસ સીઆહ હએ ઓર હરદમ નાલા ઓર આહ હએ અએસા માલુમહોતાથા કે ઉનપર કુછ મુસીબતપડીહએ. ઉસકા સબબ જીસસે મએં પુછતા કોઇ જવાબમેરા નદેતા.

ઇસી હએરતમેં કઇરોઝગુઝરે એકદીન જુંહીં સુબ્હોહુઇં તમામઆદમી

છોટે બડે લડકે બુઢે ગરીબ ગની સહેરકેબાહેરચલે એક મએદાનમેં જાકર જ માહુએ ઓર ઊસમુલ્કકા પાદશાહભી સબ અમીરોંકો સાથલેકર સવારહુવા ઓર વહાંગયા તબસબ બરાબર કતારબાંધકર ખડેહુએ.

મએંભી ઊનકે દરમીઆન ખડા તમાશાદેખાતાથા પર યેહ માલુમહોતા થા કે વએસબ કીસુકા ઇનતેઝાર ખીંચરહેહએં એક ઘડીકે અરસેમેં દુરસે એ ક જવાન પરીઝાદ સાહેબજમાલ પનધરા સોલાબરસકા સીનોસાલ ગુલ ઓ ર શોરકરતા હુવા ઓર કફ મુંહસેજારી ઝરદ બએલકી સવારી એક હાથમે કુછલીએ મુકાબીલ ખલ્કુલ્લાહકે આયા ઓર અપને બએલપરસે ઊતરા, એ કહાથમેં નાથ ઓર એકહાથમેં નંગીતલવાર લેકર દોઝાનુ બએઠા એકગુ લંદામ પરીચેહરા ઊસકે હમરહથા ઊસકો ઊસજવાનને વોહચીઝ જો હાથમેં થી દી વોહ યતીમલેકર એકસીરેસે હરેકકો દીખાતાજાતાથા લેકીન યેહ હાલ તથી કે જોકોઇ દેખતાથા સો બે ઇખતીઆર ઢાડ મારકર રોતાથા ઇસીતરેહ સબકો દીખાતા ઓર રૂલાતા હુવા સબકે સામનેસે હોકર અપને ખાવીંદકે પાસ ફીરગયા.

ઊસકે જાતેહી વોહ જવાનઊઠા ઓર ઊસ ગુલાબકાસર શમશીરસે કાટ ક ર ઓર સવાર હોકર જીવરસે આયાથા ઊધરકો ચલા સબખડે દેખાકીએ જ બ નઝરોંસે ગાયબહુવા લોગ શહેરકી તરફ ફીરે મએં હરેકસે ઊસમાજરેકી હકીકત પુછતાથા બલકે રૂપીઓંકા લાલચદેતા ઓર ખુશામદ મીન્નત કરતાકે મુજહે ઝરા બતાદો કે યેહજવાન કઓનહએ ઓર ઊસને યેહકયા હરકતકી ઓર કહાંસે આયા ઓર કહાં ગયા હરગીઝ કીસીને નબતલાયા ઓર નકુછ મેરે ખીઆલમેં આયા યેહતઅજજુબ દેખકર જબમએં યહાં આયા ઓર મલેકાકે રૂબરૂ ઇઝહાર કીયા તબસે પાદશાહઝાદીભી હએરાન હોરહીહએ ઓર ઇસકેતહકીક કરનેકે ખાતીર દોદીલી હોરહીહએ લેહાઝા મહેર અપના યેહી મુકરરકીયાહએ કે જોશખ્સ ઇસ અજુબેકી કમાહકહુ ખબરલાવે ઊસ કો પસંદ ફરમાવે ઓર વએમાલીક સારેમાલો મુલકકા ઓર મલેકાકા હોવે યેહમાજરા સબતુમને સુના અપનેદીલમેં ગઓરકરો અગર તુમ ઊસજવાન કી ખબર લાસકો તો કસ્દ મુલ્કે નીમરોઝકા કરો ઓર જલ્દ રવાનાહો નહીં તો ઇનકાર કરકર અપને ઘરકી રાહલો મએંને જવાબ દીયા કે અગર ખુદા ચાહેતો જલદ ઊસકા અહવાલ સરસેપાંવતક દરીઆફ્ત કરકર પાદશાહઝાદી કે પાસ આપહોંચતાહું ઓર કામયાબ હોતાહું ઓર જો મેરી કીસમત બદહ

એતો ઇસકા કુછ ઇલાજ નહી લેકીન મલેકા ઇસકા કએોલ કરારકરે કે આ
ને કહેનેસે નફીરે ઓર બીલફએલ એક અંદેશા મેરે દીલમેં ખલીશ કરરહા
હએ અગર મલેકા ગરીબનવાઝી ઓર મુસાફીર પરવરીસે હુઝુરમેં બુલાવે
ઓર પરદેકે બાહેર બીઠલાવે ઓર મેરા ઇલતીમાસ અપને કાનોં સુને ઓર
ઊસકા જબાબ અપની ઝબાનસે ફરમાવે તો મેરી ખાતીરજમાહો ઓર મુ
જહસે સબ કુછ હોસકે યેહમેરે મતલબકી બાત મામાને રૂબરૂ ઊસપરી પએ
કરકે અરઝકી બારેકદરદાનીકી રાહસે હુકમ કીયા કે ઊન્હેં બુલાલો દાઇ ફેર
બાહેરઆઇ ઓર મુજહે અપનેસાથ જીસમહેલમેં પાદશાહઝાદીથી લેગઇ
કયા દેખતાહું કે દોરૂયા સફ બાંધે દસ્તબસ્તા સહેલીઆં ઓર ખ્વાસેં ઊરદા
બેગનીઆં કલમાકનીઆં હબશાનીઆં કશમીરનીઆં જવાહેર મે જડી ઓહદે
લીએખડીહએં ઇંદરકા અખાડા કહું યા પરીઓંકા ઊતારા બેઇખતીઆર એક
આહ બે ખુદીસે ઝબાનતકઆઇ ઓર કલેજા થલકને લગાપર બઝોર અપને
તઇં થાંબાં ઊનકો દેખતા ભાલતા ઓર સએર કરતાહુવા આગેચલા લેકીન
પાંવ સોસોમનકે હોગએ જીસકો દેખું ફેરયેહ જીનચાહે કે આગે જાઉં એકત
રફ ચીલવન પડીથી ઓર મોંઢાજડાવ બીછવારખ્ખાથા ઓર એક ચવકી
ભી સંદલકી બીછીથી દાઇને મુજહે બએઠનેકી ઇશારતકી મએં મોંઢેપર બ
એઠગયા ઓરવોહ ચવકીપર કહેને લગી લો અબજો કહેનાહો જીભરકર કહો.

મએંને મલેકાકી ખુબીઆંકી ઓર અદલો ઇનસાફ દાદોદહીશકી પંહલે
તારીફકી ફેર કહેને લગા જબસે મએં ઇસમુલ્કકી સરહદમેં આયા હરએક
મંઝીલમેં યેહીદેખા કે જાબજા મુસાફીરખાને ઓર ઇમારતેં આલી બનીહુઇ
હએં ઓર આદમી હરેક ઓહદેકે મુતઅઇયુન હએં કે ખબરગીરી મુસાફ
રોં ઓર મોહતાજોંકી કરતેહએં મુજહેભી તીનતીન દીન હરમુકામમેં ગુરેઝ
ચવથેરોઝ જબ રૂખસ્ત હોનેલગા તબભી કીસુને ખુશીસે નકહાકે જાઓ ઓ
ર જીતના અસબાબ ઊસમકાનમેંથા શતરંજી ચાંદની કાલીન સીતલપાટી.
મંગલકોટી દીવારગીરી છતપરદે ચીલવનેં સાએબાન નમગીરે છપરખટ મ
આગીલાફ અદકચા તોશક બાલાપોશ સેજબંદ ચાદર તકીએ ઓર દેગદેગ
ચે તપેલે તબાક રકાબી બાદી એ ચમચેં કફગીર સીનીખોન તોરાપોશ આ
બખોરે સુરાહી પાનદાન લગન ગુલાબપાશ ઊદસોઝ આફતાબા ચીલમચી
સબમેરે હવાલે કીએ કે યેહ તુમ્હારા માલહએ ચાહો અબલેજાઓ નહીંતો
એક કોઠડીમેં બંદ કરકર અપની મોહોર કરો જબ તુમ્હારી ખુશીહોગી ફી

રતેવકત લીએજાઇઓ મએંને યુંહીકીયા પરયેહ હએરતહએ કે જબ મુજહ સે ફકીર તનેતનહાસે યેહ સુલુક હવા તો અએસે ગરીબ હઝારોં તુમ્હારે મુલકોમેં આતેજાતે હોંગે પસઅગર હરેકસે યેહી મેહમાનદારીકા તઓર રહેતા હોગા તો મુબલીગ બેહીસાબ ખરચ હોતે હોંગે પસઇત નીદવલત કે જીસકા યેહસરફહએ કાંસે આઇ ઓર કએસી હએ અગર ગંજે કારૂં હો તોભીવફાનકરે ઓર ઝાહીરમેં અગર મલેકાકી સલતનતપર નીગાહ કીજીએતો ઉસકી આમદ ફકત બાવરચીખાનેકે ખરચકોભી કીફાયત ન કરતી હોગી ઓર ખરચોંકાતો કયા ઝીકરહએ અગર ઇસકાબયાન મલેકાકી ઝબાનસે સુનું તો ખાતીરજમાહો કસ્દમુલ્કે નીમરોઝકા કરૂં ઓર જાુંતુંવહાં જાપહોંચું ફેર સબઅહવાલ દરીઆફ્ત કરકે મલેકાકી ખીદમતમેં બશરતે ઝીંદગી બારેદીગર હાઝીરહું અપને દીલકી મુરાદપાઉં.

યેહ સુનકર મલેકાને અપની ઝબાનસે કહા કેઅએ જવાન અગર તુજહે આરઝુકમાલ હએ કે યેહમાહીયતસે વાકીફહો તો આજકે દીનભી મુકામકર શામકો તુજહે હુઝુરમેં તલબકરકર જોકુછ અહવાલ ઉસદવલત બે ઝવાલકા હએ બે કમો કાસ્તકહા જાએગા મએં યેહ તસલ્લી પાકર ઇસતીકા મતકે મકાનપર આકર મુંતઝીરથા કે કબશામહો જો મેરા મતલબ તમામહો ઇતનેમેં ખ્વાજાસરા કઇચવગોશે તોરાપોશ પડેહુએ ભોઇઓંકે સરપર ધરે આકર મવજુદ હુવા બોલા કે હુઝુરસે યેહઉલશ ખાસ ઇનાયત હુવા હએ ઇસકો તનાઉલકરો જીસવક્ત મેરે સામને ખોલે બો બાસસે દીમાગ મોઅત્તરહુવા ઓર રૂહ ભરગઇ જીતના ખા સકા ખા લીયા બાકીઉનસભોંકો ઉઠાદીયા ઓર શુકરે ન્યામત કહેલાભેજા બારે જબ આફતાબ તમામ દીનકા મુસાફીર થકાહુવા ગીરતાપડતા અપને મહેલમેં દાખીલહુવા ઓર માહતાબ દીવાનખાનેમેં અપને મુસાહેબોંકો સાથલેકર નીકલ બએઠા ઉસવકત દાઇ આઇ ઓર મુજહસે કહેનેલગી કે ચલો પાદશાહઝાદીને યાદ ફરમાયાહએ મએં ઉસકે હમરાહ હોલીયા ખીલવતે ખાસમેં લેગઇ રવશનાકા યેહ આલમથા કે શબે કદરકો વહાંકદર નથી ઓર પાદશાહી ફરશ પર મસનદ મુગરરક બીછી મુરસ્સેકા તકીયા લગાહુવા ઓર ઉસપર એકશમયાના મોતીઓંકી જહાલરકા જડાવઇસતાદોં પર ખડાહુવા ઓર સામને મસનદકે જવાહીરકે દરખ્ત ફુલપાતલગે હુએ ઘોયા અએન કુદરતી હએં સોનેકી કયારીઓંમેં જમેહુએ ઓર દોનોંતરફ દસ્ત રાસ્ત ઓર દસ્તચપ સાગીરદપેશે ઓર મુજરાઇ દસ્તબસ્તા બાઅદબ આંખે

નીચીકીએહુએ હાઝીરથે ઓર તવાયફ ઓર ગાયન સાઝોંકે સુરમીલાએ મુ તઝીર યેહસમા ઓર યેહ તઇઆરી કરરો ફરકી દેખકર અકલ ઠીકાને નરહી દાઇસે પુછા કે દીનકો વોહજેબાયશ ઓર રાતકો યેહ આરાયશ કે દીનઇદ રાત શબ્બરાત કહા ચાહીએ બલકે દુનીયામેં પાદશાહે હફ્ત ઇકલીમકો યેહ અ એશ મયસ્સરનહોગા હમેશા યેહી સુરત રહેતી હએ? દાઇનેકહા કે હમારી મ લેકાકા જીતનાકારખાના તુમને દેખા યેહસબ ઇસી દસ્તુરસે જારીહએ ઇસ હરગીજ ખલલ નહીં બલકે અફઝુંહએ તુમ યહાંબએઠો મલેકા દુસરે મકાનમેં તશરીફ રખતીહએં જાકર ખબર કરૂં દાઇ યેહ કહેકર ગઇ ઓર ઉન્હી પાંઓં ફીરઆઇ કે ચલો હુઝુરમેં બુલાયાહએ બમુજરીદ ઉસમકાનમેં જાતેહી ભીચ કકર રહેગયા ન મઅલુમહુવા કે દરવાઝા કહાં ઓર દરોદીવાર કીધરહએ ઇ સ વાસ્તે કે ચારોં તરફ કદે આદમકે બરાબર આઇને લગે ઓર ઉનકે પરદા જોંમેં હીરે મોતી જડેહુએથે એકકા અકસ એકમેં નઝરઆતા તો યેહ માલુમ હોતા કે જવાહીરકા સારામકાનહએ એક તરફ પરદા પડાથા ઉસકે પીછે મલે કા બએઠીથીં વોહદાઈ પરદેસે લગકર બએઠી ઓર મુજહેભી બએઠનેકો કહા તબદાઈ મલેકાકે ફરમાનેસે ઇસતઓર બયાન કરને લગી.

કે સુન અએજવાનદાના સુલતાન ઇસઇકલીમકા બડાપાદશાહથા ઉનકે ઘરમેં સાતબેટીઆં પએદાહુઈં એકરોઝ પાદશાહને જીશનફરમાયા યેહસાતોં લડકીઆં સોલા સંગારકર બાલ બાલ મોતીપીરોકર પાદશાહકે હુઝુર ખડી થીં. સુલતાનનકે કુછ જીમેં આયા તો બેટીઓંકે તરફદેખકર ફરમાયા અગર તુ મ્હારાબાપ પાદશાહ નહોતા ઓર કીસીગરીબકે ઘર તુમપએદા હોતીં તો તુ મ્હે પાદશાહઝાદી ઓર મલેકા કઓન કહેતા, ખુદાકાશુકર કરો કે શાહઝાદી આં કહેલાતીહો, તુમ્હારી યેહ સારીખુબીઆં મેરે દમસેહએ. છે લડકીઆં એ ક ઝબાન હોકર બોલીં કે જહાંપનાહ જો ફરમાતેહુએં બજાહએ ઓર આપહીકી સલામતીસે હમારીભલાઇ હએ લેકીન યેહ મલેકા જો સબ બહેનોસેછોટીથી. પર અકલોશઊરમેં ઉસ ઊમરમેંભી ગોયા સબશે બડીથીં ચુપકી ખડીરહીં ઇસ ગુફતોગે મેં બહેનોંકે શરીક નહુઈં ઇસવાસ્તે કે યેહકલમા કુફરકા હએ.

પાદશાહને નઝરેગઝબસે ઊનકીતરફ દેખા ઓર કહા કયું બીબી તુમ કુછ નબોલીં ઇસકા કયાબાએસહએ તબ મલેકાને અપને દોનોહાથ રૂમાલસે બાં ધકર અરઝકી કે અગર જાનકીઅમાં પાઊં ઓર તકસીર મઆફહો તો યેહ લઓંડી અપનેદીલકી બાત ગુઝારીશકરે હુકમહુવા કે કહે કયાકહેતીહએ, ત

બ મલેકાને કહા કે કીબલએઆલમ આપનેસુનાહએ કે સચ્ચીબાત કડવી લગતી હએ સો ઇસ વકત મએં અપની ઝીંદગીસે હાથ ધોકર અરઝ કરતીહું ઓર જોકુછ મેરી કીસમતમેં લીખને વાલેને લીખ્ખાહુએ ઉસકા મીટાનેવાલા કોઈ નહીં કીસુતરેહ નહીં ટલનેકા.

બએત.

ખ્વાહ તુમપાંવ ધીસો યા કે રખો સરબસુજુદ,
બાત પેશાનીકી જો કુછ હએ વોહ પેશ આની હએ.

જો પાદશાહ અલ્લ ઇતલાકને આપકો પાદશાહ બનાયા ઉસીને મુજહેભી પાદશાહઝાદી કહેવાયા ઉસકી કુદરતકે કારખાનેમેં કીસુકા ઇખતીઆર નહીં ચલતા આપકીઝાત હમારી વલીનયામત ઓર કીબલા વ કઅબાહએ, હઝર તક કદમ મુબારકકી ખાકકો અગર સુરમાકરૂં તો બજાહએ મગર નશીબ હરે કકે હરેકકે સાથ હએં. પાદશાહ યેહ સુનકર તએશમેં આએ ઓર યેહજવાબ દીલપર સખ્ત ગીરાં માલુમહુવા બેઝાર હોકર ફરમાયા કે છોટામુંહ બડીબાત, અબઇસકી યેહી સઝાહએ કે ગહેના પાતા જો કુછ ઇસકે હાથ ઓર ગલેમેં હએ સો ઉતારલો, ઓર એક મીઆનેમેં ચડાકર અએસે જંગલમેં કે જહાં નામો નશાન આદમી આદમઝાદકા નહો વહાં ફેંકઆવ, દેખેં ઇસકે નસીબોંમેં કયા લીખ્ખાહએ. બમુજીબ હુકમ પાદશાહકે ઉસ આધી રાતમેં કે અએન અંધેરીથી મલેકાકો જો નીરે ભંવરેમે પલીથીં ઓર સીવાએ અપને મહેલકે દુસરીજગા નદેખીથી, ભોઇ લેજાકર એક મએદાનમેં કે જહાં પરીંદા પર ન મારતા ઇનસાનકા તો કયા ઝીકરહએ, છોડકર ચલેઆએ.

મલેકાકે દીલપર અજબ હાલત ગુઝરતીથી કે એકદમમેં કયાથા ઓર કયા હોગયા ફેર અપનેખુદાકી જનાબમેં શુકર કરતી ઓર કહેતી કે તુ અએસાહી બેનીઆઝહએ જો ચાહાસો કીયા ઓર જો ચાહતાહએ સો કરતાહએ ઓર જો ચાહેગા સો કરેગા જબતલક દમમેં દમહએ તુજહસે નાઉમ્મીદ નહીં હોતી ઇસી અંદેશેમેં આંખ લગ ગઇ જીસવકત સુબ્હા હોનેલગી મલેકાકી આંખ ખુલગઇ પુકારી કે વઝુકે લીએ પાનીલાના, ફેર એકબારગી રાતકી બાતચીત યાદઆઇ કે તુ કહાં ઓર યેહબાતકહાં યેહકહેકર ઉઠકર તયમમુમ કીયા ઓર દોગાના શુકરકા પડા અએ અઝીઝ મલેકાકી ઇશ હાલતકે સુનનેસે છાતીફટતીહએ ઇસ ભોલેભાલે જીસે પુછાચાહીએ કે કયા કહેતાહોગા ગરઝ ઉસમીઆનેમેં બએઠીહુઇ તવ લગા રહીથી ઓર યેહ કબીત ઉસદમ પડતીથી.

કબીત.

જબદાંતનથે તબદુધદીઓ, જબદાંતદએકાં અન નદેહે;
જો જલ થલમે પંચી પુશકી, સુધલેતસોતેરી દીલેહે.
કાહેકો સોંચકરે મનમુરખ, સોંચકરે કુછહાથ નઅએહે;
જાનકો દેત અજાનકો દેત જહાનકોદેત, સો તોકોભી દેહે.

સચહએ જબકુછ બનનહીંઆતા તબ ખુદાહી યાદઆતાહએ નહીંતો અપની અપનીતદબીરમેં હરેકલુકમાન ઓર બુઅલીસીના હએઅબખુદાકે કારખાનેકા તમાશા સુનો ઇસીતરેહ તીનદીન રાતસાફ ગુઝરગએ કે મલેકાકે મુંહમે એક ખીલભીઉડકર નહીં ગઇ વોહફુલસા બદન સુખકર કાંટા હોગયા ઓર વોહરંગજો કુંદનસા દમકતાથા હલદીસાબનગયા મુંહમેં ફેફડી બંધ ગઈ આંખેં પથરાગઇ મગર એકદમ અટકરહાથા કે વોહ આતાજાતાથા "જબ તલક સાંસ તબતલક આસ" ચવથે રોઝ સુબ્હેકો એકદુરવેશ ખીઝરકીસી સુરત નુરાની, ચેહરા રવશનદીલ આકર પએદાહુવા મલેકાકો ઇસ હાલતમેં દેખકર બોલા અએ બેટી અગરચે તેરાબાપપાદશાહ હએ લેકીન તેરી કીસમતમેં યેહભી બડાથા ઇસ ફકીર બુઢેકો અપનાખાદીમ સમજ, ઓર અપને પએદા કરનેવાલેકા રાતદીન ધ્યાનરખ ખુદા ખુબકરેગા ઓર ફકીરકે કચકોલમે જો ટુકડે ભીકકે મવજુદથેં મલેકાકે રૂબરૂ રખે ઓર વોહ પાનીકી તલાશમેં ગયા દેખાતો એક કુવાતો હએ પરડોલ રસ્સીકહાં જીસસે પાનીભરે થોડેપત્તે દરખ્તકે તોડકર દવના બનાયા ઓર અપની સએલી ખોલકર ઉસમેં બાંધકર નીકાલા ઓર મલેકાકો કુછ ખીલાયા પીલાયા બારે ટુક હોશઆયા ઊસ મર્દે ખુદાને બેકસ ઓર બેબસ જાનકર બહોતસી તસલ્લીદી ખાતીરજમાકી ઓર આપભી રોને લગા મલેકાને જબ્બગમખ્વારી ઓર દીલદારી ઉસકી બેહદ દેખી તબઊનકેભી મીઝાજકો ઇસતીકલાલ હુવા ઊસ રોઝસે ઉસપીર મરદને મુકરરકીયા કે સુબ્હેકો ભીખમાંગનેકે લીએ શહેરમે નીકલજાતા જોટુકડા પારચા પાતા મલેકાકે પાસલેઆતા ઓર ખીલાતા ઇસતઓરસે થોડે રોઝ ગુઝરે એકદીન મલેકાને તેલ સરમેંડાલને ઓર કંગી ચોટીકરનેકા દીલમેં કસ્દકીયા જુંહીં મુબાફખોલા ચોટીમેંસે એક મોતીકાદાના ગોલઆબદાર નીકલ પડા મલેકાને ઉસદુરવેશકો દીયા ઓરકહા શહેરમેં ઇસકો બેચલાઓ વોહ ફકીર ઊસ ગવહરકો બેચકર ઉસકી કીમત પાદશાહઝાદીકે પાસલેઆયા તબમલેકાને હુકમ કીયા કે એક મકાન મવાફીક ગુઝરાનકે બનવા

ઓ ફકીરને કહા અએબેટી નેઓઃદીવારકી ખોદકર થોડીસી મટ્ટી જમાકરો મેએં એકદીન પાનીલાકર ગારાકરકર ઘરકી બુનીઆદ દુરસ્ત કરદુંગા મલેકાને ઊસકે કહેનેસે મીટ્ટીખોદની શુરૂકી જબ એકગઝ અમીક ગડા ખોદાગયા ઝમીનકે નીચેસે એક દરવાઝા નમુદારહુવા મલેકાને ઊસદરકો સાફકીયા એકબડાઘર જવાહીર ઓર અસરફીઓંસે મામુર નઝરઆયા મલેકાને પાંચ ચારલખ અશરફીઓંકી લેકર ફેરબંદ કીયા ઓર મીટ્ટીદેકર ઉપરસે હમવાર કરદીયા ઇતનેમેં ફકીર આયા મલેકાને ફરમાયા કે રાજ ઓર મેમાર કારીગર ઓર અપને કામકે ઊસતાદ, ઓર મઝદુર જલ્દ દસ્ત બુલાઓ. જોઇસમકાનપર એક ઈમારત પાદશાહનાકે તાકે કસરાકા જુફતહો ઓર કસરે નેઅમાંસે સબકત લેજાવે. ઓર શહેરપનાહ ઓર કીલ્લા ઓર બાગ ઓર એક મુસાફીરખાના લાસાનીહો જલ્દ તઇઆર કરેં. લેકીન પહેલે નકશા ઊનકા એક કાગઝપર દુરસ્તકરકે હુઝુરમેં લાવેં જો પસંદકીયા જાએ. ઊસફકીરને અએસેહી કારકુન કારકરદા ઝીહોશ લાકર હાઝીર કીએ. મવાફીક ફરમાનેક તામીર ઈમારતકી હોનેલગી ઓર નવકર ચાકર હરેક કારખાનાજાતકે ખાતીર ચુનચુનકર ફહમીદા ઓર બાદીઆનત મુલાઝીમ હોનેલગે. ઉસ ઈમારત આલીશાનકી તઇઆરી કી ખબર રફતા રફતા પાદશાહ ઝીલ્લેસુબહાનીકો જો કીબલાગાહ મલેકાકેથે પહોંચી, સુનકર બહોત મુતઅજ્જીબ હુએ, ઓર હરેકસે પુછા કે એહ કઓન શખ્સ હએ જીસનેયેહ મહેલાત બનાને શુરૂકીએં હએં. ઉસકી કએફીઅતસે કોઇ વાકીફનથા જો અરઝકરે સભોંને કાનપર હાથરખ્ખે કે કોઇગુલામ નહીંજાનતા કે ઇસકા બાની કઓનહએ તબપાદશાહને એક અમીરકો ભેજા, ઓર પએગામ દીયા કે મએં ઊન મકાનોંકો દેખનેઆયા ચહાતાહું ઓર યેહભી માલુમનહીં કે તુમ કહાંકી પાદશાહઝાદીહો ઓર કીસખાનદાનસેહો યેહસબ કએફીયત દરીઆફતકરની અપને તઇં મનઝુરહએ. જુંહીં મલેકાને યેહખુશ ખબરીસુની દીલમેં બહોત શાદહોકર અરઝી લીખી કે જહાંપનાહ સલામત હુઝુરકે તશરીફલાનેકી ખબર તરફ ગરીબખાનેકે સુનકર નેહાએત ખુસીહાસીલહુઇ ઓર સબબ હુરમત ઓર ઇઝત ઇસ કમતરીનકા હુવા. અલ્લાહતાલા ઈસમકાનકે જહાં કદમ મુબારકકા નશાન ઓર વહાંકે રહેનેવાલોંપર દામનેદવલત સાયાકરે, ઓર નઝરે તવજ્જાસે વોહદોનોં શાદ ઓર સરફરાઝહોવેં. યેહ લઓંડી ઊમ્મીદવાર હએ કે કલેરોઝ પંજશબારોઝ મુબારકહએ ઓર મરેતઇ બહોત બેહતર

રોઝનવરોઝસેહુએ આપકીઝાત મુશાબેહા આફતાબહુએ તશરીફ ફરમાકર અ
પને નુરસે ઝરરહુએ બેમીકદારકો કદરો મનઝેલત બખશીએ, ઓર જો કુછ
ઇસ આજેઝાસે મયસ્સર હોસકે નએોશજાન ફરમાઇએ યેહ અએન ગરીબ
નવાઝી ઓર મુસાફીર પરવરીહએ ઝીઆદા હદે અદબ ઓર ઊમદાકોભી
કુછ તવાઝાકરકે રૂખસ્ત કીયા. પાદશાહને અરઝીપડી ઓર કહેલાભેજા કે હ
મને તુમ્હારી દાવતકુબુલકી અલબત્તાઆવેંગે. મલેકાને નવકરોં ઓર સબ
કારખાનીઓંકો હુકમકીયા કે લવાઝેમા ઝીઆફતકા અએસે સલીકેસે તઇઆ
ર હો, કે પાદશાહદેખકર ઓર ખાકર મહઝુઝહોં ઓર અદનાઆલા જો પાદ
શાહકી રીકાબમેં આવેં સબ ખાપીકર ખુશહોકર જાવેં. મલેકાકે ફરમાને
ઓર તાકીદકરનેસે સબ કીસમકે ખાનેસલોને ઓર મીઠે ઇસિઝાએકે કે તઇ
આરહુએ, કે અગર બરાહમનકી બેટી ખાતી તો કલમાપડતી, જબ શામહુ
ઇ પાદશાહ મુંઢે તખ્તપર સવારહોકર મલેકાકે મકાનકે તરફ તશરીફ લાએ,
મલેકા અપના સાથ ખાસસ્હેલીઓંકો લેકર ઇસતીકબાલકે વાસ્તે ચલીં,
જું પાદશાહકે તખ્તપર નઝરપડી ઇસઆદાબાસે મુજરા શહાનાકીયા કે યેહ
કાયદા દેખકર પાદશાહકો ઓરભી હએરતનેલીયા, ઓર ઉસી અંદાઝસે જુ
લુસકરકર પાદશાહકો તખ્તે મુરસ્સાપર લાબીઠાયા. મલેકાને સવાલાખરૂપી
એકા ચબુતરા તઇઆર રખ્ખાતા ઓર અશરફી ઓર પશમીનાનુરબાફી
ઓર નીલાઇ ઓર ઝરદોઝીકી લગારખ્ખીથી ઓર દોઝંજીર ફીલ ઓરદસ
રાસ અસપ ઇરાકી, ઓર યમની, મુરસ્સાકે સાઝસે તઇઆર કર રખેથે ન
ઝરગુઝરાની ઓર આપદોનોં હાથબાંધે રૂબરૂ ખડીરહી. પાદશાહને બહોત મે
હેરબાનીસે ફરમાયા, કે તુમ કીસમુલ્કકી સાહઝાદીહો ઓર યહાં કીસ સુર
તસે આનાહુવા. મલેકાને આદાબ બજાલાકર ઇલતીમાસ કીયાકે યેહ લઓં
ડી વોહી ગુનાહગારહુએ, જોગઝબે સુલતાનીકે બાએસ ઇસજંગલમેં પહોંચી
ઓર યેહસઅતમાશે ખુદાકે હુએંજોઆપદેખતેહુએ. પાદશાહકે લહુનેજોશમારા
ઊઠકરમહોબતસે ગલેલગાલીયા ઓરહાથપકડકે અપનેતખ્તકેપાસ કુરસીબી
છવાકરહુકમ બએઠનેકા કીયા, લેકીન પાદશાહ હએરાન ઓર મુતઅજ્જીબ
બએઠેથે ફરમાયાકે પાદશાહબેગમકો કહોકે પાદશાહઝાદીઓંકો અપનેસાથલે
કર જલ્દીઆવેં. વએસબ આએ મા ઓર બહેનોંને મલેકાકો પહેછાના ઓ
ર ગલે મીલકર રોએ ઓર શુકરકીયા. મલેકાને અપનીવાલેદા ઓર છેઓં હ
મશીરોંકે રૂબરૂ ઇતના કુછ નકદ ઓર જવાહીર રખા. કે ખઝાના તમામઆ

લમકા ઊસકે પાસંગમેં નચડે. ફેર પાદશાહને સબકો સાથ બીઠાકર ખાસા ન ઓશાજાન ફરમાયા જબતલક જહાં પનાહ ઇસીતરેહ ગુઝરી. કભુકભુ આપ આતે, ઓર કભી મલેકાકોભી અપનેસાથ મહેલોંમેં લેજાતે. પાદશાહને જબ રેહલત ફરમાઇ, સલતનત ઊસ ઇકલીમકી મલેકાકો પહોંચી કે ઇનકેસીવા દુસરા કોઇ લાયક ઇસકામકે નથા. અએ અઝીઝ સરગુઝીશત યેહ હુએ જો તુ નેસુની. પસ દવલતે ખુદા દાદકો હરગીઝ ઝવાલનહી હોતા, મગર આદમીકી નીયત દુરસ્ત ચાહોએ બલકે જીતના ખરચ કરો ઉસમેં ઊતનીહી બરકત હો તીહએ ખુદાકી કુદરતમેં તઅજ્જુબ કરના કીસી મઝહબમેં રવાનહીં. દાઇને યેહબાતકહેકર કહા, કે આપ અગર કસ્દ વહાંકે જાનેકા ઓર ઊસ ખબર લાનેકા દીલમેં મુકરર રખતેહો, તો જલ્દ રવાનાહો. મએંને કહા ઇસી વકત મએં જાતા હુંઓર ખુદાચાહે તો જલ્દ ફીર આતાહું. આખીર રૂખસ્તહોકર ઓર ફઝલેઇલાહીપર નઝર રખકર ઊસ સીમતકો ચલા, બરસદીનકે અરસેમેં હરજમરજ ખીંચતાહુવા શાહેરે નીમરોઝમેં જાપહોંચા. જીતને વહાંકે આદમી હઝારી ઓર બઝારી નઝર પડે, વોહ સીઆહપોશથે. જએસા અહવાલસુનાથા સો અપની આંખોસે દેખા. કઇદીનકેબાદ ચાંદરાતહુઇ, પેહેલીતારીખ સારેલોગ ઉસ શાહેરકે છોટે બડે લડકેબાલે ઉમરા પાદશાહ, અવરત મરદ એક મએદાનમેં જમાહુએ. મએંભી અપની હાલતમેં હએરાન સરગરદાન ઉશ કસરતકે સાથ અપને માલ મુલ્કસે જુદા ફકીરીકી સુરત બનાહુવા ખડા દેખતાથા, કે દેખીએ પરદએ ગએબસેકયા જાહેરહોતાહએ. ઇતનેમેં એકજવાનગાવ સવાર મુંહમેં કફભરે જોશોખરોશ કરતાહુવા જંગલમેંસે બાહેરનીકલા. યેહઆજીઝ જોઇતની મેહનત કરકે ઉસકે અહવાલ દરીઆફત કરનેકી ખાતીર ગયાથા ઉસદેખતેહી હવાસ ફાખતાહુએ હએરાન ખડારહે ગયા. વોહ જવાંમરદ કદીમ કાએદેપર જો જો કામકરતાથા, સો કરકર ફીરગયા. ઓર ખીલકત શાહેરકી તરફ મુતવજ્જાહુઇ. જબ મુજ્હે હોશઆયા તબ મએં પચતાયા કે યેહ કયા તુજહસે હરકત હુઇ, અબ મહીનેભર ફેર રાહદેખનીપડી. લાચાર સબકેસાથ ચલાઆયાઓર ઉસ મહીનેકો માહેરઝઝાનકે માનીંદ એકએકદીનકરકે કાટા, બારે દુસરી ચાંદરાતઆઇ મુજ્હે ગોયા ઇદહુઇ. ઊસરોઝ ફેર પાદશાહ ખલકત સમેત વહીંજાકર જમા હુએ. તબ મએંને દીલમેં મુસમ્મમ ઇદાદાકીયા, કે અબકેબાર જો હોસોહો, અપને તઇં સંભાલકર ઇસમાજરાએ અજીબકો માલુમકીયા ચાહીએ. નાગાહ વોહજવાન બદસ્તુર ઝરદ બએલપર ઝીન બાં

ધે સવારહો આ પહોંચા ઔર ઉતરકર દોઝાનુ હોબએઠા. એક હાથમેં નંગી સએફ ઔર એક હાથમેં બએલકીનાથ પકડી ઔર મરતબાન ગુલામકો દીયા, ગુલામ હરેકકો દીખલાકર લેગયા. આદમી દેખકર રોનેલગે; ઉસજ વાનને મરતબાન ફોડા ઔર ગુલામકો એકતલવાર અએસી મારી કે સરજુ દાહોગયા ઔર આપ સવારહોકર મુડા. મએં ઉસકે પીછે જલ્દ કદમ ઉઠાક ર ચલનેલગા. શહેરકે આદમીઓંને મેરા હાથ પકડા ઔરકહા, યેહ કયા કર તાહએ કયું જાનબુજકર મરતાહએ અગર અએસાહી તેરા દમ નાકમેં આયા હએ તો બહોતેરી તરેહ મરનેકીહએં મર રહીઓ. હરચંદ મએને મીન્નતકી ઔર ઝોરભીકીયા કે કીસુ સુરતસે ઉનકે હાથસે છુટું, છુટકારા નહુવા દોચા ર આદમી લીપટગએ ઔર પકડેહુએ બસ્તીકી તરફ લેઆએ, અજબ તરે હકા કલકફેર મહીનેભર ગુઝરા. જબ વોહભી મહીના તમામહુવા ઔર સ લખકા દીન આયા, સુબ્હોકો ઊસીસુરતસે સારે આલમકા વહાં ઇઝદેહામહુ વા. મએં અલગ સબસે નમાઝકે વકત ઉઠકર આગેહી જંગલમેં જોઅએન ઉસજવાનકી રાહપરથા ધુસકર છુપરહા, કે યહાંતો કોઇમેરા મઝાહમ નહો ગા. વોહ શખ્સ ઊસી કાએદેસે આયાઔર વોહી હરકતે કરકર સવારહુવા ઔર ચલા, મએંને ઉસકા પીછા કીયા ઔર દઓડતાહુવા ઊસકે સા થ હોલીયા.

ઊસ અઝીઝને આહટસે માલુમકીયા કે કોઇચલા આતાહએ, એડબા રગી બાગમોડકર એક નારામારા ઔર ધુરકા, તલવારખીંચકર મેરે સરપર આપહોંચા ચાહાતાથાકે હમલા કરે મએંને નીહાયત અદબસે જહુક કર સ લામકીયા ઔર દોનોં હાથ બાંધકર ખડારહેગયા. વોહ કાએદાદાન મુતકલ્લી મહુવા, કે અએ ફકીર તુ નાહક મારા ગયાહોતા પરબચગયા તેરીહયાત કુછ બાકીહએ જા કહાં આતાહએ. ઔર જડાવ ખંજર મોતીઓંકા ઔર આવે ઝા લગાહુવા કમરસે નીકાલકર મેરે આગે ફેંકા. ઔર કહા, ઇસવક્ત મેરેપા સ કુછ નકદ મવજુદ નહીં જે તુજહેદું ઇસકો પાદશાહકે પાસ લેજા જે તુ માં ગેગા સો મીલેગા. અએસી હએબત ઔર અએસા રોઆબઉસકા મુજપર ગાલીબહુવા. કે નબોલનેકી કુદરત ન ચલનેકી તાકત, મુંહમેં ધુધી બંધ ગઇ, પાંવ ભારીહોગએ. ઇતનાકહેકર વોહ ગાઝી મરદ નારાભરતાહુવા ચ લા, મએંને દીલમેં કહા, "હરચેબાદા બાદ." અબરહેજાના તેરે હકમેં બુરાહએ ફેર અએસા વક્ત નમીલેગા, અપની જાનસે હાથ ધોકર મએંભી

રવાનાહુવા, ફેર વોહફીરા ઓર બડે ગુસ્સેસે દાંટા ઓર મુકરર ઇરાદા મેરે કતલકા કીયા, મએંને સર જાુકા દીયા ઓર સવગંદદી કે અએ રૂસ્તમ વ ક્તકે અએસીહી એકસએફમાર કે સાફ દોતુકડે હોજાઉં, એક તસમા બાકી નરહે ઓર ઇસ હએરાની ઓર તબાહીસે છુટજાઉં, મએંને અપનાખુન મ આફકીયા. વોહબોલાકે અએ શએતાનકીસુરત કયું અપનાખુન નાહક મેરી ગરદનપર ચટાતાહએ, અપનીરાહલે કયા તુજહેતેરી જાન ભારીપડીહએ? મ એંને ઉસકા કહાનમાના ઓર કદમ આગેધરા. ફેર ઉસને દીદા ઓર દા નીસ્તા આનાકાનીકી, ઓર મએં પીછે લગલીયા. જાતે જાતે દોકોસવોહ જ હાડજંગલ તએકીયા.

એક ચારદીવારી નજર આઇ વોહ જવાન દરવાજેપર ગયા ઓર એક નારા મોહીબ મારા વોહદરવાઝા આપસેઆપ ખુલગયા, વોહ અંદર ગયા મએં બાહેરકા બાહેર ખડા રહેગયા. ઇલાહી અબકયાકરૂં, હએરાનથા, બા રે એક દમકેબાદ ગુલામ આયા ઓર પએગામલાયા કે ચલ તુજહે રૂબરૂ બુ લાયાહે, શાયદ તેરે સરપર અજલકા ફરીશતા આયાહએ, કયા તુજહે કમબ ખ્તી લગીથી. મએંને કહા ઝહે નસીબ. ઓર બેધડક ઉશકે સાથ અંદર બાગકે ગયા આખીર એક મકાનમે લેગયા, જહાં વોહ બએઠાથા. મએંને ઉ સેદેખકર ફરરાશી સલામ કીયા ઉસને ઇશારત બએઠનેકીકી. મ એં અદબસે દોઝાનુબએઠા કયા દેખતાહું, કે વોહમરદ અકેલા એક મસનદપર બએઠાહએ ઓર હથીઆર ઝરગરીકે આગે ધરેહએં ઓર એક જહાડ ઝમરરૂવકા તઇઆર કરચુકા હએ જબ ઉસકે ઉઠનેકા વકત આયા, જીતને ગુલામ ઉસ શાહનશીનકે ગીરદોપેશ હાઝીરથે હુજરોંમેં છુપગએ, મ એંભી મારે વસવા સકે એક કોઠડીમેં જાઘુસા. વોહજવાન ઊઠકર સબ મ કાનકી કુંડીઆ ચાડાકર બાગકે કોનેકે તરફચલા, ઓર અપની સવારીકે બ એલકો મારનેલગા ઉસકે ચીલ્લાનેકી આવાઝમેરે કાનમેંઆઇ, કલેજા કાંપ ને લગા, લેકીન ઇસ માજરેકે દરીઆફતકરનેકે ખાતીર યેહ સબ આફતેં સ હીથી ડરતેડરતે દરવાઝા ખોલકર એક દરખ્તકે આડમેં છુપકર ખડાહુવા ઓ ર દેખનેલગા. જવાનને વોહસોટા જીસસે મારતાથા હાથસે ડાલદીયા, ઓર એકમકાનકા કુફલ કુંજીસે ખોલા ઓર અંદર ગયા, ફેર વહીબાહેર નીકલ કર નરગાવકી પીઠપર હાથફેરા ઓર મુંહ ચુમા ઓર દાના ઘાસ ખીલાકર ઇધરકો ચલા. મએં દેખતેહી જલ્દ દઓડકર ફેર કોઠડીમેં જા છુપા. ઉસજાવ

નને ઝંજીરેં સબ દરવાઝેકી ખોલદીંસારે ગુલામ બાહેર નીકલે ઔર સબ હાઝ
ઔર ચીલમચી આફતાબા લેકર હાઝીરહુએ. વોહ ઊઝુ કરકે નમાઝકી આ
તીર ખડાહુવા જબ નમાઝઅદાકર ચુકા પુકારા, વોહ દુરવેશ કયાં હએ? મએં
અપના નામ સુનતેહી દઓડકર રૂબરૂ જાખડાહુવા. ફરમાયા બએઠ. મએં ત
શલીમકરકર બએઠા, ખાસાઆયા ઊસને તનાઊલ ફરમાયા મુજહેભી ઇનાં
ચતકીયા મએંનેભી ખાયા. જબ દસ્તરખ્વાન બડાયા ઔર હાથધોયે ગુલામો
કો રૂખસ્તદીકે જાકર સોરહો. જબ કોઇ ઊસ મકાનમેં નરહા તબ મુજસે
હમકલામહુવા ઔર પુછાકે અએ અઝીઝ તુજહપર કયા અએસી આફતઆ
ઇ હએ જો તુ અપની મઓતકો ઢુંડતા ફીરતા હએ? મએંને અપના અહવા
લ આગાઝસે અંજામતક જોકુછ ગુઝરાથા તફસીલવાર બયાનકીયા ઔર કહા
અપકી તવજ્જાસે ઊમેદ હએ કે અપની મુરાદકો પહોચું

ઊસનેયેહસુનતેહી એક ઠંડી સાંસભરી, ઔર બેહોશાહો કહેને લગા.
બારે ખુદાયા ઇશકકે દરદસે તેરેસીવા કઓન વાકીફહએ. જીસને રંજે અલમ
જોરો સીતમ ઊઠાયાહો વોહી ઇસકીલઝત પહેછાને ઇસદરદકી કદર દરદમ
હો સો જાને.

બએત.

આફતોકો ઇશકકી, આશકસે પુછાચાહીએ,
કયા ખબર ફાસીક કોહએ, સાદીકસે પુછાચાહીએ.

બાદ એકલહમેકે હોંશમેં આકર એકઆહે જીગરસોઝ ભરી, સારા મ
કાન ગુંજગયા તબ મુજહે યકીનહુવા કેયેભી ઇસી ઇશકકી બલામેં ગીરફ
તારહએ, ઔર ઇસી મરઝકા બીમારહએ. તબ તો મએંને દીલચલાકર કહા
કે મએંને અપના અહવાલ સબઅરઝકીયા. આપ તવજ્જા ફરમાકર અપની
સરગુઝીસ્તસે બંદેકો મતલાકીજીએ, તો બમકદુર પહેલે તુમ્હારેવાસ્તે કોશી
સ કરૂં. ઔર દીલકા મતલબ કરકે હાથમેં લાઊં. અલકીસ્સા વોહઆશક
સાદક મુજહેકો અપના હમરાજ ઔર હમદરદ જાનકર, અપના માજરા ઇસ
સુરતસે બયાનકરને લગા.

કેસુન અએ અજીજ, મએં પાદશાહજાદા જીગરસોજ ઇસ ઇકલીમ નીમ
રોકાહુ. પાદશાહ સાને કીબલાગાહને મેરપેદા હોનેકેબાદ નજુમી રમ્મા
લ ઔર પંડીત જમાકીએ, ઔર ફરમાયા કે અહવાલ શાહઝાદેકે તાલોંકા દે
ખો ઔર જાંચો ઔર જનમપતરી દુરસ્તકરો ઔર જો કુછહોનાહએ હકીકત

પલપલ, ઘડીઘડી ઓર પહેરપહેર, દીનદીન ઓર મહીને મહીને, ઓર બરસ બ
રસકી મુફસીલ હુઝુરમેં અરઝકરો, બમુજીબ હુકમ પાદશાહકે સબને મુતફ્ફીક
હો અપને અપને ઇલમકી રૂસે ઠહેરાયા, ઓર સાધકર ઇલતીમાસકીયા ખુદા
કે ફઝલસે અએસી નેકસાઅત ઓર સુભલગનમેં શાહઝાદેકા તવલ્લુદ ઓર
જનમહુવા, કે ચાહીએ સીકંદરકીસી પાદશાહતકરે, ઓર નવશેરવાનસા આ
દીલહો, ઓર જીતને ઇલમ ઓર હુનરહએં ઉનસબમેં કામીલહો, ઓર જી
સકામકી તરફ દીલઉસકા મઇલહો વોહ બખુબી હાસીલહો. સખાવત ઓર
શુજાઅતમેં અએસા નામકરે, કે હાતમ ઓર રૂસતમકો લોગ ભુલજાએં. લેકી
ન ચવદા બરસતલક સુરજ ઓર ચાંદકે દેખનેસે એકમદા ખતરા નઝરઆ
તાહએ, બલકે યેહવસવાસહએ કે જુનુંની ઓર સવદાઇહોકર બહોતઆદમી
ઓંકા ખુનકરે ઓર બસતીસે ઘભરાવે જંગલમેં નીકલજાવે ઓર ચરીંદ પ
રીંદકે સાથ દીલબહેલાવે ઇસકા તકયુદરહે, કે રાતદીન આફતાબ માહતાબકો
નદેખે બલકે આસમાનકી તરફભી નીગાહનકરનેપાવે. જો ઇતિની મુદત ખએ
રો આફીયતસે કટે તો ફેર સારીઊમર સુખ ઓર ચએનસે સલતનતકરે.

યેહસુનકર પાદશાહને ઇસિલીએ ઉસબાગકી બીનાદાલી ઓર મકાન હરેક
નકશેકે બનવાએ. મેરે તઇં તહેખાનેમેં પલનેકા હુકમકીયા ઓર ઉપર એક બુર
જ નમદેકા તઇઆર કરવાયા તોધુપ ઓર ચાંદની ઉસમેંસે નાઝને. મએં દાઇ
દદા ઓર ખ્વાસેં ગુલામ નવકરચાકરોંકે સાથ ઇસ મોહાફેઝતસે ઉસમકાન આ
લીશાનમેં પરવરીશ પાનેલગા, ઓર એકઉસતાદ દાના કારઆઝમુદા વાસતે
મેરી તરબીઅતકે મુતઅયુનકીયા, કે તઅલીમ હરેક ઇલમ ઓર હુનરકી ઓર
મશક હફતકલમ લીખનેકી કરે, ઓર જહાંપનાહ હમેશા મેરે ખબરગીરાં ર
હેતે દમબદમકી કએફીયત રોઝમરરા હુઝુરમેં અરઝહોતી. મએ ઊસ મકાનહી
કો આલમે દુનીઆ જાનકર ખીલોને ઓર રંગબેરંગકે ફુલોંસે ખેલાકરતા, ઓ
ર તમામ જહાંકી નઅમતેં ખાનેકે વાસ્તે મવજુદરહેતી, જો ચાહતા સો ખાતા
દસ બરસકી ઊમરતક જીતની સુનઅતેં ઓર કાબીલયતેંથીં તહસીલકી.

એકદીન ઊસ ગુંબઝકે નીચે રવસનદાનસે એકફુલ અચંબેકા નઝરપડા, કે
દેખતે બડાહોતા જાતાથા મએંનેચાહા કે ઊસે હાથસે પકડલું, જું જું મએ
હાથ લંબાકરતાથા વોહ ઊંચાહોતા જાતાથા, મએં હએરાન હોકર ઊસે તકર
હાથા, વહીં એક આવાઝ કહકહેકી મેરેકાનમેં આઇ. મએંને ઊસકે દેખનેકો
ગરદન ઊઠાઇ. દેખા તો, નમદા ચીરકર એક મુખડા ચાંદસા નીકલ રહાહએ,

ઊસકો દેખતેહી મેરી અકલોહોશ બજાનરહા, ફેર અપનેતઇં સંભાલકર દેખા તો, એક મુરસ્સાકા તખ્ત પરીઝાદોંકે કાંધેપર મોઅલક ખડાહએ, ઓર એક તખ્તનશીન તાજ જવાહીરકા સરપર ઓર ખીલઅત ફાખેરા પહેને, ઓર હાથમેં યાકુતકા પીઆલા લીએ શરાબ પીહહુઇ બએઠીહએ. વોહતખ્ત બુલંદીસે આહેસ્તા આહેસ્તા નીચેઊતરકર ઊસબુરજમેં આયા, તબઊસપરીને મુંજહે બુલાયા, ઓર અપને નઝદીકબીઠાયા બાતેં પ્યારકી કરનેલગી ઓર મુહસેમુંહલગાકર એકજામ શરાબ ગુલેગુલાબકા મેરે તઇં પીલાયા. ઓર કહા આદમીઝાદ બેવફા હોતા હએ લેકીન દીલહમારા તુજહે ચહતાહએ. એકદમમેં, અએસી અએસી અંદાઝકી બાતેંકી, કે દીલ મહવ હોગયા ઓર અએસી ખુશીહાસીલહુઇ કેઝીંદગાનીકા મઝાપાયા, ઓર યેહસમજા કે આજ તુદુનીઆમે આયા. હાસીલ યેહ હએ, કે મએંતોકયાહું. કીસુનેયેહ આલમ નદેખાહોગા નસુનાહોગા. ઊસમઝેમેં ખાતીરજમાસે હમદોનોં બએઠેથે કે ઘડીઆલમેં ગુલેલા લગા. અબઇસ હાદેસએ નાગહાનીકા માજરા સુન, કે વહીં ચાર પરીઝાદને આસમાનપરસે ઊતરકર કુછ ઊસ માશુકાકે કાનમેંકહા, સુનતેહી ઊસકે ચેહરેકા રંગબદલગયા, ઓર મુજહસે બોલી, કે અએ પ્યારે દીલતો યેહચાહતાહએ, કે કોઇદમ તેરેસાથ બએઠકર દીલ બહેલાઊં ઓર ઇસીતરેહ હમેશાંઆઊં યા તુજહે અપને સાથલેજાઊં, પર યેહ આસમાન દોશખ્સોંકો એકજગા આરામસેઓર ખુશીસે નહી રહેનેદેતા, અએ જાન અબતેરાખુદા હાફીઝહએ. યેહ સુનકર મેરે હવાસ જાતેરહે ઓર તુતી હાથકી ઊડ ગઇ. મએંને કહા કે અજી અબફેરકબ મુલાકાત હોગી? યેહ કયા તુમને ગઝબકી બાતસુનાઇ અગર જલ્દ આવગી ઝીંદા પાવગી, નહીંતો મુજહે મુરદાદેખ સખ્ત પચતાવગી. યા અપના ઠીકાના ઓર નામોનશાન બતાઓ, કે મએંહી ઊસ પત્તેપર ઢુંઢતે ઢુંઢતે અપનેતઇ તુમ્હારે પાસ પહચાઊં. યેહ સુનકર બોલી, દુર પાર શએતાનકે કાનભરે, તુમ્હારી સદા બીસ્તસાલકી ઊમરહોમે અગર ઝીંદગીહએ તો ફેર મુલાકાત હોરહેગી.

મએં જીનનોંકે પાદશાહકી બેટીહું, ઓર કોહકાફમેં રહેતીહું, યેહ કહેકર તખ્તઊઠાય ઓર જીસતરેહ ઊતરાથા બલંદહોનેલગા, જબતલક સામનેથા મેરી ઓર ઊસકી ચાર આંખેં હો રહીથીં, જબ નઝરોંસે ગાયબહુવા યેહ હાલત હોગઇ જએસે પરીકા સાયા હોતાહએ, અજબ તરેહકી ઊદાસી દીલપર છાગઈ, અકલોહોશ રૂખસ્તહુવા, દુનીઆ આંખોંકે તલે અંધેરી હોગઇ હ

એરાન પરેશાન ઝારઝાર રોતા, ઓર સરપર ખાક ઉડાતા કપડે ફાડતા નખા નેકી સુધ નભલેબુરેકી બુધ.

બ એ ત.

ઇસ ઇશ્કકે બદવલત, કયા કયા ખરાબીઆં હુએં,
દીલમે ઊદાસીઆં હુએં, ઓર ઇઝતેરાબીઆં હુએ.

ઇસ ખરાબીસે દાઇ, ઓર મોઅલ્લીમ ખબરદાર હુએ. ડરતે ડરતે પાદશાહકે રૂબરૂગએ, ઓર અરઝકી. કે પાદશાહઝાદેકા આલમયાંકા યેહ હાલ હએ, માલુમ નહીં યેહ ખુદબખુદ કયા ગજબ તુટા, જોઊનકા આરામ ઓર ખાના પીના સબ છુટા. તબ પાદશાહ વઝીર ઊમરાએ સાહેબે તદબીર, ઓર હકીમ હાઝીક મુનજ્જીમસાદીક, મુલ્લા સીઆનેખુબ દુરવેશસાલીક ઓર મજઝુબ અપને સાથ લેકર ઊસબાગમેં રવનક અફઝા હુએ.

ઓર બેકરારી ઓર નાલાઓઝારી દેખકર ઊનકીભી હાલત ઇઝતીરાબકી હોગઇ. આબદીદા હોકર બેઇખતીઆર ગલેસે લગાલીયા, ઓર તદબીર કે ખાતીર હુકમકીયા. હકીમોંને કુવ્વતેદીલ ખલલે દીમાગકે વાસ્તે નુસખે લીખે. ઓર મુલ્લાઓને નકશોતાવીઝ પીલાને ઓર પાસરખનેકો દીએ. દુઆએં પડપડકર ફુંકનેલગે, ઓર નજુમી બોલે કે સીતારોંકી ગરદીશકે સબબ યેહ સુરત પેશ આઇહએ ઊસકા સદકા દીજીએ.

ગરઝ હરકોઇ અપને અપને ઇલમકી બાતેં કહેતાથા, પરજો ગુઝરતીથી મેરાદીલહી સહેતાથા. કીસુકી સઇ ઓર તદબીર મેરી તકદીરબદકે કામનઆઇ દીનબદીન દીવાનગી કાઝોર હુવા, ઓર મેરાબદન બેઆબોદાને કમઝોર હોચલા. રાતદીન ચીલ્લાના સરપટકનાહી બાકીરહા, ઇસહાલતમેં તીન સાલગુઝરે. ચોથેબરસ એક સવદાગર સએરો સફરકરતાહુવા આયા, ઓર હરેક મુલ્કકે તોહફે તહાયફ અજીબોગરીબ જહાંપનાહકી હુઝુરમેંલાયા મુલાઝેમત હાસીલકી. પાદશાહને બહોત તવજ્જાફરમાઇ ઓર અહવાલપુસી ઊસકી કરકે પુછા કે કે તુમને બહોત મુલ્ક દેખે કહીં કોઇ હકીમકામીલ નઝરપડા, યા કીસુસે મઝકુર ઊસકાસુના? ઉસને ઇલતેમાસ કીયા કે કીબલએ આલમ ગુલામને બહોત સએરકી લેકીન હીંદુસ્તાનમેં દરીઆકેબીચ એક પહાડ હયે વહાં એક ગોસાઇં જટાધારીને બડા મંદીર મહાદેવકા ઓર સીંગત ઓર બાગ બડી બહારકા બનાયાહએ, ઉસમેં રહેતાહએ. ઓર ઉસકા યેહ કાએદાહએ કે બરસવેંદીન શીવરાતકે રોઝ અપને ઇસ્થાનસે નીકલકર દરીઆમેં

પએરતાહએ ઓર ખુશીકરતાહએ. અશનાનકેબાદ જબ અપને આસનપર જાનેલગતાહએ તબ બીમાર ઓર દરદમંદ દેસદેસ ઓર મુલ્કકે આતેહએં જો દુરસે આતેહએં સો દરવાજેપર જમાહોતેહએં ઊનકી બડી ભીડહોતી હએ. વોહ મુની જીસે ઇસ ઝમાનેકા અફલાતુંન કહાચાહીએ: કારૂરા ઓર નઝબ દેખતાહુવા ઓર હરેકકો નુસખા લીખકર દેતાહુવા ચલાજાતાહએ. ખુદાને અએસા દસ્તેશફા ઊસકોદીયાહએ કે દવા પીતેહી અસરહોતાહએ ઓર વોહ મરઝ બીલકુલ જાતારહેતાહએ. યેહ માજરા મએંને બચશ્મે ખુદ દેખા ઓર ખુદાકી કુદરતકો યાદકીયા કે અએસે અએસે બંદે પએદા કીયેહએ. અગર હુકમ હોતો શાહઝાદએ આલીશાનકો ઊસપાસ લેજાકર ઊસકો એક નઝર દીખલાવેં. ઉમ્મીદ કવી હએ કે જલ્દ શફાએ કામીલહો, ઓર ઝાહીર મેંભી યેહ તદબીર અચ્છી હએ કે હરેક મુલ્કકી હવા ખાનેસે ઓર જાબજાકે આબો દાનેસે મીઝાજમેં ફરહત આતીહએ.

પાદશાહકોભી ઊસકી સલાહ પસંદઆઇ ઓર ખુશહોકર ફરમાયા બહોત બેહતર શાયદ ઊસકા હાથરાસઆવે ઓર મેરેફરઝંદકે દીલસે વહશત જાવે. એક અમીર બાઇતબાર જહાંદીદા કારઆઝમુદાકો, ઓર ઊસતાજરકો, મેરી રીકાબમેં તઇયુનાત કીયા; ઓર અસબાબેગુઝરી સાથ કરદીયા મઆસરંજામ સવાર કરકર રૂખસ્તકીયા મનઝીલ બમનઝીલ ચલતે ચલતે ઊસહીકાને પર જાપહોંચે. નઇ હવા ઓર ન યા દાનાપાની ખાનેપીનેસે કુછ મીઝાજ ઠહેરા લેકીન ખામોશીકા વોહી આલમથા ઓર રોનેસે કામ દમદમ યાદઊસ પરીકી દીલસે ભુલતોનથી; અગર કભુ બોલતા તોયેહ બએત પડતા.

બએત.

નજાનું કીસપરીરૂકી લગી આંખ,
અભીતો થા મેરા ચંગા ભલા દીલ.

બારે જબ દોતીન મહીને ગુઝરે; ઊસપહાડપર કરીબ ચારહઝાર મરીઝકે જમાહુએ લેકીન સબયેહી કહેતેથે, કે અબ ખુદાચાહેતો ગેસાઇં અપને મઠસે નીકલેંગે ઓર સબકો ઊનકે ફરમાનેસે શફાએકુલ્લી હોગી.

અલકીસ્સા જીસદીન વોહદીનઆયા; સુબ્હોકો જોગી માનીંદ આફતાબકે નીકલઆયા ઓર દરીઆમેં નહાયા ઓર પએરા પારજાકર ફેરઆયા ઓર ભબુત ભસમ તમામ બદનમેં લગાયા વોહગોરાબદન માનીંદ અંગારેકે રાખમે છુપાયા ઓર માથેપર મએલાગીરકા ટીકા લગાયા લંગોટ બાંધકર, અંગોછા

કાંધેપર ડાલા બાલોંકા જુડા બાંધા મુછોંપર તાવ દેકરઃ ચડાઉ જુતા પહેન આયા ઉસકે ચેહરેસે યેહ માલુમ હોતાથા, કે સારી દુનીઆ ઉસકે આગે કુછ કદર નહીંરખતી એક કલમદાન જડાવ બગલમેં લેકર એક એકકે તરફ્દેખાત નુસખાદેતાહુવા; મેરે નઝદીક આપહોંચા જબ મેરી ઓર ઉસકી ચાર નઝરે હુંઈ ખડારહેકર ગઓર કીયા ઓર મુજહસે કહેનેલગા હમારે સાથ આવો. મએં હમારાહ હોલીયા જબ સબકી નવબત હોચુકી મેરે તઇં બાગકે અંદર લેગયા; ઓર એક ખુશકતા ખીલવતખાનેમેં મુજહે ફરમાયા કે યહાંતુમરહાકરો ઓર આપ અપને ઇસ્થાનમેં ગયા. જબએક ચીલ્લાગુઝરા તો મેરેપાસ આયા; ઓર આગેકી નીસબત મુજહે ખુશપાયા તબ મુસેકુરાકર ફરમાયા, કે ઇસ બંગીચમે સએર કીયાકરો જીસ મેવેપર જીચાકે ખાયાકરો. એક કુલફી ચીનીકી માજુમ ભરીહુઇદી, કે ઇસમેંસે છે માશે હમેશા બીલાનાગા નઓશજાન ફરમાયાકરો; યેહ કહેકર, વોહતો ચલાગયા. ઓર મએંને ઉસકે કહેનેપર અમલ કીયા. હર રોઝ કુવત બદનમેં ઓર ફરહત દીલકો માલુમ હોનેલગી, લેકીન હઝરતે ઇશકકો કુછ અસરનકીયા; ઉસપરીકી સુરત નઝરોંકે આગે ફીરતીથી.

એકરોઝ તાકમેં એકજીલ્દ કીતાબકી નઝરઆઇ, ઉતારકર દેખાતો સારે ઇલમ દીનો દુનીઆકે ઉસમે જમાકીએથે, ગોયા દરીઆકો કુઝેમેં ભરદીયા થા. હરઘડી ઉસકીતાબકો પડાકરતા. ઇલમે "હીકમત" ઓર "તસખીરમે" નીહાત કુવ્વત બહમપહોંચાઇ. ઇસઅરસેમેં બરસદીનગુઝરગયા, ફેરવોહ ખુશીકા દીનઆયા. જોગી અપને આસનપરસે ઉઠકર બાહેરનીકલા. મએંને સલામકીયા. ઉસને કલમદાન મુજહે દેકર કહાસાથચલો. મએંભી સાથહોલીયા, જબ દરવાઝેસે બાહેરનીકલા તો એક આલમ દોઆદેનેલગા. વોહ અમીર ઓર સવદાગરમુજહે સાથદેખકર ગોસાઇકો કદમોંપરગીરે, ઓર અદાએશુકર કરનેલગે કેઆપકી તવજ્જાસે બારેઇતિનાતો હુવા. વોંહ અપની આદતપર દરીઆકે ઘાટગયા, ઓર અશનાન પુજા જીસતરેહ હરસાલ કરતાથા કીયા ફીરતે વકત બીમારોંકો દેખતા ભાલતા ચલાઆતાથા.

ઇત્તેફાકન સવદાઇઓંકે ગઓલમેં એક જવાન ખુબસુરત શકીલ કેઝોફસે ખડેહોનેકી તાકત ઉહમેં નથી, સો નઝરપડા. મુજહકો કહા કે ઉસકો સાથ લેઆવો. સબકી દારૂદરમન કરકે જબ ખીલવતખાનેમેં ગયા, થોડીસી ખેપરી ઉસજવાનકી તરાશકર ચાહ કે કનખજુરા જે મગઝપર બએઠાથા, સો

ઝંબુરશે ઊઠલાવે. મેરે ખીઆલમે ગુઝરા ઓર બોલઊઠા કે અગર દસ્તપના
હ આગમેં ગરમ કરકર ઊસકી પીઠપર રખીએ તો ખુબહએ, આપસેઆપ ની
કલઆવેગા ઓર જો યું ખીંચીએગા તો મગઝકે ગુદેકો નછોંડેગા, ફેર ખએો
ફ ઝીંદગીકાહએ. યેહસુનકર મેરીતરફ દેખા, ઓર ચુપકાઊઠા બાગકે કોનેમેં
એક દરખ્તકી ડાલીસે જટાકી લટકી ગલેમેં ફાંસી લગાકર રહેગયા. મએંને
પાસજાકર જો દેખાતો વાહવાહ યેહતો મરગયા. યેર અચંબા દેખકર નેહાયત
અફસોસહુવા. લાચાર જીમેં આયા ઊસેગાડદું. જું દરખ્તસે જુદાકરનેલગા
તો દો કુંજીઆં ઊસકેબાલોકી લટામેંસે ગીરપડી. મએંને વોહ કુંજીઆં ઊ
ઠાલીચા ઓર ઊસ ગંજે ખુબીકો ઝમીનમેં દફનકીયા. વએદોના કુંજીઆં લે
કર સબકુલફોમેં લગાનેલગા. ઈત્તેફાકન દોહુજરોકે તાલે ઊનકુંજીઓંસે ખુ
લે; દેખાતો ઝમીનસે છત તલક જવાહીર ભરાહએ ઓર એક પર્દા મખમલ
સે મઢી સોનેકે પત્તર લગે કુલફદીહુઇ એકતરફ ધરીહએ. ઊસકો જો ખોલાતો
એક કીતાબ દેખી કે ઊસમેં ઇસમેઆઝમ ઓર હાઝેરાત જીન ઓર પરીઆં
કી; ઓર રૂહોંકી મુલાકાત, ઓર તસખીર આફતાબકી તરકીબ લીખ્ખીહ
એ. અએસી દવલતકે હાથ લગનેસે નેહાયત ખુશીહાસીલહુઇ, ઓર ઊનપ
ર અમલકરના શુરૂકીયા. દરવાઝાબાગકા ખોલદીયા. મએંને ઊસઅમીરકોં
ઓર સાથવાલોંકો કહા કે કીશતીઆં મંગવાકર યેહસબ જવાહીર; નકદો જી
નસ, ઓર કીતાબેં બાર કરલો, ઓર એક નીવાડેપર આપ સવારહોકર વ
હાંસે બકોરકો રવાનાહુવા. આતે આતે જબ નઝદીક અપને મુલ્કકે પહોંચા.
જહાંપનાહકો ખબરહુઇ સવારહોકર ઇસતીકબાલકીયા, ઓર ઇશતીઆકસે
બેકરાર હોકર કલેજેસે લગાલીયા. મએંને કદમબોસી કરકર કહા કે ઇસ ખા
કસારકો કદીમ બાગમેં રહેનેકા હુકમહે! બોલે કે અએ બરખુર
દાર વોહ મકાન મેરે નઝદીક મનહુસઠહેરા, લેહાઝા ઊસકી મરમ્મત ઓર ત
ઇઆરી મઓકુફકી અબ વોહ મકાન લાયક ઇનસાનકે નહીંરહા ઓર જીસ
મહેલમેં જીચાહે ઊતરો. બેહતર યુંહએ કે કીલ્લેમેં કોઇજગા પસંદકરકે મે
રીઆંખોકે રૂબરૂરહો, ઓર પાઇને બાગજએસાચાહીએ વએસા તઇઆર કર
વાકર સએરો તમાશા દેખાકરો. મએંને બહોત ઝીદ ઓર હટ કરકર ઊસ
બાગકો નએ સરસે તઅમીર કરવાયા, ઓર બેહ શ્તકે માનીંદ આરાસ્તાક
ર ઊસમેદાખીલહુવા. ફેર ફરાગતસે જીન્નોંકી તસખીરકી ખાતીર ચીલ્લેમે
બએઠા ઓર તરકેહએવાનાત કરકે હાઝેરાતકરનેલગા.

જબચાલીસદીન પુરેહુએ તબ આધીરાતકો એક અએસી આંધીચલી; કે બડી બડી ઇમારતેં ગીરપડીં, ઓર દરખ્ત જડપેડસે ઊખડકર કહીંસે કહીં જાપડે ઓર પરીઝાદોંકા લશકર નમુદહુવા એક તખ્ત હવાસે ઊતરા. ઊસ પર એક શખ્શ શાનદાર મોતીઓંકા તાજ ઓર ખીલઅત પહેનેહુએ બએઠાથા મએંને દેખતેહી બહોત મોઅદદબ હોકર સલામકીયા ઊસને મેરાસલામ લીયા ઓર કહા અએ અઝીઝ યેહતુને કયા નાહક દૂંદમપચાયાહએ? હમસે તુજહે કયા મુદદોઆ હએ? મએંને ઇલતીમાસ કીયા, કે યેહ આજીઝ બહોત મુદદતસે તુમ્હારીં બેટીપર આશકહએ, ઓર ઇસીલીએ કહાંશે કહાં ખરાબોખસ્તા હુવા ઓર જીતજી મુવા; અબ ઝીંદગીસે બતંગઆયાહું, ઓર અપની જાનપર ખેલાહું જો યેહકામકીયા હએ. અબ આપકી ઝાતશે ઊમીદવારહું કે મુજહ હએરાન ઓર સરગરદાનકો, અપની તવજ્જોશે સરફરાઝ કીજીએ ઓર ઊસકેદીદારશે ઝીંદગી ઓર આરામ બખશીએ; તો બડાસવાબ હોગા. યેહ મેરી આરઝુ સુનકર બોલા કે આદમી ખાકી ઓર હમ આતશી ઇનદોનોમેં મવાફેકત આની મુશકીલહએ. મએંને કસમખાઇ કે મએં ઊનકે દેખનેકા મુશતાક હું ઓર કુછ મતલબનહીં. ફેર ઊસ તખ્તનશીનને જવાબ દીયા કે ઇનસાન અપને કઓલોકરાર પર નહીં રહેતા; ગરઝકેવકત સબકુછ કહેતાહએ લેકીન યાદનહીં રખતા યેહ બાત મએં તેરે ભલેકેલીએ કહેસુનાતાહું કે અગર તુને કભુ કસ્દ કુછઓર કીયા તો વોહભી ઓર તુભી ખરાબ ખસ્તાહોવેંગે બલકે ખઓફ જાનકા હએ. મએંને દોબારા સવગંદ યાદકી કે જીસમેં તરફ એનકી બુરાઇહોવે, વએસાકામ હરગીઝનહીં કરૂંગા; મગર એક નજર દેખતા રહુંગા. યેહ બાતેં હોતીથીં કે અચાનક વોહ પરી; કે જીસકા મઝકુર થા નેહાયત ઠસ્સેશે બનાવ કીએ આપહોંચી ઓર પાદશાહકા તખ્ત વહાંશે ચલાગયા. તબમએંને બેઇખતીઆર ઊસપરીકો જાનકી તરેહ બગલમેં લેલીઆ ઓર યેહ શએર પડા.

બ એ ત.

કમાંઅબરૂ મેરેવર કયું નઆવે,
કે જીસકે વાસ્તે ખીંચેહએ ચીલ્લે.

ઊસી ખુશીકે આલમમે બાહમ ઇસબાગમેં રહેનેલગે, મારેડરકે કુછ ઓર ખીઆલ નકરતા, બાલાઇ મઝેલેતા ઓર ફકત દેખા કરતા. વોહપરી મેરેકઓલ કરાર કેનીબાહનેપર દીલમેં હએરાન રહેતા ઓર બાઝેવકત કહેતી કે

જ્યારે તુમભી અપની બાતકે બડેસચ્ચેહો, લેકીન એકનસીહત મએં દોસ્તી કીરાહસે કરતીહું કે અપની કીતાબસે ખબરદાર રહેના, નહીંતો જીન કી સીનકીસીદીન તુમ્હેં ગાફીલપાકર ચુરા લેજાએંગે. મએંને કહા ઉસે મએં અપની જાનકે બરાબર રખતાહું.

ઇત્તેફાકન એકરોઝ રાતકો શએતાનને વરગલાયા; શાહવતકી હાલતમેં યેહ દીલમેં આયા, કે જોકુછ હોસોહો, કહાંતક અપનેતઇ થાંબું; છાતીસેલગા લીયા ઓર કસ્દમુબાશેરતકાજમકીયા. વહીંએક આવાઝઆઇ; કે યેહ કીતાબ મુજહકેદોકે ઉસમેં " ઇસમેઆઝમહએ બેઅદબીનકર. ઉસમસ્તીકે આલમમેં કુછહોશનરહા. કીતાબ બગલસેનીકાલકરબગએર જાનેપહેછાને, હવાલે કરદી ઓર અપને કામમેં લગા. વોહનાઝનીન યેહમેરી નાદાનીકી હરકત દેખકરબોલી કે અએ ઝાલીમ આખીર ચુકા ઓર નસીહત ભુલા.

યેહકહેકર બેહોશ હોગઇ, ઓર મએં ઉસકે સરાને એક દેવખડાહુવા દેખાકે કીતાબલીએ ખડાહએ. ચાહાકે પકડકર ખુબમારૂ, ઓર કીતાબ છીનલું. ઇતનેમેં ઉસકેહાથસે કીતાબ દુસરા લેભાગા. મએંનેજો અફસુ યાદકી અથે શો પડના શુરૂ કીયા. વોહ જીન જોખડાથા શો બએલ બનગયા, લેકીન અફશોસ કે વોહ પરી ઝરા હોશમેં નઆઇ ઓર વોહી હાલત બેખુદીકીરહી તબ મેરાદીલ ઘબરાયા, સારા અએશ તલ્ખહોયા.

ઉસરોઝશે આદમીઓંશે નફરતહુઇ, ઇસબાગકે ગોશેમે પડારહેતાહું, ઓર દીલકે બહેલાનેકી ખાતીર યેહ મરતબાન ઝમરૂદકા જહાડદાર બનાયાકરતાહું, ઓર હર મહીને ઉસ મએદાનમેં ઉસી બએલપર સવારહોકર જાયાકરતાહું. મરતબાનકો તોડકર ગુલામકો મારડાલતાહું ઇસ ઉમીદપર, કે સબ મેરીયેહ હાલત દેખે ઓર અફશોસખાવે; શાયદ કોઇઅએસા ખુદાકાબંદા મેહેરબાનહો, કે મેરેહકમેં દોઆકરે તો મએંભી અપને મતલબકો પહોંચું. અએ રફીક મેરે જુનું ઓર સવદાકી યેહ હકીકતહએ જો મએંને તુઝ્હે કહેસુનાઇ.

મએં સુનકર આબદીદા હુવા ઓર બોલા; કે અએશાહઝાદે વાકઇ ઇશકકી બડી મેહનત ઉઠાઇ, લેકીન કસમ ખુદાકી ખાતાહું કે મએં અપને મતલબસે દર ગુઝરા, અબતેરી ખાતીર જંગલ પહાડમેં ફીરૂંગા, ઓર જો મુઝસે હોસકેગા સો કરૂંગા. યેહ વાએદાકરકે મએં ઉસજવાનસે રૂખસ્તહુવા ઓર પાંચ બરસતક સવદાઇસા વીરાનેમેં ખાક છાનતાફીરા પર સુરાગનમીલા.

આખીર ઊકતાકર એક એક પહાડપર ચડગયા, ઓર ચાહાકે અપને તઇ ગીરાદું કે હડડી ફસલીકુછ બાકીનરહે. વોહી એકસવાર બુરકાપોશ ચલ પહોંચે, ઓર બોલાકે અપની જાનમતખો થોડે દીનોંકેબાદ તુ અપને મકસદ તે કામ યાબ હોગા યા સાઇ અલ્લાહ, તુમ્હારે દીદારતો મયસ્સર હુએ અબખુદાકે ફઝલસે ઉમીદવારહું, કે ખુશી ઓર ખુરરમી હાસીલહો ઓર સબ નામુરાદ અપની મુરાદકો પહોંચે.

જબદુસરા દુરવેશભી અપનીસએરકા કીસ્સા કહેચુકા, રાત આખીરહોગઇ. ઓર વકતે સુબ્હા શુરૂહોનેપર આયા, પાદશાહ આઝાદબખ્ત ચુપકા અપને દવલત ખાનેકી તરફ રવાનાહુવા. મહેલમેં પહોંચકર, નમાઝ અદાકી, ફેર ગુસલખાનેમેં જા ખીલઅત ફાખેરા પહેનકર દીવાને આમમેં તખ્તપર નીકલ બએઠા, ઓર હુકમકીયા, કે યસાવલ જાવે, ચાર ફકીર ફલાને મકાનપર વારીદહએં, ઉનકો બાઇઝઝત અપનેસાથ હુઝુરમેં લેઆવે.

બમુજીબ હુકમકે ચોબદાર વહાંગયા. દેખાતો, ચારોં બેનવા જહાડાજહટકા ફીર હાથમુંહ ધોકર ચાહતેહએ કે, દસાકરેં ઓર અપની અપની રાહલેં, ચેલેને કહા સાહબ્જી પાદશાહને ચારોં સુરતોંકો યાદ ફરમાયા હએ મેરે સાથ ચલો, ચારોં દુરવેશ આપસમેં એકએકકો તકનેલગે, ઓર ચોબદારસે કહા, બાબા, હમ અપને દીલકે પાદશાહ હએં, હમેં દુનીઆકે પાદશાહસે કયા કામ હએ. ઉસને કહા સાંઇ અલ્લાહ મુઝાકાનકીં, અગર ચલોતો અચ્છાહએ. ઇતનેમેં ચારોંકો યાદ આયા, કે મઓલા મુરતુઝાઅલીને જો ફરમાયાથા, સો અબપેશઆયા. ખુશહુએ ઓર યસાવલકે હમરાહચલે. જબ કીલ્લેમેં પહોંચે, ઓર રૂબરૂ પાદશાહકે ગએ. ચારોંકલંદરોંને દુઆદી કે બાબા તેરાભલાહો. પાદશાહ દીવાનેખાસમેં જાબએઠે ઓર દોચાર ખાસઅમીરોંકો બુલાયા, ઓર ફરમાયા, કે ચારોં ગુદડીપોશોંકો બુલાઓ. જબ વહાંગએ હુકમ બએઠનેકા કીયા, અહવાલપુરસીકી, ઓર ફરમાયા કે તુમ્હારા કહાંસે આનાહુવા? ઓર કહાંકાઇરાદાહએ? મકાન મુરશદોંકે કહાંહએ? ઉનહોંને કહા, કે પાદશાહકી ઊમરો દવલત ઝીયાદારહે હમ ફકીરહએં, એકમુદતસે ખાના બદોશ ઇસીતરેહ સએર સફર કરતે ફીરતેહએં; વોહ મસલહએ કે ફકીરકો જહાંશામહુઇ, વહીં ઘરહએ, ઓર જોકુછ દુનીઆએ નાપાએદારમેં દેખાહએ; કહાં તક બયાનકરેં! આઝાદબખ્તને બહોત તસલ્લીકી, ઓર નેહાત તશફ્ફીકી, ઓર ખાને મંગવંકર અપને રૂબરૂ નાશતાકરવાયા. જબ ફારીગહુ

એ, ફેર ફરમાયા કે અપના માજરા તમામ બે કમોકાસ્ત મુજહસે કહો, કે જો કુછ મુજહસે તુમ્હારી ખાતીર ઓર ખીદમત હોસકેગી કુસુર નકરૂંગા. ફકીરને જવાબદીયા કે હમપર જોકુછ બીતાહએ સો ન હમેં બયાનકરનેકી તાકાતહએ, ઓર ન પાદશાહકો ઊસકે સુન્નેસે ફરહતહોગી; ઊસકો મઆફ કીજીએ. તબ પાદશાહને તબસ્સુમકીયા, ઓર કહા જહાં શબકો 'તુમબીસતરોંપર બએઠે અપના અપના અહવાલ કહેરહેથે વહાં મએંભી મવજુદથા; ચુનાચે દો દુરવેશકા અહવાલ સુનચુકાહું, અબકે દોનાં જો બાકીહએં વએભી કહેં ઓર ચંદરોઝ બખાતીરજમા મેરે પાશરહેં કે "કદમ દુરવેશાં રદ્દેબલા" હએ. પાદશાહસે યેહ બાત સુનતેહી મારે ખઓફકે કાંપનેલગે, ઓર સર નીચેકરકે ચુપહોરહે, તાકત ગોયાઇકી બાકીનરહી.

અઝાદબખ્તને જવાબદીયા, કે અબ ઇનમેં મારે રોઆબકે હવાશ નહીંરહે, જોકુછ બોલેં; ફરમાયા કે ઇસ જહાનમેં કોઇશખ્સ અએસા નહોગા કે જીસપર એક નએક વારેદાત અજીબોગરીબ નહુઇ હોગી; બાવજુદે કે મએં પાદશાહહું, લેકીન મએંનેભી અએસા તમાશા દેખાહએ કે પહેલે મએંહી ઊસકા બયાનકરતાહું, તુમ ખાતીરજમા સુનો. દુરશોંનેકહા, પાદશાહસલામત આપકા અલતાફ ફકીરોંકે હાલપર અએસાહીહએ, ઇરશાદફરમાઇએ.

તમામ હુવા કીસ્સા દુસરે દુરવેશકા.

હીકાયત પાદશાહ આઝાદબખ્તકી.

(આઝાદબખ્તને અપના અહવાલ શુરૂકીયા ઓરકહા)

રૂબાઈ.

અએશાહો પાદશાહકા અબમાજરાસુનો,
જોકુછકે મએંને દેખાહએ ઓર મએંસુનાસુનો.
કહેતાહું મએંફકીરોંકી ખીદમતમેં સરબસર,
અહવાલમેરા ખુબતરેહદીલ લગાસુનો.

જબમેરે કીબલાગાહને વફાતપાઇ ઓર મએં તખ્તપર બએઠા અએન આ લમ શબાબકાથા, ઓર સારા યેહ મુલ્ક રૂમકા મેરે હુકમમેંથા એકસાલ કોઈ સવદાગર બદખશાનકે મુલ્કસે આયા ઓર અસબાબ તીજારતકા બહોતસા લાયા; ખબરદારોંને મેરી હુઝુરમેં ખબરકી કે અએસા બડા તાજર આજતક શાહેરમેં નહીઆયા મએંને ઊસે તલબ ફરમાયા.

વો તોહફે હરેક મુલ્કકે લાયક મેરી નજરમેં લેકરઆયા ફીળવાકેઆ હરેક જીનસ બેબહા નજરઆઇ ચુનાચે એક ડબામેં એકલાલથા નેહાયત ખુશરંગ ઓર આબદાર કદોકામત દુરસ્ત ઓર વઝનમેં પાંચ મીસકાલકા; મએંને બાવજુદ સલતનતકે અએસા લાલ કભી નહી દેખાથા; પસંદકીયા સવદાગર કો બહોતસા ઇનઆમ ઓર ઇકરામદીયા ઓર સનદ રાહદારીકી લીખદીકે ઇસસે હમારે તમામ કલમરોમેં કોઇ મઝાહમ મહસુલકા નહો, ઓર જહાં જાએ ઇસકો આરામસે રખેં, ચવકી પહેરેમેં હાઝીરરહેં, ઊસકા નુકસાન અપના નુકસાન સમજાહેં; વોહ તાજર હુઝુરમેં દરબારકે વકત હાઝીર રહેતા, ઓર આદાબે સલતનતસે ખુબ વાકીફથા; ઓર તકરીર ઓર ખુશગોઈ ઊસકી લાયક સુનનેકીથી ઓર મએં ઉસ લાલકો હરરોઝ જવાહીરખાનેસે મંગવાકર સરેદરબાર દેખાકરતા એક રોઝ દીવાનેઆમ કીએબઐઠાથા ઓર ઊમરા અરકાનેદવલત અપને પાએ પર ખડેથે ઓર હર મુલ્કકે પાદશાહોંકે એલચી મુબારકબાદીકે ખાતીર, જો આએથે વએભી સબહાઝીરથે; ઊસવકત મએંને મવાફીક મામુલકે ઉસલાલકો મંગવાયા; જવાહીર ખાનેકાદારોગા લેકર આયા; મએં હાથમેંલેકર તારીફ કરનેલગા ઓર ફરંગકે એલચીકો દીયા. ઊસને દેખકર તબસ્સુમ કીયા, ઓર ઝમાના સાઝીસે સીફતકી. ઊસીતરેહ હાથોંહાથ હરેકનેલીયા, ઓર દેખા ઓર એક ઝબાનહોકર બોલે, કે કીબલએ આલમકેઇકબાલકે બાએસ યેહમયસ્સર હુવાહએ વઇલ્લા નકીસુ પાદશાહકે હાથ આજતક અએસા રકમ બેબહા નહીલગા ઊસવકત કે મેરે કીબલાગાહકા વઝીર કે મરદે દાનાથા, ઓર ઉસી ખીદમતપર સરફરાઝથા વઝીરાતકી ચવકીપર ખડાથા, આદાબ બજાલાયા ઓર ઇલતીમાસ કીયા; કે કુછ અરઝ કીયા ચાહતાહું અગરજાન બખશીહો; મએંને હુકમકીયા, કે કહે, વોહ બોલા કીબ્લઅએ આલમ આપ પાદશાહહએં, ઓર પાદશાહોંસે બહોત અઇદહએ, કે એક પથ્થરકી ઇતની તારીફકરેં, અગરચે રંગઢંગમેં લાસાની હુએ લેકીન સંગહએ; ઓર ઇસદમ સબમુલકોંકે એલચી દરબારમેં હાઝીર

હએં, જબ અપને અપને શાહેરમેં જાવેંગે, અલબતા યેહ નકલકરેંગે; કે અ જબ પાદશાહ હએ કે હર રોઝ રૂબરૂ મંગાતાહએ ઓર આપ ઉસકી તારીફ કરકર દીખાતાહએ પસ જો પાદશાહ યા રાજા યેહ અહવાલ સુનેગા અપની મજલીસેમેં હસેગા. ખુદાવંદ એકઅદના સવદાગર નએશાપુરમેં હએ,ઉસને બારાદાને લાલકે, કે હરેક સાતસાત મીસકાલકાહએ પતતેમેં નસબકરકર કુત્તેકે ગલેમે ડાલદીએ હએં મુજહે સુનતેહી ગુસ્સા ચડઆયા, ઓર ખીસ-યાનાહોકર ફરમાયા, કેઇસિ વઝીરકી ગરદનમારો જલ્લાદોંને વહી ઉસકાહાથ પકડલીયા ઓર ચાહા કે બાહેર લેજાવે.

ફરંગકે પાદશાહકા એલચી દસ્તબસ્તા રૂબરૂ ખડાહુવા, મએંને પુ-છાકે તેરા કયા મતલબ હએ ? ઉસને અરઝકી કે ઉમ્મીદવારહું કે તકસીરસે વઝીરકી વાકફ હો; મેંએંને ફરમાયા કે જહુટ બોલનેસે ઓર બડાગુનાહ કઓનસા હએ ખુસુસ ન પાદશાહોંકે રૂબરૂ ? ઉસનેકહા દરોગ સાબીત નાહુવા શાયદ જોકુછ કે અરઝકીહએ સચહો; અભી બેગુનાહકા કતલ કરના દુરસ્ત નહીં. ઉસકા મએંને યેહ જવાબદીયા, કે હરગીઝ અકલમેં નહીં આતા, કે એક તાજર; કે નફેકે વાસ્તે શહેર બશહેર ઓર મુલ્કબમુલ્ક ખરાબહોતા ફીરતાહએ. ઓર કવડી કવડી જમા કરતાહએ બારાદાને લાલકે જો વઝનમેં સાતસાત મીસકાલકેહોં; કુત્તેકે પટેમેં લગાવે ? ઉસને કહા ખુદાકી કુદરતસે તઅજજુબનહીં, શાયદકે બાશદ, અએસે તોહફે અકસર સવદાગરોં ઓર ફકીરોંકે હાથ આતેહએં. ઇસવાસ્તે કે યેહદોનો હરેક મુલ્કમેં જાતેહએં, ઓર જહાંસે જો કુછપાતેહએં સો લેઆતેહએં. સલાહવકત યેહ હએ કે અગરવઝીર અએસાહી તકસીરવારહએ તો હુકમ કએદકા હો, ઇસલીએ કે વઝીર પાદશાહોંકી અકલહોતે હએં, ઓર યેહ હરકત સલાતીનોંસે બદનુમાહએ કે અએસી બાતપર કે જહુટ સચ ઉસકા અભી સાબીત નહીંહુવા. હુકમ કતલકા ફરમાએં, ઓર ઉસકી તમામ ઉમરકી ખીદમત ઓર નીમકહલાલી ભુલજાએં.

પાદશાહ સલામત, અગલે શાહેરયારોંને બંદીખાને ઇસી સબબ ઇજાદકી ચાહએકે પાદશાહ યા સરદાર અગર કીસીપર ગઝબહોં તો ઉસે કએદકરેં. કઇદીનમેં ગુસ્તા જાતારહેગા, ઓર બેતકસીરી ઉસકી ઝાહીરહોગી. પાદશાહ ખુને નાહકસે મહફુઝ રહેંગે. કલકો રોઝેકીયામતમેં માખુઝનહોંગે. મએંને જીતના ઉસકે કાયલ કરનેકો ચાહા. ઉસને અએસી-માકુલ ગુફતોગોકી કે

મુજહે લાજવાબ કીયા, તબમએંનેકહા કે ખએર તેરાકહેના પીઝારા હુવા. મએં ખુન . ઊસકે દરગુઝરા, લેકીન ઝીંદાનમેં મુકઇયુદરહેગા. અગર એક સાલકે અરસેમેં ઇસકા સુખન રાસ્તહુવા, કે અએસે લાલ કુત્તેકે . . . મેંહુએ તો ઉસકી નજાતહોગી, ઓરનહીંતો બડેઅઝાબસે મારાજાએગા. ફરમાયા કે વઝીરકો પંદીતખાનેમેં લેકરજાઓ. યેહ હુકમ સુનકર એલચીને ઝમીન ખીદમતકી ચુંમી, ઓર તસલીમાતકી.

જબયેહ ખબર વઝીરકે ઘરમેંગઇ, આહ વાયએલા મચી, ઓર માતમસરા હોગયા. ઉસ વઝીરકી એક બેટીકી બરસ ચવદા પંધરાકી; બહોતખુબસુરત ઓર કાબીલ નવીશતોખ્વાંદમેં દુરસ્ત વઝીર ઉસકો નીપટ પ્યારકરતાથા, ઓર અઝીઝ રખતાથા. ચુનાચે અપનેદીવાનખાનેકે પીછવાડે એક રંગમહેલ ઉસકી ખાતીર બનવાદીયાથા. ઓર લડકીઆં ઉમદોંકી ઉસકી ખીદમતમેં ઓર ખ્વાસેશકીલ ઉસકી મુસાહેબતમેં રહેતીં ઉનસે હસીખુશી, ખેલાકુદાકરતી. ઇત્તેફાકન વઝીરકો મહબુસખાનેમેં ભેજા. વોહ લડકી અપને હમજોલીઆંમેં બએઠીથી ઓર ખુશીસે ગુડીઆંકા બીઆહ રચાયાથા ઓર ઢોલક પખવાજ લીયેહુએ, રતજગેકી તઇઆરી કરરહીથી ઓર કડાઇ ચડાકર ગુલગુલે ઓર રહમ તલતી, ઓર બનારહીથી, કે એકબારગી ઉસકી મા રોતી પીટતી સરખુલે, પાંવ નંગે, બેટીકેઘરમેં ગઇ, ઓર દો હથ્થડ ઉસલડકીકે સરપરમારી, ઓર કહેનેલગી કે “ કાશકે તેરેબદલે ખુદા અંધા બેટાદેતા તો મેરા કલેજા થંડા હોતા, ઓર બાપકા રફીક હોતા ” વઝીરઝાદીને પુછા અંધા બેટા તુમ્હારે કીસકામઆતા ? જોકુછ બેટાકરતા વોહ મએંભી કરસકતીહું અમ્માંને જવાબદીયા ખાકતેરે સરપર બાપ પર યેહ મુસીબતહએ કે પાદશાહકે રૂબરૂ કુછ અએશી બાતકી કે બંદીખાનેમેં કએદહુવા ઊસને પુછાકે વોહ કયાબાતથી ઝરામએભીસુનું ? તબવઝીરકે કબીલેને કહા, કે તેરે બાપને શાયદ યેહકહા કે નએશાપુરમેં કોઇ સવદાગરહએ, ઊસને બારા અદદ લાલબેબહા કુત્તેકે પેટમેં ટાંકેહએં. પાદશાહકો બાવરનહુવા, ઊસે જુઠસમજ્હા, ઓર અસીરકીયા, અગર આજકે દીન બેટાહોતા તો હરતરેહસે કોશીશ કરકે ઇસબાતકો તહકીક કરતા, ઓર અપને બાપકો છુડવાતા, ઓર પાદશાહસે અરઝમારૂઝ કરકે, મેરે ખાવીંદ કો મુખલસી દીલવાતા. વઝીરઝાદી બોલી અમ્માજાન તકદીરસે લડાનહીં જાતા, ઇનસાનકો ચાહીએ કે બલાએનાગહાનીમેં સબરકરે. ઓર ઊમ્મીદવાર

ફ઼ઝલે ઇલાહીકારહે, વોહ કરીમહએ; મુશકીલ કીસુકી અટકી નહીં રખતા ઓર, રોના ધોના ખુબનહીં, મુબાદા દુશમન દસતરેહસે પાદશાહકેપાસ લગા વે ઓર ચુગલી ખાવે કે બાએસ ઝીઆદા ખફગીકાહો, બલકે જહાંપના હકે હકમેં દોઆકરો, હમ ઉસકેખાનાઝાદહએં, વોહ હમારા માલીકહએ. વોહી ગઝબહુવાહએ, ઓર વોહી મેહેરબાનહોગા. ઉસલડકીને અએસી અ કલમંદીકી બાતોંસે માકો સમજહાયા, તો કુછ ઉસકો સબરોકરાર આયા. ત બ અપને મહેલમેં ગઇ ઓર ચુપકી હોરહી. જબ રાતહુઇઃ વઝીરઝાદીને દાદાકોબુલાયા, ઉસકે હાથ પાંવ પડે બહોતસી મીન્નતકી ઓર રોનેલગી, ઓર કહા મએં યેહ ઇરાદા રખતીહું કે અમ્માજાનકા તાના મુજહપર નર હે ઓર મેરા બાપ મુખલસી પાવે જો તુ મેરી રફીકહો તો મએં નએશાપુર કો ચલું ઓર ઊસતાજરકો જીસકે કુત્તેકે ગલેમેં અએસે લાલહએં કે દેખક ર જો બન આવે તો ઉસકો લેકર આઊં ઓર અપને બાપકો છુટાઊં. પહેલે તો ઉશ મરદને ઇનકાર કીયા, આખીર બહોત કહેને સુનનેસે રાઝીહુવા, તબ વઝીરઝાદીને ફરમાયા. ચુપકે ચુપકે; અસબાબ સફરકા દુરસ્તકર ઓ ર જીનસ તીજીરતકી, લાયક નઝરે પાદશાહોંકે ખરીદકર ઓર ગુલામ નવ કર ચાકર જીતને ઝુરરહોં સાથલે, લેકીન યેહબાત કીસુપર ન ખુલે. દાદાને કુબલકીયા ઓર ઉસકી તઇયારીમેં લગા. જબ સબ અસબાબ મોહઇયા કીયા, ઊંટો ઓર ખચ્ચરોંપર બારકરકર રવાનાહુવા. ઓર વઝીરઝાદી ભી લીબાસ મરદાના પહેનકર સાથ જામીલી હરગીઝ કીસુકો ઘરમેં ખબર નહુઈ વઝીરકે મહેલમેં ચરચાહુવા, કે વઝીરઝાદી ગાયબઅએ માલુમ નહી કયા હુઈ.

આખીર બદનામીકે ડરસે, માને બેટીકા ગુમહોના છુપાયા, ઓર વહાં વઝીર ઝાદીને અપના નામ સવદાગર બચ્ચારખા. મંઝીલ બમંઝીલ ચલ તે ચલતે નએશાપુરમેં પહોંચે, ખુશીબખુશી કારવાંનસરામેં જાઊતરે, ઓ ર સબ અપના અસબાબ ઊતારા ફજરકો હમ્મામમેં ગઈ ઓર પોશાક પાકી ઝા જઅએસે રૂમકે બાશીંદે પહેનતેહએં પહેની ઓર પહેરકી મએરકે વાસ્તે નીકલી આતેઆતે ચઓકમેં પહોંચી ચવરાહેપર ખડીહુઇ એક તરફ દુકા ન જવહરીકી નઝર પડી કે બહોતસે જવાહીરકા ઢેર લગરહાહએ, ઓર ગુલામ લીબાસ ફાખેરા પહેને હુએ દસ્તબસ્તા ખડેહએં, ઓર એક શખ્સ જો સરદારહએ, બરસપચાસકી ઊસકી ઊમરહએ; તાલેંમંદોકીસી ખીલ

અત ઓર નીમઅસ્તીં પહેને હુએ, ઓર કઇમુસાહેમ બાદ્દઝઅ ન
ઝદીકઊસકે કુરસીઓંપર બએઠેહએં, ઓર આપસમેં બાતેંકર રહે હએં.
વોહ વઝીરઝાદી જીસને અપનેતઇં સવદાગર મશાહુરકીયાથા, ઊસે દેખકર
મુતઅજ્જીબહુઇ, ઓર દીલમેં સમજકકર ખુશહુઇ કે ખુદા જાહુટ નકરે; જી
સસવદાગરકા મેરેબાપને પાદશાહસે મઝકુરકીયાહએ; અગલબ હએ કે યે
હીદો યાખુદા યા ઇસકાઅહવાલ મુજ્હપર ઝાહીરકર. ઇત્તેફાકન એકતરફ
જોદેખા તો એક દુકાનહએ, ઊસમેં દો પીંજરે આહની લગેહએં, ઓર ઊન
દોનોંમેં દોઆદમી કએદ હએં, ઊનકી મજનુકીસી સુરત હોરહીહએ, કે ચ
મડા ઓર હટ્ટી બાકીહએ, ઓર સરકેબાલ ઓર નાખુન બડગએહએં, સર
નીચેકીએ બએઠેહએં, ઓર દો હબશી બદ હીગત મુસલ્લેહ દોનોંતરફ
ખડેહએં. સવદાગર બચ્ચેકો અચંબા આયા લાહઓલપડકર દુસરીતરફ
જોદેખા તો એકદુકાનમે ગાલીચેબીછેહએં, ઊનપર એક ચવકી ઊસપર ગદે
લા મખમલકા પડાહુવા એક કુત્તા જવાહીરકા પટ્ટાગલેમેં ઓર સોનેકી ઝં
જીરસે બંધાહુવા બએઠા હએ; દોગુલામ મરદે ખુબસુરત ઊસકી ખીદમત
કરરહે હએં. એકતો મોરછલ જડાવદસ્તેકા લીએ જહલતાહએ. દુસરા રૂમા
લ તારકશીકા હાથમેં લેકર મુંહ ઓર પાંવ ઊસકા પોછરહાહએ. સવદાગર
બચ્ચેને ખુબગઓર કરકર જોદેખા તો પટેમેં કુત્તેકે બારાદાનેલાલકે જએસે
સુનેથે મવજુદ હએં. શુકરખુદાકા કીયા ઓર ફીકરમેં ગયા; કે કીસ સુરત
સે ઊનલાલોંકો પાદશાહકે પાસલેજાઊં, કે દીખલાકર અપને બાપકો છુડાઊ
યેહતો ઇસ હએરા નીમેંથા ઓર તમામ ખલકત ચઓક ઓર રાસ્તેકી ઊ
સકાહુસ્નોજમાલ દેખકર હએરાનથી ઓર હકકા પકકા હોરહીથી. સબઆ
દમી આપસમેં યેહ ચરચા કરતેથે, કે આજતલક ઇસિ સુરત ઓર શબીહકા
ઇનસાન નઝર નહીપડા. ઊસખ્વાજાનેભી દેખા, એક ગુલામકો ભેજા; કે તુ જા
કર બમીન્નત ઊસ સવદાગર બચ્ચેકો મેરેપાસ બુલાલા.

વોહગુલામ આયા ઓર ખ્વાજાકા પયામલાયા, કે અગર મેહેરબાની ફ
રમાઇએ તો હમારા ખુદાવંદ; સાહેબકા મુશતાકહએ ચલકર મુલાકાતકી
જીએ. સવદાગર બચાચાતો યેહ ચાહાતાથા, બોલાકયા મુઝાકા. જુહીં ખ્વા
જાકે નઝદીકઆયા ઓર ઊસપર ખ્વાજાકી નઝરપડી, એકબરછી ઇસ્કકી
સીનેમેં ગડી તાઝીમકેખાતીર સરોકદઊઠા, લેકીન હવાસબાખતા. સવદાગર
બચ્ચેને દરીફતકીયા, અબયેહદામમેં આયા, આપસમેં બગ્લગીરહુએ. ખ્વા

જાને સવદાગર બચ્ચેકી પેશાનીકો બોસાદીયા, ઓર અપનેબરાબર બીઠાયા; બહોતસા તમલ્લુક કરકેપુછા, કે અપને નામોનસબસે મુજ્હે આગાહ કરો. કહાંસે આનાહુવા, ઓર કહાંકા ઇરાદાહય્યે ? સવદાગર બચ્ચાબોલા, ઇસ કમતરીનકા વતન રૂમ, કદીમસે ઇસતંબોલમેં બુદોબાશકીહય્યે. મેરે કીબલે ગાહ સવદાગરહય્યેં, અબ બસબબ પીરીકે તાકાત સઐરો સફરકી ન રહી; ઇસવાસ્તે મુજ્હેં રૂખસ્ત કીયાહય્યે, કે કારોબાર તીજારતકા સીખું; આ જતલક મય્યેંને કદમ ઘરસે બાહેર નનીકાલાથા, યેહ પહેલાહી સફર દરપેશ હુવા, લેકીન ઇસ અજમકે મુલ્કમેં આપકે ઇખલાક, ઓર ખુબીઓંકા શો રહય્યે. મહ્જ આપકી મુલાકાતકી આરઝુમેં યહાંતક આયાહું.

બારે ફઝલે ઇલાહીસે ખીદતેશરીફમેં મુશર્રફહુવા, ઓર ઊસસે ઝીઆદા પાયા; તમન્નાદીલકી બરાઇ ખુદાસલામતરખ્ખે, અબયહાંસે કુચકરૂંગા. યેહસુ નતેહી ખ્વાજાકે અકલોહોશ જાતેરહે. બોલા કે અય્યે ફરઝંદ અયેસીબાત મુજ્હે નસુના; કોઇદીન ગરીબખાનેમેં કરમ ફરમાઓ. ભલા યેહતો બતાઓ કે તુમ્હારા અસબાબ ઓર નવકર ચાકર કહાંહય્યે ? સવદાગર બચ્ચેને કહા કે મુસાફરીકા ઘર સરાહય્યે, ઊન્હે વહાંછોટકર મય્યં આપકેપાસ આયાહું ખ્વાજાનેકહા, ભઠીઆરખાનેમેં રહેના મુનાસીબનહીં, મેરા ઇસશહેરમેં એતબારહય્યે, ઓર બડાનામહય્યે, જલ્દ ઊન્હે બુલવાલો; મય્યેં એક મકાન તુમ્હારે અસબાબકે લીયે ખાલીકરદેતાહું, જોકુછ જીનસ લાયેહો સો મય્યેં દેખું. અય્યેસી તદબીર કરૂંગા કે યહીં તુમ્હે બહોતસા નફામીલે તો તુમભી ખુશ હોગે, ઓર મુજહેભી ચંદરોઝ રહેનેસે અપના એહસાનમંદ કરોગે. સવદાગર બચ્ચેને ઉપરેદીલસે ઉઝરકીયા, લેકીન ખ્વાજાને પીઝીરાન કીયા, ઓર અપને ગુમાશ્તેકો હુકમકીયા કે બારબરદાર જલ્દ ભેજો. કારવાંનસરાસે ઇનકા અસબાબ મંગવાકર ફલાને મકાનમેંરખવાઓ સવદાગરબચ્ચેને એકઝંગી ગુલામકો ઊનકે સાથકરદીયા કે સબ માલો મતા લદવાકર લેઆવો, ઓર આપ શામતલક ખ્વાજાકે સાથ બયેઠા રહો. જબ ગુઝરીકા વકતહોચુકા ઓર દુકાનબડાઇ ખ્વાજાયરકોચલા, તુબ દોનો ગુલામોંમેંસે એકને કુત્તેકો બગલમેં લીયા. દુસરેને કુરસી ઓર ગાલીચા બગલમેં ઊઠાલીયા, ઓર ઊનદોનોં હબશીઓંને ઉસપીંજરેકો મઝદુરોંકે સરપરદીયા, ઓર આપ પાચો અથીઆર બાંધે સાથેહુય્યે. ખ્વાજા સવદાગર બચ્ચેકા હાથ હાથમેં લીયે, બાતેંકરતાહુવા હવેલીમેં આયા.

સવદાગર બચ્ચેને દેખાકે મકાન આલીશાન લાયક પાદશાહોં, ઔર અ
મીરોંકે હુએ લબે નહેર ફરશ ચાંદનીકા બીછાહુએ, ઔર મસનદકે રૂબરૂ
અસબાબ અએશકા ચુનાહુએ કતતેકી સંદલીભી ઉસજાએ બીછાઇ. ઔર
ખ્વાજા સવદાગર બચ્ચેકો લેકર બએઠા. બે તકલ્લુફ તવાઝા શરાબકી કી,
દોનોં પીનેલગે જબ સરખુશ હુએ તબખ્વાજાને ખાનામાંગા દસતરખ્વાન
બીછા ઔર દુનીઆકી ન્યામત ચુનીગઇ પહેલે એક લંગરીમેં ખાનાલેકર,
સરપોશ તીલાઇ ઢાંપકર કુત્તેકે વાસ્તે લેગયે ઔર એક દસ્તરખ્વાન ઝરબફ્
તકા બીછાકર, ઊસકે આગે ધરદી. કુત્તેને સંદલીસે નીચે ઉતર જીતનાચાહા
ઉતના ખાયા, ઔર સોનેકે લગનમેં પાની પીયા ફેર ચવકીપર જાબએઠા ગુ
લામોંને રૂમાલસે હાથમુંહ ઉસકા પાક કીયા, ફેર ઉસ તબક ઔર લગનકો
ગુલામ પીંજરેકે નઝદીક લેગએ, ઔર ખ્વાજાસે કુંજી માંગકર કુફલ કફસકા
ખોલા ઉનદોંનો ઇનસાનોંકો બાહેરનીકાલકર કઇસોટે મારકર કુત્તેકા જુઠા
ઉન્હેં ખીલાયા, ઔર વોહી પાની પીલાયા ફેર કુફલ બંદકરકર કુંજીઆં
ખ્વાજાકે હવાલેકી જબયેંહ સબહો ચુકા; તબખ્વાજાને આપ ખાનાશુરૂકીયા.
સવદાગરબચ્ચેકો યેહ હરકત પસંદ નઆઇ;વોન ખાકર હાથ ખાનેમેં નડાલા,
હરચંદ ખ્વાજાને મીન્નતકી; પર ઉસને ઇનકારહીકીયા. તબ ખ્વાજાને સબ
બ ઉસકા પુછા કે તુમકયું નહીં ખાતે ? સવદાગર બચ્ચેને કહા યેહ હરકત તુ
મ્હારી અપનેતઇં બદનુમા માલુમ હોતીહયે ઇસલીયે કે ઇનસાન અશરફુલ
મખલુકાતહએ, ઔર કુત્તા નજીસુલઅએનહએ, પસ ખુદાકે દોબંદોંકો કુત્તે
કા જુઠા ખીલાના કીસ મઝહબ, ઔર મીલ્લતમેં રવાહએ ? ફકત યેહ ગની
મત નહીંજાનતે કે વએ તુમ્હારે કએદમેંહએ, નહીંતો વોહ, ઔર તુમ બરા
બરહએં.

અબ મેરેતઇં શકઆયા કે તુમ મુસલમાન નહીં, કયાજાનું કૌનહો, કે કુ
ત્તેકો પુજતેહો. મુજહે તુમ્હારા ખાના મકરૂહ હએ. જબતલક યેહ શક દીલ
સે દુરનહો. ખ્વાજાને કહા અએબાબા જો તુ કુછ કહેતાહએ વોહહમએં સબ
સમજતાહું, ઔર ઇસી ખાતીર બદનામહું, કે ઇસ શહેરકી ખલકતને મેરાના
મ "ખ્વાજા સગપરસ્ત" રખાહએ, ઇસી તરેહ પુકારતે હએં, ઔર મશહુર
કીયાહએ, લેકીન ખુદાકી લાનત કાફીરોંપર, ઔર મુશરીકોંપર હુજીયો કલ
મા પડા, ઔર સવદાગરબચ્ચેકી ખાતીરજમાકી. તબ સવદાગરબચ્ચેને પુછા
કે અગર મુસલમાન બદીલહો તો ઇસકાકયા બાએસહએ ? અએસી હરકતકે

આપનેતઇં બદનામકીયાહએ. ખવાજાનેકહા, અએ ફરઝંદ નામ મેરા બદનામ હુએ, ઓર દુગના મહસુલ ઇસશાહેરમેં ભરતાહું ઇસીવાસ્તે, કે ભેદકીસીપર ઝાહીરનહો અજબ યેહમાજરાહએ કે જોકોઇ સુને સીવા ગમ ઓર ગુસ્સેકે ઓર કુછહાસીલ નહો. તુભી મુજહે મઆફકર, કેન મુજહેમેં કુદરત કહેનેકી, ન તુજહમેં તાકાત સુનનેકી રહેગી.

સવદાગરબચ્ચેને અપનેદીલમેં ગઓરકીયા, કે મુજહે અપને કામસે કામહએ. કયા જુરૂરહએ જો મએં નાહક મુજઝ્વીઝહું. બોલા ખએર, અગર લાયક કહેનેકે નહીંહએ તો ન કહીએ. ખાનેમેં હાથડાલા નીવાલાઉઠાકર ખાનેલગા, દો મહીને તક સવદાગરબચ્ચેને ઇસહોશીઆરી, ઓર અકલમંદીસે ખ્વાજાકે સાથ ગુઝરાનકી કે કીસુપર હરગીઝનખુલા કે યેહ અવરતહએ. સબ યેહી જાનતેથે કે મરદહએ, ઓર ખવાજાસે રોઝબરોઝ અએસી મહોબત ઝીયાદાહુઇ કે એકદમ અપની આંખોંસે જુદાનકરતા. એકદીન અએનમએનઓશીકી સોહબતમેં સવદાગરબચ્ચેને રોના શુરૂકીયા. ખ્વાજાનેદેખતેહી ખાતીરદારીકી, ઓર રૂમાલસે આંસુ પોછનેલગા, ઓર સબબ ગીરીયાકા પુછા. સવદાગરબચ્ચેને કહા, અએ કીબલા કયા કહું, કાશકે તુમ્હારી ખીદમતમેં બંદગી પએદાનકીહોતી, ઓર યેહ શફકકત જો સાહેબ મેરેહકમેં કરતેહએં, નકરતે અબ દો મુશકીલેં મેરેપેશઆઇ હએ, નતુમ્હારી ખીદમતસે જુદા હોનેજીચાહતાહએ, ઓર નરહેનાકા ઇત્તેફાક યહા હોસકરતાહએ; અબ જાનાજુરૂરહુવા. લેકીન આપકી જુદાઇસે ઉમ્મીદ ઝીંદગીકી નઝર નહીં આતી. યેહબાત સુનકર ખ્વાજા બેઇખતીયાર અએસા રોનેલગા, કે હીચકી બધગઇ, ઓર બોલા કે અએ નુરચસ્મ અએસીજલદી, ઇસઅપને બુઢે ખાદીમસે સેરહુએ કે ઇસે દીલગીર કી જાતેહો. કસ્દરવાના હોનેકા દીલસે દુરકરો; જબતલક મેરી ઝીંદગીહએ વહાંતક રહો, તુમ્હારી જુદાઇસે એકદમ મએં જીતા નરહુંગા, બગએર અજલકે મરજાઉંગા. ઓર ઇસ મુલકે ફારસકી આબોહવા બહોત ખુબઓર મવાફીકહએ. બેહતરતો યેહ હએ કે એકઆદમી મોતેબર ભેજકર અપને વાલેદએનકો મએ અસબાબ યહીં બુલવાલો. જો કુછ સ્વારી ઓર બારબરદારી દરકારહો સો મઓજુદ કરૂં.

જબ મા બાપ તુમ્હારે, ઓર ઘરબારાર સબઆવે અપનીખુશીસેરોબ કાતીજારતકા કીયા કરીયો, મએંનેભી ઇસ ઉમરમે ઝમાનેકી બહોત સખતી આં ખીંચાહું, ઓર મુલ્ક મુલ્ક ફીરાહું, અબ બુઢાહુવા, ફરઝંદ નહીં રખ

તાહું, મએં તુજહે બેહેતર અપને બેટેસે જાનતાહું ઓર અપના વલીઅહદ, ઓર મુખતાર કરતાહું મેરે કારખાનેસેભી હોશીઆર ઓર ખબરદારહો જ બતલક જીતારહું એકટુકડા ખાનેકુ અપને હાથસેદો જબમરજાઉં ગાર દાબ દી જે. ઓર સબ માલો મતા મેરા લીજીઓ. તબ સવદાગરબચ્ચેને જવાબદી યા કે હકીકતમેં સાહેબને બાપસે ઝીઆદા મેરી ગમખ્વારી ઓર ખાતરદા રીકી કે મુજહે મા બાપ ભુલગયે લેકીન ઇસ આસીકે વાલીદને એક સાલકી રૂખસ્તદીથી અગર દેરલગાઉંગા તો વહ ઇસપીરીમેં રોતેરોતે મરજાએંગે. પસ રઝામંદી પીદરકી; ખુશનુદી ખુદાકીહએ, ઓર અગરવોહ મુજહસે ના રાઝ હોંગે, તો મએં ડરતાહું કે શાયદ બદદોઆ નકરેં, કે દોનોં જહાનમેં ખુ દ કી રહમતસે મહરૂમરહું. અબ આપકી શફકતહએ, કે બંદેકો હુકમ કીજી એ; કે ફરમાના કીબલાગાહકા બજાલાવે ઓર હકે પીદરીસે અદાહોવે, ઓર સાહેબકી તવજ્જોકા અદાએ શુકર જબ તલક દમમેં દમહએ મેરીગરદનપર હએ, ઓર અપને મુલકમેં જાઉંગા તો હરદમ દીલોજાનસે યાદકરૂંગા ખુદા મુસબબે બુલ અસબાબહએ શાયદ ફેરકોઈ અએસા સબબહો, કે કદમ બો સીહાસીલકરૂં.

ગરઝ સવદાગર બચ્ચેને અએસી અએસી બાંતે લોન મીરચી લગાકર ખ્વાજાકો સુનાઈક; બેચારા લાચારહોકર, હોંટ ચાટને લગા. અઝબસકે ઉસપ ર શેફતા, ઓર ફરેફતા હોરહાથા કહેનાલગા. અચ્છા અગર તુમ નહીં રહેતે હો તો; મએંહી તુમ્હારે સાથ ચલતાહું, મએં તુજહકો અપની જાનકે બરા બર જાનતાહું પસ જબ જાનચલી જાવેતો; ખાલીબદન કીસકામ આવે; અ ગર તુઈસીમેં રઝામંદ હએ તો ચલ, ઓર મુજહેભી લેચલ; સવદાગર બચ્ચે સે યેહ કહેકર, અપનીભી તઈઆરી સફરકી કરનેલગા, ઓર ગુમાસ્તોંકો હુ કમકીયા, કે બારબરદારીકી ફીકરજલદી કરો; જબ ખ્વાજાકે ચલનેકી ખબર મશાહુરહુઈ વહાંકે સવદાગરોનેસુનકર સબને ઈરાદા સફરકા કીયા. ખ્વાજા સગપરસ્ત ગંજ ઓર જવાહીર, બેશુમાર નવકર, ઓર ગુલામ અનીગત, તોહફે, અસબાબે શાહાના બહોતસા સાથલેકર શહેર કે બાહેર તંબુ, ઓર કનાત, ઓર સરાપરદે ઓર સુતું, ખડેકરવાકર; ઉસમેં, દાખીલહુવા જીતને તુજ્જારથે, અપનીઅપની બીસાતકે મવાફીક; માલ સવદાગરીકા લેકર; હમરાહહુએ.

ખુદ એક લશકરહોગયા એકદીન જોગનીકો પીઠ દેકર વહાંસે કુચકીયા હ

ઝારાં ઊંટોંપર શલીતે અસબાબકે, ઓર ખચ્ચરોં પર સંદુક નકદો જવાહીર
કે લાદ પાંચસો ગુલામ ઝંગી, ઓર રૂમી ચાલાક સાહબે શમશીર અરબી,
ઓર તાઝી ઘોડોંપર સવારહોકર ચલે; સબકેપીછે ખ્વાજા, ઓર સવદાગર
બચ્ચા ખીલઅત ફાખેરા પહેને, સુખપાલપર સવાર એક બુગદાદી ઊંટપર
કસા. ઊસપર કુત્તા મસનદપર સોયાહુવા, ઓર ઉનદોનો કએદીઓંકો પીંજ
રેમેં ઊંટસે લટકાયે હુએ રવાનાહુએ. જીસમંઝીલમેં પહોંચતે સબસવદાગર
ખ્વાજાકી બારગાહમેં આકર હાઝીરહોતે, ઓર દસ્તખ્વાન પર ખાના ખાતે
શરાબપીતે, ખ્વાજા સવદાગરબચ્ચેકે સાથહોનેકી, ખુશીમેં શુકર ખુદાકા ક
રતા કુચ દર કુચ ચલાજાતાથા.

બારે બખએરો આફીયત નઝદીક કુસતુનતુનીઆકે આપહોંચે બાહેર શહેર
કે મુકામકીયા સવદાગરબચ્ચેને કહા, અએ કીબલા અગર રૂખસ્ત દીજીએ
તો મએંજાકર માબાપકો દેખું, ઓર મકાન સાહેબકે વાસ્તે ખાલીકરૂં જબ
મીઝાજે મુબારકમેં આવે શહેરમેં આઇએ ખ્વાજાને કહા તુમ્હારી ખાતીર
તોમએં યહાંઆયા; અછા મીલજુલકર મેરેપાસ આવો, ઓર અપને નઝદી
ક મેરે ઉતરનેકો મકાનદો સવદાગરબચ્ચા રૂખસ્તહોકર અપને ઘરમેં આયા
સબ વઝીરકે મહેલકે આદમી હએરાનહુએ, કે યેહે મરદ કઓન ઘુસઆયા
સવદાગરબચ્ચા યાને બેટી વઝીરકી, અપની માકે પાંઓપર જા ગીરી રોઇ
ઓર બોલી, કે મએં તુમ્હારી જાઇહું. સુનતેહી વઝીરકી બેગમ ગાલીઆં
દેનેલગી કે અએ કમબખ્ત તુંબડી કહબા હએ અપનામુંહ તુને કાલાકીયા
ખાનદાનકો રૂસવાકીયા હમતો તેરીજાનકો રો પીટકર સબર કરકે તુજહસે
હાથ ધોબએઠેથે. જા ચલીજા તબ વઝીરઝાદીને સરસે પગડી ઉતારકર ફેંકદી
ઓર બોલી અએ અમ્માજાન મએં બુરી જગા નહીગઇ, કુછ બદી નહીંકી;
મગર બમુજીબ તુમ્હારે ફરમાનેકે બાબાકે છુડાનેકે વાસ્તે, યેહ શબ તજવીઝ
કી, અલહમદો લીલ્લાહ કે તુમ્હારી દુઆકી બરતકતસે, ઓર અલ્લાકે ક
રમસે પુરા કામ કરકે આઇહું કે નએશાપુરસે ઉસ સવદાગરકો મઆ કુત્તેકો જી
સકે ગલેમેં વોહબારા લાલહએં, અપને સાથલાઇહું, ઓર તુમ્હારી અમાન
તમેંભી ખીયાનત નહીં કી સફરકે લીએ મરદાના ભેસકીયા હએ. અબ એ
કરોઝકા કામ બાકીહએ વોહકરકે કીબલાગાહકો, કએદખાનેસે છુડાતીહું,
ઓર અપને ઘરમે આતીહું. અગર હુકમહોતો ફેરજાઊ, ઓર એકરોઝ બા
હેર રહેકર ખીદમતમેં આઊં. માને જબ માલુમકીયા કે મેરીબેટીને મરદાં

કા કામકીયા, ઓર અપનેતઇં સબતરેહ સલામત ઓર મહેફુઝરખ્ખા હએ. ખુદાકી દરગાહમેં નાકધીસનીકી, ઓર ખુશહોકર બેટીકો છાતીસે લગાલીયા, ઓર મુંહચુમા, બલાએંલીં, દુઆએંદી, ઓર રૂખસતકીયા કે તુજે મુનાસીબજાન; સોકર મેરી ખાતીરજમા હુઇ. વઝીરઝાદી ફેર સવદાગરબચ્ચા બનકર ખવાજા "સંગપરસ્ત" પાસ ચલી. વહાં ખવાજાકો જુદાઇઉસકી અઝબસકે શાકહુઇ, બેઇખતીઆર હોકર કુચકીયા. ઇત્તેફાકન નઝદીક શહેરકે ઉધરસે સવદાગર બચ્ચા જાતાથા. ઓર ઇધરસે ખવાજા આતાથા અએન રાહમેં મુલાકાતહુઇ. ખવાજાને દેખતેહી કહા, બાબા મુજહ બુઢેકો તનહાછોડકર કહાંગયાથા? સવદાગરબચ્ચા બોલા આપકી ઇજાઝત લેકર અપને ઘરગયાથા, આખીર મુલાઝીમતકે ઇશતીઆનકે વહાંરહેને નદીયા, આકર હાઝીરહુવા. શહેરકે દરવાઝેકે ઉપર દરીઆકે કીનારે એક બાગ સાએદાર દેખકર ખીમા ઇસતાદકીયા, ઓર વહીં ઉતરે. ખવાજા ઓર સવદાગરબચ્ચા બાહમ બએઠકર શરાબો કબાબ પીને ખાનેલગે. અસરકા વકતહુવા સએર તમાશેકે ખાતીર ખીમેસે નીકલકર સંદલીઓંપર બએઠે. ઇત્તેફાકન એક ચોબદાર પાદશાહી ઉધર આનીકલા. ઉનકા લશકર, ઓર નશીસ્તો બરખાસ્ત દેખકર અચંબે હોરહા, ઓર દીલમેં કહા, શાયદ એલચી કીશી પાદશાહકા આયા હએ; ખડા તમાશા દેખતાથા. ખવાજાકે નવકરને ઉસકો આગે બુલાયા, ઓર પુછા કે તુ કઓનહએ? ઉસને કહા. મએં પાદશાહકા મીરશીકારહું. નવકરને ખ્વાજાસે ઉસકા અહવાલકહા. ખવાજાને એક ગુલામકો કહા કે જાકર ઉસચોબદારકો કહે, કે હમ મુસાફીરહએં, અગર જીચાહેતો આવો, બએઠો, કહવા કલીઆન હાઝીરહએ. જબ મીર શીકારીને નામ સવદાગરકાસુના, જબ ઝીયાદા મુતઅજજીબહુવા, ઓર તબસ્સુમકે સાથ ખવાજાકી મજલીસમેં આયા. લવાઝીમ ઓર શાના શવકત, ઓર સીપાહી ગુલામ દેખે, ખવાજા ઓર સવદાગર બચ્ચેકો સલામકીયા. ઓર મરતબા કુત્તેકા દેખકર હોશ ઉસકે જાતેરહે, ઓર હએરાન રહેગયા. ખવાજાને ઉસે બીઠલાકર કહવેકી ઝીઆફતકી. ચોબદારને નામોનશાન ખવાજાકાપુછા, જબ રૂખસ્ત માંગી, જબ ખવાજાને કઇ થાન ઓર કુછ તોહફે ઉસેદેકર ઇજાઝતદી.

સુબ્હેકો જબ પાદશાહકે દરબારમેં હાઝીરહુવા. દરબારીઓંસે ખવાજા, ઓર સવદાગરબચ્ચેકા ઝીકર કરનેલગા. રફતેરફતે મુજહકો ખબરહુઇ, મએને મીરશીકારકો રૂબરૂ તલબકીયા, ઓર સવદાગરકા અહવાલ પુછા. ઉ

સને જો કુછ દેખાથા સો અરઝકીયા. સુનનેસે કુત્તેકે તજમ્મુલકે, ઓર દો આદમીઓંકે પીંજરેમેં કએદહોનેકી મુજહકો ખફગી આઈ; મએંને ફરમાયા કે વોહ મરદુદ તાજર વાજેબુલ કતલહએ. કઈ જલ્લાદોંકો હુકમકીયા કે જલ દજાઓ, ઉસ બેદીનકા સર કાટલાઓ. કઝાકાર વોહી એલચી ફરંગકા, દર બારમેં હાઝીરથા હંસા. મુજહે ઓરભી ગુસ્સા ઝીયાદા હુવા ફરમાયા, કે અએ બેઅદબ પાદશાહોંકે હુઝુરમેં બે સબબ દાંતખોલને અદબસે બાહેર હ એ, બેજા હંસનેસે રોના બેહતરહએ. ઉસને ઇલતીમાસકીયા. જહાંપનાહ ક ઈ બાતેં ખીઆલમેં ગુઝરીં લેહાઝા ફીદવી હંસા પહેલેયેહકે વઝીર સચ્ચાહ એ, અબ કએદખાનેસે રેહાઇપાવેગા. દુસરાયેહ કે પાદશાહ ખુનેનાહકસે ઉ સવઝીરકે બચે, તીસરા યેહ કે કીબલએ આલમને બેસબબ, ઓરબેતકસીર ઉસ સવદાગરકો હુકમ કતલકા કીયા. ઇનિ હરકતોંસે તઅજજબ આયા કે એ ક બેવકફુકે કહેનેસે આપ હરકીસુકો હુકમ કતલકા કર બએઠતેહએં. ખુદા જાને ફીલહકીકત ઉસ ખવાજાકા અહવાલ કયાહએ, ઉસેહુઝુરમેં તલબકીજી એ, ઓર ઉસકી વારેદાતપુછીએ, અગર તકસીરવાર ઠહેરે, તબ મુખતાર હો; જો મરઝીમેં આવે ઉસસે સુલુક કીજીએ. જબ એલચીને ઇસતરેહસે સ મજહાયા. મુજહેભી વઝીરકા કહેના યાદ આયા. ફરમાયા જલ્દી સવદાગર કો ઉસકે બેટેકે સાથ ઓરવોહ કુત્તા, ઓર દોનોં પીંજરે હાઝીરકરો. ચોબદાર ઉસકો બુલાનેકો દવડે. વએ એકદમ સબકો હુઝુરમેં લેઆએ રૂબરૂ તલબ કીયા. પહેલે ખવાજા ઓર ઉસકા પીસરઆયા દોનોં લીબાસ ફાખેરા પહેને હુએ. સવદાગરબચ્ચેકા જમાલ દેખનેસે સબ અદના આલા, હએરાનહુએ. એક ખવાન સુનેરી જવાહીરસે ભરાહુવા, કે હરએક રકમકી જોતને સારે મ કાનકો રવશન કરદીયા. સવદાગરબચ્ચા હાથમેં લેઆયા, ઓર મેરે તખ્ત કે આગે રખદીયા. આદાબ કોરનીશાત બજાલાકર ખડાહુવા. ખ્વાજાનેભી ઝમીન ચુમી, ઓર દોઆ કરને લગા. ઇસ ગોયાઇસે બોલતાથા, કે ગોયાબુ લબુલે હઝારદાસ્તાંહએ. મએંને ઉસકી લીઆકાતકો બહોત પસંદકીયા, લે કીન ગુસ્સેકી રૂસે કાહા. અએશએતાન આદમીકી સુરત તુને યેહકયા જાલ ફએલાયાહએ ? ઓર અપની રાહમેં કુવા ખુદાહએ ? તેરા કયા દીનહએ, ઓર યેહ કઓન આઇનહએ ? કીસ પએગંબરકી ઉમ્મતહએ અગર કાફીર હએ તોભી યેહકએસી હરકતકી હએ ? ઓર તેરા કયાનામ હએ કે તેરા યેહ કામહએ ? ઉસને કહા કીબલએ આલમકી ઉમરો દવલત બડીરહે ગુલામકા

દીન યેહ હયે કે ખુદા એકહયે, ઉસકા કોઇ શરીક નહીં, ઓર મોહમદ મુસ તફા સલલલ્લાહ અલેહેવ આલેહીકા; કલમા પડતાહું ઓર ઉસકેબાદ બા રા ઇમામકો અપના પેશવા જાનતાહું, ઓર આઇનમેરા યેહ હયે, કે પાંચો વકતકી નમાઝપડતાહું, ઓર રોઝા રખતાહું, ઓર હજભી કરકેઆયાહું, ઓર અપને માલસે પાંચવા હીસ્સા ઝકાત દેતાહું, ઓર મુસલમાન કહેલા તાહું. લેકીન ઝાહીરમેં યેહ સારે અએબ, જો મુજહમેં ભરેહયેં જીનકે સબ બસે આપ નાખુશ હુએ હયેં ઓર તમામ મુલકકુલ્લાહમેં બદનામ હોરહા હું ઉસકા એક સબબહયે કે ઝાહીરનહીં કરસકતા હરચંદ સગપરસ્ત મશહુ રહું, ઓર દુના મહસુલ દેતાહું યેહ સબ કુબુલકીયા હયે પર દીલકા ભેદ કીસુસે નહીં કહા ઇસબહાનેસે મેરા ગુસ્સા ઝીઆદાહુવા, ઓર કહા મુજહે તુ બાતોંમેં ફુસલાતાહયે મયેં નહીં માનનેકા જબ તલક ઇસ ગુમરાહીકી દ લીલ માકુલ અરઝનકરે; કે મેરે દીલકી તસલ્લીહો તબતો જાનસે નબચેગા નહીંતો ઉસકે કસાસમેં તેરાપેટ ચાક કરવાઉંગાતો સબકો ખઓફ હોકે, બા રેદીગર કોઇ દીને મોહમદીમેં ફસાદ નડાલે ખવાજાને કહા અએ પાદશાહ મુજહ કમબખ્તકે ખુનસે દરગુઝરકર, ઓર જીતના માલ મેરાહયે કે ગીન તી, ઓર શુમારસે બાહેરહયે સબકો ઝબ્ત કરલે, ઓર મુજહે, ઓર મેરે બે ટેકો અપને તખ્તકે તસદ્દુક કરકર છોડદે, ઓર જાનબખશીકર મયેંને હ સકર કહા કે અએ બેવકુફ અપને માલકી તમા મુજહે દીખાતાહયે ;સીવા સચ બોલનેકે અબ તેરી મુખલેસી નહીં યેહ સુનતેહી ખવાજાકી આંખોંસે બેઇખતીઆર આંસુ ટપકનેલગે. ઓર અપને બેટેકે તરફદેખકર, એક આહ ભરી, ઓર બોલા મયેંતો પાદશાહકે રૂબરૂ ગુનાહગાર ઠહેરા મારા જાઉંગા અબકયા કરૂં, તુજહે કીસકો સોંપુ. મયેંને કહાકે અએ મકકાર બસઅબ ઉ ઝર બહોત કીએ જો કહેના હયે, જલ્દકહે તબતો ઉસમરદને કદમ બડાકર તખ્ત કે પાસ આકર પાએ તખ્તકો બોસાદીયા, ઓર સીફતો સનાકરને લ ગા, ઓર બોલા અએ શાહીનશાહ અગર હુકમ કતલકા મેરે હકમેં નહોતા, તો સબ મુસીબતેં સહેતા મગર અપના માજરાન કહેતા; લેકીન જાન સબ સે અઝીઝહયે કોઇ આપસે કુવેમેં નહી ગીરતા પસ જાનકો બચાના વાજીબ હયે, ઓર તરક કરના વાજીબકા ખીલાફે હુકમે ખુદાહયે ખએર જો મરઝી એ મુબારકમેં યેહીહયે તો સરગુઝીશાત, ઇસ પીરેઝઇફકી નસુનીએ. પહેલે હુકમહો કે વએદોનોં કફસ જીનમેં દો આદમી કએદહયેં હુઝુરમેં લાકર ર

ખ્પે મએં અપના અહવાલ કહેતાહું અગર કહીં જાહુટ કહુંતા, ઉનસે પુછ કર મુજહે કાયલકીજીયે, ઓર ઇનસાફ ફરમાઇએ. મુજહે ચેહબાત ઉસકી પસંદઆઇ પીંજરેકો મંગવાકર ઉનદોનોંકો બાહેર નીકલવાકર ખ્વાજાકે પાસ ખડાકીયા, ખવાજાને કહા અએ પાદશાહ ચેહ મરદ જો સીધેબાઝુહએ ગુલામકા બડા ભાઇ હએ, ઓર જો ડાંવે બાજુ ખડા હએ વોહ મંજલા ભાઇહએ, મએં ઇનદોનોંસે છોટાહું. મેરાબાપ મુલ્કે ફારસકા સવદાગરથા જબ મએં ચવદા બરસકા હુવા, કીબલાગાહને વફાત પાઇ જબ ઉનકે ચેહલ્લુમ સે ફરાગતેહુએ, એકરોઝ ઇનદોનોં ભાઇઓને મુજહે કહા કે અબ બાપકા માલ જો કુછ હએ તકસીમ કરલે. જીસકા દીલ જોચાહેસો કામકરે, મએંને સુન કર કહા, અએ ભાઇઓ ચેહ:યાબાતહએ મએં તુમ્હારા ગુલામહું ભાઇ ચારેકા દાવાનહીં રખતા, એકબાપ મરગયા તુમ દોનો મેરે બાપકી જગા મેરે સરપર કાયમહો, એક નાને ખુશક ચાહતાહું જીસમેં ઝીંદગી બસરકરૂં, ઓર તુમ્હારી ખીદમતમેં હાઝીર રહું મુજહે હીસ્સે બકરેસે કયા કામહએ, તુમ્હારે આગેકે જાહુટેસે અપના પેટ ભરલુંગા, ઓર તુમ્હારે પાસ રહુંગા મએં લડકા હું કુછ પડાલીખ્ખાભી નહી, મુજહસે કયા હોસકેગા અભી તુમ મુજહે તરબીયતકરો. ચેહ સુનકર જવાબ દીયા કે તુચાહતાહએ અપને સાથ હમે ખરાબ, ઓર મોહતાજ કરે, મએચુપકા એક ગોશેમેં જાકર રોનેલગા ફેર દીલકો સમજહાયા, કે ભાઇ આખીર બુઝરૂગહએં, મેરી તાલીમકે ખાતીર ચશમનુમાઈ કરતેહએં, કે કુછ સીખે. ઇસીં અંદેશેમેં સોગયા. સુબ્હોકો એક પીઆદા કાઝીકા આયા, ઓર મુજહે કાઝીકે પાસ લેગયા. વહા દેખાતો ચેહ દોનોં ભાઇ હાઝીરહએં. કાઝીને કહા કયું અપને બાપકા હીસ્સા બાંટકર નહીં લેતાં ? મએંને ઘરમેં જો કહાથા વહાંભી વોહીજવાબ દીયા. ભાઇઓને કહા, અગર ચેહબાત અપને દીલસે કહેતાહએ તો હમેં, લાદાવા લીખદે કે બાપકે માલોઅસબાબસે મુજહે કુછ ઇલાકાનહીં, તબભી મએંને ચેહ સમજહા, કે ચેહ દોનો મેરે બડેહએ. મેરી નસીહતકે વાસ્તે કહેતેહએં, કે બાપકા માલ લેકર બેજા સરફનકરે, બમુજીબ ઉનકી મરઝીકે ફારખતી બ મોહોરે કાઝી મએંને લીખદી, ચેહ રાઝીહુએ; મએં ઘરમેંઆયા. દુસરેદીન મુજહસે કહેનેલગે, અએભાઇ ચેહ મકાન જીસમેં તુ રહેતાહએ, હમેં દરકાર હએ, તુ અપને વાસ્તે, ઓર જગા લેકર જારહે. તબ મએંને દરીઆફતકીયા કે ચેહ બાપકી હવેલીમેંભી ખુશનહીં. લાચાર ઇરાદા ઉઠજાનેકા કીયા

જહાપનાહ જબ મેરા બાપ જીતાથા તો જીસવક્ત સફરસે આતા, હર મુલ્ક કા તોહફા બ તરીક સવગાતલાતા, વોહ મુજ્હેદેતા, ઇસવાસ્તે કે છોટે બેટે કો હરકોઇ ઝીઆદા પ્યાર કરતાહએ. મએને ઊનકો બેચકર આલીસી પુજી બાહમ પહોંચાઇથી, ઉસીસે કુછ ખરીદો ફરોખ્ત કરતા. એકબાર એક લઓંડી મેરે ખાતીર તુરકસ્તાનસે મેરા બાપ લાયા. એકવક્ત ઘોડે લેકર આયા; ઊનમેસે એક બછેરા નાગનકે મવાફક ચાલાકથા, વોહભી મુજ્હે દીયા. મએં અપનેપાસસે દાના ઘાંસ ઊસકા કરતાથા. આખીર ભાઇઓંકી બેમુરવતી દેખ બેચકર એક હવેલી ખરીદકી વહાં જારહા. યેહ કુત્તાભી મેરેસાથ ચલાઆયા, વાસ્તે ઝુરૂરીઆતકે આસબાબ ખાનાદારીકા જમાકીયા, ઔર દો ગુલામ ખીદમતકે ખાતીર મોલ લીએ, ઔર બાકી પુંજીસે એકદુકાન બઝાઝીકીકરકે ખુદાકે તવક્કલપર બએઠા. અપની કીસમતપર રાઝીથાઃ અગરચે ભાઇઓને બદખુલકી કી, પરજો ખુદા મેહેરબાન હુવા તીન બરસકે અરસેમેં અએસી દુકાન જમી કે મએં સાહેબે એતેબારહુવા, જબ સરકારોંમે જો તોહફા ચાહતા શો મેરીહી દુકાનસે જાતા, ઊસમેં બહોતસેં રૂપીએ કમાએ, ઔર નીહાયત ફરાગતસે ગુઝરનેલગી. હરદમ જનાબે બારીમેં શુકરાના કરતા, ઓર આરામસે રહેતા. યે કબીત અકશર અપને અહવાલ પર પડતા.

કબીત.

રૂઠે ક્યું નારજા,વાતઇ કછુનાહીકાજા,એકતોસે મહારાજા,ઓર કઓનકોસરાહીએ
રૂઠે ક્યું નભાઇ,વાતઇ કછુ નબસાઇ,એકતુહીહએ સહાઇ,ઓર કઓનપાસજાઇએ
રૂઠે ક્યુંનમીત્તર, સુત્તરઆઠોંજામ, એકરાવરે ચરનકે, નેહકા નીભાઇએ
સંસારહએ રૂઠા, એકતુહએ અનુઠા, સબચુમેગે અંગુઠા,.એક તુનરૂઠાચાહીએ.

ઇત્તેફાકન જુમેકેરોઝ મએં અપને ઘર બએઠાથા કે એક ગુલામ મેરા સવદેસુલફકો બાઝારગયાથા, બાદ એકદમકે રોતાહુવા આયા. મએંને સબબ પુછા કે તુજ્હે કયાહુવા, ખફા હોકર બોલા કે તુમ્હેકયાકામહએ તુમ ખુશીમનાઓ લેકીન કીયામતમેં કયાજવાબ દોગે? મએંને કહા અએ હબશી અએસી કયા બલા તુજહપર નાઝીલહુઇ ? ઉસનેકહા યેહગઝબહએ કે તુમ્હરે બડે ભાઇઓંકો ચઓકકે ચવરાહેપર એક યહુદીને મુશકે બાંધીહએં, ઓર કમચીઆંમારતાહએ કે, અગર મેરે રૂપીએ નદોગે, તો મારતે મારતે મારહી ડાલુંગા. પસ મુજ્હે સવાબતો હોગા. ભલા તુમ્હારે ભાઇઓંકી યેહનવબ

ત ઓર તુમ બે ફીકરહો યેહ બાત અચ્છી નહી, લોગકયાકહેંગે? યેહબાત ગુ
લામસે સુનતેહી લહુને જોશમારા નંગે પાંવ બઝારકી તરફ દવડા ઓર ગુ
લામોંકા કહા જલ્દ રૂપીએ લેકર આઓ જુહી વહાંગયા દેખાતા જોકુછ ગુલા
મને કહાથા સચહએ. ઊનપર માર પડરહીહએ હાકીમકે પીઅ[illegible]કો કહા કે
વાસ્તે ખુદાકે ઝરા રહેજાઓ મએં યહુદીસે પુછું કે અએસીકયા તકસીરકી
હએ, યેહકહેકર મએં યહુદીકે નઝદીક ગયા, ઓર કહા આજરોઝે આદીના
હએ કયુંઇનકો મારખીલવાતાહએં. ઉસને જવાબદીયા, અગર હીમાયત કર
તેહોતો પુરીકરો, ઇનકે એવઝ રૂપીએ હવાલેકરો નહીંતો અપને ઘરકી રાહ
લો મએંનેકહા કએસે રૂપીએ દસ્તઆવેઝનીકાલ મએં રૂપીએ અભીગીન દે
તાહું, ઉસને કહા દસ્તાવેઝ હાકીમકે પાસ દેઆયાહુંઇસમેં મેરે દોનાં ગુલા
મ દોબદરે લેકરઆએ હઝાર રૂપીએ મએંને યહુદીકો દીયે ઓર ભાઇઓંકે
છુડાયા ઇનકી યેહસુરત હોગઇથી કે બદનસેં નંગે ભુખે પીયાસે અપને હમ
રાહ ઘરમેંલાયા. હરગીઝઇનસે યેહનકહા કે ઇતના માલ બાપકા તુનનેકયા
કીયા શાયદ શરમીંદાહોં. ઇસલીહાઝસે કુછનકહા. હમામમેં ગુસ્લ કરવાકર
નઇ પોશાકપહેના ખાનાખીલાયા, અએપાદશાહ યેહ દોનાં મવજુદહએં પુ
છીએ કે સચકહેતાહું યા કોઇબાત જહુટહએ? ખએર જબ કઇ.દીનકે બાદ
મારકી ઇઝાસે બહાલહુએ.

એકરોઝ મએંનેકહા અએ ભાઇઓ અબઇસ શહેરમેં તુમ બેએતેબાર
હોગએહો, બેનરયેહ હએ; કે ચંદરોઝ સફરકરો યેહસુનકર ચુપહોરહે મએં
ને માલુમકીયા કે રાઝીહએ. સફરકી તઇઆરી કરનેલગા પાલપડતલ બાર
બરદારી, ઓર સવારીકી ફીકરકરકે બીસહઝાર રૂપીએકી જીનસ તીજારતકી
ખરીદકી. એક કાફેલા સવદાગરોંકા બુખારેકો જાતાથા. ઉનકેસાથ કરદીયા.
બાદએકસાલકે વોહ કારવાં ફીરઆયા ઇનકી ખએર ખબર કુછનપાઇ આ
ખીર એક આશનાસે કસમેંદેકર પુછા ઊસને કહાજબ બુખારેમેંગએ એકને
જુવેખાનેમેં તમામમાલ હાર દીયા, વહાંકી જારૂબ કશીકરતાહએ. જુવારી
જો જમાહોતેહએં ઉનકી ખીદમતકરતા વએ બતરીક ખએરાતકે કુછ દેતેહ
એં. ઓર દુસરાભઇ બોઝાફરોશકો લડકે પરઆશક હો અપના માલ સારા
સરફકીયા. અબવોહ બોઝેખાનેકી ટહેલ કીયા કરતા હએ, કાફલેકે આદમી
ઇસલીએ નહી કહેતે, કે તુશરમીંદા હોગા. યેહ અહવાલ ઉસશખ્સસે સુનક
ર, મેરીઅજબ હાલતહુઇ મારે ફીકરકે નીંદ ભુખજાતી રહી ઝાદેરાહલેકર

કસ્દ બુખારેકાકીયા જબ વહાં પહોંચા ઢુંઢ ઢાંઢકર અપનેમકાનમેં લાયા,ગુ
સલકરવાકર નઇ પોશાક પહેનાઇ, ઓર ઊનકી ખીજાલતકે ડરસે એકબાત
મુંહપર નહી રખ્ખી ફેરમાલ સવદાગરીકા ઊનકે વાસ્તે ખરીદા ઓર ઇરાદા
ધરકા કીયા. જબ નઝદીક નએશાપુરકે આયા, એક ગાવમેં મઆમાંલોઅ
સબાબ ઇનકે સીપુરદ કરકે મએં ઘરમેં આયા ઇસલીએકે મેરે આનેકી ખબ
ર કીસુકો નહો બાદ દોદીનકે મશહુરકીયા કે મેરે ભાઇ સફરસે આએહએં
કલઊનકે ઇસતીકબાલકે ખાતીર જાઊંગા સુબ્હોકા ચહાકેચલુ, એક આદ
મી ઊસીગાંવકા મેરેપાસઆયા, ઓર ફરીઆદ કરનેલગા. મએં ઊસકી આ
વાઝ સુનકર બાહેરનીકલા, ઊસે રોતાદેખકર પુછા કેક્યુ ઝારીકરતાહએ વો
હ બોલા કે તુમ્હારે ભાઇઓંકે તરફસે હમારે ઘરલુટેગએ કાશકે ઊનકો તુમવ
હાં છોડકર નઆતે. મએંને પુછા કયામુસીબત ગુઝરી? બોલાકે રાતકો ડાંકા
આયા, ઊનકા માલો અસબાબ લુટા, ઓર હમારેભી ઘરલુંટગએ મએંને અ
ફસોસકી, ઓર પુછાકે અબ વએદોનોં કહાંહએ? કહા શહેરસે બાહેર નંગે
ખરાંબોખસ્તા બએઠે હએં. વહીંદોજોડે કપડેકે સાથલેકરગયાં પહેનાકર ઘર
મેંલાયા, લોગસુનકર ઊનકે દેખનેકો આતેથે, ઓર યેહમારેશરમીંદગીકે બા
હેર ન નીકલતેથે. તીન મહીને ઇસી તરેહ ગુઝરે તબ મએંને અપને દીલમેં
ગઓરકી કે કબતલક યેહદોનોં કોનેમેં દબકર બએઠેરહેંગે, બનેતો ઇનકો
અપનેસાથ સફરમેં લેચલું. ભાઇઓંસેકહા અગર ફરમાઇ એ તો યેહ ફીદ
વી આપકેસાથચલે યેહ ખામોશરહે. ફેર લવાઝીમા સફરકા ઓર જીનસ સ
વદાગરીકી તઇઆર કરકે ચલા, ઓર ઊનકો સાથલીયા. જીસવકત માલકી
ઝકાતદેકર, કીશતીપર ચડાયા. લંગર ઊઠા નાવચલનેલગી, યેહ કુત્તા કીના
રેપર સોરહાથા, જબ ચોંકા ઓર જહાઝકો મંજધારમેં દેખા. હએરાનહોકર
ભોંકા, ઓર દરીઆમેં કુદપડા, ઓર તીરનેલગા. જબ મએંને દેખા છો
ટી પનસોઇ દવડાદી, બારે સગકો લેકર કીશતીલાકર પહોંચાયા. એક મહી
ના દરીઆમેં ખએરો આફીયતસે ગુઝરા. મેરા મંજલાભાઇ મેરીલઓંડીપર
આશકહુવા. એકદીન બડે ભાઇસે કહેનેલગા, કે છોટેભાઇકી મીન્નત કરનેસે,
બડી શરમીંદગી હાસીલહુઇ, ઇસકા તદારૂક ક્યાકરે? બડેને જવાબદીઆ કે
એકસલાહ દીલમેં ઠહેરાઇહએ, અગરબનઆવે તો બડીબાત હએ. આખીર
દોનોંને મસલહત કરકે તજવીઝકી કે, ઇસેમારડાલેં, ઓર સારે માલો અસ
બાબકે માલીક અપનેહોંવે. એકદીન મએં જહાઝકી કોઠડીમેં સોતાથા, ઓ

ર લઆંટી પાંઓદાબરહીથી, કામંજલા ભાઇઆયા, ઓર જલ્દીસેમુજહે જ ગાયા. મએં હડબડાકર ચોંકા, ઓર બાહેરનીકલા. યેહ કુત્તાભી મેરેસાથ હો લીયા. દેખાતો બડા ભાઇ જહાઝકી બાડપર હાથ ટેક કર ખડા તમાશા દરી આકા દેખરહાહએ, ઓર મુજહે પુકારતાહએ. મએંને પાસજાકર કહા, ખએર તોહએ? બોલા અજબતરેહકા તમાશા હોરહાહએ, કે દરીઆઇ આદમી મો તીઓંકી સીપાં, ઓર મુંગોકે દરખ્ત હાથમેં લીએ નાચતેહએ ! અગર ઓર કાઇ અએસીબાત ખીલાફે અકલ કહેતા તો, મએં નમાનતા. બડેભાઇકે કહે નેકો રાસ્ત જાના, દેખનેકો સરજ્હુકાયા. હરચંદ નીગાહકી કુછ નજરનપડા, ઓર વોહ યેહી કહેતારહા, અબદેખા, લેકીનકુછહોતો દેખું ઇસમેં મુજહે ગા ફીલે પાકર મંજલેભાઇને, પીછેસે આકર અચાનક અએસા ધકકા દીયાકે. બેઇખતીઆર પાનીમેં ગીરપડા, ઓર વએ રોને ધોને લગે, ઓર કહા. અ રેલોગોં દોવડો, હમારાભાઇ દરીઆમેં ડુબા. ઇતિનેમેં નાવ બડગઇ, ઓર દરી આકી લહેર મુજહે કહીંશેકહીં લેગઇ, ગોતેપર ગોતે ખાતાથા, ઓર મઓજોમે ચલાજાતાથા. આખીર થક ગયા, ખુદાકો યાદ કરતાથા કુછ બસનચલતાથા. એક બારગી કીસીચીઝપર હાથપડા આંખ ખોલકર દેખા તો યેહીકુત્તાહએ. શાયદ જીસદમ મુજ્હે દરીઆમેંડાલા, મેરે સાથ યેહભી કુદા. ઓર તીરતા હુવા મેરેસાથ લપટા ચલાજાતાથા મએંને ઊસકી દુમ પકડલી અલ્લાહને ઉસકો મેરી ઝીંદગીકા સબબકીયા સાત દીન ઓર રાત એહી સુરત ગુઝરી આઠવેંદીન કીનારે જાલગે તાકત મુતલક નથી લેટે કરવટેં ખાકર જાુતું અપ ને તઇ ખુશકીમેં ડાલા; એકદીન બેહોશ પડારહા દુસરેદીન કુત્તેકી આવાજ કાનમેંગઇ હોંશમેં આયા. ખુદાકા શુકર બજાલાયા ઈધર ઉધર દેખનેલગા દુર સે નશાન શેહેરકા નઝરઆયા. લેકીન, કુવ્વત કહાંકે ઇરાદાકરૂં. લાચાર દો કદમ ચલતા ફેર બએઠજાતા. ઇસી હાલતસે શામતક કોસભર રાહકાટી. બી ચમેં એક પહાડ મીલા રાતકો વહાં ગીરરહા, સુબ્હોકો શાહેરમેં દાખીલહુ વા જબ બાઝારમેંગયા નાનબાઇ ઓર હલવાઇકી દુકાંને નઝરઆઇ દીલ તરસનેલગા, નપાસ પએસા, જો ખરીદકરૂં; નજીચાહે કે મુફત માંગુઃ ઇસી તરેહ અપને દીલકો તસલ્લી દેતાહુવા, કે અગલી દુકાનસેલુંગા, ચલાજાતા થા. આખીર તાકત નરહી ઓર પેટમેં આગલગી, નઝદીકથા કે રૂહ બદનસે નીકલે; નાગાહ દોજવાનકો દેખા કે, લીબાસ અજમકા પહેને હાથ પકડે ચલે આતેહએં. ઉનકો દેખકર ખુશહુવા કે, યેહ આપને મુલ્કકે ઇનશાનહએં. શા

યદ આશના શુરતહો, ઇનસે આપના અહવાલ કહુંગા; જબ નજદીક આ[illegible] તો મેરેદોનો બીરાદર હકીકીથે. દેખકર નીપટશાદહુવા શુકર ખુદાકા કી[illegible]. કે ખુદાને આબરૂ રખલી ગએરકે આગે હાથ નપસારા; નઝદીક જાકર સલામ કીયા, ઓર બડેભાઇકા હાથ ચુમા, ઇન્હોંને મુજહે દેખતેહી શોરો ગુલકીઆ મંજલેભાઇને તમાચામારા કે મએં લડખડા કર ગીરપડા. બડેભાઇકા દામ ન પકડા કે શાએદ યેહ હીમાયત કરેગા ઇસિને લાત મારી ગરઝ દોનોંને મુજહે ખુબ મારા, ઓર હજરત યુસુફકે ભાઇઓંસા કામકીયા. હરચંદમએંને ખુદાકે વાસતે દીએ, ઓર આજેઝીકીયા. હરગીઝ રહમ નખાયા. એક ખલ્કત જંમાહુઇ; સબને પુછા ઇસકા કયા ગુનાહ હએ, તબ ભાઇઓનેકહા યેહ હરામઝાદા હમારે બડેભાઇકા નવકર થા સો ઉસકો દરીઆમેં ડાલ દીયા ઓર માલો અસબાબ સબ લે લીઆ. હમ મુદદતસે તલાશમેંથે, આજ ઇસ સુરતસે નઝર આયા. મુજહસે પુછતેથે કે, અએ ઝાલીમ યેહ કયા તેરે દીલમેં આયા કે હમારે ભાઇકા માર ખીલાયા, કયા ઉસને તેરી તકસીરકીથી. ઉસને તુજહશે કયા બદસુલુક કીયાથા ? કે અપના મુખતાર બનાયાથા ફેર ઇનદોનોને અપને ગરેબાન ચાક કરડાલે, ઓર બેઇખતીઆર જહુટ મુટ ભાઇકી ખાતીર રોતેથે, ઓર લાત મુકકી મુજહપર કરતેથે. ઇસિમે હાકીમકે પીઆદે આએ, ઇનકો કહા કે કયું મારતેહો ? ઓર મેરા હાથ પકડકર કોટવાલકેપાસ લેગએ. યેહ દોનોભી સાત ચલે, ઓર હાકીમસેભી યેહી કહા. ઓર બતઓર રૂશવતકે કુછદેકર ઇનસાફ ચાહા, ઓર ખુને નાહકકા દાવા કીયા. હાકીમને મુજહસે પુછા, મેરી યેહ હાલતથી કે, મારે ભુખ, ઓર મારપીટકે તાકત ગોયાઇકી નથી. સર નીચેકીયે ખડાથા, કુછ મુંહસે જવાબ ન નીકલા. હાકીમકોભી યકીનહુવા કે યેહ મુકરરર ખુની હએ. ફરમાયા ઇસે મએદાનમે લેજાકર સુલી દો. જહાંપનાહ મએં રૂપીએદેકર ઇનકો યહુદીકી કએદસે-છુડાયાથા ઉસકે એવઝ ઇન્હોનેભી રૂપીએ ખરચકર કે મેરીજાનકા કસ્દકીયા, યેહ દોનોં હાઝીર હએં, ઇનસે પુછીએ કે મએં ઇસમેં સરેમું તફાવત કહેતાહું ? ખએર મુજહે લેગએ જબ દારકો દેખા હાથ ઝીંદગીસે ધોએ. સીવાએ ઇસ કુત્તેકે કોઇ મેરા રોનેવાલા નથા. ઇસકી યેહ હાલતથી, હરેક આદમીકે પાંવપર લોટતા, ઓર ચીલ્લાતાથા. કોઇ લકડી કોઇ પથ્થરસેમારતા,લેકીનયેહઉસ જગાસે નસરકતા. ઓર મએં રૂખડીબલા ખડાહુવા; ખુદાકો કહેતાથા કે ઇસવક્તમેં તેરીઝાતકે સીવા, મેરા કોઇનહીં,

જો આડેઆવે, ઓર મુજહ બેગુનાહકો બચાવે, અબ તુહી બચાવેતો બચતા હું. યેહ કહેકર કલમા શહાદતકા પડકર તડપકર ગીરપડા. ખુદાકી હીકમત સે ઊસ શહેરકે પાદશાહકો કુલંજકી બીમારીહુઇ; રમ્માલ ઓર હકીમ જમાહુવે, જો ઇલાજ કરતેથે ફાએદામંદ નહોતાથા. એક બુઝરગને કહા કે સબસે બેહતર યેહ દવાહએ કે, મોહતાજોંકો કુછ ખએરાતકરો, ઓર બંદીવાનોંકો આઝાદકરો: દવાસે દુઆમેં બડા અસરહએ. વહીં પાદશાહી ચોબદાર બંદીખાનેકી તરફ દવડે. ઇત્તેફાકન એક ઊસ મએદાનમેં આનીકલા. ઇઝદેહામ દેખકર માલુમકીયા કે, કીસીકો સુલી ચડાતેહએં. યેહ સુનતેહી ઘોડેકો દારકે નઝદીકલાકર. તલવારસે તનાએં કાટદી. હાકીમકે પીયાદોંકો દાંટા, ઓર નસીહતકી કે. અએસે કવક્તમેં કે, પાદશાહકી યેહ હાલતહએ. તુમ ખુદાકે બંદેકો કતલકરતેહો, ઓર મુઝ્હે છુડાદીયા. તબ યેહ દોનોંભાઈ કેર હાકીમકે પાસ ગએ, ઓર મેરે કતલકે વાસ્તેકહા. શાહને તો રૂશવત ખાઇથી, જો યેહ કહેતેથેં સો વોહ કરતાથા. કોટવાલને ઇનસે કહા કે ખાતીરજમા રખીઓ, અબ મએં ઇસે અએસા કએદકરતાહું કે આપસે આપ માં ભુખોંકે બે આબોદાના મરજાવે. કીસીકો ખબરનહુઇ, મુજહે પકડલાએ ઓર એક ગોશેમેં રખ્ખા ઉસ શહેરસે બાહેર કોસએકપર એક પહાડથા કે હઝરત સુલેમાનકે વકતમેં દેવોંને એક કુવા તગોતારીક ઊસમેં ખોદાથા ઊસકા નામ "ઝીંદાને સુલેમાન" કહેતેંહયે, જીસપર બડાગઝબ પાદશાહી હોતા ઊસેં વહાં કએદકરતે. વોહ ખુદ બખુદ મરજાતા. અલકીસ્સા રાતકો ચુપકે યેહ દોનોં ભાઇ, ઓર કોટવાલકે સીપાહી મુજ્હે ઊસ પહાડપર લેગએ ઓર ઊસગારમેં ડાલકર અપની ખાતીરજમા કરકે ફીરે. અએ પાદશાહ યેહ કુત્તા મેરેસાથ જબ મુજ્હે કુવેમે ગીરાયા તબઊસકી મુઢેરપર લેટરહા. મએં અંદર બેહોશ પડાથા ઝરા મીઝાજ ઠીકાનેઆયા તો મએંને અપનેતઇમુરદાખીઆલકીયા. ઓર ઊસ મકાનકો ગોર સમજ્હા. ઇસમેં દો શખસોંકી આવાઝ કાનપડી, કે કુછ આપસમેં બાતેંકરતેહએં. માલુમકીયા કે "નકીરમુનકર" હએં, મુજહેસે સવાલકરને આએહએં. સુરસુરાટ રસ્સીકી સુની જએસે કીસીને વહાં લટકાઈ. મએં હએરતમેંથા, ઝમીનકો ટટોલતા તો હડીઆં હાથમેં આઇં. બાદ એકસાઅતકે ચીપરચીપર મુંહચલાનેકી અવાઝ મેરેકાનમેં આઇ, જએસા કોઈ કુછ ખાતાહએ. મએંને પુછા કે અએખુદાકે બંદો, તુમ કઓનહો, ખુદાકે વાસ્તે બતાઓ? વોહ હંસે. ઓર બોલે, યેહ ઝીંદા

ન મેહતર સુલેમાનકા, ઓર હમ કએદીહએં. મએંને ઊનસે પુછાઃ મએં જી તાહુ? ફેર ખીલખીલાકર હંસે. ઓર કહા અબતલકતો ઝીંદાહએ પર અબ મરેગા. મએંનેકહા, તુમ જો ખાતેહોકયા, હયે જો મુજહેભી થોડાસાદો. તબ ખફાહોકર ખાલી જવાબદીયા, ઓર કુછનદીયા; વોહ ખા પીકર સો રહે. મએં મારે ઝોફ, ઓર નાતવાનીકે ગશમેં પડા રોતાથા, ઓર ખુદાકે યાદકરતાથા. કીબલએ આલમ સાત દીન દરીઆમેં, ઓર ઈતનેદીન ભાઇઓં કે બોહતાન કે સબબ દાનાભી નમયસ્સરનઆયા. અલાવા વોહ ખાનેકે બદલે મારપીટખાઇ, ઓર અએસે ઝીંદાનમેં એસા કે સુરત રેહાઇકી મુતલકભી યાલમેં નઆતીથી, આખીરજાન કંદનીકી નવબતપહોંચી કભી દમઆતાથા, કભી નીકલજાતાથા, લેકીન કભીકભી આધીરાતકો એક શખ્સ આતા, ઓર રૂમાલમેં રોટીઆં ઓર પાનીકી સુરાહી ડોરીમેં બાંધકર લટકાદેતા, ઓર પુકારતા. વએ દોનોં આદમી જો મેરેપાસ કએદખાનેમેં કએદથે; સો લે લેતે, ઓર ખાતે પીતે. ઉપરસે કુત્તેને હમેશા યેહઅહવાલ દેખતે દેખતે અકલ દવડાઇ કે જીસતરેહ યેહ શખ્સ આબો નાન કુવેમેં લટકાદેતાહએ, તુભી અએસીફીકર કર કે, કુછ ઊસ બેકસકો જો મેરાખાવીંદહએ, પહોંચે તો ઊસકા દમ બચે, યેહ ખીઆલકરકે; શાહેરમેં ગયા, નાનબાઇકી દુકાનમેં મુઢેરપર ગીરદાગીરદ નાનધરેથે, કુદી મારકર એક કુલચા મુંહમેં લીઅ ઓર ભાગા; લોકપીછે દવડે પથ્થર મારતેથે લેકીન ઉસને નાનકો નછોડા. આદમી થકકરફીરે. સહેરકેકુત્તે પીછેલગે, ઊનસે લડતા રોટીકો બચાએ, ઉસકુંવેપર આયા ઓર નાનકો અંદરડાલ દીયા રોઝ રવશનથા. મએંને રોટીકોઅપને પાસપડીદેખા, ઓર કુત્તેકી આવાઝ સુનતેહી; કુલચેકો ઊઠાલીયાઓર યેહ કુત્તા રોટી ફેકકર પાનીકી તલાશમેં ગયા;કીસી ગાંવકેકીનારે એક બુઢીઆકી જહોપડીથી, ઢીલીયા, ઓર બદના પાનીસે ભરાહુવાથા, ઓર વોહ પીરઝન ચરખા કાંતતીથી કુત્તા કુઝેકેપાસ ગયા, ચાહાકે લોટેકો ઊઠાવે અવરતને મનાકીયા લોટા ઉસકે મુંહસે છુટકર ઘડેપર ગીરા; મટકાફુટા બાકીબાસનભી ફુટે, પાનીજાહેચલા; બુઢીઆ લકડી લેકર મારનેકોઊઠી યેહ સગકે દામનમે લીપટ ગયા; ઊસકે પાંવપર મુંહ મલને, ઓર દુમ હીલાને લગા, ઓર પહાંડકી તરફ દઓડ ગયા ફેર ઉસકેપાસ આકર કભી રસ્સી ઉઠાતા, કભી ડોલ મુંહમેં લેકર; ઊસકો દીખાતા, ઓર મુંહ કદમોંપર રગડતા, ઓર ચાદરકા પલ્લો પકડકર ખીંચતા. ખુદાને ઊસ અવરતકે દીલમેં રહમદીયા, કે ડોલર

સ્સીકો લેકર ઊસકે હમરાહ ચલી, યેહ ઊસકા પલ્લો પકડે ઘરસે બાહેર હો કર, આગે હોલીયા. આખીર ઊસકો પહાડપર લેઆયા, અવરતકે જીમેં કુત્તો કી ઊસ હરકતસે ઇલિહામહુવા કે, ઉસકા ધની મુકરર ઇસ ગારમેં ગીરફ્રતા રહએ, શાયદ ઊસકી ખાતીર પાની ચાહતાહએ. ગરઝ પીરઝનકો લીએહુ એ ગારકે મુંહપર આયા. અવરતને લોટા પાનીકા ભરકર, રસ્સીશે લટકાયા મએંને વોહબાસનલેલીઆ, ઓર નાનકા તુકડા ખાયા. દોતીન ઘુંટ પાની પીયા, ઇસપેટકે કુત્તેકો રાઝીકીયા, ખુદાકા શુકર કરકે એક કીનારેબએઠા, ઓ ર ખુદાકીરહમતકા મુંતઝીરથા કે, અબદેખીએ કયા હોતાહએ. યેહ હએવાન બેઝબાન ઇસ તઓરસે નાનલેતા, ઓર બુઢી આકે હાથ પાની પાલવાતા જબ ભઠીઆરોને દેખા, કે કુત્તા હમેશા રોટી લેજાતાહએ તરસખાકર મુકરર કીઆ કે જબ ઇસે દેખતે એક કુલચાઊસકે આગે ફેક દેતે ઓર અગર વો હ અવરત પાની નલાતી તો યેહ ઉસકે બાસન ફોડ ડાલતા લાચાર વોહભી હરરોઝ એક સુરાહી પાની દેજાતી. ઇસ રફીકનેઆબોનાનસે મેરી ખાતરજ માકી ઓર આપ ઝીંદાનકે મુહપર પડા રહેતીઇસતરેહ છે મહીને ગુઝરે; લેકીન જો આદમી અએસે ઝીંદાનમે રહે, કે દુનીઆકી હવા ઉસકો નલગે, ઉ સકા કયા હાલહો નીરાપોસ્તો ઊસતુખા મુજહમેં બાકીરહા. ઝીંદગી વબાલ હુઇ, જીમેંઆવે કે, યા ઇલીહી યેહ દમ નીકલ જાવે તો બેહતરહએ.

એકરોઝ રાતકો વએદોનો કએદી સોતેથે; મેરાદીલ ગભરાયા, બેઇખતી આર રોનેલગા, ઓર ખુદાકે દરગાહમેં નાક ઘીસની કરનેલગા. પીછલે પે હેરકો કયા દેખતાહું, કે ખુદાકી કુદરતસે એક રસ્સી ગારમેંલટકી; ઓર અ વાઝ સુની કે અએ કમબખ્ત બદનસીબ ડોરીકા સર અપને હાથમેં મજબુ ત બાંધ, ઓર યહાંસે નીકલ. મએંને સુનકર, દીલમેં ખીઆલકીયા કે આ ખીર ભાઇ મુજહપર મેહરબાનહોકર લહુકે જોશસે નીકાલને આએ! નીહાય ત ખુસ્સીસે ઊસ રસ્સીકો કમરમેં ખુબ કસા કીસીને મુજહે ઉપર ખીંચા, રાત અએસી અધેરીથી કે, જીસને મુજહે નીકાલા ઉસકો મએંને ન પહેછા ના, કે કઓન હએ. જબ મએં બાહેરઆયા તબ ઊસનેકહાકે જલ્દ આ, ય હાં ખડે હોનેકી જગા નહીં. મુજહમેં તાકત તો નથી, પર મારેડરકે ગીરતા પડતા નીચેઆયા, દેખાતો દો ઘોડે ઝીનબંધહુએ ખડેહએં. ઉસ શખ્સને એકપર મુજહે સવારકીઆ, ઓર એકપર આપ ચડલીઆ, ઓર આગે હુ વા. જાતે જાતે દરીઆપર પહોંચા, સુબ્હો હોગઇ ઊસ સેહરસે દસ બારા કો

સ નીકલ આએ. ઊસ જવાનકો દેખા, કે બનાહુવા ઝીરા બખતર પહેને, ચા ર આઇને બાંધે ઘોડેપર સવારહએ. મેરીતરફ ગઝબકી નઝરોંસે ધુરકર, ઓર હાથઅપના દાંતોસે કાટકર તલવાર મીઆનસે ખીંચી, ઓર ઘોડેકો બડાકર મુજહપર ચલાઈ, મએંને અપનેતઈ ઘોડેસે નીચે ગીરાદીયા, ઓર આજઝી કરનેલગા ઓર કહા, મએં બે તકસીરહું, મુજહે કયું કતલકરતાહએ? અએસા હેબેમુરવ્વત વએસે ઝીંદાનસે મેરેતંઈ તુને નીકાલા, અબ યેહ બેમુરવ્વતી કયાહએ? ઊસનેકહા, સચકહે તુ કઓનહએ? મએંને જવાબ દીયા કે મુસા ફીરહું. નાહકકી બલામેં ગીરફતાર હોગયાથા. તુમ્હારે તસદદુકસે; બારે જીતા નીકલાહું, ઓર બહોત બાતેં ખુશામદકીં.

ખુદાને ઊસકે દીલમેં રહમદીયા, તલવારકો મીયાંનમેં રખ્ખા, ઓર બો લા ખએર ખુદા જો ચાહેસો કરે, જા તેરીજાન બખશી, કે જલ્દ સવારહો, ય હાં તવકકુફકા મકાન નહીં, ઘોડોંકો આગે બડાયા, ઓર ચલે, રાહમેં અફસો સ ખાતાથા, ઓર ચલતા જાતાથા. દો પહેરતક એકજંઝીરેમેં જાપહોંચે, વહાં ઘોડેસે ઊતર મુજહેભી ઊતારા; ઝીન ઘોડોંકી પીઠસે ખોલા ઓર ચરનેકો છો ડદીયા. અપનીભી કમરસે હથીઆર ખોલડાલે, ઓર બએઠા. મુજહેસે બો લા અએ બદનસીબ અબ અપના અહવાલ કહે કે માલુમહો કે, તુકઓનહ એ. મએંને અપના નામોનશાન બતાયા, ઓર જોકુછ મુસીબત ગુઝરીથી. ઊ સસે આખીરતક કહી. ઉસ જવાનને જબ મેરી સર ગુઝીશ્ત સબ સુની, ઓ ર મુખાતીબહુવા કે, અએ જવાન અબ મેરા માજરા સુન.

મએં કહીઆ, ઝેરબાદકે દેસકે રાજાકી બેટીહું, ઓર વોહ ગબરૂ જો ઝીંદા નમેં કએદહએ, ઊસકાનામ બહરામદહએ. મેરે પીતાકે મંતરીકા બેટાહએ. એક રોઝ મહારાજને હુકમદીયા, કે જીતને રાજા, ઓર કુંવરહએં, મએંદાન મેં જહરૂખે કે નીચે નીકલકર તીરઅંદાઝી, ઓર ચવગાનબાઝીકરેં તો હરે કકા કસબો હુનર ઝાહીરહો મએં રાની કે નીરી જો મેરીમાતાથીં, ઊતારીપ ર ઓાજહલમેં બએઠીથી, ઓર દાઇઆં, સહેલીઆં હાઝીરથીં. તમાસા દેખ તી યેહ દીવાનકા બેટા સબમેં ખુબસુરતથા, ઘોડેકો કાવા દેદેકર કસબ કર રહાથા. મુજહકોનેહાએત પસંદઆયા, ઓર દીલસે ઊસપર ફરેફતાહુઇ. મુદ્દત તલક યેહ બાત છુપી રહી. આખીર જબ બહોત બેકરારહુઇ, તબ દાઇસે કહા, ઓર બહોતસા ઇનઆમદીઆ. વોહ ઉસજવાનકો કીસીનકીસી ઢબસે

પોશીદા મેરેપાસલેઆઇ, તબ વોહભી મુજહે ચાહનેલગા. બહોત દીન ઇસી તઓરસે ચએનો આરામમેં કટે.

એકરોઝ ચઓકીદારોંને આધીરાતકો હાથીઆર બાંધે, ઓર મહેલમેં આતે દેખકર ઉસેપકડા. ઓર રાજાસે કહા, ઉસે હુકમ કતલકા કીયા. સબ અરકાન દવલતને કહે સુનકર જાનબખશી કરવાઇ; તબ ફરમાયા કે, ઉસકો ઝીંદાને સુલેમાનમેં ડાલદો, ઓર દુસરા જવાન જો ઉસકે હમરાહ ગીરફતારહુએ, વોહ બેગુનાહ હુએ, ઉસ રાત વોહભી ઉસકે સાથથા, દોનોંકો ઉસ કુવ્વેમેં છોડદીયા. આજ તીન બરસહુએ કે વએ ફસેહએ, મગર કીસીને નાહી દરીઆફતકીયા કે, યેહ જવાન રાજાકે ઘર કયું આયાથા. ખુદાને મેરી શરમ રખ્ખી, ઉસકે શુકરાનેકે બદલે મએંને અપને ઊપર લાઝીમકીયાહએ કે, અન, ઓર પાની ઉસકો પહોંચાયા કરૂં. જબસે અઠવાડેમેં એકદીન આતીહું, ઓર આઠદીનકા ખાના ઇખટા દેજાતીહું.

કલકીરાત ખ્વાબમેં દેખા કે કોઇ આદમી કહેતાહએ કે શીતાબી ઊઠ ઓર ઘોડા જોડા, ઓર કમંદ, ઓર કુછ રૂપીએ ખરચકે વાસ્તે લેકર ઉસ ગારપર જા, ઓર ઉસ બેચારેકો વહાંસે નીકાલ. યેહ સુનકર ચઓંકપડી. ઓર ખુશહોકર મરદાના ભેસકીયા, ઓર એક સંદુક જવાહીર ઓર અશરફીસે ભરલીયા, ઓર યેહ ઘોડા ઓર કપડા જોડાલેકર વહાંગઇ કે કમંદસે ઉસે ખીચું, તેરે નસીબમેં થા કે અએસા કએદસે ઇસતરેહ છુટકારા પાયા. ઓર મેરે ઇસ કરતબસે કોઇ વાકીફ નહીં. શાયદ વોહ કોઇદેવતાથા કે તેરી મુખલેસીકી ખાતીર મુજહે ભીજવાયા. ખએર જો મેરી કીસમતમેંથા સો હુવા; યેહબોલકર પુરી કચોરી, માસકા સાલન, અંગુઠેસે ખોલા. પહેલે શકર નીકાલકર એક કટોરેમેં ઘોલા, ઓર અરક બેદમુશકકા ઉસમેં ડાલકર મુજહે દીયા. મએંને ઉસકે હાથસે લેકર પીયા; ફેર થોડાસા નાશતાકીયા, બાદ એકસાઅત કે મેરેતઇં લુંગી બંધવાકર દરીઆમેં લેગઇ; કએંચીસે મેરેસરકે બાલકતરે નાખુન લીએ. ન્હીલાકર કપડે પહેનાએ, નએસરસે આદમી બનાયા. મએં દુગાના શુકરકા રૂબકીબલાહોકર પડનેલગા. વોહ નાઝનીન મેરી ઉસહરકતકો દેખતીરહી જબ નમાઝસે ફારીગ હુવા; પુછનેલગી કે યેહ તુને કયા કામકીયા? મએંનેકહા જીસ ખાલીકને સારી ખલકતકો પએદાકીયા, ઓર તુજહસી મહબુબાસે મેરી ખીદમત કરવાઇ, ઓર તેરે દીલકો મુજહપર મેહરબાનકીયા, ઓર વએસે ઝીંદાનસે છુડાયા. ઉસકીઝાત લા શરીકહએ, ઉ

સકી મએંને ઇબાદતકી. ઓર બંદગી બજાલાયા, ઓર શુકરઅદાકીયા. યેહ બાત સુનકર કહેનેલગી, તુમ મુસલમાનહો. મએંનેકહા શુકર અલહમદોલી લ્લા. વોહ બોલી મેરાદીલ તુમ્હારીબાતોંસે ખુશહુવા, મેરેતઇંભી સીખાઓ ઓર કલમા પડાઓ. મએંને દીલમે કહા, શુકરખુદાકા કે યેહ હમારેદીન શરીક હુઇ, ગરઝમએંને “ લાઇલાહ ઇલલ્લાહ મોહમદુર રસુલુલ્લાહ ” પડા, ઓર ઊસસે પડવાયા.

ફેરવહાંસે ઘોડોંપર સવારહોકર હમદોનોંચલે, રાતકો કહીં ઉતરતે તો ઝીકર દીનો ઇનામકા કરતી, ઓર સુનતી, ઓર ખુશહોતી. ઇસીતરેહ દો મહીને તલક શબોરોઝ ચલેગએ; આખીર એક વીલાયતમેં પહોંચે, કે દરમીઆન સરહદ મુલકે ઝેરબાદ, ઓર સરંદીપકેથી. એક શાહેર નઝરઆયા, કે આબાદીમેં ઇસંતબોલસે બડા, ઓર આબોહવા બહોત અચ્છી, ઓર મવાફીકથી. પાદશાહ વહાંકા નવશે રવાનસે ઝીઆદા આદલ, ઓર રઇયતપરવર દેખકર દીલનીપટ શાદહુવા. એક હવેલી ખરીદકરકે બુદોબાસ મુકરરકી. જબ કઇદીનમેં રંજેસફરસે આસુદાહુએ. કુછ અસબાબ દુરસ્તકરકે ઊસ બીબીસે મવાફીક શરા મોહમદીકે નીકાહ કીયા, ઓર રહેને લગા. તીનસાલમેં વહાંકે બડે છોટેસે મીલજુલકર એતેબાર બહમ પહોંચાયા, ઓર તોજારતકા ઠાઠ ફએલાયા. આખીર વહાંકે સબ સવદાગરોંસે બડગયા.

એકરોઝ વઝીર આઝમકી ખીદમતમેં સલામકે લીએ ચલા, એક મએદાનમેં ભીડ ખલકુલ્લાહકી દેખી; કીસીસે પુછા કે કયું ઇતના ઇઝદેહામહએ? માલમહુવા, કે દો શખ્સોંકો ઝીના, ઓર ચોરી કરતે પકડાહએ, ઓર શાયદ ખુનભી કીયાહએ, ઊનકો સંગસાર કરનેકો લાએહએં. સુનતેહી મુજહે અપના અહવાલ યાદ આયા, કે એક દીન મુજહેભી ઇસી તરેહ સુલી ચડાનેકી લીએ લેગએથે, ખુદાને બચાલીયા. લેકીન યેહકઓન હએં, કે અએસી બલામેં ગીરફતારહએ. ભીડદો ચીરકર અંદરઘુસા, દેખાતો યેહીમેરે દોનોંભાઇહએં, કે મુશકેં બંધી સરોપા ખુલ્લે, ઊનકો લીએ જાતે હએં; ઊનકી સુરત દેખતેહી ખુનને જોશકીયા, ઓર કલેજા જલા; સીપાહીઓંકો એક મુઠી અશરફીઆંદેકર કહા કે એક સાયતકે તહમ્મુલકરો, ઓર વહાંસે ઘોડેકો દવડાર હાકીમકે ઘરગયા, એક દાના યાકુત બેબહાકા નઝર ગુઝરાના, ઓર ઇનકે છુટકારેકી દરખ્વાસ્તકી. હાકીમનેકહા એકશખ્સ ઇનકા મુદઈ હએ, ઓર ઇનકે ગુનાહ સાબીત હુએહએં, ઓર પાદશાહકા હુકમ હોચુકાહએ; મએં લા

ચાહતાહું. બારે બહોત મીનત, ઓર આજેઝીસે હાકીમને મુદઈકો બુલવાકર પાંચહજાર રૂપીએપર રાઝીકીયા, કે વોહ દાવાખુનકા મઆફકરે. મએંને રૂપી એ ગીનદીએ, ઓર લાદાવા લીખવાલીયા, ઓર અએસી બલાસે રેહાઈ દીલવાઇ. જહાંપનાહઇનસે પુછીએ કે મએં સચકહેતાહું, યા જહુટબખતાહું યોહ દોનોભાઈ સરમીંદાહો સરનીચેકીએ ખડેથે; ખએર ઉનકો છુડાકર ઘર કોલાયા. હમ્મામ કરવાકર લીબાસ પહેનવાયા, દીવાનખાનેમેં મકાન રહેને કોદીયા. ઊસમરતબે અપને કબીલેકો ઇનકે રૂબરૂ નકીયા, ઇનકી ખીદમત કીયાકરતા. ઓર ઇનકે સાથ ખાનાખાથા; સોનેકે વકત ઘરમેં જાતા. તીનબ રસતક ઇનકી ખાતીરદારીમેં ગુઝરે ઓરઇનસેભી કોઇ હરકત બદ નહુઇ,કે બાઅસ રંજીદગીકાહોવે, જોમેં કહીં સવારહોકર જાતા તો યેહ ઘરમેં રહેતે. ઇ ત્તેફાકન વોહ બીબી નેકબખ્ત એકદીન હમ્મામકો ગઇથી, જબ દીવાનખા નેમેં આઇ તો કોઇ મરદ નઝર નપડા, ઉસને બુરકા ઉતારા, શાયદ યેહ મંજલાભાઇ લેટાહુવા; જાગતાથા દેખતેહી આશકહુવા. બડે ભાઇસે કહા દોનોંને મેરે મારડાલનેકી બાહમ સલાહકી મએં ઇસહરકત સે, મુતલક ખબર નરખતાથા, કે અલહમદોલીલ્લાહ ઇસમર તબે અબતલક ઇન્હોને કુછ અએસી બાત નકી; અબઇનકીવઝે દુરસ્ત હુઇ સાયદ ગએરતકો કામ ફરમાયા, એકરોઝ બાદ ખાના ખાનેકે, બડેભાઈ શાહે બ આબદીદાહુએ, ઓર અપને વતનકી તારીફ ઓર ઇરાનકી ખુબીઆં બ યાનકરને લગે. યેહ સુનકર દુસરેભી રોને લગે, મએંનેકહા અગર ઇરાદા વ તનકા હએતો બેહતર મએં તાબે મરઝી કહું મેરીભી યેહી આરઝુહએ અબ ઇનસા અલ્લાહોતઆલા મએંભી આપકી રીકાબમેં ચલતાહું. ઉસ બીબી સે દોનો ભાઇઓંકી ઉદાસીકા મજકુર કીયા. ઓર અપના ઇરાદાભી કહા. વોહ અકીલા બોલી કે તુમ જાનો, લેકીન ફેર કુછ દગા કરના ચાહતે હએં. યેહ તુમારી જાનકે દુસમનહએં તુમને સાપ અસતીનમેં પાલેહએં, ઓર ઉન કી દોસ્તીકા ભરોસા રખતેહો જો જી ચાહેસો કરો લેકીન મુઝીઆંસે ખબર દાર રહો બહર તકદીર થોડે અરસેમેં તઇઆરી સફરકી કરકે, ખેમા મએદા નમેં ઇસતાદ કીયા, બડા કાફેલા જમા હુવા, ઓર મેરી સરદારીપર રાઝી હુએ. અચ્છી સાઅત દેખકર કાફેલા રવાના હુવા; લેકીન ઇનકે તરફસે આ પને જાનીબ મએં હોશીઆર રહા ઓર સબ સુરતસે ફરમાબરદારી, ઓ ર દીલજોઇ ઉનકી કરતા. એકરોઝ એક મંઝલમેં મંજલે ભાઇને જીકર કીયા

કે એક કોશ દશ મકાનસે એક ચશમા જારી હએ, માનીદ સલસબીલ જો
ર મએદાનમેં કોસોતક લાલા, ઓર નાફરમાન નરગીસો ગુલાબ ફુલા એ. હ
કીકતમેં અજબ મકાન સએરકાહએ, અગર અપના ઇખતીઆર હોતા તો ક
લ વહાં જાકર, દીલકો આરામ દેતે, ઓર માંદગીભી દુરહોતી. મએ બોલા કે,
સાહેબ મુખતાર હો ફરમાઓ તો કલકેદીન મુકામ કરેં ઓર સએર કરતે ફી
રે, એહબોલે કે "અઝીંચે બેહતર" મએંને હુકુમ કીયા કે સારે કાફલેમેં
પુકારદો કે કલ મુકામ હએ, ઓર બાવરચીકે કહા કે હાઝરી તરેહ બતરેહકી
તઇઆર કર, કલ સએરકો, ચલેંગે જબ સુબ્હો હુઇ, ઇન દોનો બીરાદરો
ને કપડે પહેનકર, કમર બાંધકર મુજ્હે યાદ દીલાયા કે જલ્દ થંડેથંડે ચલીયે
ઓર સએર કીજીએ. મએંને સવારીમાંગી, વોહ બોલે કે, પીઆદા પા જો
મઝા સએરકા હોતાહએ. સો સવારીમેં નહી માલુમ હોતાહએ. નવકરોંકો ક
હેદો કે ઘોડોકો દવડાકર લેઆવે, દોનો ગુલામોનોં કલીયાન, ઓર કહવા
દાન લેલીઆ, ઓર સાથ હુએ. રાહમેં તીરઅંદાઝી કરતેહુએ ચલેજાતેથે,
જબ કાફલેસે દુર નીકલગએ, એક ગુલામોંકો ઇન્હોંને કીસીકામકો ભેજા,
થોડીદુર આગેબડકર દુસરેકોભી ઉસકેબુલાનેકો રૂખસ્તકીયા. કમબખ્તીજોઆ
ઇ મેરે મુંહમેં જયેસે કીસીને મોહોર દેદી. જો વોહ ચાહતેથે સો કરતેથે, ઓ
ર મુજ્હે બાતોમેં લીએજાતેથે મગર યેહ કુત્તા શાથ રહેગયા હમ બહોત દુર
નીકલગએ નચશમાં નઝર આયા ન ગુલઝાર મગરએક મએદાન પુરખાથા
વહાંમુજ્હે પેશાબકી હાજત હુઇ પેશાબ કરનેકો જો બએઠા, અને પીછે ચમ
ક તવવારકી દેખી, ફીરકર દેખાથો મંજલે ભાઇસાહેબને મુજ્હપર તલવા
ર મારી, કે સર મેરા દોપારા હોગયા. જબ મએંને બોલા કે અએ ઝાલીમ
મુજ્હે કયું મારતા હએ? બડેભાઇને બાજુપર તલવાર મારી, દોનો જખ્મકા
રી લગે, બેહોંશ હોકર ગીરપડા, તબ ઇનદોનો બેરહમોને મેરે તઇં ઘાયલ
ઓર ચકનાચુર કરદીયા. યેહ કુત્તા મેરા અહવાલ દેખકર ઇનપર દવડા, ઇ
સકોભી લહુલુહાન કરડાલા બાદઊન્હોને આપને હાતોસે અપને બદનોમે
જખ્મોકે નશાન કીયે, ઓર સરોપા બરહના કાફલેમેં ગએ, ઓર ઝાહીર
કીયા હરામીઓંને ઊસ મએદાનમેં હમારે ભાઇકો શહીદ કીયા, ઓર હમ
બી ઊનસે લડકર જખ્મીહુએ. અબયહાંસે જલ્દી કુચ કરો નહીંતો કાફલેપ
ર વોહ ચોરલોગ હમલાકર સબકો લુટલેવેંગે, કાફલેકે લોગોંને "બદદુ"
ઓંકા નામ જો સુના વહીં ધભરાકર કુચકીયા, ઓર ચલનીકલે. મેરે કબી

લેને ઇનકી ખુબીઆં ઓર સુલુક જબ સુનીથે જોજો મુજહસે મુજહસે ...
કીએથે વો સબ માજરા ઉસે માલુમથા જબ યેહ હવાલ ઉન હરામખોરોંસે સુ
ની ઉસીવકત ખંજરસે અપને તઇં મારડાલા.

અએ દુરવેશો ઉસખ્વાજા શગપરસ્તને જબ અપની હકીકત ઓર સુ[illegible]
બત ઇસ તરેહસે યહાંતક બયાનકી સુનતેહી મુજહે બેઇખતીઆર રોના
આયા, વોહ સવદાગર દેખકર કહેને લગા કે, કીબલએ આલમ અગર બે
અદબી ન હોતી તો, બરહના હોકર, સારાબદન ખોલકર આપકો દીખલાતા
તીશપરભી અપના ગીરેબાન મોઢે તલક ચાક કરકે, દીખાયા હકીકતમે
બજુઝ ઝખ્મકે ચાર ઉંગલ તન ઉસકા સાબીત નથા, મેરે હુઝુર સરસે પગ
ડી ઉતારી ખોપરીમેં અએસા બડા ગઢ્ઢા પડાથા કે, એક અનાર સામા જાવે
અરકાને દવલત જીતને હાઝીરથે સબને અપની આંખે બંદ કરલી, તાકત દે
ખનેકી નરહી. ફેર ખ્વાજાબોલા કે પાદશાહ સલામત.

જબ યેહભાઇ અપની દાનીસ્તમેં મેરાકામ તમામકરચુકે ચલેગએ મેં [illegible]
મએં, ઓર એકતરફ યેહ કુત્તા જખ્મીપડાથા. લહુ ઇતના બદનસે ગયાકે મુ
લક તાકત ઓર હોશ કુછ બાકીનથા, કયાજાનું દમકહા અટકરહાથા કે જીતા [illegible]
જીસ જગા મએં પડાથા, શહેરે સરંદીપકી સરહદથી, ઓર એક શહેર બહોત
આબાદ ઉસકે કરીબથા. ઉસ શહેરમેં બડાબુતખાનાથા; વહાંકે પાદશાહકી
એક બેટીથી, સો નેહાયત ખુબસુરત સાહેબે જમાલ અકસર પાદશાહ, ઓ
ર શાહઝાદે ઉસકે ઇશ્કમેં ખરાબથે. વહાં રસમ હીજાબકી નથી, ઇસવાસ્તે
વોહ લડકી તમામ દીન હમસોહબતોંકે સાથ સએરો શીકારકરતી ફીરતી, હ
સે નઝદીક એક પાદશાહી બાગથા, ઉસ રોઝ પાદશાહસે ઇજાઝત લેકર; ઉ
સીબાગમેં આઇથી; સએરકી ખાતીર ઉસમએદાનમે ફીરતીં ફીરતી આ નીક
લીકઇ ખવાસેંભી સાથથીં જહાં મએં પડાથા વહાં આઇં, મેરા આહ કરના સુ
નકર પાસખડીહુઇ. મુજહે ઇસ હાલતમેં દેખકર વોહ ભાગીં, ઓર શાહઝાદી
સે કહા કે એક મરદવા, ઓર એક કુત્તા લહુમેં ડુબાહુવા પડાહએ, ઉનસે યે
હ સુનકર. મલેકા મેરે નઝદીક આઇ, અફસોસ ખાકર બોલી, દેખોતો કુછ
જાન બાકીહએ, દો ચાર દાઇઓંને ઉતરકરદેખા, ઓર અરઝકી કે. અબત
કતો જીતાહએ. તુરત ફરમાયા કે આહેસ્તાસે કાલીંચેપર સુલાકર બાગમેં લે
ચલો, વહાં લેજાકર સરકારી જરરાહ, મેર, ઓર મેરે કુત્તેકે, ઇલાજકે ખાતી
ર બહોત તાકીદકી, ઓર ઉમ્મીદવાર ઇનઆમ, ઓર બખશીશકા કીયા,

ઊસ હજ્જામને સારાબ દન મેરા પોછપાછકર ખાકો ખુનસે પાક કીયા, ઓર
શરાબસે ધોધાકર ઝખ્મોકો ટાંકે દેકર મરહમ લગાયા, ઓર બેદ મુશ્કકા અ
રક પાનીકે બદલે મેરે હલકમેં દાલા. મલેકા આપ મેરે પાસ બએઠી રહે
તી, ઓર મેરી ખીદમત કરતી, ઓર રોઝ દો ચાર વક્ત કુછ શોરબા, યા
શરાબ અપનેહાથસે પીલાતી. બારે મુજ્હે હોશઆયા તો દેખા કે મલેકા ને
હાયત અફશોશે કહેતીહએ કે કીસઝાલીમ ખુંખ્વારને તુજહપર યેહ સીતમ
કીયા, બડે બુતશેભી નડરા? બાદ દસરોઝકે અરક, ઓર શરબત, ઓર માજુ
મકી કુવ્વતશે મએંને આંખ ખોલી; દેખાતો ઇંદરકા અખાડા મેરેઆસપા
સ જમાહએ, ઓર મલેકા સીરાને ખડીહએ. એક આહ ભરી, ઓર ચાહાકે,
કુછ હરકત કરૂં, તાકત નપાઇ. શાહઝાદી મેહરબાનીશે બોલી કે, અએ શ
ખ્સ તુ ખાતીરજમા રખ, રંજીદા મતહો અગરચે કીસી ઝાલીમને યેહ તે
રા હાલકીયા, લેકીન બડેબુતને મુજહકો તુજહપર મેહેરબાન કીયા હએ; અ
બ અચ્છા હોજાવેગા, કસમ ઊસખુદાકી, કે જો વાહેદ ઓર લા શરીક હ
એ. ઊશેદેખકરે ફેર બેહોશ હોગયા, મલેકાનેભી દવીઆફ્તત કીયા, ઓર ગુ
લાબ બાશશે ગુલાબ અપને હાથશે છીડકા, બીસદીનકે અરશેમેં ઝખ્મ ભર
આએ અંગુર કરલાએ મલેકા હમેશા રાતકો જબ સબ શોજાતે મેરે પાસઆ
તી, ઓર કુછ ખીલા પીલા ચલીજાતી.

ગરઝ ચાલીસવેદીન ગુસલકીયા, પાદશાહઝાદી નેહાયત ખુશહુઇ હજ્જા
મકો ઇનામ બહોતસા દીયા, ઓર મુજહકો પોશાક પહેનવાઈ. ખુદાકે ફઝ
લસે ઓર મલેકાકી ખબરગીરી, ઓર કોશીશસે તનદરૂસત હોગયા, ઓર
બદન નેહાયત તઇઆરહુવા, ઓર કુત્તાભી ફરબા હોગયા હર રોઝ મુજહે
શરાબ પીલાતી બાતેં સુનતી, ઓર ખુશહોતી. મએંભી નઇ નઇ નકલેં,
ઓર કહાનીઆ કહેકર ઊસકેદીલકો બહેલાતા એકદીન પુછને લગી કે અ
પના અહવાલ તો બયાન કરો કે, તુમ કઓનહો, યેહ વારેદાત તુમપર ક
યું કરહુઇ? મએંનેસારા માજરા અવ્વલસે આખીરતક કહેસુનાયા. વોહ સુન
કર રોનેલગી, ઓર બોલી કે અબ મએં તુજહસે અએસા સુલુક કરૂંગી કે,
અપની સારી મુશીબત ભુલ જાએગા મએંને કહા ખુદા તુમ્હે સલામત ર
ખ્ખે, તુમને નએ સરસે મેરી જાન બખશીકી હએ, અબ મએં તુમ્હારાહું વા
સ્તે ખુદાકે ઇસી તરેહ મુજહપર હમેશા મેહરબાનીકી નજર રખના.

ગરઝ તમામ રાત મેરેપાસ અકેલી બએઠી રહેતી, ઓર બાઝેદીન દાઇ

ભી સાથ રહેતી હરેક તઓરકા ઝીકર મઝકુર સુનતી, ઓર કહેતી જબ મ લેકા ઊઠ જાતી, ઓર મએં તનહા રહેજાતા તહારતકર કોનેમેં છુપકર નં માઝ પડલેતા; એકબાર અએસા ઇત્તેફાક હુવાકે મલેકા અપને બાપકે પાસ ગઇથી, મએં ખાતીરજમારો વઝુ કરકે નમાઝ પડરહાથા કે એકાએક શા હઝાદી દાઇસે બોલતી હુઇ આઇકે, દેખેઓ અજમી કીયા કરતા હે સો તા હે યા જાગતાહે મુજહે મકાનપર જો ન દેખા, તબ તાજ્જુબમે હુઇ દાઇસે પુછા અએદાઇ વોહ કહાંગયા? કીસીસે દીલતો નહી લગાયા? તમામ મકાનમેં મેરી તલાસકી, આખીર જહાં મએં નમાઝ પડરહાથા વહાં આ નીકલી. ઊસ લડકીને કભી નમાઝ નદેખીથી ચુપકી ખડી દેખાકી, જ બ મએંને નમાઝ તમામ કરકે દોઆકે લએ હાથ ઊઠાયા, ઓર સીજદેમેં ગયા બેઇખતીઆર ખીલખીલાકર હંસી, ઓર બોલી કયા યેહ આદમી સ વદાઈ હોગયા એહ કએસી કએસી હરકતેં કર રહાહએ. મએં હંસનેકી આ વાઝ સુનકર દીલમેં ડરા. મલેકા આગેઆકર પુછનેલગી, કે અએ અજમી, યેહ તુ કયા કરતાહએ? મએં કુછ જબાબ નદેસકા, ઇતનેમેં દાઇબોલી. બા લાએલું, તેરે સદકે જાઊં, મુજહે યેહ માલુમ હોતાહએ કે, યેહ શખ્સ મુસ લમાન હએ, ઓર લાત મનાતકા દુશમનહએ; અનદેખે ખુદાકો પુંજતાહએ મલેકાને યેહ સુનતેહી હાથપરહાથ મારા, ઓર બહોત ગુસ્સેહુઇ, કે મએં ક યા જાનતીથી કે યેહ તુરકહએ, ઓર હમારે ખુદાઓંસે મુનકીરયે, તભી હમા રે બુતકે ગઝબમેં પડાથા. મએંને નાહક ઊસકી પરવરીશકી, ઓર અપને ઘ રમેં રખ્ખા, યેહ કહેતી હુઇ ચલીગઇ. મએં સુનતેહી બદહવાસ હુવા કે દે ખીએ અબ કયા સુલુક કરે. મારે ખઓફકે નીંદ નહી આતીથી સુબ્હોતક બેઇખતીઆર રોયા, આંસુ ઓસે મુંહ ધોયાકીયા. તીન રાત ઓર દીન ઇ સી ખઓફો ખતરમેં રોતે ગુઝરી, હરગીઝ કરાર નઆયા. તીસરી રાતકો મ લેકા શરાબકે નશેમેં ચકચુર હોકર, ઓર દાઇકો સાથ લેકર મેરે મકાનપર આઇ. ગુસ્સેમેં ભરીહુઇ, ઓર તીરો કમાન હાથમેં બાહેર ચમનકે કીનારે બએઠી. દાઇસે પીયાલા શરાબકા માંગા, પીકર કહા વોહ અજમી જો હમારે બુતકે ગઝબમેં ગીરફતાર હએ સો મુવા યા અબતક જીતાહએ? દાઇને કહા બલાએલું, કુછ દમ બાકી હએ, બોલીકે અબ વોહ હમારી નઝરોંસે ગીરા, લેકીન કહો કે બાહેર આવે દાઇને મુજહે પુકારા. મએં દવડા, દેખુંતો મલે કાકા ચેહેરા મારેગુસ્સેગે તમતમા રહાહએ. ઓર સુરખ હોગયાહએ, રૂહ

કાલીબમેં નરહી. સલામકીયા, ઓર હાથ બાંધકર ખડાહુવા. ગઝબકીનીગા હસે મુજહે દેખકર દાઇસે બોલી; અગર મએં ઇસ દીનકે દુશમનકો તીરસે મારૂં તો મેરી ખતા બડાબુત મઆફ કરેગા યા નહીં ? યેહ મુજહસે બડાગુના હ હુવાહએ, મએંને ઉસે અપને ઘરમેં રખકર ખાતીરદારીકી. દાઇને કહા ઇ સમેં તકસીર તુમ્હારી કયાહએ, કુછ દુશમન જાનકર તુમને નહીં રખ્ખા; તુમ ને ઊસપર તરસખાયા, તુમકો નેકીકે એવઝ નેકી મીલેગી, ઓર વોહ અપ ની બદીકા સમરા બડેબુતસે પાએગા. યેહ સુનકર કહા દાઇ ઊસે બએઠનેકો હુકમકર. દાઇને મુજહે ઇશારતકી, કે બએઠજા, મએં બએઠગયા. મલેકાને એ ક્જામ શરાબકા પીયા, ઓર દાઇસે કહા, ઇસ કમબખ્તકોભી એક પીયાલાદે તો આસાનીસે મારાજાવે. દાઇને જામદીયા મએંને પીલીયા, ઓર સલામકી યા હરગીઝમેરી તરફ નીગાહનકી મગર ખુન આંખસે દેખતીથી જબ મુજહે ન શા ચડા કુછશેર પડનેલગા ઊસમેંસે એક બએત યેહભી પડીઃ—

બએત.

કાબુમેં હું મએં તેરે, ગો અબ જીયા તો ફેર કયા.
ખંજર તલે કીસીને, ટુક દમલીયા તો ફેર કયા.

સુનકર હંસી, ઓર દાઇકી તરફ દેખકર બોલી કયા તુજહે નીંદ આતીહએ દાઇને મરઝી પાકર કહા કે હાં મુજહપર, ખ્વાબને ગલબા કીયાહએ. વોહતો રૂખસ્ત હોકર જહન્નમ વાસીલહુઇ. બાદએક દમકે મલેકાને પીયાલા શરાબકા મુજહસે માંગા મએં જલ્દ ભરકર રૂબરૂ લેગયા એક અદાસે મેરેહાથસે લેકર પીલીયા. તબમએં કદમોંપરગીરા મલેકાને હાથ મુજહપર મારા, ઓર કહેને લગીકે અએ જાહીલ, હમારે બડેબુતમેં કયા બુરાઇ દેખી જો ગાયબ ખુદાકી બંદગી કરતા હએ ?

મએંને કહા ઇનસાફ શરતહએ ટુક ગઓર ફરમાઇએ કે બંદગીકે લાયક વો હ ખુદાહએ કે, જીસને એક કતરે પાનીસે તુમસા મહબુબ પએદાકીયા, ઓર યેહ હુસ્નો જમાલ દીયાકે એક આનમેં હઝારોં ઇનસાનોંકે દીલકો દીવાના ક રડાલો, બુતકયા ચીઝહએ કે કોઇ ઊસકી પુંજાકરે એક પથ્થરકો સંગતરાશોં ને ઘડકર સુરત બનાઇ, ઓર બેવકુફોંકે વાસ્તે જાલ બીછાયાહએ જીનકો શએતાન ખરાબ કરતા હએ વોહ પથ્થરકો ખુદા જાનતેહએં. જીસકો અપને હાથસે બનાએ ઊસકે આગે સર જહુકાતેહએં. ઓર હમ, મુસલમાન હએં જી સને હમેં બનાયાહએ, હમ ઉસે માનતેહએ, ઉનકે વાસ્તે દોઝખ, ઓર હમા

રે વાસ્તે જન્નત બનાયાહએ. અગર પાદશાહઝાદી ઇમાન ખુદાપરલાવે તબ ઊસકા મઝા પાવે, ઔર હક ઔર બાતીલમેં ફરકજાને, ઔર બુતપરસ્તી મ લત સમજહે બારે અએસા અએસી નસીહતેં, સુનકર ઊસ સંગ દીલકા દીલ મુલાયમ હુવા, ખુદાકે ફઝલો કરમસે રોને લગી, ઔર બોલી અચ્છા મુજહેભી અપનાદીન શીખાઓ. મએંને કલમા પડાયા, ઉસને સીદક દીલસે પડા, ઔર તોબા અસતગફાર કરકર મુસલમાનહુઇ. તબ મએં ઉસકે પાંવ પડા. સુબ્હોતક કલમા પડતી, ઔર અસતગફાર કરતીરહી, ફેર કહેનેલગી ભલા મએંને તો તુમ્હારાદીન કુબુલકીયા, લેકીન માબાપ કાફરહએં, ઊનકા કયા ઇલાજ ? મએંને કહા તુમ્હારી બલાસે, જો જએસાકરેગા વએસા પાવેગા. બોલીકે મુજહે ચચાકે બેટેસે મનસુબ કીયાહએ, ઔર વોહ બુતપરસ્ત હએં, કલકો ખુદાનાખ્વાસ્તા શાદીહો, ઔર વોહ કાફીર મુજહસે મીલે, ઊસકા નુતફા મેરે પેટમેં ઠહેરજાવે તો બડી કબાહતહએ, ઉસકી ફીકર અભીસે કીયા ચાહીએ, કે ઇસ બલાસે નજાતપાઊં. મએંને કહા તુમ બાતતો ખુબ કહેતી હો જો મીઝાજમેં આવે સો કરો. બોલી કે મએં અબયહાં નરહુંગીં, કહીં નીકલજાઊંગી. મએંને પુછા કીસ સુરતસે ભાગને પાઓગી, ઔર કહાંજાઓંગી ? જવાબદીયા કે પહેલે તુમ મેરેપાસસે જાઓ, મુસલમાનોંકે સાથ સરામેં જારહો, જો સબ આદમી સુનેં, ઔર તુમપર ગુમાન નલેજાવેં, તુમ વહાં કીશતીઓંકી તલાશમેં રહો, જો જહાઝ અજમકી તરફ ચલે તબ મુજહે ખબર કીજીઓ; ઇસવાસ્તે દાઇકો અકસર તુમ્હારેપાસ ભેજાકરૂંગી; જબ તુમ કહેલાભેજોગે તબ મએં નીકલકર આઊંગી, ઔર કીશતીપર સવારહોકર ચલી જાઊંગી; ઉન કમબખ્ત બેદીનોંકે હાથસે રીહાઇ પાઊંગી. તબ મએંને કહા તુમ્હારે જાનો ઇમાનકે કુરબાનહુવા, ભલા યેહતો કહો કે દાઈકો કયા કરોગી બોલી ઊસકાઇલાજ સહેલહએ, એક પીયાલેમેં ઝહેર ઘોલકર પીલાદુંગી, યેહી સલાહ મુકરર હુઇ.

જબ દીનહુવા, મએં કારવાંસરામેં ગયા, એક હુજરા કીરાએ લેકર ઉસમેં જારહા. ઉસ જુદાઇમેં ફકત વીસાલકી આરઝુપર જીતાથા, જબ દો મહીનેમેં સવદાગર રૂમશામ, ઔર ઇસ્ફહાનકે જમાહુએ, ઇરાદા કુચકા તરીકી રાહસે કીયા, ઔર અપના અસબાબ જહાઝપર ચડાનેલગા. એક જમા રહેનેસે જાન પહેછાનથી, મુજસે કહેને લગે અએ સાહેબ તુનભી ચલો, યહાં કુફરસ્તાનમેં કબતક રહોગે. મએંને જવાબદીયાકે મેરેપાસ કયાહએ જો અપ

ને વતનકો જાઉં, યેહી એક લઓંડી, એક કુત્તા, એક સંદુક બીસાતમેં રખતાહુ; અગર થોડીસી જગા બએઠ રહેનેકો દો, ઓર ઉસકા કીરાયા મુકર્રર કરો તો મેરી ખાતીરજમાહો. સવદાગરોંને એક કોઠડી મેરે હવાલેકી; મએંને ઉસકે કીરાયેકે રૂપીએ ભરદીયે, ફેર વહાંસે નીકલકર દાઇકે ઘરગયા. ઓર કહા, અએ અમ્મા તુજહસે રૂખસ્ત હોને આયાહું, અબ વતનકો જાતાહું; અગર તેરી મેહેરબાનીસે એક નઝર મલેકાકો દેખલું તો બડીબાતહએ. બારે દાઇને કુબુલકીયા. મએંને કહા મએં રાતકો આઉંગા, ફલાને મકાનમેં ખડા રહુંગા. બોલી અચ્છા મએં યેહ કહેકર સરામેં આયા, સંદુક બીછોને ઉઠાકર જહાઝમેં લાયા, ઓર નાખુદાકો સોંપકર કહા, કલ ફજરકો અપની કનીઝકો લેકર આઉંગા. નાખુદા બોલા જલ્દ આઇઓ, સુબ્હો હમ લંગર ઉઠાવેંગે. મએંને કહા બહોતખુબ. જબ રાતહુઇ, ઉસી મકાનપર જહાં દાઇસે વાએદા કીયાથા, વહાં જાકર ખડારહા પહેર રાતગએ મહેલકા દરવાઝા ખુલા, ઓર મલેકા મએલે કપડે પહેનકર એક પેટી જવાહીરકી લીએ હુએ, બાહેર આઇ. વોહ પેટી મેરેહવાલેકી, ઓર સાથચલી સુબ્હોકે હો તેહીહમ કીનારે દરીઆકે પહોંચે. એક બામબોટપર સવારહોકર જહાઝમેં જાઉતરે, યેહ વફાદાર કુત્તાભી સાથ થા જબ સુબ્હો ખુબ રવશનહુઇ, લંગર ઉઠાયા ઓર રવાનાહુએ. બખાતીરજમા ચલેજાતેથે એક બંદરસે આવાઝ તોપોંકી આઇ સબ હએરાન, ઓર ફીકરમંદ હુએ જહાઝકો લંગર કીયા, ઓર આપસમેં ચરચા હોનેલગા કે કયા! શાહે બંદર કુછ દગા કરેગા તોપ છોડનેકા કયા સબબહએ. ઇત્તેફાકન સબસવદાગરોંકે પાસ ખુબસુરતલઓંડીઆંથીં. શાહબંદરકે ખઓફસે કે, મુબાદા છીનલે. સબને કનીઝોંકો સંદુકોંમેં બંદકીયા; મએંનેભી અએસાહી કીયા કે અપની સાહઝાદીકો સંદુકમેં બીઠાકર કુલફ લગાદીયા. ઇસ અરસેમેં શાહબંદર એક ગુરાબપર બમઆ નવકરચાકર બએઠા હુવા, નઝરઆયા. આતે આતે જહાઝપર ચડ આયા. શાયદ ઉસકે આનેકા સબબ યેહથા કે પાદશાહકો દાઇકે મરનેકી, ઓર મલેકાકે ગાયબ હોનેકી જબ ખબર માલુમહુઇ, મારે ગએરતકે ઉસકા તો નામ નલીયા, મગર શાહબંદરકો હુકમ કીયા કે, મએંને સુનાહએ કે અજમી સવદાગરોંકે પાસ લઓંડીઆં ખુબખુબ હએ, સો મએં શાહઝાદીકી વાસ્તે લીયા આતાહું, તુમ ઉનકો રોક કર જીતની લઓંડીઆં જહાઝમેં હો, હુઝુરમેં હાઝીરકરો. ઉન્હેં દેખકર જો પસંદ આવેંગી ઉનકી કીમત દીજાવેગી, નહીંતો વાપસ કરેંગે. બ મુજીબ હુકમ

પાદશાહકે શાહબંદર ઇસલીએ આપ જહાઝપર આયા, ઓર મેરે નઝદીક એ ક ઓર શખ્સથા, ઉસકે પાસભી એક બાંદી ખુબસુરત સંદુકમેં બંદથી. શાહબંદર ઉસી સંદુકપર આકર બએઠા, ઓર લઓંડીઓંકો નીકલવાનેલગા; મએંને ખુદાકા શુકર કીયા.

ગરઝ જીતની લઓંડીઆં પાઇ, શાહબંદરકે આદમીઓંને નાવપર ચડાઇ ઓર ખુદ શાહબંદર જીસ સંદુકપર બએઠાથા ઉસકે માલીકસેભી હંસતે હંસતે પુછા કે તેરે પાસભીતો લઓંડીથી ? ઉસ અહમકને, કહા, આપકે કદમોંકી સવગંદ મએંનેહી યેહ કામ નહીંકીયા, સભોંનેતુમ્હારે ડરસે લઓંડીઆં સંદુકોમેં છુપાઇ હએં. શાહબંદરને યેહબાત સુનકર, સબ સંદુકોંકા જહાડા લેના શરૂકીયા. મેરાભી સંદુક ખોલા, ઓર મલેકાકો નીકાલકર સબકે સાથ લે ગયા. અજબ તરેહકી માયુસાહુઇ કે કભી અએસી હરકત પેશનઆઇ, કે તેરી જાનતો મુફતગઇ, ઓર મલેકાસે દેખીએ કયા સુલુક કરે ઉસકી ફીકરમેં અપનીભી જાનકા ડર ભુલ ગયા સારાદીન, ઓર રાત ખુદાસે દોઆ માંગતા રહા. જબ ફજરહુઇ, સબ લઓંડીઓંકો સવારકરકે ફેર લાએ. સવદાગર ખુશહુએ, અપની અપની કનીઝોંકો લી. સબ આઇ, મગર એક મલેકા ઉસમેનથી મએને પુછા કે, મેરી લઓંડી નહીંઆઇ, ઇસકા કયા સબબહએ ? ઉન્હોને જવાબદીયા કે, હમ વાકીફ નહીં, શાયદ પાદશાહને પસંદ કી હોગી ! સબ સવદાગર મુજહે તસલ્લી, ઓર દીલાસા દેનેલગે કે, ખએર જો હુવાસોહુવા, અબ ગમગીન મતહો, ઉસકી કીમત હમ સબમીલકર તુજહે ભરદેવેંગે, મેરે હવાસ બાખતા હોગએ, મએંનેકહા, અબમએં અજમ નહી જાનેકા. કીશતીવાલોંસે કહા, યારો મુજહેભી અપને સાથ લેચલો, કીનારેપર ઉતારદીજો, વએરાઝી હુએ, મએં જહાઝસે ઉતરકર ગુરાબમેં આ બએઠા. યેહ કુત્તાભી મેરેસાથ ચલાઆયા જબ બંદરમેં આયા એક સંદુકચા જવાહીરકા જો મલેકાને અપનેસાથ લાઇથી ઉસેતો રખલીયા, ઓર સબ અસબાબ શાહબંદરકે નવકરોંકો દીયા, ઓર મએં જાસુસીમેં હર કહીં ફીરનેલગા. શાયદ ખબર મલેકાકી પાઉં, લેકીન હરગીઝ સુરાગ નમીલા, ઓર ન ઇસબાતકા પત્તા પાયા એક રાતકો કીસી મકરસે પાદશાહકે મહેલમેંગયા, ઓર ઢુંઢા, કુછ ખબર ન મીલી. કરીબ એક મહીનેકે શહેરકે કુચે ઓર મોહલ્લે છાનમારે, ઓર ઉસ ગમસે કરીબ મરનેકે પોંહચા, ઓર સવદાઇસાફીરનેલગા. આખીર અપને દીલમેં ખીયાલકીયા કે, ગાલીબહએ, શાહબંદરકે ઘરમેં મેરી શાહઝાદી હોવે

તો હોવે, નહીંતો ઓર કહીંનહીં. શાહબંદરકી હવેલીકે ગીર્દાપેશ દેખતાફી રતાથા કે કહીંસેભી જાનેકી રાહપાઊં. એક બદર રવ નઝર પડી કે મચાફી ક આમદોરફત આદમીકેહએ, મગર જાલી લોહેકી ઉસમેં જડી હએ. યેહ ક સ્દકીયા કે ઇસબદર રવકી રાહસે ચલું, કપડે બદનસે ઉતાર ઉસ નજીસ કી ચડમેં ઉતરા, હઝાર મેહનતસે ઉસજાલીકો તોડા, ઓર સંડાસકી રાહસે ચોર મહેલમેં ગયા, અવરતોંકા લીબાસ બનાકર હરતરફ દેખને ભાલને લગા. એક મકાનસે આવાઝ મેરે કાનમેં પડી, જએસે કોઇ મુનાજાત કર રહાહએ, આગે જાકર દેખાતો મલેકા હએ કે અજબ હાલતસે રોતીહએ, ઓર નાક ઘી સની કર રહીહએ, ઓર ખુદાસે દોઆ માંગતીહએ, કે સદકસે અપને રસુલકે ઓર ઉસકી આલેપાકકે મુજહે ઇસ કુફરસ્તાનસે નજાત દે, ઓર જીસને મુ જહે ઇસલામકી રાહ બતાઇ હએ ઉસ્સે એકબાર ખએરીયતસેમીલા. મએ દેખતીહી દઓડકર પાંવપર ગીરપડા. મલેકાને મુજહે ગલે લગાયા, હમ દો નોંપર એકદમ બેહોશીકા આલમ હોગયા. જબ હવાસ બજા હુએ. મએને કએફીયત મલેકાસે પુછી, બોલી શાહબંદર જબ સબ લઓંડીઓકો કીનારે પર લેગયા.

મએં ખુદાસે યેહીદોઆ માંગતીથી કે કહીં મેરા રાઝફાશ નહો, ઓર મ એં પહેછાની નજાઉં, ઓર તેરી જાનપર આફત નઆવે, વોહ અએસા સતા રહએ કે હરગીઝ કીસુને નદરીઆફત કીયા કે યેહ મલેકાહએ, શાહબંદર હ રેકકો બનઝરે ખરીદારી દેખતાથા. જબ મેરી બારી હુઇ, મુજહે પસંદ કર કે ગુપ ચુપ અપને ઘર ભેજદીયા, ઓર દુસરોંકો પાદશાહકી હુઝુર ગુજરાના મેરે બાપને જબ ઉનમેં મુજહે નદેખા, સબકો રૂખસ્તકીયા, યેહ સબ ફરેબ મેરેવાસ્તે કીયાથા, અબયું મસાહુરકીયાહએ કે પાદશાહઝાદી બહોત બીમાર હએ. અગર મએં ઝાહીર ન હુઇતો કોઇદીન મેરે મરનેકી ખબર સારે મુલક મેં ઉડેગી તો બદનામી પાદશાહકી નહોવે, લેકીન મએં અબ ઇસ અઝાબમેં હું કે શાહબંદર મુજહસે કુછ ઓર ઇરાદા દીલમેં રખતા હએ, ઓર હમેશા સાથ સોનેકુ બુલાતાહએ, મએં રાઝી નહીં હોતી. અઝબસકે ચાહતાહએ, અબતક મેરી રઝામંદી મંઝુરહએ, લીહાઝા ચુપહો રહેતાહએ. પર હએરાન હું ઇસ તરેહ કહાંતક નીભેગી સો મએનેભી જીમેં યેહ ઠહેરાયા હએ કે જબ મુજહસે કુછ, ઓર કસ્દ કરેગા તો મએં અપની જાનદુંગી, ઓર મર રહુંગી લેકીન તેરે મીલનેસે એક, ઓર તદબીર દીલમેં સુજહી હએ, ખુદાચાહેતો

સીવા ઇસ ફીકરકે દુસરી કોઇ તરેહ મુખલેસીકી નઝર નહીં આતી મએંને કહા ફરમાઓ તો વોહ કઓનસી તદબીરહએ ? કહેનેલગી, અગર તુ મેહનત, ઓર કોશીસ કરેતો હોસકે. મએને કહા મએં ફરમાબરદારહું અગર હું કમકરોતો જલતી આગમેં કુદપડું, ઓર સીડી પાઊં તો, તુમ્હારીખાતીર આસમાનપર ચલાજાઊં જો કુછ ફરમાઓસો બજાલાઊં. મલેકાને કહા. તું બડેબુતકે બુતખાનેમેં જા ઓર જીસજગા જુતીઆં ઉતારતે હએં, વહાં એક કાલા ટાટ પડા રહેતાહએ ઇસ મુલ્કકી રસમ યેહહએ કે જો કોઇ મુફલીસ, ઓર મોહતાજ હોજાતાહએ ઉસજગા વોહ ટાટ ઓડકર બએઠતાહએ, યહાંકે લોગ જો ઝીઆરતકો જાતેહએં મવાફીક અપને મકદુરકે ઉસેદેતેહએં, જબ દોચાર દીનમે માલ જમાહોતાહએ પુજારી એક ખોલઅત બડેબુતકી સરકારસે દેકર ઊસે રૂખસ્ત કરતે હએં વોહ તવંગર હોકર ચલાજાતાહએ કોઇ નહી માલુમ લુમ કરતા કે યેહ કઓનથા, તુભી જાકર ઉસ પલાસકે નીચે બએઠ, ઓર હાથ મુંહ અપના ખુબ તરેહ છુપાલે, ઓર કીસુસે નબોલ બાદ તીન દીનકે બરાહમત, ઓર બુતપરસ્ત હરચંદ તુજહે ખીલઅત દેકર રૂખસ્ત કરેં; તું વહાંસે હરગીઝ નઊઠ? જબ નીહાયત મીન્નતકરેં. તબ તુ બોલીઓ કે મુજહેં રૂપીઆ પએસા કુછ દરકાર નહી મએં .માલકા ભુખા નહી મએં મઝલુમહુ ફરીઆદકો આયાહું; અગર બરહમનોકી માતા મેરી દાદદેવે તો બેહતર નહી તો બડા બુત મેરા ઇનસાફ કરેગા. ઊસઝાલીમસે યેહી બડાબુત મેરી ફરીઆદકો પહોચેગા જબતક વોહ માતા બરાહમનોકી તેરેપાસનઆવે, બહોતેરા કોઇ તુજકો મનાવે, લેકીન તુ રાઝી નહુજીએ આખીર લાચાર હોકર વોહ ખુદ તેરે નજદીક આવેગી,વોહબહોત બુઢીહએ, દોસો ચાલીસ બરસકી ઉમરહએ, ઓર છત્તીસ બેટે ઉસકે જને હુએ બુતખાનેકે સરદારહએં, ઓર ઉસકા બડે બુતકે પાસ બડા દરજાહએ; ઇસ સબબસે ઉસકા ઇતના બડા હુકમ હએં કે જીતને છોટે બડે ઇસ મુલ્કકે હએં ઉસકે કહેનેકો અપની સઆદત જાનતે હએં, ઊસકા દામન પકડકર કહીઓ, કે " અએ બાઈ અગર મુજહ મઝલુમ મુસાફીરકા ઇનસાફ નકરેગી તો મએં બડે બુતકી ખીદતમેં ટકરે મારૂંગા " આખીર વોહ રહમ ખાકર તુજસે મેરી સીફારસ કરેગા જબ વોહતેરા અહવાલ પુછેતો કહીએ કે " મએં અજમકા રહેનેવાલા હું, બડે બુતકી ઝીયારતકી ખાતીર ઓર તુમ્હારી અદાલત સુનકર, કાલે કાસોંસે યહાં આયાહું, કઇદીનો આરામશે રહા; મેરી બીબીભી મેરે સાથ

આઇથી, વોહ જવાન હુએ. ઓર શુરત શીકલભી અછી હએ ઓર આંખ નાકસે દુરૂસ્ત હએ. માલુમ નહી કે ઉસે શાહબંદરને કયું કર દેખા. બઝઓર મુજહસે છીનકર આપને ઘરમે ડાલદીયા, ઓર હમ મુસલમાનોંકા યહ કાયદા હએ કે જો નામહરમ અવરતકો દેખે યા છીનલે તો વાજીબ હએ કે ઉસકો જીસતરેહ બને મારડાલે, ઓર અપની જોરૂકો લે, નહી તો ખાનાપીના છોડદે, કયું કે જબતલક વોહ જીતારહે, વોહ આવરત ખાવીંદપર હરામ હએ અબ યહાં લાચાર હોકર આયાહું, દેખું તુમ કયા ઇનસાફ કરતી હો " જબ મલેકાને મુજહે યેહ સબ સીખા પડાદીયા. મએં રૂખસ્ત હો, ઉસી તાબદાન કી રાહાસે નીકલા ઓર વોહ લોહેકી જાલી ફેર લગાદી.

સુબ્હા હોતીહી બુતખાનેમેં ગયા, આર સીહાય પલાસ ઓડકર બએઠા. તીનરોઝમે ઇતના રૂપીઆ, ઓર અશરફી કપડા મેરેપાસ જમા હુવા કે ઢેર લગગયા. ચોથેદીન બરાહમન ભજન કરતેહુએ, ગાતે બજાતે ખીલઅત મેરે પાસ લેઆએ ઓર રૂખસ્ત કરને લગે મએં રાઝી નહુવા. ઓર દોહાઇ બડે બુતકીદી, કે "મએં કુછ ગદાઈ કરને નહીં આયા, મગર ઇનશાફકે લીએ બડે બુત ઓર બરાહમનકી માતાકેપાસ આયાહું, જબ તલક અપની દાદ નપાઊંગા, વહાતક યહાંસે નજાઊંગા" વોહ સુનકર ઉસ બુઢીકેપાસ ગએ ઓર મેરા હેવાલ બયાનકીયા, બાદ ઉસકે એક બુતપરસ્ત આયા, ઓર મેરે તંઇ કહા કે, ચલ તુજહે માતા બુલાતી હએ. મએં વોહી કાલા ટાટ સરસે પાંવતક ઓડેહુએ ડેરેમેં ગયા, દેખાતો એક જડાઉ સીંગાસનપર જીસમેં લાલ અલમાસ મોતી મુંગા લગા હુવાહએ, બડા બુત બએઠા હએ, ઓર એક કુરસી ઝરીનપર ફરશ મઅકુલ બીછી હએ, ઉસપર એક બુઢીઆ સીઆહ પોશ મસનદ તકીએ લગાએ, ઓર દો લડકે દશબારા બરસકે બડી શાનો શવકતસે ઉશ કે પાસ બએઠેહએ, મુજહે આગે બુલાયા.

મએં આગેગયા. ઓર આદબસે ઉસકે તખ્તકે પાએકો બોસાદીયા, ફેર ઉસકા દામન પકડલીયા ઉસને મેરા અહવાલ પુછા મએને ઉસીતરેહ જીસ તરેહ મલેકાને કહાથા ઝાહીરકીયા.

સુનકર બોલીકે કયા મુસલમાન અપની અવરતોંકો પરદેમેં રખતે હએ? મએંનેકહા હાં. તુમ્હારે બચ્ચોંકી ખએરહો, યેહી રસમ કદીમસે હમારેમેં ચલી આતી હએ. બોલી કે તેરા અચ્છા મઝહબ હએ મએં અભી હુકમ કરતી હું કે શાહબંદર ઓર તેરી જોરૂ આકર હાઝીર હોતે હએં, ઓર ઉસ હરામ

ઓરકો અએસી સઝાદેતીહું કે બારેદીગર અએસી હરકત નકરે, ઓર સબકો નસીહતહો; ઓર ડરેં. અપને લોગોસે પુછનેલગી કે શાહબંદર કઓન હએ ઉસકી કયા મજાલ હએકે બીગાની અવરતકો બઝોર છીન લેતા હએ? લોગોં ને કહા ફલાના શખ્સહએ, યેહ સુનકર ઉનદોનોં લડકેં કો જો પાસ બએઠેથે. ફરમાયા કે જલ્દી ઇશ શખ્સકો સાથલેકર પાદશાહકે પાસ લેજાઓ, ઓર ક હો કે માતા ફરમાતીહએ કે, હુકમ બડેબુતકા યેહ હએ કે શાહબંદર આદમી ઓંપર ઝોરો જબરદસ્તી કરતા હએ. ચુનાચે ઇસ ગરીબકી અવરતકો છીન લીયાહએ, ઉસકી તકસીર બડી સાબીત હુઇ જલ્દ ઉસ ગુમરાહકા માલો અ સબાબ જપ્ત કરકર ઉસ બદઝાતકો, કે હમારે મનઝુરે નઝરહએ હવાલેકર, નહીં તો આજ રાતકો તેરી ખાના ખરાબી હોગી, ઓરહમારેગઝબમે પડેગા. વોહ દોનો લડકે ઉઠકર દેવલસેબાહેર આએ. ઓર સવાર હુએ. સારે બુતપર સ્ત સંખ બજાતે ઓર આરતી ગાતે જુલોમેં હોલીયે, ગરઝવહાંકે બડે છોટે જહાં ઉનલડકોંકા પાંવ પડતા વહાંકી મીટ્ટી તબરરૂક જાનકર ઉઠાલેતે. ઓર આંખોસે લગાતે ઇસીતરેહ પાદશાહકે કીલ્લેતક ગએ. પાદસાહકો ખબરહુ ઇ, તબ નંગેપાંવ ઇસતીકબાલકે ખાતીર નીકલઆયા, ઓર ઉનકો બડી ત વકીરો તાઝીમસે લેજાકર આપનેપાસ તખ્તપર બીઠાયા ઓર મુછા આજ ક્યું તશરીફ ફરમાના હુઆ? ઉનદોનો બરાહમનબચ્ચોને માકી તરફસે જો કુ છ સુન આએથે સો કહા, ઓર બડેબુતકી ખફગીસે ડરાયા. પાદશાહને સુ ત તેહી ફરમાયા કે, બહોત ખુબ. ઓર અપને નવકરોંકો હુકમ કીયા કે ચંદ સીપાહીજાકે ઓર શાહ બંદરકો ઓર ઉસ અવરતકો જલ્દ હુઝુરમેં હાઝીર કરેં, મએં તકસીર ઉસકી તજવીઝ કરકે સઝાદું.

યેહ સુનનકર મએં અપનેદીલમેં ગભરાયાકે યેહ બાતતો અચ્છી નહીંહુઇ; અગર શાહબંદરકે સાથ મલેકાકોભી લાવેં તો પરદાફાશ હોગા, ઓરમેરા કયા અહવાલ હોગા! દીલમેં નીહાયત ખઓફઝદા હોકર ખુદાકી તરફ રૂજુકી, લે કીન મેરે મુંહપર હવાઇઆં ઉડને લગીં ઓર બદન કાંપને લગા. લડકોને મેરા રંગ દેખકર દરીઆફત કીયા કે યેહ હુકમ ઇસકી મરઝીકે મવાફીક ન હુવા. વહીં ખફા ઓર બરહમ હોકર ઉઠે, ઓર પાદશાહકો ગુસ્સે કહા, અએ મરદ તુ દીવાના હુવાહએ,'જો ફરમાન બરદારીસો બડેબુતકે નીકલા ઓર હમારે બચનકો જહુટ સમજહા ? જો દોનોંકો બુલાકર તહકીક કીયા ચાહતાહએ ? અબ ખબરદાર તુ ગઝબમેં બડે બુતકે પડા, હમને તુજહે હુકમ પહોંચા દી

યા, અબ તુજાન, ઓર બડાબુત જાને. ઇસકહેનેસે પાદશાહકી અજબ હાલત હુઈ, કે હાથ જોડકર ખડાહોગયા, ઓર સરસે પાંવતલક રા રાશા હોગયા મીન્નત કરકે મનાનેલગા વોહ દોનો હરગીઝ ન બએઠે લેકીન ખડે રહે. ઇસમેં જીતને અમીર ઉમરાવ હાઝીરથે એક મુંહ હો[illegible] બદગોઇ શાહબંદરકી કરનેલગે કે વોહ અએસાહી હરામઝાદાહએ બદકાર, ઓર પાપીહએ અએસી અએસી હરકતેં કરતાહએ કે હુઝુરમેં પાદશાહોંકે કયા કયા અરઝ કરે જો કુછ બરાહમનોંકી માતાને કહેલા બજાહએ દુરુસ્તહએ ઇસવાસ્તે કે હુકમ બડે બુતકાહએ દરોગ કયુંકર હોગા, પાદશાહને જબ સબકી ઝબાની એ કહી બાત સુની અપને કહેનેસે બહોત ખીજલ ઓર નાદીમહુવા જલ્દ એક ખીલઅત પાકીઝા મુજહેદી, ઓર હુકમનામા અપને હાથસે લીખ ઉસપર મોહોર કરકે મેરે હવાલેકીયા, ઓર એક રૂકકા બરાહમનોંકી માતાકો લીખ્ખા, ઓર જવાહીર, ઓર અશરફીઆં કે ખ્વાન લડકોંકે રૂબરૂ રખકર રૂખસ્તકીયા. મએં ખુશી બખુશી બુતખાનેમેં આયા, ઓર ઉસ બુઢીઆકે પાસ ગયા પાદશાહકા ખતજો આયાથા ઉસકા મઝમુન યેહથા; અલકાબ કે બાદ બંદગી ઇજઝો નાઆઝ લીખકર, લીખ્ખાથા કે મવાફીક હુકમ હુઝુરકે ઇસ મરદે મુસલમાનકો ખીદમત શાહબંદરકી મુકરર હુઇ, ઓર ખીલઅત દીગઈ, અબ યેહ ઉસકે કતલ કરનેકા મુખતાર હએ, ઓર સારા માલો અસબાબ ઉસકા ઇસ તુરકકા હુવા જો ચાહેસો કરે ઉમ્મીદવારહું કે મેરી તકસીર મઆફ હો બરાહમનોંકી માતાને ખુશહોકર ફરમાયા કે નવબતખાનેમેં બુતખાનેકી નવબત બજે, ઓર પાંચસો સીપાહી બરકંદાઝ જો નીહાયત ચાલાક, ઓર હોશીઆરથે મેરે સાથ કરદીયે, ઓર હુકમ કીયા કે, બંદરમેં જાકર શાહબંદરકો ગીરફતાર કરકે ઇસ મુસલમાનકે હવાલે કરો. જીસ તરેહકે અઝાબસે ઇસકા જીચાહે ઉસેમારે, ઓર ખબરદાર સીવા ઇસ અઝીઝકે કોઇ મહેલ સરામેં દાખીલ ન હોવે, ઓર ઇસકે માલો ખઝાનેકો અમાનત ઇસકે સીપુરદ કરો, જબ યેહ બખુશી રૂખસ્ત કરે રસીદ, ઓર સાફીનામા લેકરફેરઆવેં. ઓર એક પોશાક બડેબુતકી સરકારસે તઇં દેકર, સવારીકરવાકર વીદા કીયા.

જબમએં બંદરમેં પહોંચા, એક આદમીને જાકર શાહબંદરકો ખબરકીયા વોહ હએરાન બએઠાથા, કે મએં જાપહોંચા ગુસ્સાતો દીલમેં ભરહી રહાથા દેખતેહી શાહબંદરકો, તલવાર ખીંચકર અએસી ગરદનમેં લગાઇ કે ઉસકા સર તનસે જુદા હોગયા, ઓર વહાંકે ગુમાસ્તે ખઝાનચી, મુશરફ, દારોગોંકો, પકડવાકર સબ દફતર ઝબ્તકીયે, ઓર મએં મહેલમેં દાખીલહુવા, મલેકાસે

મુલાકાતકી, આપસમેં ગલે લગકર રોએ, ઓર શુકર ખુદાકા કીયા. મએને ઉસકે, ઉસનેમેરે, આંસુ પોછે, ફેર બાહેર મસનદપર બએઠકર અહેલકારોંકો ખીલઅત દેકર અપનઅપની ખીદમતોંપર સબકો બહાલકીયા. નવકર ઓર ગુલામોંકો સરફરાઝી દી. વોહલોગ જો દેવલસે મેરેસાથ આયેથે, ઉન્હોંકો ઇના મો બખશીશદેકર, ઓર ઉનકે જમાદાર રીસાલેદારકો જોડે પહેનાકર રૂખસ્ત કીયા, ઓર જવાહીર બેશકીમત, ઓર થાનનુરબાફી, ઓર ઝરદોઝી, ઓર જીનસ તોહફા હરેક મુલકકે ઓર નકદ બહોતસા પાદશાહકી નઝરકી ખાતીર ઓર મવાફીક હરેક ઉમરાવકે દરજે ઓર સબ બરાહમન ઓર પુજારીકી ખાતીર તકસીમ કરનેકે લીયે, બાદ એક હફતેકે મએં બુતકદેમેં આયા, ઓર માતાકે આગે બતરીક ભેટકે રખ્ખા. ઉસને એક, ઓર ખીલઅત સરફરાઝી કી મુજહે બખશી. ઓર ખીતાબ દીયા. ફેર પાદશાહકી દરબારમેં જાકર પેશકસ ગુઝરાની, ઓર જોજો ઝુલમો ફસાદ શાહબંદરને ઇજાદકીયાથા, ઉસકે મઓકુફ કરનેકીખાતીર અરઝકી. ઇસ સબબસે પાદશાહ, ઓર અમીર, સવદાગર સબ મુજહસે રાઝીહુએ. બહોત નવાઝીશ મુજહપર ફરમાઇ, ઓર ખીલઅત, ઓર ઘોડા દેકર મનસબ જાગીર ઇનાયતકી, ઓર આબરૂ હુરમત બખશી. જબ પાદશાહકે હુઝુરસે બાહેર આયા, શાગીરદ પેશોકો, ઓર અહેલકારોકો ઇતના કુછ દેખર રાઝીકીયા, કેસબ મેરા કલમા પડનેલગે. ગરઝ મએં બહોત ખુશહાલ હોગયા, ઓર નીહાયત ચએનો આરામસે ઉસમુલકમે મલેકારકે અકદ બાંધકર રહેનેલગા, ઓર ખુદાકી બંદગીકરનેલગા. મેરે ઇનસાફકે બાએસ રઇયત પરજા સબ ખુશથી. મહીનેમેં એકબાર બુતખાનેમેં ઓર પાદશાહકે હુઝુરમેં આતાજાતા. પાદશાહ રોઝબરોઝ ઝીઆદા સરફરાઝી ફરમાતા આખીર મુસાહેબતમેં મુજહે દાખીલ કીયા. મેરી બેસલાહ કોઇ કામ નકરતા નીહાયત બેફીકરીસે ઝીંદગી ગુઝરનેલગી, મગર ખુદાહી જાનતાહએ, અકસર અદેશા ઇન ભાઇઓંકા દીલમેં આતા કે, વોહ કહાં હોવેંગે, ઓર કીસતરેહ હોવેંગે. બાદ મુદદત દોબરસકે એક કાફલા સવદાગરોંકા મુલ્ક ઝેરબાદસે ઉસ બંદરમેં આયા. વએ સબ કસ્દ અજમકારખતેથે, ઊન્હોંને યેહ ચાહાકે દરીઆકી રાહસે અપને મુલકકો જાવેં. વહાંકા કાએદા યેહથા કે, જો કાફેલા આતા ઊસકા સરદાર સવગાત, ઓર તોહફા હરેક મુલકકા મેરેપાસલાતા, ઓર નઝર ગુઝરનતા. દુસરે રોઝ મએં ઊનકે મકાનપર જાતા, ઓર એકહીસ્સા બતરીક મહસુલકે ઉસકે માલસે લેતા. ઓર પરવાનગી કુચકીદેતા, ઇસી તરેહ વોહ સવદાગર ઝેરબાદકેભી મેરી મુલાકાતકો આએ, ઓર બેબહા તોહફા મેરે પેશકશ

કીયા. દુસરેદીન મએં ઊનકે ખમેમેં ગયા, દેખાતો દો આદમી ફટે પુરાને કપડે પહેને હુએ ગઠડી બુકચા સરપર ઉઠાકર મેરે રૂબરૂ લાતેહએં. બાદ દેખનેકે ફેર ઉઠા લેજાતેહએં, ઓર બડી મેહનત, ઓર ખીદમત કર રહે હએં. મએંને ખુબ પહેછાનકર દેખાતો યેહી મેરે દોનોં ભાઇથે! ઉસવકત ગએરત, ઓર હમીયતને નચાહા કે ઉનકે ઇસતરેહ ખીદમતગારીમેં દેખું. જબ મએં અપને ઘરકો ચલા; આદમીઓંકો કહા કે, ઊન દોનો શખ્સોંકો લેતેઆવ. જબ ઉનકો લેઆએ, ફેર મએંને લીબાસ ઓર પોશાક બનવાદી, ઓર અપને પાસ રખ્ખા, ઇન બદઝાતોંને ફેર મારેમારનેકા મનસુબા કરકર એકરોઝ આધીરાતમેં શબકો ગાફીલપાકર ચોરોંકી તરેહ મેરેસરપર આન પહોંચે. મએંને અપની જાનકે ડરસે ચવકીદારોંકો દરવાઝેપર રખ્ખાથા, ઓર યેહ કુત્તા વફાદાર મેરી ચારપાઇકે નીચે સોતાથા. જુહીં ઉન્હોંને મીઆનસે તલવારેં ખીંચીં, પહેલે કુત્તેને ભઓંકકર ઊનપર હમલા કીયા, ઉસકી આવાઝસે સબ જાગપડે, મએંભી ઘબરાકર ચોંકા, આદમીઓંને ઉનકો પકડા, માલુમહુવા, કે આપહી ઝાતેશરીફહએં, સબ લાનતીઆં દેનેલગે કે બા વજુદ ઇસ ખાતીરદારીકે યેહ કયા હરકત ઊનસે ઝુહુરમેં આઇ.

પાદશાહસલામત તબતો મએંભી ડરા, મસલ મશહુરહએ કે "એક ખતા, દો ખતા, તીસરીખતા, માદરબખતા" દીલમે યેહી સલાહ ઠહેરી કે અબઇન કો કએદકરૂં, લેકીન અગર બંદીખાનેમેં રખ્ખું તો ઇનકા કઓન ખબર ગીરાં રહેગા. ભુખ પીઆસસે મરજાએંગે, યા કોઇ ઓર સોંગ લએંગે, ઇસવાસ્તે પીંજરેમેં રખ્ખાહએ કે હમેશાંમેરી નઝરકે તલે રહેં તો મેરી ખાતીરજમા રહે, મુબાદા આંખ બચાકર કુછ ઓર મકર કરેં, ઓર ઇસકુત્તેકી આબરૂ, ઓર આલી દરજેકા બાએસ ઇસકી વફાદારી, ઓર નમકહલાલી હએ. સુબહાનઅલ્લાહ "આદમી બેવફા બદતર હએવાને બાવફાસે હએ" મેરી યેહ સરગુઝીશ્તથી જો હુઝુરમેં અરઝકી, અબ ખ્વાહ કતલ કીજીએ, યા જાનબખસી કીજીએ. મએંને સુનકર ઉસજવાન બાઇમાનપર આફરીનકી, ઓર કહા કે, તેરી મુરવ્વતમેં કુછ ખલલ નહી, ઓર ઇનકી બેહયાઇ, ઓર હરામઝદગીમેં હરગીઝ કુસુરનહીં. સચહએ "કુત્તેકી દુમકો બારા બરસગાડો તોભી તેડીકી તેડી રહે" ઉસકેબાદ મએંને હકીકત ઉન બારા લાલકી, કે ઉસ કુત્તેકે પટેમેંથે પુછી. ખ્વાજા બોલા કે પાદશાહાકી "સદોબીસ્ત" સાલકી ઊમરહો, ઉસી બંદરમેં જહાં મએંહાકીમથા, બાદ તીનચાર સાલકે એકરોઝ બાલાખાનેપર મહેલકેવાસ્તે સએર ઓર તમાશે દરીઆ વ શહેરાકે જાબ

અડાયા, ઓર હરતરફ દેખતાથા. નાગાહ એક તરફ જંગલમેં કે વહાં શાહ રાહ નથી. દો આદમીકી તસવીરસી નઝરઆઈ, ચલેજાતેહએં દુરબીનસે દેખાતો અજબતરેહકે ઇનસાન દીખાઇદીએ. ચોબદારોંકો ઉનકે બુલાનેકે વાસ્તે દવડાયા. જબ વોહ આએ. માલુમહુવા કે એક અવરત, ઓર એક મરદ હએ; અવરતકો મહેલસરામેં મલેકાકે પાસ ભેજદીયા, ઓર મરદકો રૂબરૂ બુલાયા; દેખાતો એક જવાન બરસ બીસ યા બાવીસ, દાહાડી મુછ આગાઝ હએ, લેકીન ધુપકી ગરમીસે ઉસકે ચેહરેકા રંગ તવેકાસા કાલા હોરહાહએ. સરકે બાલ, ઓર નાખુન બડકર બનમાનુસકી સુરત બનરહાહએ, ઓર એક લડકા બરસ તીન ચારકા કાંધેપર ઓર દો અસતીન કુડતેકી ભરીહુઇ હએ કલકી તરેહ ગલેમેં ડાલે, અજબસુરત ઓર અજબ વઝે ઉસકી દેખી. મએને નીહાયત હએરાનહોકર પુછા કે, અએ અઝીઝ તુ કઓનહએ, ઓર કઓનસે મુલ્કકા બાંશીંદા હએ, ઓર યેહ કયા તેરી હાલત હએ? વોહ જવાન બેઇખતીઆર રોનેલગા, ઓર હીમીઆની ખોલકર મેરે રૂબરૂ ઝમીનપર રખ્ખી ઓર બોલા "અલજુ અલજુ" ખુદાકે વાસ્તે કુછ ખાનેકોદો, મુદદતસે ઘાંસ ઓર બનાસપત્તીઆં ખાતા ચલા આતાહું, એકઝરા કુવ્વત મુજહમેં બાકી નહીંરહી. મએંને વહીં નાન, શરાબ, કબાબ મંગવાદીયા, વોહ ખાનેલગા. ઇતનેમેં ખ્વાજાસરા મહેલસે કઇ થએલીઆં ઉસકે કબીલેકે પાસસે લેઆયા. મએંને ઉનસબકો ખુલવાયા, હરેક કીસમકે જવાહીર દેખેકે, એક એક દાના ઉનકા ખીરાજ સલતનતકા કહાચાહીએ? એકસેએક અનમોલ, ડઓલમેં ઓરતોલમેં, ઓર આબદારીમેં, ઓર ઉનકી જોતપડનેસે સારા મકાન રવશ નહોગયા? જબ ઉસને ટુકડા ખાયા, ઓર જામદારૂકા પીયા ઓર દમલીયા? હવાસ બજાહુએ તબ મએંને પુછા: યેહ પથ્થર તુજહે કહાં હાથલગે! જવાબ દીયા, કે મેરા વતન વીલાયત આઝુરબાયજાન હએ લડકપનમેં ઘરબાર મા બાપસે જુદાહોકર બહોત સખતીઆં ખીંચીં ઓર એક મુદદત તલક ઝીંદા દર ગોરથા ઓર કઇબાર મલેકુલ મઓતકે પંજેસે બચાહું, મએંને કહા અએ મરદેઆદમી મુફસ્સીલ કહેતો માલુમહો. તબ વોહ અપના અહવાલ બયાન કરનેલગા કેઃ—

મેરા બાપ સવદાગર પેશાથા, હમેશા સફર હીંદુસતાન, રૂમોશામ, ચીનો ખુતન ખતા ઓર ફરંગકા કરતા જબ મએં દસ બરસકા હુવા, બાપ હીંદુસતાનકો ચલા, મુજહે અપને સાથ લેજાનેકો ચાહા હરચંદ વાલેદાને ખાલાનેઓર ફુપીને કહાકે અભી યેહ લડકાહએ લાયક સફરકે નહીંહુવા વલીદને નમાના આ

ર કહાકે મએં બુઢાહુવા હું, અગર એહ મેરે રૂબરૂ તરબીઅત નહોગા તો હ
સરત ગોરમેં લેજાઊંગા મરદ બચ્ચા હુએ અબ ન સીખેગા તો કબ સીખેગા?
યેહ કહેકર મુજહે ખ્વાહ મખ્વાહ સાથલીયા ઓર રવાનાહુવા ખએરોઆફીયતસે
રાહકટી, જબ હીંદુસ્થાનમેં પહોંચે, કુછ જીનસ વહાં બેચી ઓર વહાંકે સવગા
ત લેકર બેરબાદકે મુલ્કકો ગએ; યેહભી સફર બખુબી હુવા, વહાંભી ખરી
દો ફરોખ્ત કરકે જહાઝપર સવાર હુએ કે જલ્દી વતનકો પહોંચે, બાદ એક
મહીનેકે એકરોઝ આંધીચલી તુફાન આયા, ઓર મેંહ મુસલાધાર બરસને
લગા, સારા ઝમીનો અસમાન ધુવા ધાર હોગયા, ઓર પટવાડ ઝહાઝકી ટુ
ટ ગઇ, મોઅલમ નાખુદા સરપીટનેલગે; દસ દીન તલક હવા, ઓર મઓ
જ જીધર ચાહતીથી સો લેજાતીથી. ગ્યારવે રોઝ એક પહાડસે ટક્કર ખાકર
જહાઝ પુરઝે પુરઝે હોગયા. નહી માલુમ હુવાકે બાપ ઓર નવકર ચાકર ઓ
ર અસબાબ કહાં ગયા. મએંને અપને તંઇ એક તખતેપર દેખા; તીન દીન
રાત વોહ બડા બેઇખતીઆર ચલા ગયા, ચવથે દીન કીનારેપર જાલગા. મુ
જહમેં ફકત જાન બાકીથી, ઉસપરશે ઉતરકર ઉતરકર હઝાર મેહનતો મશ
ક્ક્ત ઉઠાકર બારે જમીનપર પહોંચા. દુરસે ખેત નઝર આએ ઓર બહોત સે
આદમી વહાં જમાથે લેકીન સબ સીઆહ ફામ ઓર નંગે માદરઝાદ મુજહસે
કુછબોલે મએંને ઉનકી ઝબાન મુતલક ન સમજહી વોહ ખેત ચનોંકાથા, વો
હ આદમી આગકા અલાવા જલાકર બુટોંકે હોલ કરતેથે, ઓર ખાતેથેઓર
કંઇએક ઘરભી વહાં નઝર આએ, શાયદ ઉનકી ખુરાક યેહીથા, ઓર વહીં
બસ્તેથે, મુજહેભી ઇશારત કરને લગે કે તુભી ખા. મએંનેભી એક મુઠી ઊ
ખાડકર ભુને, ઓર ખાયા. થોડાસા પાની પીકર સોરહા.

બાદ થોડી દેરકે જબ જાગા ઉનમેંસે એક શખ્સ મેરે નઝદીકઆયા, ઓર
રાહ દીખાને લગા, મએંને થોડેસે ચને ઓર ઊખાડલીએ. ઓર ઉસ રાહપર
ચલા. એક કફેદસ્ત મએદાનથા, ગોયા સહેરાએ કીયામતકા નમુના કહા ચા
હીએ, વોહી ચને ખાતા હુવા ચલાજાતાથા, બાદ ચાર દીનકે એક કીલ્લા ન
ઝર આયા જબ પાસ ગયા તો એક દાટદેખા, બહોત બુલંદ તમામ પ
થ્થરકા, ઓર હરએક અલંગ ઊસકી દોદો કોસકી, ઓર દરવાઝા એક સંગકા
તરાશાહુવા, એક કુલુફ બડાસા જડાથા, લેકીન વહાં ઇનસાનકા નશાન નઝ
ર ન પડા, વહાંસે આગેચલા, એક ટેલા દેખા કે ઉસકી ખાક સુરમેકે મવાફીક
સીઆહથી.

જબ ઊસ ટેલેસે પારહુવા તો એક શહેર નઝરપડા, બહોત બડા આસપા

સ શહેરપનાહ, ઓર જાબજા બુરજ એક તરફ શહેરકે દરીઆથા, ઉસકા બ ડા પાટથા. જાતે જાતે દરવાઝેપર ગયા ઓર "બીસમીલ્લાહ" કહેકર કદમ અં દરરખ્ખા. એક શખ્શકો દેખા, પોશાક અહેલે ફરંગકીસી પહેને હુએ, કુર સીપર બએઠાહુએ. જ્યુંહીં ઉસને મુજ્હે અજનબી મુસાફીર દેખા, ઓર મેં રે મુંહસે "બીસમીલ્લાહ" સુની પુકારા કે, આગે આવ મએંને જાકર સ લામ કીયા, નેહાયત મેહરબાનીસે સલામકા જવાબ દીયા. તુરત મેઝપર પાં ઊં રોટી, ઓર મસકા, ઓર મુરગકા કબાબ, ઓર શરાબ રખકર કહા પેટભ રકર ખાઓ. મએંને થોડાસા ખાયા, ઓર પીયા ઓર બેખબર હોકર સોયા.

જબ રાતહોગઇ તબ આંખ ખુલી, હાથ મુંહ ધોયા. ફેર મુજ્હે ખાના ખીલાયા, ઓર કહા અએબેટા અપના અહવાલ કહે? જોકુછ મુજ્હપર ગુઝ રાથા સો કહેસુનાયા. તબ બોલા કે યહાં તુ ક્યું આયા? મએંને દીક હોકર કહા, શાયદ તુ દીવાના હએ, મએંને બાદ મુદ્દત છેમહીનેકે અબ બસતી કી સુરત દેખીહએ, ખુદાને યહાંતલક પહોંચાયા, ઓર તું કહેતાહએ ક્યુ આયા કહેને લગા, અબતો આરામ કર કલ જો કહેના હોગા સો કહુંગા.

જબ સુબ્હા હુઇ બોલા કોઠડીમેં ફાવડા ચલની ઓર તોબરા હએ બાહેર લેઆ. મએંનેદીલમેં કહા ખુદાજાને રોટીખીલાકર મુજ્હસે કયા મેહનત કર વાએગા. લાચાર વોહ સબનીકાલકર ઉસકે રૂબરૂ લાયા, તબ ઉસને ફરમા યા કે તુ ઉસ ટેલેપર જા, ઓર એક ગઝકે મવાફીક ગડા ખોદ વહાંસે જોકુછ નીકલે ઇસ ચલનીસે છાન જો ન છનસકે, ઉસે તોબરેમેં ભરકર મેરેપાસલા મએં વોહ સબ ચીઝેં લેકર વહાં ગયા, ઓર ઉતનાહી ખોદકર છાનછુનક ર તોબરેમેં ડાલા, દેખાતો સબ જવાહીર રંગ બેરંગકે હએં ઊનકી જોતસે આંખે ચુંધીયા ગઇ. ઉસીતરેહ તોબરેકો મુંહલગ બાલબ ભરકર, ઉસ અ ઝીઝકે પાસ લેકર ગયા. દેખકર બોલા કે જો ઇસમેં ભરા હએ તુ લે, ઓર ય હાંસે જા કે ઇસ શેહરમેં તેરા રેહના ખુબનહીં. મએંને જવાબ દીયા કે સાહે બને અપને જાનીબમેં બડી મેહેરબાનીકી કે, ઇતના કુછ કંકર પથ્થ ર દીયા. લેકીન મેરે કીસ કામકા જબ ભુખા હોઊંગા તો ન ઇનકો ચબા શકુગા ન પેટભરેગા. પસ અગર, ઓરભી દો તો મેરે કીસકામ આવેંગે વો હ મરદ હંસા, ઓર કહેનેલગા કે મુજ્હકો તુજ્હપર અફસોસ આતા હએ કે તુભી હમારે માનીંદ મુલ્કે અજમકા રહેનેવાલા હએ ઇસ લીએ મએં મના કરતાહું, નહીં તો તુ જાન અગર ખ્વાહ નખ્વાહ તેરા યેહી કસ્દહએ કે, શેહેર મેં જાઊં તો મેરી અંગુઠી લેતા જા જબ બાઝારકે ચઓકમેં જાવે તો એક

શખ્શ સુફીદ રેશ વહાં બએઠા હોગા, ઓર ઉસકી સુરત શકલ મુજહસે બહોત મીલતીહએ. વોહમેરા બડાભાઇ હએ ઉસકો યેહ અંગુઠી દીજીઓ તો, વોહતેરી ખબરગીરી કરેગા, ઓર જો કુછ વોહકહે ઊસી મવાફીક કામ કીજીઓ નહીં તો મુફ્ત મારા જાએગા. ઓર મેરાહુકમ યહીં તલક હએ, શહેર મેં મેરા દખલ નહી.

મએંને વોહ અંગુઠી ઉસે લેલી, ઓર સલામ કર કે રૂખસત હુવા શહેરમે ગયા બહોત ખાસાશહેર દેખા, કુચા ઓર બાઝાર, સાફ અવરત મરદ બેહીજાબ આપસમેં ખરીદો ફરોખ્ત કરતે; સબ ખુસલીબાસ હએં. મએં સએર કરતા હુવા જબ ચઓક કે ચવરાહેપર પહોંચા, અએ સા હઝદેહામ કે થાલી ફેંકીએ તો આદમીઓંકે સરપર ચલીજાએ, ખલકતકી યેહ ભીડથા.કે રાહ ચલના મુસકીલથા જબ કુછ ભીડ કમહુઇ ધકકમ ધક્કાકરતાહુવા, આગેગયા. બારે ઉસ અઝીઝકો દેખા કે એક ચઓકીપર બએઠાહએ, ઓર એક જડાવ કુરસી ઝરનીગાર સામને ધરીહએ મએંને જાકર સલામકીયા, ઓર વોહ મોહરદી ગુસ્સેકી નઝરસે મેરી તરફદેખા, ઓર બોલા કયુંતુ ઇધરઆયા, ઓર અપને તઇ બલામેં ડાલા ? મેરે બેવકકુફ ભાઇને તુજહે મના નહીંકીયાથા ? મએંને કહા, ઊન્હોને તો કહા લેકીનમએંને નહીંમાના, ઓર તમામ કયેફીયત ઇબતેદાસે ઇનતેહા તક કહેસુનાઇ. વોહ શખ્સ ઊઠા, ઓર મુજહે સાથ લેકર અપને ઘરકી તરફચલા ઊસકા મકાન પાદશાહોંકે મકાનસા દેખનેમેં આયા, ઓર બહોતસે નવકર ચાકર ઉસકે થે. જબ ખીલવતમેં જાકર બએઠા બ મુલાયમત બોલા કે, અએ ફરજંદ યેહ કયા તુને નાદાનીકી કે અપને પાંવસેં ગોરમેં આયા, કોઇભી કમબખ્ત ઇસ તીલસમાતી સહેરમેં આતાહએ ? મએંને કહા મએં અપના અહવાલ પેશતરકહે ચુકાહું, અબતો કીસમત લે આઇ લેકીન શફકત ફરમાકર યહાંકે રસમો રાહસે આગાહકીજીએ તો માલુમ કરૂં કે ઇસવાસ્તે તુમને, ઓર તુમ્હારે ભાઇને મુજહે મનાકીયા.

તબ વોહ જવાંમરદ બોલા કે પાદશાહ, ઓર તમામ રઇસ ઇસ શહેરકે રાંદે હુએ હએં, અજબ તરેહકા ઉનકાદીન, ઓર મઝબહએ. યહાં બુતખાને મેં એક બુતહએ કે, શએતાન ઊસકે પેટમેંસે નામ ઓર ઝાત, ઓર દીન હર કીસીકા બયાનકરતાહએ, પસ જો કોઇ ગરીબ મુસાફીર આતાહએ પાદશાહકો ખબર હોતીહએ ઉસે ઉસ દેવલમેં લેજાતાહએ ઓર બુતકો સીજદા કરવાતાહએ. અગર સીજદાકીયા તો બેહતર, નહીતો બેચારેકો દરીઆમેં ડુબો દેતાહએ અગરવોહ ચાહે કે દરીઆસે નીકલકર ભાગે તો આલત, ઓર ખુસી

એ, ઉસકે લબે હોજાતેહએં અએસે કે ઝમીનમેં લગજાતેહએં, મારે બોજહકે વોહ હરગીઝ ચલ નહીં શકતા; અએસા કુછ તીલસ્સુમ ઇસ શહેરમેં બનાયા હએ મુજહકો તેરી જવાનીપર રહમ આતાહએ, મગર તેરી ખાતીર એક તદબીર કરતાહુંકે; ભલા કોઈ દીનતો જીતારહે, ઓર ઉસ અઝાબસે બચે. મએને પુછા વોહ કયા સુરત તજવીઝકી હએ ઇરશાદહો! કહેનેલગા, વઝીરકી લડકીસે તેરી શાદીકરવાદુંગા, મએંને કહા વઝીર અપની લડકી મુજહસે મુફલીસકો કયુંકર દેગા મગર જબ ઇનકા દીન કુબુલ કરૂં, સો યેહ મુજહસે ન હોસકેગા. કહેનેલગા ઇસશહેરકી યેહ રસમ હએ કે જો કોઇ ઉસબુતકો સીજદાકરે અગર ફકીરહો, ઓર પાદશાહકી બેટીમાંગે તો ઉસકી ખુશીકી ખાતીર હવેલે કરેં, ઓર ઉસે રંજીદા નકરેં, ઓર મેરાભી પાદશાહકેનઝદીક એતેબાર હએ, ઓર અઝીઝ રખતાહએ ઓર સબ અરકાન અકાબીર યહાંકે મેરી કદર કરતેહએં, ઓર દરમીઆન એક હફતેકે દોદીન બુતખાનેમેં ઝીઆરતકો જાતે હએં. ઓર ઇબાદત બજાલાતેહએંચુનાચે કલસબ જમાહોવેંગે, મએ તુજહે લે જાઉંગા. યેહ કહેકર, ખીલા પીલાકર સુલાયા.

જબ શુબ્હો હુઇ મુજહે સાથ લેકર બુતખાનેકી તરફ ચલા વહાં જાકર જો દેખાતો આદમી આતે જાતેહએં, ઓર પરસ્તીશ કરતેહએં પાદશાહ, ઓર અમીર બુતકે સામને પંડીતોકે પાસ સર નંગેકીયે અદબસે દો ઝાનુ બએઠેથે, ઓરનાબાલીગ લડકીઆં, ઓર લડકે ખુબસુરત જએસે હુરો ગીલમાં ચારોં તરફ સફ બાંધકર ખડેથે, તબ વોહ અઝીઝ મુજહસે હમકલામહુવા કે, અબ મએં જોકહુંસો કર મએંને કુબુલકીયા કે જો ફરમાઓ સો બજાલાઉં. બોલા કે પહેલે પાદશાહ કે હાથ પાંવકો બોસાદે, બાદ ઉસકે વઝીરકા દામન પકડ. મએંને વએસાહી કીયા પાદશાહને પુછા કે યેહ કઓનહએ, ઓર કયા કહેતા હએ? ઉસ મરદને કહા યેહ જવાન મેરે રીશતેમેં હએ પાદશાહકી કદમબોસીકી આરઝુમેં દુરસે આયાહએ ઇસ તવકકાપર કે વઝીર ઇસકો અપની ગુલામીમેં સરબુલંદકરે, અગર હુકમ બુત કલાંકા, ઓર મરઝી હુઝુરકી હોવે. પાદશાહને કહા કે હમારા મઝહબ, ઓર દીનો આઇન કુબુલ કરેગા તો મુબારકહએ. વહીં બુતખાનેકા નક્કારખાના બજનેલગા. મુજહે એક ખીલઅત ભારી પહનાઇ, ઓર એક રસ્સી સીઆહ મેરે ગલેમેં ડાલકર ખીંચતેહુએ બુતકે સીંગાસનકે પાસ લેજાકર સીજદા કરવાકર ખડાકીયા. બુતસે આવાઝનીકલી કે અએ ખ્વાજાઝાદે ખુબ હુવા કે તુ હમારી બંદગીમેં આયા, અબ હમારી રહમત ઓર ઇનાયતકા ઉમ્મેદવાર રહે. યેહ સુનકર, સ

બ ખલકતને સીઝદા કીયા, ઓર ઝમીનપર લોટને લગે, ઔર પુકારે "યન હએ કયું નહો, તુમ અએસે હી ડાકરહો" જબ શામહુઇ, પાદશાહ, ઓર વઝીર, સવારહોકર વઝીરકે મહેલમેં દાખીલહુએ, ઓર વઝીરકી બેટીકો અ પને તઓરકી રોતરસમ કરકે મેરે હવાલે કીયા, ઓર બહોતસા દાન દેહેઝ દીયા, ઓર બહોત મીન્નતકરને લગે કે બમુજીબ હુકમ બડેબુતકે ઉસે તુમ્હા રી ખીદમતમેં દીયાહએ. એક મકાનમેં હમદોનોંકો રખ્ખા ઉસ નાઝનીકો મએને દેખા તો ઉસકા હુસનો જમાલ માનીંદ પરીકેથા. જો જો ખુબીઆં પદમનીકી સુનીજાતી હએ સો સબ ઉસમેં વજુદથીં. બ ફરાગત તમામ રાત મએંને સોહબતકી, ઓર મઝા ઊઠાયા. સુબ્હેકો ગુસલકરકે પાદશાહકે મુજરેકો ગયા પાદશાહને ખીલઅત દામાદીકી ઇનાયતકી, ઓર હુકમ ફરમાય કે હમેશા દરબારમેં હાઝીર રહાકરે. આખીરકો બાદ ચંદરોઝકે પાદશાહકી મુસાહેબતમેં દાખીલ હુવા. પાદશાહ મેરી સોહબતસે નેહાયત ખુશ હોતે, ઓર અકસર ખીલઅત, ઓર ઇનામ ઇનાયત કરતે, અગરચે દુનીઆકે મા લસે મએં ગનીથા; ઇસ વાસ્તે કે, મેરે કબીલેકે પાસ ઇતના નકદો જીનસ, ઓર જવાહીરથા કે જીસકી હદ નથી. દો સાલ તક બહોત અએશો આરામ સે ગુઝરી; ઇત્તેફાકન વઝીરઝાદીકો પેટ રહા, જબ સતવાસાહુવા, ઓર અંગના મહીના ગુઝરકર દીન પુરેહુએ. દાઇજનાને આઈ તો મરાહુવા લડકા પેટમેંસે નીકલા. ઉસકા ઝહેર વઝીરઝાદીકો ચડા, વોહભી મરગઈ. મએં મારે ગમકે દીવાના હોગયા કે યેહ આફત કયા મુજહપર ટુટી, ઉસકે સીરાને બએઠા રોતાથા.

એકબારગી રોનેકી આવાઝ સારે મહેલમેં બુલંદ હુઇ, ઓર ચારોંત રફસે અવરતે આનેલગીં, જો આતીથી એક ધપ્પા મેરે સરપર મારતીથીં, ઓર અપની કુસ ઓર કુનકો નંગા કરકે મેરે મુકાબીલ ખડી રહેતી, ઓર રોના શુરૂકરતી. ઇતના રંડીઆં જમાહુઇ કે મએં ઊનકી ચુતડોંમેં છુપગ યા, નઝદીકથા કે જાન નીકલ જાવે.

ઇતનેમેં કીસીને પીછેસે આકર ગેરેબાન મેરા ખીંચકર ઘસીટા, દેખાતો વોહી મરદેઅજમી હએ કે જીસને મેરી શાદી કરવાદીથી, સો કહેનેલગા અએ અહમક તુને યેહ કયા બાત કહી? મેરી પાદશાહત લુટગઇ, આરામ ખાનાદારીકા ગયા, ઓર તુ કહેતાહએ કયું ગમ કરતાહએ? વોહ અઝીઝ હંસ કર બોલા, અબ તુ અપની મઓતકી ખાતીર રો; મએંને પહેલેહી તુજ હે કહાથા કે શાયદ ઇસ શહેરમેં તેરી અજલ તુજહકો લેઆઇહએ, વએસાહી

હુવા; અબ સીવા મરનેકે તેરી રેહાઇનહીં. આખીર લોગ મુજહકો પકડકર બુતખાનેમેં લેગએ. દેખાતો પાદશાહ, ઓર અમીર, છત્તીસ ફીરકે રઇયત પરજા, વહાં હએ. ઓર વઝીરઝાદીકા માલો અસબાબ સબ ધરાહએ, જો ચીઝ જીસકા જીચાહતાએ સો લેતાહએ, ઓર ઉસકી કીમતકા રૂપીયા ધર દેતા હએ, ગરઝ સબ અસબાબકે રૂપીએ હુએ, ઊન રૂપીઓંકા જવાહીર ખરીદા ગયા, ઓર એક સંદુકચામેં બંદકીયા, ઓર એક દુસરે સંદુકમેં નાન, હલવા, ઓર ગોશ્તકે કબાબ, ઓર મેવે, ખુશકોતર, ઓર બહોતસી ખાનેકી ચીઝેં લેકર ભરી, ઓર ઉસ બીબીકી લાશકો એક સંદુકમેં રખકર વોહ સંદુક એક ઊંટપર લદવાદીયા, ઓર મુજહે સવારકીયા, ઓર સંદુકચા જવાહીરકા મેરી બગલમેં દીયા. ઓર સારે બરાહમન આગેઆગે ભજનકરતે, ઓર સંખ બજાતે ચલે ઓર પીછે એક ખલકત મુબારકબાદી કહેતીહુઇ સાથ હુઇ. ઇસી તઓરસે ઊસી દરવાઝેસેં કે મએં પહેલે રોઝ આયાથા શાહેરકે બાહેર નીકલા.

જબ ઊસ દારોગાકી નઝર મુજહપર પડી, રોનેલગા, ઓર બોલા અએ કમબખ્ત, તુ ઊસ શહેરમેં જાકર મુફત જાનદી. ઇસમે કુછ મેરી તકસીર નહીં મએંને મનાકીયાથા, ઉસને યેહ બાતકહી, લેકીન મએંતો હક્કા પક્કા હોરહાથા; નઝબાન યારીદેતીથી કે જવાબદું, ન અઓસાન બજાથે કે અંજામ કયાહોતાહએ આખીર ઉસ કીલ્લેકેપાસ જીસકા મએંને પહેલે રોઝ દરવાજા બંદ દેખાથા વહાં લેગએ, ઓર બહોતસે આદમીઓંને મીલકર કુલફકો ખોલા, ઓર તાબુત ઓર સંદુક અંદર લેચલે. એક પંડીત મેરેપાસ આયા, ઓર સમજહાને લગા, કે આદમી એકદીન જનમ પાતાહએ, એકરોજ મરજાતા હએ, દુનીઆકી યેહી બુરાઇ હએ; અબ યેહ તેરી અવરત, ઓર લડકા, ઓર માલો અસબાબ, ઓર ચાલીસ દીનકી ખુરાક ખાનેકો મવજુદ હએ. ઇસકોલે, ઓર યહાં રહે, જબતલક બડા બુત તુજહપર મેહેરબાન હોવે. મએંને ગુસ્સેમેં ચાહાકે ઊસ બુતપર, ઓર વહાંકે રેહેનેવાલોંપર, ઓર ઊસ રીતોરસમપર લાનત કહું, ઓર ઊસ બરાહમનકો ધઓલ છકડ મારકર નીકાલદું. ઇતનેમેં વોહી મરદેઅજમી અપની ઝબાનસેં મુજહે મનાકીયા કે ખબરદાર હરગીઝ દમ મતમાર, અગર કુછભી બોલા તો ઇસી વકત તુજહે જલાવેંગે. ખએર જો તેરી કીસમતમેંથા સો હુવા અબ ખુદાકે કરમકા ઊમ્મીદવાર રહે શાયદ અલ્લાહ તુજહે યહાંસે જીતા નીકલે.

આખોર સબ મુજહે તનહા છોડકર ઊસ હીસારસે બાહેર નીકલે, ઓર દરવાઝા ફેર બંદ કરદીયા, ઊસ વકત મએં અપની તનહાઇ, ઓર બેકસીપર બેઇખતીઆર રોયા, ઓર ઊસ અવરતકી લાશપર લાતેં મારનેલગા, કે અએ મુરદાર અગર તુજહે જીતેહી મરનાથા તો શાદી કીસલીએ કી, ઓર પેટસે કયું રહીથી, માર મુરકર ચુપહોરહા, ઇસમેં દીન ચડા, ઓર ધુપ ગરમહુઇ, સરકા ભેજા પકનેલગા, ઓર બદબુકે મારે રૂહ તનસે નીકલનેલગી; જીધરદે ખતાથા. મુરદોંકી હડીઆં, ઓર સંદુક જવાહીરકે બહોતસે પડેથે, તબ કઇ સંદુક પુરાને લેકર નીચે ઊપર રખખે કે દીનકો ધુપસે ઓર રાતકો શબનમ સે બચાવ હો, ફેર પાનીકી તલાશ કરનેલગા, એકતરફ જહીરા નઝરઆયા કે કીલ્લેકી દીવારમેં પથ્થરકા તરાશાહુવા, ઘડેકે મુંહકે મવાફીક હએ. બારે કઇદીન ઊસ પાની, ઓર ખાનેસે ઝીંદગીહુઇ, આખીર ખુરાક તમામહુવા, મએં ઘબરાયા, ઓર ખુદાકી જનાબમેં ફરીઆદકી. વોહ અએસા કરીમહએ કે દરવાઝા કીલ્લેકા ખુલા, ઓર એક મુરદેકો લાએ, ઊસકે સાથ એક પીર મરદઆયા, જબ ઉસેભી છોડકર ગએ. યેહ દીલમેં આયા કે ઊસ બુઢેકો મારકર ઊસકે ખાનેકા સંદુક સબકા સબ લેલીયા. સંદુકકા પાયા હાથમેં લેકર ઉસકેપાસ ગયા; વોહ બેચારા સર ઝાનુપર ધરે હએરાન બએઠાથા. મએંને પીછેસે આકર ઉસકે સરમેં અએસા મારા કે મગઝકા ગુદા નીકલગયા ઓર મરગયા .ઊસકા તમામ ખુરાક લેકર મએં ખાનેલગા. મુદદત તક યેહી મેરાકામથા, કે જો ઝીંદા મુરદેકે સાથ આતા ઉસે મએં મારડાલતા, ઓર ખાનેકા અસબાબ લેકર બફરાગત ખાતા. બાદ કીતની મુદદતકે એક મરતબા એક લડકી તાબુતકે હમરાહ આઇ, નેહાયત ખુબ સુરતથી, મેરેદીલને ન ચાહા કે ઊસે મારૂં; ઊસને મુજહેદેખા, ઓર મારેડરકે બેહોશહોગઇ. મએંને ઊસકાભી ખાનેપીનેકા સામાન ઊઠાકર અપનેપાસલે આયા, લેકીન અકેલા નખાતા; જબ ભુખ લગતી ખાના ઊસકેપાસ લેજાતા, ઓર સાથમીલકર ખાતા. જબ ઉસ અવરતને દેખા કે, મુજહે યેહ શખ્સ નહી સતાતા: દીન બદીન વહસત ઊસકી કમહુઇ, ઓર રાહત હોતી ચલી, મેરે મકાનમેં આને જાનેલગી: એક રોઝ ઉસકા અહવાલ પુછા કે તુ કઓનહએ? ઉસને જવાબદીયા કે, મએં પાદશાહકે ખાસ વકીલકી બેટીહું, અપને ચચાકે બેટેસે મેરી શાદી હુઇથી. શબે ઊરૂસીકેદીન ઊસે કુલંજકી બીમારીહુઇ, અએસા દરદસે તડપને લગા, કે એક આનકી આનમેં મરગયા. મુજહે ઊસકે તાબુતકે સાથ લાકર યહાં છોડ

ગએ, ફેર ઊસને મેરા અહવાલ પુછા ?મએંનેભી તમામો કમાલ બયાન કીયા. ઓર કહા ખુદાને તુજહે યહાં મેરીખાતીર ભેજાહએ. વોહ મુસકુરાકર ચુપકી હો રહી, ઇસી તરેહ કઇદીનમેં આપસમેં મહોબત ઝીયાદાહુઇ. મએંને ઊસે અરકાનમુસલમાનીકે સીખાકર કલમા પડાયા, ઓર રૂજુ કરકે સોહબતકી વે, હભી હામેલાહુઇ.એક બેટા પએદાહુવા; કરીબતીન બરસકે ઇસી સુરતસે ગુંઝરી, જબ લડકેકા દુદ બડાયા, એક રોઝ બીબીસે કહાકે, યહાં કબતક રહેગે, ઓર કીસ તરેહ યહાંસે નીકલેંગે. વોહ બોલી ખુદા નીકાલે તો નીકલેં,નહીતો એકરોઝ યુંહી મરજાએંગે. મુજહે ઊસકે કહેનેસે, ઓર અપને રહેનેસે કમાલ રીક્કત આઇ, રોતે રોતે સોગયા. એક શખ્સકે ખ્વાબમેં દેખા કે કહેતા હએ "પરનાલેકી રાહસે નીકલના હએ તો નીકલ" મએં મારે ખુશીકે ચોંકપડા, ઓર ઊસ અવરતકો કહા કે, લોહીકી સીખેં, ઓર મેખેં જો પુરાની સદુકામેં હએ સો જમાકરકે લે આવો તો ઊસકો કુશાદા કરૂં.

ગરઝ મએં ઊસ મોરીકે મુંહપર મેખ રખકર પથ્થરોંસે અએસા ઠોકતા કે થકજાતા. એક બરસકી મેહનતમેં વોહ સુરાખ ઇતના બડાહુવા કે, આદમી નીકલસકે. બાદ ઊસકે મુરદોંકી આસતીનોંમેં અચ્છે અચ્છે જવાહીર ચુનકર ભરે, ઓર સાથ લેકર, ઊસીરાહસે હમ તીનોં બાહેર નીકલે. ખુદાકા શુકરકીયા, ઓર બેટેકો કાંધેપર બીઠાલીયા. એક મહીના હુવાહએ કે, સરેરાહ છોડકર મારે ડરકે જંગલ પહાડોંકી રાહ ચલા આતાહું, જબ ભુખ લગતીહએ તબ ધાસ પાત ખાતાહું. તાકત બાતકરનેકી મુજમેં નહીં હએ' યેહ મેરી હકીકત હએ, જો તુમને સુની. પાદશાહ સલામત મએંને ઊસકે હાલપર તરસ ખાયા, ઓર હમ્મામ કરવાકર અચ્છા લીબાસ પહેનવાયા, ઓર અપના નાયબ બનાયા, ઓર મેરે ઘરમેં મલેકાસે કઇલડકે પએદાહુએ, લેકીન છોટપનમેં મરગએ; એકબેટા પાંચ બરસકા હોકર જાન બહક તસલીમહુવા, ઊસકે ગમમેં મલકાનેભી વફાત પાઈ.મુજહે કમાલ ગમહુવા, વોહ મુલક બગએર ઉસકે કાટનેલગા; દીલ ઊદાસ હોગયા, ઇરાદા અજમકા કીયા, પાદશાહસે અરઝ કરકે ખીદમત શાહબંદરકી ઊસજવાનકા દીલવાદી; ઊસ અરસેમેં પાદશાહભી મરગયા, ઇસ વફાદાર કુત્તેકો ઓર સબ માલે ખઝાના લેકર નએશાપુરમેં આરહા, ઇસવાસ્તે કે મેરે ભાઇઓંકે અહવાલસે કોઇ વાકીફ ન હોવે મએં "ખવાજા સગપરસ્ત" મશહુર હુવા, ઓર ઇસ બદનામીમેં દુગના મહસુલ આજતકપાદશાહ ઇરાનકી સરકારમેં ભરતાહું.

ઇત્તેફાકન યેહ સવદાગરબચ્ચા વહાં આયા, ઊસકે વસીલેસે જહાપ નાહકા કદ મબોસહુવા. મએંને પુછા કયા યેહ તુમ્હારા ફરઝંદ નહી? ખ્વાજાને જવાબ દીયા, કીબલએ આલમ યેહ મેરા બેટા નહીં, આપહીકી રઇયત હએ, લેકીન અબ મેરા માલીક, ઓર વારસ જોકુછ કહીએ સો યેહ હ એ! યેહ સુનકર મએંને સવદાગરબચ્ચેસે પુછા કે તુ કીસ તાજરકા લડકા હએ, એ ાર તેરે મા બાપ કહાં રહેતે હએ? ઊસ લડકેને ઝમીન ચુમી, ઓર જાનકી અમાન માંગી, ઓર બોલાકે "યેહ લઓંડી સરકારકે વઝીરકી બેટીહએ, મેરા બાપ હુઝુરકે અતાબમેં અસબાબ ઊસ ખ્વાજાકે લાલોંકે પડા, ઓર હુકમ યું હુવા કે, અગર એક સાલતક ઊસકી બાત કુરસી નશીન નહોગી તો જાનસે મારા જાએગા. મએંને યેહ સુનકર યેહ ભેસ બનાયા, ઓર અપને તંઇ નએશાપુરમેં પહોંચાયા. ખુદાને ખ્વાજાકો બમઆ કુત્તે, ઓર લાલોંકે હુઝુરમેં હાઝીર કીયા. આપને તમામ યહવાલ ઊમ્મેદવારહું કે મેરે બુઢે બાપકી મુખલસીહો. યેહ બયાન વઝીરઝાદીસે સુનકર ખ્વાજાને એક ચાહકી ઓર બેઇખતીઆર ગીરપડા. જબ ઊસપર ગુલાબ છીડકાગયા, તબ હોસમેં આયા ઓર બોલા કે, હાય કમબખ્ત ઇતની દુરસે યેહ રંજો મેહેનત ખીંચકર મએં ઇસ આરઝુંમે આયાથા કે, ઇસ સવદાગર બચ્ચેકો અપના ફરઝંદ કરૂંગા, ઓર અપને માલો મતાકા ઊસકા હીબ્બા નામા લીખદુંગા, તો મેરા નામ રહેગા, ઓર સારા આલમ ઇસે "ખ્વાજાઝાદા" કહેગા, સો મેરા ખીયાલ ખામહુવા, ઓર બરઅકસ કામહુવા, ઇસને અવરતહોકર મુજહ મરદોપીરકો ખરાબકીયા;મએં રંડીકે ફરેબમેં પડા, અબ મેરી વોહ કહાવતહુઇ, "ઘરમેંરહે ન તીરથગએ, મુંડમુડા ફઝીહત બહે" અલકીસ્સા મુજહે ઊસકી બેકરારી, ઓર નાલા ઝારીપર રહમ આયા, ખ્વાજાકો નઝદીક બુલાયા, ઓર કાનમેં મુઝદા ઊસકે વસલકા સુનાયા કે ગમગીન મતહો, ઇસીસે તેરી શાદી કરદેંગે, ખુદાચાહે તો તેરી અવલાદહોગી, ઓર ઇસ ખુશખબરીકે સુનનેસે જરા ઊસકો તસલ્લી હુઇ, તબ મએંને કહા કે વઝીરઝાદીકો મેહેલમેં લેજાઓ, ઓર વઝીરકો કએદખાનેસે લેઆઓ ઓર હમ્મામમેં ન્હીલાઓ, ઓર ખીલીઅત સરફરાઝીકી પહેનાઓ, ઓર જલદી મેરેપાસ લાઓ.

જીસવકત વઝીર આયા, લબે ફરશતક ઊસકા ઇસતીકબાલ ફરમાયા, ઓર બુઝુરગ જાનકર ગલેલગાયા, ઓર નએસરસે કલદાન વીઝારતકા ઇનાયત ફરમાયા ઓર ખ્વાજાકોભી જાગીર મનસબદીયા, ઓર સાઅત નેક દે

ખકર વઝીરઝાદીસે નીકાહ પડવાકર મનસુબ કીયા. કઇ સાલમેં દો બેટે, ઓર એક બેટી ઉસકે ઘરમેં પઐદાહુઇ, ચુનાચે બડા બેટા મલેકુતતુજારહ એ, ઓર છોટા હમારી સરકારકા મુખતારહએ. અએદરવેશો મએંને ઇસ લીએ યેહ નકલ તુમ્હારે સામને બયાનકી કે કલકી રાત દો ફકીરોંકી સરગુઝ શ્ત મએંને સુનીથી, અબ તુમ દોનોંભી જો બાકી રહેહો યેહ સમજહો કે હ મ ઉસી મકાનમેં બએઠેહએં, મુજહે અપના ખાદીમ, ઓર ઇસ ઘરકો અપના તકીયા જાનો, બે વસવાસ અપની અપની સએરકા અહેવાલ કહો ઓર ચંદરોઝ મેરે પાસ રહો.

તમામ હુઇ હીકાયત પાદશાહ આઝાદબખતકી

સએર તીસરે દુરવેશકી.

(જબફકીરોને પાદશાહકી તરફસે બહોત ખાતીરદારી દેખી, કહેને લગે, ખએર જબ તુમને હમસે ગદાઓંકી ઉલફતકી તો હમ દોનોંભી અપના માજરા બયાન કરતેહએં સુનીયે)

તીસરા દુરવેશ કોટ બાંધકર બએઠા, ઓર અપની સએરકા બયાન ઇસ તરેહ કરનેલગાઃ—

રૂબાઈ.

અહવાલ ઇસ ફકીરકા અએ દોસ્તાં સુનો,
યાને જો મુજહેપર બીતીહએ વોહ દાસ્તા સેનો;
જો કુછકે શાહે ઇશ્કને મુજહેસે કીયા સુલુક,
તફસીલવાર કહેતાહું ઉસકા બયાં સુનો.

કે યેહ કમતરીન પાદશાહઝાદા, અજમકાહએ, મેરે વલીનયામત વહાંકે પા દશાહથે, ઓર સીવા મેરે કોઇ ફરઝંદ નહીં રખતેથે. મએં જવાનીકે આલમ મેં મુસાહેબોંકે સાથ ચવપટ, ગંજીફા, શતરંજ, તખતા, નરદ ખેલાકરતા,

ઔર.સવાર હોકર સઅેરો શીકારમેં મશગુલ રહેતા. એકદીનકા યેહ માજરા હુએ કે, સવારી તઇઆર કરવાકર, ઔર સબ યાર આશનાઓંકો લેકર મએ દાનકી તરફ નીકલા. બાઝ, કબુતર, હીરન, બાશા સુરખાબ તીતરોંપર ઊડ તાહુવા દુર નીકલગયા; અજબ તરેહકા એક કતા બહારકા નઝરઆયા, કે જીધર નીગાહ જાતીથી કોસોંતલક સબઝા ઔર ફુલોંસે ઝમીન લાલ નઝર આતીથી. યેહ કએફીયત દેખકર ઘોડોંકી બાગેં ડાલદીયા, ઔર કદમબકદમ સએર કરતેહુએ ચલેજાતેથે, નાગાહ ઊસ સહેરામેં દેખા કે એક કાલા હરન ઊસપર ઝરબફતકી જહુલ, ઔર ધુંગરૂ સોનેકે ઝરદોઝી પટ્ટેમેં લટકેહુએ, ગ લેમેં પડેહએં. ખાતીરજમાસે ઊસ મએદાનમેં કે, જહાં ઇનસાનકા દખલ ન હી. પરીંદા પર નમારતા, વોહ ચરતા ફીરતાથા. હમારે ઘોડોંકી આહટ પા કર ચવકન્ના હુવા; સર ઊઠાકરદેખા, ઔર આહેસ્તા આહેસ્તા ચલા. મુજહે ઊસકે દેખનેસે યેહ શઓકહુવા. કે રફીકોંસે કહા, તુમ યહીં ખડે રહો, મએં ઊસે જીતા પકડુંગા, ખબરદાર તુમ કદમ આગે ન બડાઇઓ, ઔર મેરે પી છે નઆઇઓ. મેરાઘોડા નેહાયત ચુસ્તો ચાલાકથા કે, કઇબાર હરનોંકે ઉપ ર દવડાકર ઊનકી ચવકડી ભુલાકર હાથોંસે પકડ પકડ લીયેથે ઊસકે પીછે દવડાયા. વોહ દેખકર છલાંગે ભરનેલગા, ઔર હવાહુવા, ઔર ઘોડા ભી હવાસે બાતેં કરતાથા, લેકીન ઊસકી ગરદકો ન હોંચા. વોહ ઘોડાભી પ સીના પસીના હોગયા, ઔર મેરીભી જીબ મારે પીઆસકે ચટખનેલગી, પ રકુછ બસ ન ચલા; શામ હોનેલગી, ઔર મએં કયા જાનું કહાંસે કહાં ની કલ આયા, લાચાર હોકર ઊસે ભુલવાદીયા, તરકશમેંસે તીર નીકાલકર ચી લ્લેમેં જોડકર સીસ બાંધી, ઔર અલ્લાહો અકબર કહેકર મારા બારેપહેલા હી તીર ઉસકે પાંવમેં લગા, તબ વોહ લંગડતાહુવા પહાડકે દામનકી તરફ ચ લા. ફકીરભી ઘોડેપરસે ઉતરપડા, ઔર પીયાદા ઉસકે પીછેલગા; ઉસને કોહ કા ઇરાદાકીયા, ઔર મએંનેભી ઉસકા સાથ દીયા; કઇ ઉતાર ચડાવકે બા દ એક ગુમબઝ નઝર આયા, જબ પાસ પહોંચા, જબ એક બાગ ઔર ચશ મા દેખા. વોહ હરનતો નઝરોંસે ગાયબ હોગયાથા. મએંભી બહોત થક ગયા હાથ પાંવ ધોનેલગા. એકબારગી આવાઝ રોનેકી ઉસ બુરૂઝકે અંદરસે, મેરે કાનમેં આઇ, જઅેસે કે કોઇ કહેતાહએ કે, અએ બચ્ચે જીસને તુજહે તીરમા રા, મેરીઆહકા તીર ઉસકે કલેજેમેં લગીયો, વોહ અપની જવાનીસે ફલ ન પાવે. મએં યેહસુનકર વહાંગયા, દેખાતો એક બુઝરગ સુફીદરેશ પોશાક પ

હેને એક મસનદપર બએઠાહએ, ઓર હરન ઉસકે આગે લેટાહએ; ઉસકી ટાંગસે યેહ તીર ખીંચતાહએ, ઓર બદ દોઆ દેતાહએ. મએંને સલામકી યા, ઓર હાથ જોડકર કહા કે, હઝરત સલામત, યેહ તકસીર નાદાનીસ્તા ઈસ ગુલામસે હુઈ. મએં યેહ ન જાનતાથા, ખુદાકે વાસ્તે મઆફ કરો. વોહ લાકે. બેઝબાનકો તુને સતાયાહએ, અગર અનજાને યેહ હરકત તુજહસે હુઈ અલ્લાહ મઆફ કરેગા.

મએં પાસ જાકર બએઠા, ઓર તીર નીકાલનેલગા બહોત દેરકેબાદ વોહ તીર નીકાલા, ઓર ઝખમમેં મરહમભરકર છોડદીયા. ફેર હાથ ધો ધાકર ઉસ પીર મરદને કુછખાના જો ઉસવકત મવજુદથા મુજહે ખીલાયા મએંને ખા પી કર એક ચારપાઈપર લંબી તાની માંદગીકે સબબ ખુબપેટભરકર સોયા ઉસ નીંદમેં આવાઝ; આહો ઝારીકી કાનમેં આઈ. આંખે મલકર જો ખતાહું તો ઉસ મકાનમેં ન વોહ બુઢાહએ ન કોઈ, ઓર હએ અકેલામએ પલંગપર લેટાહું, ઓર વોહ દાલાન ખાલી પડાહએ ચારોંતરફ હએરાન હોકર દેખનેલગા, એક કોનેમેં પરદા પડાનઝર આયા, વહાં જાકર ઉસે ઉઠાયા દેખાતો એક તખ્ત બીછાહએ. ઓર ઉસપર એક પરીઝાદ અવરત બરસ ચવદાએકકી માહતાબકીસી સુરત, ઓર ઝુલ્ફેં દોનોં તરફ છુટી હુઈ હંસતા ચેહરા ફરંગી લીબાસ પહેનેહુએ, અજબ અદાસે દેખતીહએ, ઓર વોહ બુઝરૂગ અપનાસર ઉસકે પાંવ પર ધરે બેઈખતીઆર રો રહાહએ, ઓર હોશોહવાસ ખોરહાહએ મએં ઉસ પીરમરદકા યેહ અહવાલ ઉસ નાઝનીનકા હુસ્નો જમાલ દેખકર મુરજહાગયા, ઓર મુરદેકી તરેહબે જાનહોકર ગીરગયા. વોહ પીરમરદ મેરા યેહ હાલદેખકર શીશા ગુલાબકા લે આયા, ઓર મુજહપર છીડનેલગા. જબમએં હોશમેં આયા ઊઠકર ઊસ માશુકકે મુકાબીલ જાકર સલામ કીયા ઉસને હરગીઝ હાથ ન ઉઠાયા, ઓર નહોંટ હીલાયા, મએંને કહા અએ ગુલબદન ઈતના ગુરૂર કરના, ઓર જવાબ સલામકા નદેના કીસ મઝહબમેં દુરસ્ત હએ?

બ એ ત.

કમ બોલના અદાહએ; હરચંદ પર નઈતના,
મુંદજાએ ચશ્મે આશક, તોભી વોહ મુંહ નખોલે.

વાસ્તે ઉસખુદાકે જીસને તુજહે બનાયાહએ, કુછતો મુંહસેબોલ, હમભી એક સબબસે યહાં આનીકલેહએં, મેહમાનકી ખાતીર ઝુરૂર હએ. મએંને

બહોતસી બાતેંકી, વોહ બુતકી તરેહ ચુપકી બએઠી સુનાકી. તબતો મ એંનેભી આગે બઢકર હાથ પાંવપર ચલાયા, જબ પાંવકો છેડા તો સખ્ત માલુમહુવા કે પથ્થરસે ઇસ લાલકો તરાશા હએ ઓર આઝરને ઇસકો બનાયાહએ, તબ ઊસ પીરમરદ બુત પરસ્તસે પુછા કે, મએંને તેરે હરનકે પાંવમેં તીરમારા, ઓર તુને ઇસકે ઇશ્કકે નાવકસે મેરા કલેજા છેદકર, વા ર પારકીયા તેરી દોઆ કુબુલહુઇ અબ ઊસકી કએફીયત મુફસ્સીલ બયા કર કે, યેહ તીલસ્સુમ કયું બનાયાહએ? ઓર બસતીકો છોડકર જંગલ પહા ડ કયું બસાયાહએ? તુજહપર જોકુછ બીતાહએ મુજસેકહે. જબ ઊસકો બ હોત પીછાલીયા તબ ઊસને જવાબ દીયા કે, ઇસ બુતને મુજહે ખરાબ કીયા, કયા તુભી સુનકર ખરાબ હુવા ચાહાતાહએ? મએંને કહા લો અબ બહોત બાતેં નબનાઓ, મતલબકી બાતકહો નહીંતો મારડાલુંગા. મુજહે નેહાયત દરપય દેખકર બોલા, અએ જવાન હકતઆલા હરેક ઇનસાનકો ઇશ્કકી આંચસે મહફુઝ રખે; દેખતો ઇસઇશ્કને કયા કયા આફતેં બરપાકી હએં, ઇશ્કહીકે મારે અવરત ખાવંદકે સાથ સતી હોતીહએ, ઓર અપ ની જાન ખોતીહએ, ઓર ફરહાદ, મજનુંકા કીસ્સા સબકો માલુમહએ. તુ ઇસકે સુનનેસે કયા ફલપાવેગા. મએંને જવાબદીયા, બસ અબ અપની દો સ્તી તહે કર રખ્ખો; ઇસ વક્ત મુજહે તુમ અપના દુશમન સમજહો, અ ગર જાન અઝીઝ હએ તો સાફ સાફ કહો.

લાચાર હોકર આંસુ ભરલાયા, ઓર કહેનેલગા કે મુજહ ખાના ખરાબ કી યેહ હકીકત હએ કે, બંદેકા નામ નેમાન સઇઆહ હએ. મએં બડા સવદાગરથા ઇસ સીનમેં તીજારતકે સબબ હફ્ત અકલીમકી સએરકી, ઓ ર પાદશાહોંકી ખીદમતમેં રસાઇ હુઇ એક બાર યેહ ખીઆલ જીમેં આ યા કે તમામ મુલ્કતો ફીરા, લેકીન જઝીરએ ફરંગકે તરફ ન ગયા, ઓર વહાંકે પાદશાહ, ઓર રઇયત સીપાહીકો ન દેખા; ઓર રાહો રસમ વહાં કી કુછ દરીઆફ્ત નહુઇ. એક વક્ત વહાંભી જાના ચાહીએ ઓર રફીકોં સે સલાહ લેકર ઇરાદા પક્કા કીયા, ઓર જોકુછ તોહફા સવગાત વહાંકે લાયકથા લીયા, ઓર કાફલા સવદાગરોંકાં જહાઝપર સવારહોકર રવાનાહુવા. હવા જો મવાફીક પાઇ કઇ મહીનોંમેં ઊસ શહેરમેં જા દાખીલહુવા શહેરમેં ડેરા લગાયા, અજબ શહેર દેખા કે કોઇ શહેર ઊસકી ખુબીકો ન પહોંચ તા; હરેક બાઝાર કુચેમેં પુખતા સડકેં બનીહુઇ, છીડકાવ કીયા હુવા, સફા

ઇ અએસી કે કહીં એક તીનકા પડા નઝર ન આયા. ઓર મકાન રંગ બેરંગકે, ઓર રાતકો રસ્તોંપર કદમ બકદમ રોશની, ઓર શાહેરકે બાહેર બાગથે કે જીનમેં અજાયબ ગુલ બુટે, ઓર મેવે નઝર આએ કે, શાયદ બેહસ્તકે ઓર કહીં ન હોંગે. જો વહાંકી તારીફકરૂં સો બજાહએ, ગરઝ સવદાગરોંકે આનેકા ચરચા હુવા. એક ખ્વાજાસરા મોતેબર સવારહોકર, ઓર કઇ ખીદમતગાર સાથલેકર કાફલેમેં આયા, ઓર બેપારીઓંસે પુછા કે તુમ્હારા સરદાર કોનસાહએ સભોંને મેરે તરફ ઇશારા કીયા વોહ મહેલી મેરે કાનમેં આયા, મએં તાઝીમ બજાલાયા બાહમ સલામ આલેક હુઇ, ઊસકો મસનદપર બીઠાયા તકીયા પીઠસે લગાયા બાદ ઊસકે મએંને પુછા કે, સાહેબકે તશરીફ લાનેકા કયા બાએસહએ? ફરમાઇએ? જવાબદીયા કે, શાહઝાદીને સુનાહએ કે સવદાગર આએહએં, ઓર બહોત જીનસ લાએહએં ઇસલીએ મુજહકો હુકમ કીયા કે જાકર ઊનકો હુઝુરમેં લેઆવો. પસ તુમ જો કુછ અસબાબ લાયક પાદશાહોંકી સરકારકે હો સાથ લેકર ચલો, ઓર સઆદત આસતાના બોસીકી હાસીલકરો. મએંને જવાબદીયા કે આજતો માંદગીકે બાએસ કાસીરહું, કલ જાનો માલસે હાઝીરહું. જોકુછ ઇસ આજીઝકે પાસ મવજુદહએ, નઝર ગુઝરાનુંગા, જો પસંદ આવે, માલ સરકારકાહએ. યેહ વાએદાકરકે ઇતર પાન દેકર રૂખસ્તકીયા, ઓર સબ સવદાગરોંકો અપને પાસ બુલાકર જો જો તોહફા જીસકે પાસથા સો લે લીયા ઓર જો મેરે ઘરમેંથા વોહભી લીયા, ઓર સુબ્હેકે વકત દરવાઝેપર પાદશાહી મહેલકે હાઝીરહુવા. ખબરદારોંને મેરી ખબર હુઝુરમેં અરઝકી હુકમહુવા કે, હુઝુરમેં લાઓ, વોહી ખ્વાજા સરા નીકલા, ઓર મેરાહાથ હાથમેં લેકર દોસ્તીકી રાહસે બાતેં કરતાહુવા લેચલા, પહેલે એક મકાન આલીશાનમેં લેગયા. અએ અઝીઝ તુ બાવર નકરેગા, યેહ આલમ નઝરઆયા, ગોયા પર કાટકર પરીઓંકો છોડદીયાહએ જીસતરફ દેખતાથા નઝર પડજાતીથી, પાંવ ઝમીનસે ઊખડેજાતેથે બઝોર અપનેતઇં સંભાલતા હુવા રૂબરૂ પહોંચા, જુંહીં પાદશાહઝાદીપર નઝરપડી ગશકી નવબત હુઇ, ઓર હાથ પાંવમેં રાશા હોગયા, બહર સુરત સલામકીયા. દોનોં તરફ દસ્ત રાસ્ત ઓર દસ્તચપ સફબસફ નાઝનીનાને પરી ચેહેરા દસ્ત બસ્તા ખડીથીં મએં જોકુછ કીસમ જવાહીર ઓર પારચા પોશાકી, ઓર તોહફા અપને સાથ લેગયાથા પેશકીયા, જબ કઇ કીશતીઆં હુઝુરમેં ચુની ગઇ, અઝબસકે સબ જીન

સ લાયક પસંદકેથી; ખુશહોકર ખાનસામાનકે હવાલેકી, ઓર ફરમાયા કે કીમત ઇસકી બ મુજીબ ફરદકે કલ દી જાવેગી, મએં તસલીમાત બજાલા યા, ઓર દીલમેં ખુશહુવા કે ઇસ બહાનેશે ભલા કલભી આનાહોગા.

જબ રૂખસ્તહોકર બાહેર આયા તો, સવદાઇકી તરેહ કહેતા કુછથા. ઓર મુંહસે કુછ નીકલતાથા. ઇસી તરેહ સરામેં આયા, લેકીન હવાસ બજા નથે, સબ આશના દોસ્ત પુછનેલગે કે તુમ્હારી કયા હાલતહએ? મએંનેકહા ઇતની આમદો રફતસે ગરમી દીમાગમેં ચડગઇહએ, ગરઝ વોહરાત તડપતે કટી. ફજરકો ફેર જાકર હાઝીરહુવા, ઓર ઊસી ખ્વાજાસરાકે સાથ મહેલમેં પહોંચા. વોહી આલમ જો કલ દેખાથા નઝર આયા. પાદશાહઝાદીને મુજહે દેખા, ઓર હરેકકો અપને અપને કામપર રૂખસ્ત કીયા, જબ કોઇ ન રહા; ખીલવતમેં ગઇ, ઓર મુજહે તલબકીયા. જબ મએં વહાંગયા, તબ બએઠનેકા હુકમકીયા. મએં અદાબ બજાલાકર બએઠા. ઊસને ફરમાયા કે યહાં જો તુ આયા ઓર યેહ અસબાબ લાયા, ઊસમેં નફા કીતના મંઝુર હએ? મએંને અરઝકી, કે આપકે કદમ દેખનેકી બડી ખ્વાહીશથી સો. ખુદાને મયસ્સરકી, અબ મએંને સબ કુછ પાયા, ઓર દોનોં જહાનકી સઆદત હાસીલહુઇ, ઓર કીમત જોકુછ ફેહરીસ્તમેં હએ, નીસફકી ખરીદહએ, ઓર નીસફ નફાહએ. ફરમાયા જો કીમત તુને ફેહરીસ્તમેં લીખ્ખીહએ સો ઇનાયત હોગી, બલકે ઓરભી ઇનામ દીયા જાએગા. બ શરતે કે એક કામ તુજહસે હોસકે તો હુકમ કરૂં. મએંને કહા કે, ગુલામકા જાનોમાલ અગર સરકારકે કામ આવેતો મએં અપની કીસમતકી ખુબી સમજહું, ઓર આંખોંસે કરૂં. યેહ સુનકર-કલમદાન યાદ ફરમાયા, એક રૂક્કા લીખા, ઓર મોતીઓંકે દરમીઆનમેં રખકર એક રૂમાલ શબનમકા ઊપર લપેટકર મેરેહવાલે કીયા, ઓર એક અંગુઠી નશાનીકે વાસ્તે ઊંગલીસે ઊતારદી, ઓર કહા કે ઇસતરફકો એક બડા બાગહએ "દીલકુશા" ઊસકા નામહએ, વહાં તુ જાકર એક શખ્સ કેખુસરવ નામ "દારોગા" હએ, ઊસકે હાથમેં યેહ અંગુશતરી દીજીયો, ઓર હમારે તરફસે સલામ કહીયો ઓર ઇસ રૂક્કેકા જબાબ માંગીયો, લેકીન જલ્દ આઇયો. અગર ખાના વહાં ખાઇયો તો પાની યહાં પીજીયો ઇસકા ઇનામ તુજહે અએસા દુંગી કે તુ દેખેગા,

મએં રૂખસ્ત હુવા, ઓર પુછતા પુછતા ચલા; કરીબ દોકોસકે જબગયા વોહબાગ નઝર પડા, જબ પાસ પહોંચા એક અઝીઝ મુજહકો પકડકે દરવા

ઉસમેં બાગકે મુજહકો લેગયા દેખાતો એક જવાન શેરકીસી સુરત સોનેકી કુ
રસીપર ઝરહે દાઊદી પહેને, ઓર આઇના બાંધે ફોલાદી ખુદ સરપર ધરે,
નેહાયત શાનો શવકતસે બએઠા હએ. ઓર પાંચસો જવાન તઇઆર ઢાલ
તલવાર, હાથમેં લીયે, ઓર તરકશ કમાન બાંધે, મુસતએદ ખડેહએં. મએ
ને સલામકીયા મુજહે નઝદીક બુલાયા મએંને વોહ અંગુઠી દી, ઓર ખુશા
મદકી રાહસે મીઠીમીઠી બાંતે કરનેલગા ઓર વોહ રૂમાલ દીખાયા, ઓર રૂ
કકે કેભી લાનેકા અહેવાલ કહા ઊસને સુનતેહી ઊંગલી દાંતોંસે કાટી, ઓ
ર સર ધુનકર બોલા, કે શાયદ તેરી મઓત તુજહકો લે આઇહએ ખએર બા
ગકે અંદરજા સરૂકે દરખ્તમેં એક પીંજરા આહની લટકા હએ ઊસમેં એક
જવાન કએદહએ, ઊસકો યેહ ખત દેકર જવાબ જલ્દ લેકર ફેરઆ મએં શી
તાબ બાગમેં ઘુસગયા, બાગ કયાથા ગોયા જીતેજી બેહીશતમેં ગયા હરેક ચ
મન રંગ બેરંગકા ફુલરહાથા, ઓર ફવ્વારે છુટરહેથે જાનવર ચહચહે માર
રહેથે, મએં સીધાચલાગયા, ઓર ઊસ દરખ્તમેં કફસ દેખા ઉસમેં એક જ
વાન હસીન નઝર આયા, મએંને અદબસે સર જહુકાયા, ઓર સલામકીયા
ઓર વોહ ખત પીંજરેમેં જાલીકી રાહસે દીયા વોહ અઝીઝ રૂક્કા ખોલકર
પડનેલગા, ઓર મુહજસે મુશાતાકવાર અહેવાલ ગલેકાકા પુછનેલગા અભી
બાતેં તમામ નહુઇથીં કે એક ફઓજ ઝંગીઓંકી નમુદહુઇ, ઓર ચારોં તર
ફસે મુજહપર આ ટુટી, ઓર બે તહાશા બરછીતલવાર મારનેલગે એક આદ
મીકી બીસાતકયા એક દમમેં મુજહકો ઝખમી કરદીયા મુજહે કુછ અપની
સુધ બુધ ન રહી, ફેર જો હોશ આયા અપનેતઇં ચારપાઇપર ગયા કે, દો પીઆદે
ઊઠાકર લીયે જાતેહએં, ઓર આપસમેં કહેતેહએં કે, ઇસ આદમીકી લાશકો
મએદાનમેં ફેંકદો કુત્તે કબે ખાએંગે, દુસરા બોલા અગર પાદશાહ તહકી
ક કરે, ઓર યેહ ખબર પહોંચે જીતા ગડવાવે, ઓર બાલ બચ્ચોંકો કોલુમે
પીસવા દે કયા હમે અપની જાન ભારી પડીહએ જો અએસી નામાકુલ હરકત
કરે. મએંને યેહ ગુફતગો સુનકર દોનો "યાજુજ માજુજ" સેં કહા કે, વા
સ્તે ખુદાકે મુજહપર રહમકરો, અભી મુજહમેં એક રમક જાન બાકીહએ જ
બ મરજાઉંગા; જો તુમ્હારા જી ચાહેસો કીજીઓ "મુરદા બદસ્તે ઝીંદા"
લેકીન યેહ તો કહો મુજહપર યેહ કયા હકીકત બીતી મુજહે કયું મારા; ઓ
ર તુમ કઓનહો ભલા ઇતના કહેસુનાઓ. તબ ઉન્હોંને રહમ ખાકર કહા,
વોહ જવાન જો કફસમેં બંદહએ યહાંકે પાદશાહકા ભતીજાહએ, ઓર પહેલે

ઉસકા બાપ તખ્તનશીંથા, રેહલતકે વકત યેહ વસીઅત અપને ભાઇકા કી કે, અભી મેરા બેટા જો વારીસ ઇસ સલતનતકા હએ, લડકા, ઓર બે શ઼ર હએ, કારબાર પાદશાહતકા ખએરે ખ્વાહી ઓર હોશીઆરીસે તુમ કીયા કીજીઓ, જબ યેહબાલીગહો, અપની બેટીસે શાદી ઇસકી કરદીજીઓ. ઓર મુખતાર તમામ મુલ્ક ઓર ખઝાનેકા કીજીઓ. યેહ કહેકર ઊન્હોંને વફાત પાઇ, ઓર સલતનતકી નવબત છોટે ભાઇપર આઇ. ઊસને વસીયતપર અમલ નકીયા, બલકે દીવાના ઓરસવદાઈમશહુર કરકે પીંજરેમેં ડાલદીયા, ઓર ચોકી પહેરા ચારોં તરફ બાગકે રખીહએ, કે પરીંદાપર નહીં માર સકતા; કઈ મરતબે ઝહરે હલાહલ દીયાહએ, લેકીન ઝીંદગી ઝબરદસ્ત હએ, અસરનહીં કીયા, અબ વોહ શાહઝાદી, ઓર યેહ શાહઝાદા આશક ઓર માશુક બનરહે હએં, વોહ ઘરમેં બેકરાર ઓર યેહ કફસમેં તડપતાહએ, જબ તેરે હાથસે શઓકકાનામા ઊસને ભેજા યેહ ખબર હરકારોંને પાદશાહકો પહોંચાઇ. હબશીઓંકી ફઓજ ભેજા, ઓર તેરા યેહ હાલકીયા. ઓર ઊસ જવાન કએદીકે કતલકી વઝીરસે તદબીર પુછી. ઊસ નમકહરામને મલેકાકો રાઝી કીયાહએ કે, ઊસ બેગુનાહકો પાદશાહકેહુઝુર અપને હાથસે શાહઝાદી મારડાલે. મએંને કહા ચલો મરતે મરતે યેહભી તમાશાદેખલેં. આખીર રાઝીહોકર વોહ દોનોં, ઓર મએં ઝખમી ચુપકે એક ગોશેમેં જાકર ખડેહુએ દેખાતો તખ્તપર પાદશાહ બએઠા હએ, ઓર મલેકાકે હાથમેં નંગી તલવાર હએ, ઓર શાહઝાદેકો પીંજરેસે બાહેર નીકાલકર ખડા કીયા. મલેકા જલાદ બનકર શમશીર બરાહના લીયે હુએ, અપને આશકકો કતલકરનેકો આઇ, જબ નઝદીક પહોંચી, તલવાર ફેંકદી, ઓર ગલેમેં ચીમટગઇ; તબ વોહ આશક બોલા કે અએસે મરનેપર મએં રાઝીહું, યહાંભી તેરી આરઝુહએ, ઓર વહાંભી તેરી તમન્ના રહેગી. મલેકા બોલી કે મએં ઇસ બહાનેસે તેરે દેખનેકો આઇથી. પાદશાહ યેહ હરકત દેખકર સખ્ત બરહમ હુવા, ઓર વઝીરકો દાંટા કે તુ મુજહે યેહ તમાશા દીખલાનેકો લાયાથા? મહેલી મલેકાકો જુદાકરકે મહેલમેં લેગએ. વઝીરને ખફા હોકર તલવાર ઊઠાઇ, ઓર પાદશાહઝાદેકે ઊપર દવડા કે, એકહી વારમેં કામ ઊસ બેચારેકા તમામ કરે. ચાહા કે તેગા ચલાવે, ગએબસે એક તીર નાગહાની ઉસકી પેશાનીપર લગા. આરપાર હોગયા, ઓર વોહ ગીરપડા. પાદશાહ યેહ વારેદાત દેખકર મહેલમેં ઘુસ ગયે, જવાનકો ફેર પીંજરેમેં બંદ કરકર, બાગમેં લેગયે. મએંભી વ

હાંસે નીકલા, રાહમેંસે એક આદમી મુજહે બુલાકર મલેકાકે હુઝુર લેગયા મુજહે ઘાયલ દેખકર એક જરરાહકો બુલાયા. ઓર નેહાયત તાકીદસે ફરમાયા, કે ઇસ જવાનકો જલ્દ ચંગા કરકર ગુસલ શફાકાદે, યેહી તેરી મેહનત હએ; ઉસકે અચ્છા કરનેમેં જીતની કોશીશ કરેગા વએસાહી ઇનામ, ઓર સરફરાઇ પાએગા.

ગરઝ વોહ જરરાહ બમુજીબ ઇરશાદ મલેકાકે મેહેનત કરકે એક ચીલ્લેમેં ન્હોલા ધુલાકર મુજહે હુઝુરમેં લેગયા. મલેકાને પુછા, અબતો કુછ કસર બાકી નહીં રહી? મએંને કહા કે આપકી તવજ્જોસે અબ તનદુરસ્તહું. તબ મલેકાને એક ખીલઅત, ઓર બહોતસે રૂપીએ જો ફરમાઆંથે, બલકે ઉસ સે દોચંદ અતા કીયે, ઓર રૂખસ્તકીયા. મએંને વહાંસે સબ રફીક ઓર નવકર ચાકરોંકો લેકર કુચ કીયા.

જબ ઇસ મુકામપર પહોંચા, સબકો કહા, તુમ અપને વતનકો જાઓ, ઓર મએંને ઇસપહાડપર યેહ મકાન; ઓર ઉસકી મુરત બનાકર રહેના મુકરર કીયા ઓર નવકર, ઓર ગુલામોંકો મવાફીક હરેકકી કદરકે રૂપીએ દેકર આઝાદ કીયા ઓર યેહ કહેદીયા કે જબતલક મએં જીતારહું, મેરે ખાને પીનેકી ખબરગીરી તુમ્હેં ઝરૂરહએ; આગે મુખતારહો, અબ વોહી અપની નમક હલાલીસે મેરે ખાનેકી ખબર લેતેહએં, ઓર મએં બખાતીર જમા ઇસ બુતકી પરસતીશ કરતાહું. જબ તલક જીતાહું, મેરા યેહી કામહએ યેહ મેરી સરગુઝશ્ત હએ, જો તુનેસુની.

યા પુકરા મએંનેં જબ યેહ કીસ્સા સુનતેહી કફનીગલેમેં ડાલી, ઓર ફકીરોંકા લીબાસકીયા, ઓર ઇશતીઆકમેં મુલ્ક ફરંગકે દેખનેકો રવાનાહુવા કીતનેએક અરસેમેં જંગલ પહાડોંકી સએર કરતાહુવા, મજનું, ઓર ફરહાદકી, સુરત બનગયા આખીર, મેરે શઓકને ઉસ શહેરતલક પહોંચાયા; હર ગલી કુચેમેં દીવાનાસા ફીરનેલગા. અકસર મલેકાકે મહેલકે આસપાસ રહાકરતા, લેકીન કોઇ બાત અએસી નબની જો વહાંતલક રસાઇહો. અજબ હએરાની થી કે, જીસવાસ્તે યેહ મેહનત કશીકરકે ગયા, વોહ મતલબ હાથનઆયા. એકદીન બઝારમેં ખડાથા કે એકબારગી આદમી ભાગનેલગે, ઓર દુકાનદાર દુકાને બંદકરકે ચલેગયે. યા વોહરવનકથી યા સુનસાન હોગયા. એક તરફસે એક જવાન રૂસ્તમકાસા કલ્લા, શેરકાસા જબડા, ગુંજતાહુવા તલવાર દો દસ્તી જહાડતા, ઝરેહ, બખતર ગલેમેં, ટોપ સર પર ઓર તમંચે કી

જોડી કમરમેં લગીહુઇ, કએફીકી તરેહ જહુમતા ચલાઆતાથા. ઓર ઊસકે પીછે દો ગુલામ બનાતકી પોશાક પહેને એક તાબુત મખમલી કાશાનેસે મડાહુવા સરપર લીયે ચલે આતેહએં તમાશા દેખકર સાથ ચલનેકા કસ્દકીયા. જો કોઇ આદમી મેરે નઝરપડતા; મુજહે મના કરતા. લેકીન મએં કબ સુનતાથા. રફતા રફતા વોહ જવાંમરદ એક આલીશાન મકાનમેં ચલા, મએંભી સાથહુવા ઊસને ફીરતેહી ચાહાકે, એક હાથમારે, ઓર મુજહે દો તુકડે કરે. મએંને ઉસેં કસમદી કે મએંભી યેહી ચાહતાહું, મએંને અપનાખુન મઆફ કીયા કીસી તરેહ મુજહે ઇસ ઝીંદગીકે અઝાબસે છુડાદે, કે નેહાયત તંગ આયાહું, મએં જાનબુજકર તેરે સામને આયાહું, દેર મતકર, મુજહે મરનેપર સાબીત કદમ દેખકર ખુદાને ઉસકે દીલમેં રહમડાલા, ઓર ગુસ્સાભી કમહુવા. બહોત તવજ્જા, ઓર મેહેરબાનીશે પુછા કે તુ કઓનહએ, ઓર ક્યું અપની ઝીંદગીસે બેઝાર હુવાહએ? મએનેકહા ઝરા બએઠોતો કહું. મેરા કીસ્સા બાહોત દુરોદરાઝહએ, ઓર ઇશ્કકે પંજેમેં ગીરફતારહું, ઇસ સબબસે લાચારહું. યેહ સુનકર ઉસને અપની કમરખોલી, ઓર હાથ મુંહ ધોધાકર કુછ નાશ્તા કીયા, ઓર મુજહેભી ઇનાયતહુવા. જબ ફરાગત કરકે બએઠા બોલા કહે તુજહપર કયા ગુઝરી મએંને સબ વારેદાત ઊસ પીર મરદકી, ઓર મલેકાકી, ઓર અપને વહાં જાનેકી કહેસુનાઇ, પહેલે સુનકર રોયા, ઓર યેહકહા કે ઇસ કમબખ્તને કીસ કીસકા ઘરઘાલા, લેકીન ખએર તેરા ઇલાજ મેરે હાથમેં હએ અગલબ હએ કે ઇસ આસીકે સબબસે તુઅપની મુરાદકો પહોંચે, ઓર તુ અંદેશા નકર ખાતીર જમારખ. ઓર હજ્જામકો ફરમાયા કે, ઇસકી હજામત કરકે હમ્મામ કરવાવે એક જોડા કપડેકા ગુલામને લાકર પહેનાયા. તબ મુજહસે કહેનેલગા કે, યેહ તાબુત જો તુને દેખા ઉસી સાહઝાદે મરહુમકાહએ જો પીજરેમેં કએદથા ઉસકો દુસરે વઝીરને આખીર મકરસે મારા; ઊસકી તો નજાતહુઇ કે, મઝલુમ મારાગયા મએં ઊસકા કાકાહું મએંનેભી ઊસ વઝીરકો શમશીરસે મારા. ઓર પાદશાહકોભી મારનેકા કસ્દકીયા, પાદશાહ થરથર કાંપનેલગા ઓર કસમખાઇ કે, મએં બે ગુનાહ હું. મએંને ઊસે નામરદ જાનકર છોડદીયા. જબસે મેરા યેહી કામહએ કે, હર મહીનેકી નવચંદી જુમેરાતકો મએં ઊસ તાબુતકો ઇસી તરેહ શાહેરમેં લેકર ફીરતાહું, ઓર ઉસકા માતમ કરતાહું.

ઊસકી ઝબાની યેહ અહેવાલ સુનનેસે મુજહે તસલ્લીહુઇ, કે અગર યેહ

ચાહેગા તો મેરા મકસદ બર આવેગા. ખુદાને બડા એહસાનકીયા જો અએ સે જુનુનીકો મુજહપર મેહેરબાનકીયા; સચહએ " ખુદા મેહેરબાંહો તો કુલ મેહેરબાં" જબ શામહુઇ, ઓર આફતાબ ગુરૂબહુવા, ઊસ જવાનને તાબુ તકો નીકાલા, ઓર ગુલામકે એવઝ વોહ તાબુત મેરે સરપર ધરા, ઓર અપ ને સાથલેકર ચલા, ફરમાને લગા કે મલેકાકે નઝદીક જાતાહું, તેરી સીફારશ તો બમકદુર કરૂંગા, તુ હરગીઝ દમ ન મારયો, ચુપકા સુના કીજીયો. મએ ને કહા જો કુછ સાહેબ ફરમાતેહએં સોહી કરૂંગા, ખુદા તુમકો સલામત ર ખ્ખે, જો મેરેહાલપર તરસ ખાતેહો. ઉસ જવાનને ઈરાદા પાદશાહી બાગક કીયા, જબ અંદર દાખીલહુવા; એક ચબુતરા સંગેમરમરકા હશ્ત પહેલુ બ ગકે સહેનમેંથા, ઓર ઉસપર એક નમગીરા સુફેદ બાદલેકા મોતીઓંકી જ, હાલર લગીહુઇ, અલમાસકે ઇસતાદોંપર ખડાથા, ઓર એક મસનદ પાકીઝ બીછીથી, ગાવતકીયા, ઓર બગલી તકીયે ઝરબતકે લગેહુએ, વોહ તાબુદા વહાંરખવાયા, ઓર હમદોંનોકો ફરમાયા કે ઉસ દરખ્ત પાસ જાકર બએઠો

બાદ એકસાઅતકે મશાલકી રવશની નઝરઆઇ, મલેકા આપ કઇ ખ્વાસે પસોપેશ હાઝીરથી તશરીફલાઇ. લેકીન ચેહેરેપર ઉદાસી, ઓર ખફગી ઝા હીરથી. આકર મસનદપર બએઠી, વોહ જવાંમરદ અદબસે દસ્તબદસ્તા ખ ડારહા, ફેર અદબસે દુર ફરશકે કીનારે બાઅદબ બએઠા ફાતેહાં પઢી, ઓર કુછ બાતેં કરનેલગા. મએં કાન લગાએ સુનરહાથા, આખીરે ઉસ જવાનને કહાકે મલેકા જહાસલામત મુલ્કે અજમકા શાહઝાદાકા આપકી ખુબીઆં, ઓર મહબુબીઆં ગાયબાના સુનકર અપની સલતનતકો બરબાદ કરકે ફકી ર બન માનીંદ "ઇબરાહીમ અદહમકે" તબાહ રો, ઓર બડી મેહેનત ખીં ચકર યહાં તલક આ પહોંચાહએ. (મીસરા) સાઇંતેરે કારને છોડા શહેર બલખ. ઓર ઇસિ શહેરમેં બહોત દીનોંસે હએરાન ફીરતાહએ, આખીર વોહ ઇરાદા મરનેકા કરકે મેરેસાથ લગચલા. મએંને તલવારસે ડરાયા; ઊસને ગરદન આગે ધરદી, ઓર કસમદી કેઅબ મએં યેહી ચાહાતાહું, દેર મતકર. ગરઝ વોહ તુમ્હારે ઇશ્કમેં સાબીતહએ. મએંને ખુબ આઝમાયા, સબ ત હરે પુરાપાયા ઇસ સબબસે ઊસકા મઝકુર દરમીઆન લાયા, અગર હુઝુર ઊસકે અહેવાલપર મુસાફર જાનકર તવજ્જોહો તો ખુદા તરસી, ઓર હક શનાસીસે દુર નહીં. યેહ ઝીકર મલેકાને સુનકર ફરમાયા, વોહ કહાં હએ? અગર શાહઝાદાહએ તો કયા મુઝાકા રૂબરૂ આવે. વોહ કાકા વહાંસે ઊઠકર

આયા, ઔર મુજહે સાથલેકર ગયા. મઐ મલેકાકે દેખનેસે નેહાયત શાદહુવા, લેકીન અકલો હોશ બરબાદ હુએ. આલમ સુકુતકા હોગયા. મઐંને ચાહાકે કુછ કહું, મલેકાં સીધારી, ઔર કા। અપને મકાનકો ચલા. મકાનપર આકર બોલા કે, મઐંને તેરી સબ હકીકત અવ્વલસે આખીરતક મલેકાકો કહેસુનાઇ, ઔર સીફારશભીકી, અબ તુ હમેશા રાતકો બીલા નાગા જાયાકર, ઔર અએસો ખુશી મનાયાકર મઐં ઊસકે કદમપર ગીરપડા. ઊસને ગલે લગાલીયા. તમામદીન ઘડીઆં ગીનતારહા. કે કબ શામહોવે જો મઐ જાઊં. જબ રાત હુઇ, મઐં ઊસ જવાનસે રૂખસ્તહોકર ચલા, ઔર પાઇને બાગમેં મલેકાકે ચબુતરેપર તકીયા લગાકર જાબએઠા.

બાદ એક ઘડીકે મલેકા તને તનહા એક ખ્વાસકો સાથલેકર આહેસ્તા આહેસ્તા આકર મસનદપર બએઠી, મુજહે ખુશ નસીબીસે યેહ દીન મયસ્સર હુવા. મઐંને કદમબોસી કીયા. ઊન્હોંને સરમેરા ઊઠાલીયા, ઔર ગલેશો લગાલીયા, ઔર બોલી કે, ઇસ ફુરસ્તકો ગનીમત જાન, ઔર મેરા કહા માન કે મુજ્હે યહાંસે લેનીકલ, કીસુ ઔર મુલકમે ચલ. મઐંને કહા ચલીએ યેહ કહેકર હમ દોનો બાગકે બાહેરતો આએ, પર મારે ખુશીકે હાથ પાંવ ફુલગએ, ઔર રાહ ભુલગએ, ઔર એક તરફકો ચલે જાનેથે પર કુછ ઠીકાના નહીં પાતેથે મલેકા બરહમ હોકર બોલી કે, અબ મઐં થક ગઇ, તેરા મકાન કહાંહએ, જલદ ચલકર પહોંચ નહીંતો તુકયા કીયા ચાહતાહએ; મેરે પાંવમેં ફફોલે પડગએ હએં રસ્તેમેં કહીં બએઠજાઊંગી. મઐંને કહા કે મેરે ગુલામકી હવેલી નઝદીકહએ અબ આ પહોંચે, ખાતીર જમારખ્ખો, ઔર કદમ ઊઠાઓ જ્હુટતો બોલા, પરદીલમેં હએરાનથા કે કહાં લેજાઊં. અએન રાહપર દરવાઝા નઝર પડા જલ્દીસે કુલફકો તોડકર, મકાનકે ભીતર ગયા. અચ્છી હવેલી, ફરશ બીછાહુવા, શરાબકે શીશે ભરેહુએ કરીનેસે તાકોંમેં ધરે, ઔર બાવરચીખાનેમેં નાન કબાબ તઇઆરથે માંદગી કમાલ હોરહીથી એકએક ગુલાબી શરાબ અરગવાની ઉસ ગીઝાકે સાથલી, ઔર સારી રાત બાહમ ખુશી કી, જબ ઊસ ચએનસે સુબ્હો હુઇ શહેરમેં ગુલ મચા કે, શાહઝાદી ગાયબ હુઇ. મોહલે મોહલે, કુચાકુચા, મુનાદી ફીરનેલગે. ઔર કુટનીઆં, ઔર હરકારે છુટે કે જ્હાં વોહ હાથ આવે પએદાકરેં, ઔર સબ દરવાઝોંપર શહેરકે પાદશાહી ગુલામોંકી ચોકીઆં આ બએઠી દરબાનોંકો હુકમ હુવા કે બગએર પરવાનગી કે એક ચુંટી બાહેર શહેરકે ન નીકલસકે,

જો કોઇ નશાન મલેકાકા લાવેગા, હઝાર અશરફી, ઓર ખીલઅત ઈના-મ-પા
વેગા, તમામ શહેરમેં કુટનીઆં ફીરને લગી, ઓર ઘરઘર ઘુસનેલગીં, મુ ... કે
જો કમબખ્તી લગી દરવાઝા બંદ ન કીયા. એક બુઢીઆ શએતાનકી ખા
લા ઊસકા ખુદા કરે મુંહ કાલા, હાથમેં તસબીહ લટકાએ, બુરકા ઓડે ...
વાંઝા ખુલા પાકર બેધડક ચલીઆઇ, ઓર સામને મલેકાકે ખડીહોકર હા
થ ઊઠાકર દોઆ દેને લગી કે તેરી નથ ચુડી સોહાગકી સલામતરહે, ઓર
કમાઊકી પગડી કાયમરહે. મએં ગરીબ રંડીઆ ફકીરની હું, એક બેટી મેરી
હએ કે વોહ દોજીસે પુરે દીનો દોરોઝેમેં મરતીહએ, ઓર મુજહકો ઇતની તા
કત નહીં કે, આધીકા તેલ ચીરાગમેં જલાઊં ખાને પીનેકો તો કહાંસે લા
ઊં, અગર મરગઇ તો ગોરો કફન કહાંસે લાઉં, ઓર જની તો દાઇકો કયો
દું, ઓર "બચ્ચા" કો ખુરાક કહાંસે ખીલાઉં, આજ દો દીનહુએ હએં, કે
ભુખી પીઆસી, પડી હએ. અએ સાહઝાદી અપની ખએર કુછ ટુકડા પાર
ચા દો તો ઉસકા પાની પીનેકા અધારહો. મલેકાને તરસખાકર, અપને નઝ
દીક બુલાકર ચાર નાન, ઓર એક અંગુઠી ઉંગલીસે ઉતારકર હવાલેકી. કે
ઉસકો બેચબાચકર ગહેનાપાતા બનાદીજીઓ, ઓર ખાતીરજમાસે ગુઝરાન
કીજીઓ, ઓર કભી કભી આયાકીજીઓ, તેરા ઘરહએ. ઉસને અપને દી
લકા ઇરાદા જીસકી તલાશમેં આઇથી બજીનસ પાયા, ખુશીસે દોઆએં દે
તી, ઓર બલાએં લેતી ચલી. દેવડીમેં નાનો કબાબ ફેંકદીયે, મગર અંગુ
ઠીકો મુઠ્ઠીમેં લે લીયા, કે પતા મલેકાકા મેરેહાથ આયા. ખુદા ઊસ આફતસે
બચાયા ચાહે, ઊસ મકાનકા માલીક જવાંમરદ સીપાહી તાઝે ઘોડેપર ચડા
હુવા, નેઝા હાથમેં લીએ, શીકારબંદસે એકહરન લટકાએ આપહોંચા. અ
પની હવેલીકા કુલફ ટુટા, ઓર દરવાઝા ખુલાપાયા. ઉસ દલ્લાલાકો નીક
લતે દેખા, મારે ગુસ્સેકે એક હાથસે ઉસકી ચોંટી પકડકર લટકાલીયા, ઓર
ઘરમેં આયા, ઓર ઊસકે દોનોં પાંવમેં રસ્સી બાંદકર એક દરખ્તકી ડાલીહ
સે લટકાયા, સર નીચે ઓર પાંવ ઊપર કીયે, એક દમમેં તડપ તડપકર મ
રગઇ. ઊસ મરદકી સુરત દેખકર યેહ હએબત ગાલીબહુઇ કે હવાઇઆં મું
પર ઊડનેલગી. ઓર મારે ડરકે કલેજા કાંપને લગા. ઉસ અઝીઝને હમ દો
નોંકો બદહવાસ દેખકર તસલ્લીદીકે બડી નાદાની તુમનેકી, અએસા
કામ કીયા, ઓર દરવાઝા ખોલદીયા. મલેકાને હંસકર ફરમાયા કે શાહ
ઝાદા અપને ગુલામકી હવેલી કહેકર લેઆયા, ઓર મુજહકો ફુસલા

યા, ઊસને ઇલતીમાસ કીયા, કે શાહાઝાદેને જો કહા બજાહુએ, જીતની ખલ કુલ્લાહ હએ. પાદશાહોંકે લઓંડી ગુલામહએં ઊન્હીંકી બરકત ઓર ફહેઝસે સબકી પરવરીશ ઓર બીનાહએ, યેહ ગુલામ બેંદામો દીરમ ઝરખરીદા તુમ્હારા હએ લેકીન ભેદ છુપાના લાહાસીલહએ. અએ શાહાઝાદે તુમ્હારા, ઓર મલેકાકા ઇસ ગરીબ ખાનેમેં તશરીફલાના મેરી સઆદતદોનોં જહાનકીહએ, ઓર અપને ફીદવીકો સરફરાઝકીયા. મએં નીસા રહોનેકો તઇઆરહું કીસી સુરતસે જાનોમાલસે દરેગ નહીં કરૂંગા, આપ શઓકસે આરામ ફરમાઇએ, અબ કીસીબાતકા ખતરા નહી યેહ મુરદાર કુટની અગર સલામત જાતી તો આફત લાતી. અબ જબ તલક મીઝાજે શરીફ ચાહે બએઠે રહીએ, ઓ જો કુછ ઇસિખાના ઝાદકો કહીએ સબ હાઝીરકરેગા. ઓર પાદશાહતો કયા ચીઝહએ, તુમ્હારી ખબર ફરીશતેકોભી નહોગી. ઊસ જવાંમરદને અએસી બાતેં તસલ્લીકી કહી, કે ટુક ખાતીર જમાહુઇ. તબ મએંને કહા શાબાશ તુમ બડે મરદહો ઇસ મુરવ્વતકા બદલા હમસેભી જબ હોસકેગા તબ ઝુહુરમેં આવેગા તુમ્હારા નામકયા હએ ? ઊસને કહા ગુલામકા નામ બહેઝાદખાં હએ ગરઝ છે મહીને તક જીતની શરત ખીદમતકીથી બજાનો દીલ બજાલાયા ખુબ આરામસે ગુઝરી.

એક દીન મુજહે અપના મુલ્ક, ઓર માબાપ યાદ આએ ઇસલીએ નેહાયત ફીકરમંદ બએઠાથા, મેરા ચેહેરા ગમગીન દેખકર બહેઝાદખાં રૂબરૂ હાથ જોડકર ખડાહુવા, ઓર કહેનેલગા કે ઇસ ફીદવીસે અગર કુછ તકસીર ખીદમત ગુઝારીમેં હુઇહોતો ઇરશાદકીજીએ. મએંને કહા બરાએખુદા યેહ કયા મઝકુરહએ તુમનેતો અએસા સુલુક કીયા કે ઇસ શાહેરમેં અએસે આરામસે રહે જએસે અપની માકે પેટમેં કોઇ રહેતાહએ; નહીતો યેહ અએસી હરકત હમસે હુઇથી કે તીનકા તીનકા હમારા દુશમનથા, અએસા દોસ્ત કઓનથા જો ઊસકે વહાં ઝરા દમ લેતે ખુદા તુમ્હેં ખુશ રખ્ખે બડે મરદહો તબઊસને કહા કે અગર યહાં દીલ નહી લગતાહો તો જહાં હુકમ હો, ખએરો આફીયતસેં પહોંચાંદુ ફકીરબોલા કે, અગર અપને વતન તક પહોંચું તો માબાપકો દેખું મેરીતો યેસ સુરત હુઇ ખુદાજાને ઊનકી કયા હાલત હુઇહોગી. મએં જીસવાસ્તે વતનસે દુરહુવાથા, મેરીતો આરઝુ બરઆઇ અબ ઊનકી કદમબોસી વાજીબહએ. મેરી ખબર ઉનકો કુછ નહીં કે, મરગયા યા જીતાહએ ઊનકે દીલપર કયા ગમ ગુઝરતા હોગા. વોહ જવાંમર

દ બોલા કે, બહોત મુબારક હુએ ચલીયે. યેહ કહેકર દો ઘોડા તેઝરફતાર જીસકે પર નહીં કટેથે; મલેકાકે વાસ્તે જલ્દ લા હાઝીર કીયા, ઓર હમ દો નોંકો સવાર કરવાકર ઝરેહ બખતર પહેન, હથીઆરબાંધ વોહ અપને ઘોડે પર ચડબએઠા, ઓર કહા કે ગુલામ આગે હોતાહએ, સાહેબ ખાતીરજમાસે દબાએ હુએ ચલીએ. જબ શહેરકે દરવાઝેપર આયા, એક નારા મારા, ઓર તબરસે કુલફકો તોડા ઓર નીગાહબાનોંકો ધમકાકર લલકારા, કે હરા મઝાદો અપને પાદશાહકો જાકર કહો, કે બહેઝાદખાં મલકા મહેરનીગાર, ઓર શાહઝાદએ આલી વીકારકો જો તુમ્હારા દામાદહએ, સભોંકે સામને લે જાતા હએ, અગર કુછ મરદુમીકા નશાં હો તોં, બાહેર નીકલો, ઓર મલેકા કો છીનલો; યેહ મત કહેના કે ચુપકે લેગયા, નહીંતો કીલ્લેમેં બએઠે આરા મ કીયાકરો.

યેહ ખબર પાદશાહકો જલ્દ જા પહોંચી. વઝીર, ઓર મીરબખશીકો હુકમકીયા કે ઉન તીનોં બદઝાત નમકહરામકો બાંદકરલાઓ યા ઉનકે સરકાટ કર હુઝુરમેં પહોંચાઓ. એક દમકેબાદ ફઓજ જમાહુઇ, ઓર તમામ ઝમીનો, આસમાન કાંપને લગા. બહેઝાદખાંને મલેકાકો, ઓર ઇસ ફકીરકો એક પુલકે દરમેં કે બારા પુલે, ઓર જોનપુરકે પુલકે બરાબર થા ખડાકીયા, ઓર આપ ઘોડેકો ભગાકર ફઓજકી તરફ ફીરા, ઓર શેરકે માનીંદ ગુંજકર ઘોડેકો દપટકર, ફઓજકે દરમીઆન ઘુસા, તમામ લશકર કાઇસા ફટ ગયા, ઓર યેહ દોનોં સરદારોં તલક જા પહોંચા. દોનોંકે સરકાટલીએ, જબ સરદાર મારેગએ, લશકર તરબતર હોગયા, ફેરતો પાદશાહ આપ કઇ ફઓજ બખતર પોશોંકી અપને સાથલેકર કુમકકો આયા; વોહ લડાઇભી ઉસ જવાંમરદને મારદી, શીકસ્ત ફાશખાઇ; પાદશાહ પસપાહુએ. સચહએ ફકત દાદે ઇલાહી હએ, લેકીન બહેઝાદખાને અએસી બાહદુરીકી કે રૂસતમસેભી નહોસકે. જબ બહેઝાદખાંને દેખા કે અબકોઈ દુશમન બાકી નહીંરહા, જો હમારા પીછા કરેગા; બે ખઓફ હોકર જહાં હમ ખડેથે આયા, ઓર મલેકા, ઓર મુજહકો સાથલેકર ચલા. સફરકી ઊમર કોતા હોતીહએ, થોડે અરસેમેં અપને મુલકકી સરહદમેં પહોંચે. એક અરઝી સહી સલામત આનેકી પાદશાહકે હુઝુરમેં જો કીબલાગાહ મુજહ ફકીરકેથે લીખકર રવાનાકી. જહાંપનાહ પડકર શાદહુએ, દોગાના શુકરકા અદાકીયા જએસે સુખે ધાનમેં પાની પડા. ખુશહોકર સબ અમીરોંકો જુલુમેં લેકર ઇસ આજીઝકે ઇસતીકબાલકે

ખાતીર લબે દરીઆ આકર ખડે હુએ, ઔર નાવકે વાસ્તે નાખુદાકો હુકમ કીયા મએંને દુસરે કીનારેપર સવારી પાદશાહકી ખડી દેખી, કદમબોસી કી આરઝુમેં ઘોડેકો દરીઆમેં ડાલદીયા. બેલા મારકર હુઝુરમેં હાઝીર હુવા મુજહે મારે ઇશતીઆકકે કલેજેસે લગાલીયા.

અબ એક ઔર આફત નાગહાની પેશઆઇ, કે જીસ ઘોડેપર મએં સવારથા, શાયદ વોહ બચ્ચા ઊસી માદયાનકાથા, જીસપર મલેકા સવારથી, યા હમ જીનસીયતકે બાએસ મેરે ઘોડેકો દેખકર ઘોડીનેભી જલ્દી કરકે અપને તઇં મલેકા સમેત મેરે પીછે દરીઆમેં ગીરાયા, ઔર તીરનેલગી. મલેકાને ઘબરાકે બાગ ખીંચી, વોહ મુંહકી નરમથી ઊલટગઇ, મલેકા ગોતે ખાકર બમઆ ઘોડી દરીઆમેં ડુબગઇ, કે ફેર ઊન દોનોંકા નશાન નઝર નઆયા. બહેઝાદખાંને યેહ હાલત દેખકર અપનેતઇં ઘોડે સમેત મલેકાકી મદદકીખાતીર પહોંચાયા, વોહભી ઊસ ભંવરમેં આગયા, ફેર નીકલ નસકા; બહોતેરે હાથ પાંવ મારે, કુછ બસ ન ચલા, ડુબગયા. જહાંપનાહને યેહ વારેદાત દેખકર જાલ મંગવાકર ફીંકવાયા, ઔર મલ્લાહોં, ઔર ગોતા ખોરોંકો ફરમાયા, ઊન્હોંને સરાદરીઆ છાનમારા, તહેકી મટ્ટી લે લે આએ, પરવોહ દોનોં હાથ નઆએ.

યાપુકરા યેહ હાદેસા અએસાહુવા કે મએં સવદાઇ ઔર દીવાના હોગયા, ઔર ફકીર બનકર યેહીકહેતા ફીરતાથા "ઇન નએનોંકા યેહી બીસેખ, યેહભી દેખા વોહભી દેખ" અગર મલેકા કહાં ગાયબ હોજાતી યા મરજાતી તો દીલકો તસલ્લીઆતી, ફેર તલાશકો નીકલતા યા સબર કરતા, લેકીન જબ નઝરોંકે રૂબરૂ ગરક હોગઇ તો કુછ બસ નચલા, આખીર જીમેં યેહી લહેર આઇ કે દરીઆમેં ડુબ જાઊં; શાયદ અપને માશુકકો મરકર પાંઊં. એકરોઝ રાતકો ઊસી દરીઆમેં ઊતરા, ઔર ડુબનેકા ઇરાદા કરકર ગલેતક પાનીમેં ગયા, ચાહતાહું કે આગે પાંવ રખ્ખું, ઔર ગોતા ખાઊં. વોહી સવાર બુરકાપોશ જીન્હોંને તુમકો બશારત દીહએ આપહોંચે, મેરાહાથ પકડલીયા, ઔર દીલાસાદીયા, કે ખાતીરજમારખ, મલેકા ઔર બહેઝાદખાં જીતેહએં, તુ અપની જાન નાહક ક્યું ખોતાહએ, દુનીઆમેં અએસાભી હોતા હએ, ખુદાકી દરગાહસે માયુસ મતહો, અગર જીતા રહેગા તો તેરી મુલાકાત ઊન દોનોંસે એકરોઝહોરહેગી. અબતુ રૂમકી તરફજા, ઔરભી દો દુરવેશ દીલરેશ વહાંગએહએં, ઊનસે તુ જબ મીલેગા તબ અપની મુરાદકો પ

હોંચેગા. યાનુકરા બમુજીબ હુકમ અપને હાદીકે મએંભી ખીદમત શરીફમેં આકર હાઝીર હુવાહું, ઊમ્મેદ હય કે હરેક અપને મતલબકો પહોંચે. ઇસ તુકડ મદેકી યેહ વારદાતથી, જો તમામો કમાલ કહેસુનાઇ.

તમામ હુવા કીસ્સા તીશરે દુરવેશકા.

સ એ ર ચો થે દુ ર વે શ કી.

ચવથા દુરવેશ અપની સએરકી હકીકત રોરોકે, ઇસતરેહ કહેને લગાઃ—

રૂ બા ઈ.

કીસ્સા હમારી બેસરો પાઇકા અબસુનો,
ટુક અપના ધ્યાન રખકે મેરાહાલ સબસુનો;
કીસવાસ્તે મએં આયાહું યહાંતક તબાહ હો,
સારા બયાન કરતાહું ઉસકા સબબસુનો.

યા મુરશદ અલ્લાહ, ઝરા મુતવજ્જાહો, યેહફકીર જો ઇસિ હાલતમેં ગીરફતાર હએ; ચીનકે પાદશાહકા બેટાહએ. નાઝો ન્યામતસે પરવરીશ પાઇ, ઓર બખુબી તરબીયતહુવા. ઝમાનેકે ભલે બુરેસે કુછ વાકીફનથા, જાનતા થા, કે યુંહી હમેશાનીભેગી, અએન બેફીકરીમેં યેહ હાદેસા રૂબકારહુવા, કે કીબલએ આલમ જો વાલીદ ઇસ યતીમકેથે ઉન્હોંને રેહલત ફરમાઇ. જાનકંદનીકે વકત અપને છોટે ભાઇકો જો મેરે ચચાહએં બુલાયા, ઓર ફરમાયા કે હમનેતો સબ માલો મુલ્ક છોડકર ઇરાદા કુચકા કીયા, લેકીન યેહ વસીઅત મેરી તુમ બજાલાઇઓ, ઓર બુઝરૂગીકો કાંમ ફરમાઇઓ, જબ તલક શાહઝાદા જો માલીક ઇસિ તાજે છતરકા હએ જવાનહો, ઓર મઊર સંભાલે, ઓર અપના ઘર દેખે ભાલે તુમ ઇશકી હીફાઝત કીજીઓ, ઓર સીપાહો રઇયતકો ખરાબ નહોને દીજીઓ. જબ વોહ બાલીગહો ઉસકો સબકુછ સમજહા બુજહાકર તખ્તહવાલે કરના, ઓર રવશન અખતર જો તુમ્હારી બેટી હએ, ઉસસે શાદીકરદેના, ઓર તુમને સલતનતસે કીનારા પકડના. ઇસ સુ

લુકસે પાદશાહત હમારે ખાનદાનમેં કાયમરહેગી, કુછ ખલલ ન આવેગા. યેહ કહેકર આપતો જાન બહક તસલીમહુએ, ચચા પાદશાહ હુવા, ઓર બંદોબસ્ત મુલ્કકા કરનેલગા. મુજહે હુકમકીયા, કે ઝનાને મહેલમેં રહાકરે; જબતક જવાનહો બાહેર ન નીકલે, યેહ ફકીર ચવદા બરસકી ઉમરતક બેગમોં, ઓર ખ્વાસોંમેં પલાકીયા, ઓર ખેલા કુદા કીયા, ચચાકી બેટીસે શાદીકી ખબર સુનકર શાદથા, ઓર ઉસ ઉમ્મેદપર બે ફીકર રહેતા, ઓર દીલમેં કહેતા કે અબ કોઈ દીનમેં પાદશાહતભો હાથલગેગી, ઓર શાદીભી હો જાએગી "દુનીઆ બઊમ્મેદ કાયમહએ" એક હબશીકે જીસકાનામ મુબારકથા, ઓર વોહ વાલીકદી ખીદમતમેં તરબીયત હુવાથા. ઊસકા બડા એતેબારથા, ઓર સાહેબે શઊર નમક હલાલથા મએં અકસર ઊસકેપાસ બએઠતા વોહભી મુજહે બહોત પીઆર કરતા, ઓર મેરી જવાનીદેખકર ખુશહોતા, ઓર કહેતા કે, અલહમદો લીલ્લાહ અએશાહઝાદે અબ તુમ જવાનહુએ ઇનશા અલ્લાહો તઆલા યકીનહએ કે તુમ્હારા ચચા અપને ભાઇકી વસીઅતપર અમલકરેંગે, ઓર અપની બેટી, ઓર તાજોતખ્ત જો તુમકો મીલનેવાલા હએ મીલેગા.

એકરોઝ યેહ ઇતેફાકહુવા કે એક અદના સહેલીને બે ગુનાહ મેરેતઇં અએસા તમાચા ખીંચકર મારા કે મેરે ગાલપર પાંચોં ઊંગલીઓંકા નશાન ઉભર આયા. મએં રોતાહુવા મુબારકકે પાસગયા ઊસને મુજહે ગલે લગાલીયા, ઓર આંસુ આસતીનસે પોછે, ઓર કહા કે ચલો આજ તુમ્હેં પાદશાહકે પાસ લે ચલું શાયદ દેખકર મેહેરબાનહો. ઓર લાયક સમજહકર તુમ્હરા હક તુમ્હે દે ઊસીવકત ચચાકેપાસ લેગયા ચચાને દરબારમેં નેહાયત શફ્ક્તકી ઓર પુછા કે કયું દીલગીરહો; ઓર આજ યહાંકયુંકર આએ? મુબારક બોલાકે, કુછ અરઝકરને આએ હએં. યેહ સુનકર ખુદબખુદ કહેનેલગા કે અબ શાહઝાદેકા બીયાહ કરદેતેહએં મુબારકને કહા, બહોત મુબારક હએ વહીં નજુમી, ઓર રમાલોંકો, રૂબરૂ તલબકીયા ઓર ઊપરકે દીલસે પુછા કે, ઇસ સાલમેં કઓનસા મહીના, ઓર કઓનસાદીન ઘડી મહુરત મુબારકહએ કે સરંજામ શાદીકા કરૂં? ઉન્હોંને મરઝીપાકર ગીનગીનાકર અરઝકી કે કીબલએ આલમ યેહ બરસ તમામ નેહેસ હએ. કીસી ચાંદમે કોઇ તારીખ નેકનહીં, અગર યેહ સાલ તમામ બખએરો ખુબીકે આઇ દાકારે ખએરકે લીએ બેહતરહએ. પાદશાહને મુબારકકી તરફ દેખા ઓર કહા શાહાઝાદેકો

મહેલમેં લેજાઓ ખુદાચાહેતો બાદ ઇસ સાલકે ઇસકી અમાનત ઇસકે હવા
લે કરૂંગા ખાતીર જમારખે, ઓર પડના લીખના સીખકર કાબીલહો. મુ
બારકને સલામકીયા ઓર મુજહે સાથલે મહેલમેં પહોંચા દીયા, દોતીન દી
નકબાદ મએં મુબારકકે પાસગયા, મુજહે દેખતેહી રોનેલગા મએં હએરાન
હુવા, ઓર પુછાકે દાદા ખએરતોહએ તુમ્હારે રોનેકા કયા બાએસહએ? ત
બ વોહ ખએર ખ્વાહ કે મુજહે જાનો દીલસે ચાહતાથા બોલા કે, મએંને ઉ
સ રોઝજો તુમ્હેં ઉસ ઝાલીમકે પાસ લેગયાથા, કાશકે અગર અએસા જાન
તા તો, નલેજાતા. મએંને ઘબરાકર કહા, મેરે જાનેમેં કયા અએસી કબાહત
હુઇ કહોતો સહી? તબ ઉસનેકહા કે, સબ અમીર વઝીર અરકાને દવ
લત છોટેબડે તુમ્હારે બાપકે વકતકે તુમ્હેં દેખકર ખુશહુએ, ઓર ખુ
દાકા શુકર કરનેલગે કે અબ હમારા સાહેબઝાદા જવાનહુવા, ઓર સ
લતનતકે કાબીલહુવા અબકોઇ દીનમેં હક હકદારકો મીલેગા. તબ હમારી
કદરદાની કરેગા, ઓર કદીમ નવકરોંકી કદર સમજહેગા. યેહ ખબર ઉસબે
ઇમાનકો પહોંચી ઉસકી છાતીપર સાંપ ફીરનેલગા, મુજહે ખીલવતમે બુલા
કર કહા કે, અએ મુબારક; અબ અએસા કામ કર કે, શાહઝાદેકો કીસી ફરે
બસે મારડાલ, ઓર ઉસકા ખઓફ મેરે દીલસે નીકાલ જો મેરી ખાતીર જ
માહો. તબસે મએં બેહવાસ હો રહાહું કે, તેરા ચચા તેરીજાનકા દુશમનહુ
વા જુંહી મુબારકસે યેહ ખબર નામુબારક મએંને સુની બગએર મારે મર
ગયા, ઓર જાનકે ડરસે ઉસકે પાંવપર ગીરપડા કે વાસ્તે ખુદાકે મુજહે સલ
તનતસે કુછ કામનહીં, કીસી તરેહ મેરા જી બચે. ઉસ ગુલામ બા વફાને મે
રા સર ઉઠાકર છાતીસે લગાયા, ઓર જવાબદીયા કે, કુછ ખતરા નહીં એક
તદબીર મુજહે સુજહીહએઅગર રાસ્તઆઇતો કુછ પરવા નહીં. ઝીંદગીહએ
તો સબ કુછ હએ, અગલબહએ કે, ઇસફીકરસે તેરી જાનભી બચે, ઓર અ
પને મતલબસે કામયાબ હો યેહ ભરોસા મુજહે દેકર સાથલેકર ઉસ જગાગ
યા જહાં વાલીદ ઇસફકીરકે સોતે બએઠતેથે, ઓર મેરી બહોત ખાતીર જ
માકી. વહાં એક કુરસી બીછીથી એક તરફ મુજહે કહા, ઓર એક તરફ આ
પ સંદલીકો પકડકર સરકાયા, ઓર કુરસીકે તલેકા ફરશ ઉઠાયા, ઓર ઝમી
નકો ખોદનેલગા. એકબારગી એક ખીડકી નમુદહુઇ કે, ઝંજીર, ઓર કુલફ,
ઉસમેં લગાહએ મુજહે બુલાયા, મએં મુકર અપને દીલમેં યેહ સમજહા
કે, મુજહકો મારકર ઇસ ખડેમેં ગાડદેનેકો યેહ ખડા ખોદાહએ. મઓત આંખોં

કે આગે ફીરગઈ લાચાર ચુપકે ચુપકે કલમા પડતાહુવા નઝદીક ગયા દેખના
હું તો, ઉસ દરીચેકે અંદર ઇમારત હય્એ, ઓર ચારે મકાન હય્એં હરેક દા[illegible]
મેં દસ દસ દેગેં સોનેકી ઝંજીરોંસે જકડીહુઇ લટકતી હય્એં ઓર હરેક [illegible]ગકે
મુંહપર એક એક સોનેકી ઈટ, ઓર એક એક બંદર જડાવકાં બનાહુવા બ
યેઠાહય્એ એકુનચાલીસ દેગેં ચારોં મકાનમેંથીં, ઓર એક દેગકો દેખા લબાલ
બ અશરફીઓંસે ભરીહયે. ઊસપર નતો બંદર હયેનઇંટહયે. ઓર એક હઓ
ઝ જવાહીરસે મુંહતક ભરાહુવા દેખા મઅંને, મુબારકસે પુછા કે, અએ દાદા
યેહ કયા તીલસ્સુમહય્એ, ઓર યેહ કીસકામ કે હય્એં ?

બોલા કે, યેહ બંદર જો દેખતેહો, ઇનકા યેહ માજરાહય્એ કે તુમ્હારે બાપ
ને જવાનીકે વકતસે, મલેક સાદીક જો જીંન્નોંકા પાદશાહ હયે, ઉસકેસાથ દોસ્તી,
ઓર આમદોરફ્ત પયેદાકીથી; ચુનાચે હર બરસમેં એક દફા કઇ તરેહકે
તોહફે, ઓર ખુશબોઇ સવગાત કીસમ કીસમકે ઇસ મુલ્કકે લેજાતે, ઓર એ
ક મહીનેકે કરીબ ઊસકેપાસ રહેતે જબ રૂખસ્ત હોતે તો મલેક સાદીક એક
બંદર ઝમરૂદકા દેતા. પાદશાહ ઊસે.લાકર ઇસ તહેખાનેમેં રખતા. ઇસ બા
તસે સીવામેરે દુસરા કોઈ આગાહ નથા. ગુલામનેએક મરતબા અરઝકી કે
જહાંપનાહ લખોં રૂપીએકે તોહફે લેજાતેહય્એં, ઓર વહાંસે એક બંદરપથ્થર
કા લેઆતેહય્એં. આખીર આપકો ઊસસે ફાએદા કયાહય્એ? મેરીબાતકા જ
વાબ હંસકર ફરમાયા, ખબરદાર કહીં ઝાહેર નકીજીઓ, એહ બંદર જો તુ
બેજાન દેખતાહય્એ, હરેકકે હઝાર દેવ તાબે, ઓર ફરમાંબરદાર હય્એં, લેકી
ન જબતલક મેરે પાસ ચાલીસોં બંદર પુરે નહોવેં, કુછ કામકે નાહીં, સો એ
ક બંદરકી કમીથી કે ઊસી બરસ પાદશાહને વફાત પાઇ. ઇતની મેહેનત કુ
છ કામ નઆઈ, ઊસકા ફાયદા ઝાહીર નહુવા. અએ શાહાઝાદે તેરી બેક
સીકી હાલત દેખકર મુજહે યાદઆયા, ઓર યેહ જીમેં ઠહેરાયા, કે કીસી
તરેહ તુજહકો મલેક સાદીકકે પાસ લેચલું, ઓર તેરે ચચાકા ઝુલમ બયા
નકરૂં. યકીનહય્એ કે વોહ દોસ્તી તુમ્હારે બાપકી યાદ કરકે એક બંદર જો બા
કીહય્એ સો તુજહેદે, તબ ઊનકી મદદસે તેરા માલો મુલ્ક તેરેહાથ આવે, ઓ
ર ચીન માચીનકી સલતનત તુ બખાતીર જમા કરે, ઓર ફીરહાલ ઇસ તજ
વીઝસે તેરી જાન બચતીહય્એ. અગર ઓર કુછ નહુવાતો ઇસ ઝાલીમકે હાથ
સે સીવા ઇસ તદબીરકે ઓર કોઇ સુરત મુખલેસીકી નઝર નહીઆતી. મ
અંને ઊસકી ઝબાનસે યેહ સબ કય્ફીયત સુનકર કહા કે દાદાજાન તુ મેરી

આનકા મુખતારહૈએ, જો મેરે હકમેં ભલા હો સો કર, તબતો મેરી તસલ્લી કરકે આપ ઇતર, ઔર ઊદ અબીર વગેરા ખુશબોઇ જો કુછ વહાં લેજાનેકે ખાતીર મુનાસીબજાના. ખરીદકરને બાઝારમેં દુસરેદીન મેરે ઊસ કાફીર ચચાકે પાસ જો બજાએ "અબુજેહલકેથા" ગયા, ઔર કહા, જહાંપનાહ શાહઝાદેકી મારડાલનેકી એકસુરત મએંને દીલ્મેં ઠએરાઇહએ, અગર હુકમ હોતો અરઝ કરૂં? વોહ કમબખ્ત ખુશહોકર બોલા, વોહ કયા તદબીરહએ? તબ મુબારકને બોલા કે ઊસકે મારડાલનેમેં સબતરેહ આપકી બદનામીહએ, મગર મએં ઊસે બાહેર જંગલમેં લેજાકર ઠીકાનેલગાઊં, ઔર ગાડદાબકર ચલાઆઊં હરગીઝ કોઇ અગાહ નહોગા, કે કયાહુવા ! યેહ બંદીશ મુબારકસે સુનકર બોલા, કે બહોત મુબારક હએ, મએંભી યેહી ચાહાતા હું કે, વોહ સલામત નરહે, ઊસકા ડર મેરે દીલમેં હએ, અગર મુજહે તુફીકરસે છુડાવેગા તો ઇસ ખીદમતકે અવેઝ બહોત ઇનામ પાવેગા; જહાં તેરા જી ચાહે, લેજાકર મારડાલ, ઔર મુજહે યેહ ખુશખબરી લાદે,. મુબારકને પાદશાહકે તરફસે દીલજમઇ કરકે મુજહે સાથલીયા, ઔર વોહ તોહફેલેકર આધીરાતકો શહેરસે કુચકીયા, ઔર ઊત્તરકે તરફ ચલા. એક મહીનેતલક પએહમ ચલા ગયા.

એકરોઝ રાતકો ચલે જાતેથે. મુબારક બોલા કે, શુકર ખુદાકા અબ મંઝીલે મકસુદકો પહોંચે. મએંને સુનકર કહા કે, દાદા યેહ તુને કયા કહા? કહેનેલગા અએ શાહઝાદે જીન્નોંકા કયા નહીં દેખતા ? મએંને કહા મુજહે તેરેસીવા ઔર કોઇ નઝર નહીંઆતા. મુબારકને એક સુરમાદાની નીકાલકર સુલેમાની સુરમેકી સલાઇ મેરી દોનો આખોંમેં ફેરદી, વહીજીન્નોંકી ખલકત ઔરા લશકરકે તંબુ કન્નાત નઝર આનેલાગે, લેકીન સબ ખુશરવ ,ઔર ખુશલીબાસ. મુબારકકો પહેછાનકર હરેક આશનાઇકી રાહસે ગલે મીલતા, ઔર મઝાખેં કરતા. આખીર જાતે જાતે પાદશાહી મકાનોંકે નઝદીક ગએ, ઔર બારગાહમેં દાખીલ હુએ. દેખતાહું તો રવશાની કરીનેસે રવશાનહએ, ઔર કુરસીઆં તરેહ બ તરેહકી દોતરફા બીછીહએં, ઔર આલીમ, ફાઝીલ, દુરવેશ, અમીરાવઝીર, મીરબખશી, ઔર દીવાન ઊનપંર બએઠેહએં, ઔર નકીબ, ચોબદાર સાથ બાંધેહુએ ખામોશ ખડેહએં, ઔર બીચમેં એકતખ્ત મુરસ્સેકા બીછાહએ, ઉસપર મલેક સાદીક મોતીઓંકા તાજપહેનેહુએ મસનદપર બડી શાનોશઓકતસે બએઠાહએ. મએંને નઝદીક જાકર સલામ કીયા મેહ

રખાનીસેબએઠનેકા હુકમકીયા, ફેર ખાનેકા ચરચાહુવા, બાદ ફરાગતકે દસત રખ્વાન બડાયા ગયા, તબ મુબારકકી તરફ મુતવજ્જાહોકર અહવાલ મેરા પુછા મુબારકને કહા કે, અબ ઇનકી બાપકી જગાપર ચચા ઇનકા પાદશાહત કરતાહએ, ઓર ઇનકા દુશમને જાની હુવાહએ, ઇસલીએ મએં વહાંસે લે ભાગકર આપકી ખીદમતમેં લાયાહું કે યતીમહએં, ઓર સલતનત ઇનકા હકહએ, લેકીન બેમુરબ્બી કીસીસે કુછ નહીં હોસકતા, હઝુરકી દસ્તગીરીકે બાએસ ઇસ મઝલુમકી પરવરીશ હોતીહએ, ઇનકે બાપકી ખીદમતકા હક યાદકરકે ઇનકી મદદફરમાઓ, ઓર વોહ ચાલીસવા બંદર ઇનાયતકરો, જો ચાલીસોં પુરેહોં, ઓર યેહ અપને હકકો પહોંચકર તુમ્હારે જાનો માલકો દોઆ દેવે, સીવા સાહેબકી પનાહકે કોઇ ઇનકા ઠીકાના નઝર નહીં આતા. યેહ તમામ કએફીયતસુનકર મલેકસાદીકને તઅમ્મુલ કરકે કહા કે, હકીકતમે હક ખીદમત, ઓર દોસ્તીકે, પાદશાહ મગફુરકે હમારે ઉપર બહોતથે, ઓર યેહ બેચારા તબાહ હોકર અપની સલતનત છોડકર જાનબચાનેકે વાસ્તે યહાંતલક આયાહએ, ઓર હમારે દામને દવલતમેં પનાહલીએ. તા બમકદુર કીસે તરેહ હમસે કમીનહોગી, ઓર દરગુઝર નકરૂંગા લેકીન એક કામ હમારાહએ; અગર વોહ ઇસસે હોસકા, ઓર ખીયાનત નકી બખુબી અંજામદીયા જાએગા ઓર ઇસ ઇમતેહાનમેં પુરા ઉતરાતો મએં કઓલ ઇકિરાર કરતાહું કેઝીઆદા પાદશાહસે સુલુક કરૂંગા, ઓર જો ચાહેગા સો દુંગા મએંને હાથ બાંધકર ઇલતીમાસ કીયા કે, ઇસફીદવીસે તા બમકદુર જો ખીદમત સરકારસે હોસકેગી બસરો ચશ્મ મજાલાવેગા, ઓર ઉસકો બખુબી દીયાનતદારી, ઓર હોશીઆરીસે કરેગા, ઓર દોનો જહાનકી સઆદત અપનેલીએ સમજહેગા ફરમાયા કે તુ અભી લડકાહએ ઇસવાસ્તે બાર બાર તાકીદ કરતાહું મુબાદા ખીયાનત કરે, ઓર આફતમેં પડે. મએંને કહા ખુદા પાદશાહકે યેક બાલસે આસાન કરેગા, ઓરમએં જાનોદીલસે કોશીશકરૂંગા, ઓર અમાનત હુઝુરતક લેઆઉંગા યેહ સુનકર મલેકસાદીકને મુજહકો કરીબ બુલાયા, ઓર એક કાગઝ જબસે નીકાલકર મેરે તઇં દીખલાયા, ઓર કહા યેહ જીસ શખસકી શબી હએ જહાનમેં તલાશકરકે મેરે વાસ્તે પએદાકરકે લા, ઓર જીસ ઘડી તુ ઇસકા નામો નશાનપાવે, ઓર સામને જાવે મેરે તરફસે બહોત ઇશતીઆક ઝાહીર કીજીઓ અગર યેહ ખીદમત તુજહસે સરઅંજામ હુઇતો, જીતની તવકકા તુજહે મનઝુરહએ, ઉસસેભી ઝીયાદા હાસીલહોગી, નહીંતો જએસા

કરેગા વએસા પાએગા. મએંને ઉસ કાગઝકો જોદેખા એક તસવીર નઝઆ
દી, દેખતેહી ગશઆનેલગા મારે ડરકે બઝોર અપને તઈં સંભાલા, ઓર
હા બહોત ખુબ મએં રૂખસ્ત હોતાહું અગર ખુદાકો મેરા ભલાકરનાહએ તો
બમુજીબ હુકમ હુઝુરકે મુજહસે અમલમેં આવેગા યેહ કહેકર મુબારક કો હમ
રાહ લેકર જંગલકી રાહાલી ગાંવગાંવ બસ્તીબસ્તી શેહેર શહેર મુલ્ક મુલ્ક ફી
રનેલગા, ઓર હરેકસે ઉસકા નામોનશાન પુછનેલગા મગર કીસીને નકહા કે
હાં મએં જાનતાહું યા કીસીસે ઝીકર સુનાહએ. સાત બરસ તક ઉસી આલ
મમેં હએરાની, ઓર પરેશાની શહેતાહુવા એક નગરમેં વારીદહુવા. ઇમારત
આલી, ઓર આબાદ, લેકીન વહાંકા હરેક આદમી "ઇસ્મે આઝમ" પડતા
થા, ઓર ખુદાકી ઇબાદત ઓર બંદગી કરતાથા. એક અંધા હીંદુસ્તાની ફકી
ર ભીક માંગતા નઝરઆયા, લેકીન કીસીને એકકઓડી યા નીવાલા નદીયા
મુજહે તઅજ્જુબ આયા ઓર ઊસકે ઉપર રહમ ખાયા; જેબમેંસે એક અશર
ફી નીકાલકર ઉસકો દી. વોહ લેકર બોલા કે, અએદાતા ખુદાતેરા ભલાકરે, શા
યદ તુ મુસાફીરહએ, ઇસ શહેરકા બાશીંદા નહીં. મએંને કહા સચહએ, સાત
બરસસે મએં તબાહ હુવાહું, જીસ કામકો નીકલા હું, ઉસકા પતા નહી મીલ
તા; આજ ઇસ શહેરમેં આ પહોંચાહું. વોહ બુઢા દોઆએં દેતા ચલા, મએં
ભી ઉસકે પીછે ચલા, બાહેર શહેરકે એક મકાન આલીશાન નઝરઆયા, વોહ
ઉસકે અંદરગયા. મએંભી ગયા, દેખાતો જાબજા ઇમારત ગીરપડીહએ, ઓ
ર બે મરમ્મત હોરહીહયે; મયેંને દીલમેં કહા કે, યેહ મહેલ પાદશાહોંકે
લાયક હએ, જીસવકત તઇઆરી ઇસ મકાનકી હુઈ હોગી તો કયાહી
દીલ પસંદ યેહ મકાન બનાહોગા, ઓર અબતો વીરાનીસે કયા સુરત બ
નરહીહએ! પર માલુમ નહી કે ઉજાડ કયું પડાહએ, ઓર યેહનાબીના ઇસમ
હેલમેં કયું રહેતાહએ. વોહ અંધા લકડી ટેકતાહુવા ચલાજાતાથા, કે એક
આવાઝઆઇ, જીએસે કોઇ કહેતાહએ કે, અએ બાપ ખએરતોહએ, આજ
જલ્દી કયું ફીરે આતેહો? પીરમરદને સુનકર જવાબદીયા, કે બેટી ખુદાને
એક મુસાફીરકો મેરે હાલપર મેહેરબાન કીયા, ઉસને એક મહોર મુજહકો દી,
બહોત દીનોસે પેટ ભરકર અછછા ખાના નહી ખાયાથા સો ગોશ્ત, મસા
લા, આટા, ઘી, તેલ, લુન મોલ લીયા, ઓર તેરેવાસ્તે કપડા જો ઝુરૂથા ખ
રીદકીયા, અબઊસકો સીકર પહેન, ઓર ખાનાપકા તો ખા પી કર ઉસકે
હકમેં દોઆએં દે. અગરચે મતલબ ઉસકે દીલકા માલુમ નહીં, પર ખુદા દા

ના, ઓર બીનાહએ; હમ બેકસોંકી દો ખા કબુલકરે. મએંને યેહ અહેવાલ જો ઊસકી ફાકા કશીકા સુના મેં ઇખતીઆર જીએ આયા કે બીસ અશાર ફીઆં, ઓર ઉસકાહું, લેકીન આવાઝકેતરફ ધ્યાન લે ગયા તો એક અવરત દેખી કે વોહ તસવીર ઉસી માશુકકીથી, તસવીરકો નીકાલકર મુકાબીલ કીયા, સરે મુ તફાવત નદેખા, એક આહ દીલસે નીકલી, ઓર બેહોશહુવા. મુબારક મેરેતઈ બગલમેં લેકર બએઠા, ઓર પંખા કરનેલગા. મુજહમે ઝરાસા હોસ આયા, ઉસીકી તરફ તકરહાથા, જો મુબારકને પુછા કે તુમકો કયા હોગયા ? અભી મુંહસે જવાબ નહીં નીકલાથા, કે વોહ નાઝનીન બોલી:—

અયે જવાન ખુદાસેડર, ઓર બેગાની અવરતપર નીગાહ મતકર, હયા ઓર શરમ સબકો ઝુરૂરહયે. ઇસ લીયાકતસે ગુફતેગો કી કે મયેં ઉસકી સુરત ઓર સીરતપર ફીદા હોગયા મુબારક મેરી ખાતીરદારી બહોતસી કરનેલગા, લેકીન દીલકી હાલતકી ઉસકો કયા ખબરથી. લાચાર હોકર મયેં પુકારા કે અએ ખુદાકે બંદો, ઓર ઇસ મકાનકે રહેનેવાલા, મએં ગરીબ મુસાફીરહું, અગર અપને પાસ મુજહે બુલાઓ, ઓર રહેનેકો જગા દો તો બડીબાતહયે. ઊસ નાબીનાને નઝદીક બુલાયા, ઓર આવાઝ પહેછાનકર ગલે લગાયા, ઓર જહાં વોહ ગુલબદન બએઠીથી ઉસ મકાનમેં લેગયા, વોહ એક કોનેમેં છુપગઇ ઉસ બુઢેને મુજહસે પુછા કે, અપના માજરા કહે કે, કયું ઘરબાર છોડકર અકેલા પડા ફીરતાહએ. ઓર તુજહે કીસકી તલાશહએ ? મએંને મલેક સાદીકકા નામ નલીયા, ઓર વહાંકા કુછ ઝીકરો મઝકુર નકીયા, ઇસ તઓરસે કહા કે યેહ બેકસ શાહેઝાદા ચીનો માચીનકા હએ ચુનાચે મેરે વલી ન્યામત હનોઝ પાદશાહ હએં, એક સવદાગરસે લાખોં રૂપીયે દેકર યેહ તસવીર મોલ લીથી, ઉસકે દેખનેસે સબ હોશો આરામ જાતારહા, ઓર ફકીરબનકર તમામ જહાન છાનમારા અબ યહાં મેરા મતલબ હાથઆયા સો તુમ્હારા ઇખતીઆર હયે. યેહ સુનકર બુઢેને એક આહમારી, ઓર બોલા: અયે અઝીઝ મેરી લડકી બડી મુસીબતમેં ગીરફતારહયે, કીસી બશરકી મજાલનહીં કે ઇસસે નીકાહ કરે, ઓર ફલપાવે. મયેંને કહા કે ઉમ્મેદવારહું કે મુફસ્સીલબયાન કરો. તબ ઉસપીરમરદને માજરા તમામો કમાલ ઇસતઓરસે ઝાહીરકીયા:—

કે સુન અયે શાહાઝાદે, મયે રહેનાવાલા ઇસી કમબખ્ત શાહેરકાહું, મેરે બુઝરગ નામ આવર આલી ખાનદાનથે, હકતઆલાને યેહ બેટી મુજહે ઇનાયતકી; જબ બાલીગહુઇ તો ઊસકી ખુબસુરતી ઓર નઝાકાત, ઓર સ

લીડકા શોર હુવા, ઓર સારે મુલ્કમેં મશહુરહુવા કે, ફલાનેકે ઘરમેં અયેસી લડકીહયે, કે ઉસકે હુસ્નકે મુકાબીલ હુરપરી શરમીંદીહયે; ઇનસાનકા તો કયા મુંહ હયે, કે બરાબરી કરે. યેહ તારીફ ઇસ શહેરકે શાહાઝાદેને સુની ગાયબાના બગયેર દેખે ભાલે આશક હુવા, ખાના પીના છોડદીયા. આખીર પાદશાહકો યેહ બાત માલુમ હુઇ. મેરે તઇં રાતકો ખીલવંતમેં બુલાયા, ઓર યેહ મઝકુર દરમીઆનમેં લાયા, ઓર મુજહે બાતોંમેં ફુસલાયા. હત્તાંકે નીસબત નાતા કરનેમેં રાઝીકીયા, મયેંભી સમજહા કે, જબ બેટી ઘરમેં પેદાહુઇ તો કીસીસે શાદી કરના પડેગી, પસ ઇસસે કયા બેહતરહયે કે પાદશાહઝાદેસે મનસુબ કરદું, ઇસમેં પાદશાહભી મીન્નતવાર હોતા હયે. મયેં કુબુલકરકે રૂખસ્ત હુવા. ઉસી દીનસે દોનોં તરફ બીયાહકી હોનેલગી. એક રોઝ અછછીસાઅતમેં કાઝી, મુફતી, આલીમ, ફાઝીલ, અકાબર સબ જમાહુયે નીકાહ, બાંધા ગયા, ઓર મહેર મુકરરહુવા. દુલહનકો બડી ધુમધામસેં લે ગયે. સબ રસમ રૂસુમાત કરકે ફારેગહુયે. નવશાહ ને જબ રાતકો ઇરાદા સોનેકા કીયા, ઉસ મકાનમેં શારો ગુલ અયેસાહુવા કે, જો બાહેર લોગ પહેરા દેરહેથે હયેરાનહુયે; દરવાજા કોડડીકા ખોલકર યાહા કે દેખેં કે યેહ કયા આફતહયે! અંદરસે અયેસા બંદથા કે ખુલ નસકા. એકદમમેં વોહ રોનેકી આવાઝભી કમહુઇ ! દરવાઝા તોડકર દેખા તો દુલા સરકટા પડાહએ ઓર દુલહનકે મુંહસે કફ ચલાજાતાહયે, ઓર ઉસી ખાકો ખુમેં બેહવાસ પડી લોટતી હયે. યેહ કીયામત દેખકર સબકે હોશ જાતેરહે, અએશી ખુશીમે યેહ ગમ ઝાહીર હુવા. પાદશાહકો ખબર હુઈ, સરપીટતાહુવા દવડા, તમામ અરકાન-સલતનતકે જમાહુયે પર કીસીકી અકલ કામ નહીં કરતીથી કે ઇસ અહેવાલકો દરીઆફત કરે. આખીર ઉસ કલકકી હાલતમેં હુકમકીયા કે ઇસ કમબખ્ત દુલહનકાભી સર કાટ ડાલો.

યેહ બાત પાદશાહકી ઝબાનસે જો નીકલી, ફેર વઅેસાહી શારો ગુલહુવા; પાદશાહડરા, ઓર અપની જાનકે ખઓફસે નીકલકર ભાગા, ઓર ફરમાયા કેઇસે મહેલસે બાહેર નીકાલ દો; ખ્વાસોંને ઉસ લડકીકો મેરે ઘરમેં પહોંચાદીયા. યેહ ચરચા દુનીઆમેં મશહુરહુવા, જીસને સુના હએરાનહુવા, ઓર શાહાઝાદેકે મારેજાનેકે સબબસે ખુદ પાદશાહ, ઓર જીતને બાસીંદે ઉસ શેહેરકે હએં, મેરે દુશમને જાનીહુએ. જબ માતમદારીસે ફરાગતહુઈ, ઓર ચેહલ્લુમ હો ચુકા. પાદશાહને અરકાને દવલતસે સલાહ પુછી, કે અબ કયા કયા

ચાહીએ? સભોનેકહા, ઓરતો કુછ હો નહીં સકતા, પર આહીરમેં દીલકી સલ્લી, ઓર સબરકે વાસ્તે ઊસ લડકીકા ઊસકે બાપ સમેત મરવાડાલીએ ઓર ઘરબાર ઝબ્ત કરલીજીયે. જબ મેરી યેહ સઝા મુકરર હુઇ, કોતવાલ કો હુકમહુવા. ઊસને આકર ચારોં તરફસે મેરી હવેલીકો ઘેરલીયા, ઓર નરસીંગા દરવાઝેપર બજાયા, ઓર ચાહાકે અંદર ઘુસેં, ઓર પાદશાહકા હુકમ બજાલાવેં. ગયેબસે ઇંટ, ઓર પથ્થર બરસનેલગે કે તમામ ફઓજ તાબના લાસકે, અપના સર મુંહ બચાકર ઇધર ઊધર હો ભાગ ગયે, ઓર એક આવાઝહઓલનાક પાદશાહને કાનોંસે સુની કે કયું કમબખ્તી આઇહયે કયા શયેશાન લગાહયે; અગર ભલા ચાહતા હયે તો ઇસિ નાઝનીનકે સાથ બદસુલુકી નકર, નહીંતો જોકુછ તેરે બેટેને ઊસસે શાદી કરકર દેખા, તુભી ઊસકી દુશમનીસે દેખેગા; અગર અબ ઊનકો સતાવેગા તો મઝા નપાવેગા. પાદશાહકા મારે દેહશતકે તમામ બદન કાંપને લગા, ઓર તપ ચડગઈ, વહીં હુકમ કીયા કે, ઇન બદબખ્તોંસે કોઇ મઝામ નહોવે, કુછ કહો નસુનો, હવેલીમેં પડેરહેનેદો. ઊસદીનસે આમીલસીયાને તાવીઝ, પલીતે, જંતર મંતર કરતેહયેં, ઓર સબ બાશીંદે ઇસિ શહેરકે ઇસ્મેઆઝમ, ઓર કુરઆને શરીફ પડતેહયેં. મુદ્દતસે યેહ તમાશા હોરહા હયે, લેકીન અબ તક ઇસરાર માલુમ નહી હોતા, ઓર મુજહેભી હરગીઝ ખબર નહી મગર ઇસ લડકીસે એકબાર પુછા કે, તુમને અપની આંખોંસેં કયા દેખાથા? યેહ બોલી કે, ઓર કુછમએં નહી જાનતી, લેકીન યેહ નઝર આયા કે, જીસવકત મેરે ખાવીંદને કસ્દ મુબાશેરતકા કીયા, છત ફટકર એક તખ્ત નીકલા, ઊસપર એક જવાન ખુબસુરત, શાહાના લીબાસ પહેને બએઠાથા, ઓર સાથ ઊસકે બહોતસે આદમી એહતમામકરતેહુયે, ઊસ મકાનમેં આએ, ઓર શાહઝાદેકે કતલકે મુસતએદ હુયે. વોહશખ્સ સરદાર મેરે નઝદીક આયા, ઓર બોલા; કયું જાની અબ હમસે કહાં ભાગોગે? ઊનકી સુરતેં તો આદમીકીથી, લેકીન પાંવ બકરીઓકેસે નઝર આયે મેરા કલેજા ધડકને લગા, ઓર ખઓફસે ગશમેં આઇ ફેર મુજહે કુછ ખબર નહીં કે આખીર કયાહુવા! તબસે મેરા યેહ અહેવાલ હયે, કે ઇસ ટુટે મકાનમેં હમ દોનો જી પડે રહેતેહએં. પાદશાહકે ગુસ્સેકે બાયેસ અપને રફીક સબ જુદા હો ગયે, ઓર મયેં જો ગદાઇ કરને નીકલતાહું તો કોઇ કવડી નહીં દેતા, બલકે દુકાનપર ખડે રહેનેકે રવાદાર નહીં. ઇસ કમબખ્ત લડકીકે બદનપર કપડાનહીં કે સતર છુપાવે, ઓર ખાનેકો મયસ્સર નહીં જો પેટભર ખાવે. ખુદાશે યેહી

આતાહું કે મએોત આવે, યા ઝમીન ફટે, એોર યેહ બદનસીબ ઊસમેં સમાજા વે; ઇસ જીનેસે મરના ભલા હએ. ખુદાને તુજહે શાયદ હમારેહી વાસતે ભેજા હએ, જો તુને રહમ ખાકર એક મોહર દી, ખાનાભી મઝેદાર પકાકર ખાયા, એોર બેટીકી ખાતીર કપડાભી બનાયા, ખુદાકી દરગાહમેં શુકરકીયા, એોર તુજહે દોઆ દી; અગર ઇસપર આસેબ જીન યા પરીકા નહોતા તો તેરી ખીદમતમેં લએોંદીકી જગા દેતા, એોર અપની સઆદત જાનતા; યેહ અહવાલ ઇસ આ જીઝકા હયે, તુ ઇસકે દરપયે મતહો, એોર ઇસ કસ્દસે દરગુઝર કર.

યેહ સબ માજરા સુનકર મયેને બહોત મીન્નતોઝારીકી. કે મુજહે અપની ફર ઝંદીમેં કુબુલકર, જો મેરી કીસમતમેં લીખા હોગા સો હોગા. વોહ પીરમરદ હરગીઝ રાઝી નહુવા, જબ શામ હુઇ, ઊસસે રૂખસ્ત હોકર સરામેં આયા. મુબારકનેકહાઃ લો શાહઝાદે મુબારકહો, ખુદાને અસબાબ દુરસ્તકીયા હયે, બારે યેહ મેહેનત અકારત નગઇ. મયેને કહાઃ આજ કીતની ખુસામદકી, પર વોહ રાઝી નહીહોતા ખુદાજાને દેવાગા યા નહીં, પર મેરે દીલકી યેહ હાલતથીં કે રાત કાટની મુશકીલહુઇ, કે કબ સુબ્હા હો તો ફેર જાકર હાઝીર હોઊં; કભી યેહ ખીઆલ આતાથા કે અગર વોહ મેહેરબાનહુવા, એોર મેરીબાત કુબુલકીયા તો મુબારક મલેક સાદીકકે વાસ્તે લેજાવેગા. ફેર કહેતા કે, ભલા હાથ તો આવે, મુબારકકો સમજહાકર મએં અએશ કરૂંગા, ફેર જીમેં યેહ ખતરા આતા કે, અગર મુબારકભી કુબુલ કરે તો જીન્નાતકે હાથસે વોહી નવબત મેરી હોગી જો પાદશાહઝાદીકી હુઇ, એોર ઇસ શહેરકા પાદશાહ કબ ચાહેગા કે ઊસકા બેટા મારાજાએ, એોર દુસરા ખુશી મનાએ તમામ રાત નીદ ઊચાટહોગઇ, એોર ઇસી મનસુબેકે ઊલજહડેમેં કટી.

જબ રોઝ રવશનહુવા મયેં ચલા ચોકમેંસે અચ્છે અચ્છે થાન પોશાકકી, એોર ગોટા કીનારી, એોર મેવા ખુશ્ક, એોર તર ખરીદકર ઇસિ બુઝરૂગકી ખીદમતમેં હાઝીરહુવા નેહાયત ખુશહોકર બોલા કે સબ કો અપની જાનસે ઝીયાદા કુછ અઝીઝનહી પર મેરી જાનભી તેરે કામ આવે તો દરેગન કરૂંગા એોર અપની બેટીભી તેરે હવાલે કરૂં લેકીન યેહી ખએોફ આતહયે ઇસહરકતસે તેરી જાનકા ખતરા નહો યેહ દાગ લાનતકા મેરે ઊપર તા કીયામત રહે મયેંને કહા અબ ઇસ બસ્તીમેં બેકસ, એોર મઝલુમહું એોર તુમ મેરે દીના દુનીઆકે બાપહો મએં ઇસ આરઝુમેં મુદતસે ક્યા ક્યા પરેશાની, એોર ત બાહી ખીંચતા હુવા, આર મતલબકાભી નશાન પાયા ખુદાને તુમ્હેંભી

મેહેરબાનકીયા જો શાદી કરદેને પર રઝામંદ હુએ, લેકીન મેરેવાસ્તે આગા પીછા કરતેહો ઝરા મુનસીફ હોકર ગઓર ફરમાઓ તો ઇશ્કકી તલવારસે સરબચાના, ઓર અપની જાનકો છુપાના કીસ મઝહબમેં દુરસ્ત હએ "હર ચે બાદા બાદ" મઓંને સબતરેહ અપને તઈં બરબાદ કીયા હુ ઓર માશુક કે વીસાલકો મઓં અપની ઝીંદગી સમજહતાહું અપને મરને જીનેકા મુજહે કુછ પરવા નહીં બલકે અગર નાઉમ્મેદ હોઊંગાતો બીન અજલ મરજાઊંગા, ઓર તુમારા કીયા મતમેં દામનગીર હોઊંગા ગરજઇસ ગુફતો સુનીદ, ઓર હાં, ના, મેં કરીબ એક મહીનેકે ખઓફ, ઓર અંદેશેમેં ગુઝરા હર રોજ ઉસ બુઝરૂગકી ખીદમતમેં દવડા જાતા ઓર ખુશામદ બરામદ કરતા.

ઇત્તેફાકન વોહ બુઢા બીમારહુવા ઉસકી બીમારદારીમેં હાઝીર રહા હમેશા ડાકટરૂરા હકીમકે પાસ લેજાતા જો નુસખા લીખદેતા ઉસતરકીબસે બનાકર પીલાતા, ઓર કુછ ખાનેકે વાસ્તે ખુરાક અપને હાથસે પકાકર ખીલાતા એકદીન મેહેરબાન હોકર કહેનેલગા અએ જવાન તુ બડા ઝીદદીહએ મઓંને હરચંદ સારી કબાહતેં કહે સુનાઇ, ઓર મના કરતાહુ કે ઇસકામસે બાઝઆ જીહુએ તો જહાનહએ પર ખ્વાહ ન ખ્વાહ કુએમેં ગીરા ચાહાતાહુએ અચ્છા આજ અપની લડકીસે તેરા ઝીકર કરૂંગા, દેખું વોહ કયા કહેતીહએ યા ફુકરા અલ્લાહ યેહ ખુશ ખબરી સુનકર મઓં અએસા ફુલા કે કપડોમેં ન સમાયા, આદાબ બજાલાયા, ઓર કહાકે અબ આપને મેરે જી નેકી ફીકરકી રૂખસ્ત હોકર મકાનપર આયા, ઓર તમામ રાત મુબારકસે યેહી ગુફતગો રહી કહાંકી નીંદ, ઓર કહાંકી ભુખ સુબ્હોકો નુરકે વકત ફેર જાકર મવજુદહુવા, સલામકીયા, ફરમાનેલગા કે, લો અપની બેટી હમને તુમકો દી, ખુદા મુબારક કરે, તુમ દોનોંકો ખુદાકે તઈં સોપા, જબ તલક મેરે દમમેં દમહએ મેરી આંખોકે સામને રહો, જબ મઓં મરજાઊં જો તુમ્હારે જીમેં આવેસો કીજીઓ, તુમ મુખતારહો.

કીતને દીનપીછે વોહ પીરમરદ જાનબહક તસલીમ હુવા, રો પીટકર તજહીઝ ઓર તકફીનકીયા, બાદ તીજેકે ઉસ નાઝનીનકો મુબારકને ડોલી કરકર કારવાં સરામેં લેઆયા, ઓર મુજહસે કહા કે યેહ અમાનત મલેક સાદીકકીહએ, ખબરદાર ખીયાનત નકીજીઓ, ઓર યે મેહેનત, ઓર મશાકત બર. બાદ નદીજીઓ. મઓંને કહાઃ અએ મુબારક મલેક સાદીક યહાં કહાં હએ, દીલ નહી માનતા, મઓં કયુંકર સબર કરું,

જોકુછ હોસોહો, જીતારહુ યા મરજાઊં અબતો અએશકરૂં. મુબારકને બ હોતસા મના કીયા, કે લડકપન નકરો, અભી એક દમમેં કુછકાકુછ હોજા તાહએ, કયા મલેક સાદીકકો દુર જાનતેહો, જો ઊસકા ફરમાના નહીં માનતે હો, ઊસને પહેલીહી તુમકો હરેક બાતસે આગાહ કરદીયાથા, અગર ઊસકે કહેનેપર રહોગે, ઓર સહી સલામત ઇસકો વહાંતક લે ચલોગે તો વોહભી પાદશાહહએ, શાયદ તુમ્હારી મેહેનતપર નઝરકરકે તુમ્હીકો બખશદે તો કયા અચ્છી બાત હોવે "પીતકી પીતરહે, ઓર મોતકી મીતહાથલગે" બા રે ઊસકે ડરાને, ઓર સમજ્હાનેસે મએં હએરાનહોકર ચુપકા હોરહા. દો ઊંટ ખરીદકીએ, ઊસપર સવાર હોકર મલેક સાદીકકે મુલ્કકી રાહ લી. ચ લતે ચલતે એક મએદાનમેં આવાઝ શોરો ગુલકી આનેલગી.

મુબારકને કહા, શુકર ખુદાકા, હમારી મેહેનત નેક લગી, યેહ લશકર જી ન્નોંકા આ પહોંચ. બારે મુબારકને ઊનસે મીલ જુલકર પુછા કે, કહાંકા ઇ રાદા કીયા હએ? બોલે પાદશાહને તુમ્હારે ઇસતીકબાલકે વાસ્તે ભેજાહએ, અબ તુમ્હારે ફરમાંબરદાર હએં, અગર કહોતો એકદમમેં રૂબરૂ લે ચલે. મુ બારકને કહા કે, દેખો કીસ કીસ મેહેનતોંસે પાદશાહકે હુઝુરમેં સુરખરૂ કી યા, અબ જલદી કયા ઝુરૂ રહએ; અગર ખુદા નખ્વાસ્તા કુછ ખલલ હોજાવે તો હમારી મેહેનત અકારત જાવે, ઓર જ્હાપનાહકે ગઝબમેં પડે. સભોને કહા, તુમ મુખતારહો, જીસતરેહ જીચાહે ચલો, અગરચે સબ તરેહકા આ રામથા પર રાત દીન ચલનેસે કામથા, જબ નઝદીક જાપહોંચે. મએ મુબા રકકો સોતા દેખકર ઊસ નાઝનીનકે પાંવપર સર રખકર અપને દીલકી બેકરારી, ઓર મલેક સાદીકકે સબબસે લાચારી નેહાયત મીન્નત, ઓર ઝારીસે કહેનેલગા, કે જીસ રોઝસે તુમ્હારી તસવીર દેખીહએ, ખાના પી ના, ઓર ચએનો આરામ મએંને અપને ઉપર હરામકીયા હએ; અબ જો ખુદાને યેહ દીન દીખાયા તો મલેક સાદીકકા અંદેશા હએ. ફરમાને લગી કે મેરા દીલભી તુમ્હારે તરફ માઇલહએ કે તુમને મેરે વાસ્તે કએસે ક એસે રંજો અલમ ઊઠાએ, ઓર કીસકીસ મશકકતોંસે લેઆએ હો ખુદાકો યાદ કરો, ઓર મુજહે ભુલ ન જાઇઓ દેખોતો પરદએ ગએબસે કયા ઝાહીર હોતાહએ. યેહ કહેકર અએસી બે ઇખતીયાર રોઇ કે હીચકી લગ ગઇ ઇધ ર મેરા યેહ હાલ ઊધર ઊસકા વોહ હાલ ઇતનેમેં મુબારકકી નીંદ તુટગઇ વો હ હમ દોનોં મુશતાકોંકો રોનાદેખકર રોનેલગા, ઓર બોલા ખાતીરજમા રખો

રવગન મેરેપાસહએ અગર વોહ ઉસ ગુલબદનકે બદનમેં મલ દુંગા તો ઊ સકી બદબોસે મલેક સાદીકકા જી હટજાએગા, યકીનહએ કે તુમ્હીંકો બખ શદેગા. મુબારકસે યેહ તદબીર સુનકર, દીલકો તસલ્લીહુઇ. ઊસ નાઝનીન કો ગલેસે લગાકર ખુબ પીઆર કીયા, ઓર કહા અએ મુબારક અબ તુમે રે બાપકી જગાહએ તેરે બાએસ મેરીજાનબચી, અબભી અએસાકામ કર કે જીસમેં મેરી ઝીંદગીહો નહીંતો ઇસ ગમમેં મરજાઉંગા ઉસને બહોતસી તસલ્લીદી જબ રોઝ રવશનહુવા, અવાઝ જીન્નોંકી માલુમ હોનેલગી દેખતે, કઇ ખ્વાસ મલેક સાદીકકે આઇહએં, ઓર એક સરપાઓ ભારી હમારે લી એ લાઇહએં, ઓર એક પાલખી જીસપર મોતીઓંકા પરદા પડાહુવા ઊ નકે સાથ હએ મુબારકને ઊસ નાઝનીનકો વોહ તેલ મલદીયા, ઓર પોશાક પહેનાકર બનાવ કરવાકર મલેક સાદીકકે પાસલેગયા.

પાદશાહને મુજ્હે દેખકર બહોત સરફરાઝકીયા. ઓર ઇજ્જત, ઓર હુરમ તસે બીઠાયા, ઓર ફરમાનેલગા કે તુજ્હસે મએં અએસા સુલુક કરૂંગા કો આજતક કીસીકે સાથ ન કીયાહોગા. પાદશાહત તો તેરે બાપકી મવજુદહ એ; અલાવા તુ અબ મેરે બેટેકી જગા હુવા, યેહ કહેરહાથા કે વોહ નાઝની નભી રૂબરૂ આઇ ઉસ રવગનકી બદબોસે એકબએક દીમાગ પરાદંગા હુ વા. ઓર હાલ બેહાલ હોગયા, તાબ ઉસ બાસકી નલાસકા ઊઠકર ચલાગ યા, ઓર હમ દોનોંકો બુલવાયા, ઓર મુબારકકે તરફ દેખકર બોલા કે વા હસાહેબ ખુબ શરત બજાલાએ મએંને ખબરદાર કરદીયાથા કે, અગર ખી યાનત કરોગે તો, ખફગીમેં પડોગે. યેહ બદઓ કએસી હએ? અબ દેખો તુ મ્હારા કયાહાલ કરતાહું મુબારકને મારે ડરકે અપના ઇઝારબંદ ખોલકર દીખાયા કે, પાદશાહ સલામત જબહુઝુરકે હુકમસે ઉસકામ પર હમ કાયમ હુએથે ગુલામને પહેલેહી અપની અલામત કટકર ડીબયામેં બંદકરકર મો હર લગાકર ખઝાનચીકે હવાલે કરદીથી, ઓર મરહમ સુલેમાની લગાકર ર વાના હુવાથા મુબારકસે યેહ જવાબ સુનકર મેરી તરફ આંખેં નીકાલકર ઘુ રા, ઓર કહેનેલગા કે યેહ કામ તેરાહએ, ઓર ખફાહોકર મુંહસે ભલા બુ રા બકનેલગા. ઊસવક્ત અએસા માલુમહોતાથા કે શાયદ જાનસે મારડાલે ગા, જબ મએંને ઊસકે ચેહેરેસે યેહ દરીઆફતકીયા અપને જીસે હાથ ધો કર, ઓર જાન ખોકર એક ખંજર મુબારકકી કમરશે નીકાલકર મલેક સા દીકકે પેટમેં મારા; છુરીકે લગતેહી વોહ ફીરા, મએંને જાના કે વોહ મુકરર

મરગયા, ફેર અપને દીલમેં ખીઆલ કીયા કે ઝખમતો અએસા કારી નહીં લગા, યેહ કયા સબબહુવા? મએં ખડા દેખતાથા કે, વોહ ઝમીનપર લોટલા ટકર ગેંદકી સુરત બનકર આસમાનકે તરફ ઊડચલા, અએસા બુલંદ હુવા કે આખીર નઝરોસે ગાયબ હોગયા, ફેર એક પલકેબાદ, બીજલીકી તરેહ કડકઢતા, ઓર ગુસ્સેમેં કુછ બકતા હુવા નીચે આયા ઓર મુજ્હે એક લાત મારી કે મેં ચારોં શાને ચીત ગીરપડા, ઓર જી ડુબગયા, ખુદા જાને કીતની દેરમેં હોશ આયા! આંખેં ખોલકર જો દેખા તો એક અએસે જંગલમેં પડાહું કે, જહાં સીવા કંકર, ઓર પથ્થર, ઓર જહાડ બેરીકે દરખ્તકે, કુછ નઝર નહીં આતાથા, ઊસ ઘડી અકલ કુછ કામ નહી કરતીથી કે કયા કરૂં, ઓર કહાં જાઊં. નાઊમ્મેદીસે એક આહ ભરકર એક તરફકી રાહલી, અગર કહીં કોઇ આદમીકી સુરત નઝરપડતી તો મલેક સાદીકકા નામ પુછતા, વોહ દીવાના જાનકર જવાબ દેતા કે હમનેતો ઊસકા નામભી નહીંસુના.

એકરોઝ પહાડપર જાકર મએંને યેહ ઇરાદાકીયા કે અપનેતઇં ગીરાકર મરજાઊં, જ્યું ગીરનેકા કસ્દકીયા, વોહી સવાર સાહેબે ઝુલફેકાર બુરકાપોશ આ પહોંચા, ઓર બોલા ક્યું તુ અપની જાનખોતાહએ, આદમીપર દુખ દરદ સબ હોતાહએ, અબ તેરે બુરેદીન ગએ, ઓર ભલે દીન આએ, જલ્દ રૂમકોજા; તીન શખ્સ અએસહી આગે ગએહએં ઊનસે મુલાકાત કર, ઓર વહાંકે સુલતાનસે મીલ, તુમ પાંચોંકા મતલબ એકહી જગા મીલેગા. ઇસ ફકીરકા યેહ માજરા હએ, જો અરઝ કીયા, બારે બશારતસે અપને મઓલા મુશકીલકુશાકી મુરશદોકી હુઝુરીમેં આ પહોંચાહું, ઓર પાદશાહ સલામતકીભી મુલાકાત હુઇ, યકીન હએ કે અબ સબકી ખાતીરજમા હોવે. એહ બાતેં ચાર દુરવેશ, ઓર પાદશાહ આઝાદબખ્તપેં હો રહીથીં, કે ઇતનેમેં એક મહેલી પાદશાહકે મહેલમેંસે દવડાહુવા આયા, ઓર મુબારકબાદીકી તસલીમેં પાદશાહકે હુઝુરમેં બજાલાયા, ઓર અરઝકી કે, ઇસવકત શાહઝાદા પએદાહુવા કે આફતાબ ઓર માહતાબ ઊસકે રૂબરૂ શરમીંદાહએં પાદશાહને મુતઅજ્જીબ હોકર પુછા કે, જાહીરમેંતો કીસીકો હમલનથા, યેહ આફતાબ કીસ બુરજે હમલસે નમુદહુવા? ઊસને ઇલતીમાસ કીયા કે માહરૂ ખ્વાસ જો બહોતદીનોંસે ગજબે પાદશાહીમેં પડીથી, ઓર બેકસોંકે માનીદ એક કોનેમેં રહેતીથી, ઓર મારે ડરકે ઊસકે નજદીક કોઇ નજાતાથા, ન અહેવાલપુછતાથા, ઊસપર યેહ ફજલે ઇલાહી હુવા કે ચાંદસા બેટા ઊસકે

પેટસે પએદાહુવા!! પાદશાહકો અએસી ખુશી હાસીલહુઇ કે "શાદી એ મર્ગ" હોજાવે. ચારો ફકીરનેભી દોઆકી કે, ભલા બાબા તેરા ફર જંદ આબાદરહે, ઓર ઊસકા કદમ મુબારક હોવે, તેરે સાએકે તલે પ રવરીશ પાવે, ઓર બુઢા હોવે. પાદશાહને કહા યેહ તુમ્હારે કદમકોબ રકતહએ, વ ઇલા ન અપનેતો સાન ગુમાનમેંભી યેહ બાત નથી, ઇ જાઝત હો તો જાકર દેખું. દુરવેશોંને કહા કે બીસમીલ્લાહ જાઇએ. પાદશા હ મહેલમેં તશરીફ લેગયે શાહઝાદેકો ગોદમેં લીયા, ઓર શુકર પરવરદી ગારકાકીયા, કલેજા થંડા હુવા; વહીં કલેજેસે લગાલીયા, ઓર લાકર ફકી રોંકે કદમોંપર ડાલા દુરવેશોંને દોઆએં પડ કર જહાડ ફુંકકર, ખુદાસે ઉસ કી ઉમરકી ઝીયાદતી ચાહી. ફેર પાદસાહને જશનકી તઇઆરીકી દો તરફા નવબતેં જહડનેલગીં. ખઝાનેંકા મુંહ ખોલદીયા દાદો દહેશસે કોડીકે મોહ તાજકો લખપતી કરદીયા. અરકાને દવલત જીતનેથે સબકો દોચંદ મનસ બ, ઓર જાગીરકે ફરમાન હોગએ જીતના લશકરથા ઊન્હેં પાંચ બરસકી તલબ ઇનામહુઇ મશાયખ, ઓર અકાબીરકો મદદે મઆશ દી, ઓર તી ન બરસકા ખોરાજ રઇઅતકો મઆફ કીયા. તમામ શહેરમેં જહાં દેખો વ હાં રાગોરંગકી ધુમધામથી મારે ખુશીકે હરેક અદના, ઓર આલા પાદશા હે વકતબન બએઠા. અએન શાદીમેં એક બારગી મહેલમેં રોને પીટનેકા ગુલ ઊઠા, ખ્વાસેં ઓર તુરકાનીઆં, ઓર ઉરદાબેગનીઆં, ઓર મહેલીખ્વા જે સરપર ખાક ડાલતેહુએ બાહેર નીકલઆએ. ઓર પાદશાહસે કહા કે જીસ વકત શાહઝાદેકો ન્હીલા ધુલાકર દાઇકી ગોદમેં દીયા; એક અબરકા તુક ડા આયા, ઓર દાઇકો ગેરલીયા. બાદ એકદમકે દેખાતો દાઇ બેહોશ પડીહએ, ઓર શાહઝાદા ગાયબ હોગયા. યેહ ક્યા કીયામત તુટી! પાદશા હ યેહ સુનકર હએરતમેં રહેગએ, ઓર તમામ મુલકમેં, વાવએલા પડી, દો દીન તલક કીસીકે ઘર હાંડી નચડી, શાહઝાદેકા ગમ ખાતે, ઓર અપ ના લહુપીતે.

ગરઝ ઝીંદગાનીસે લાચારથે, જો ઇસ તરેહ જીતેથે જબ તીસરા દીનહુવા વોહી બાદલ ફેર આયા, ઓર એક જ્હુલા જડાવ મોતીઓંકી ચાદર પડી હુઇ; લાયા ઊસે મહેલમેં રખકર આપ હવા હુવા, લોગોંને શાહઝાદેકો ઉસ મેં અંગુઠા ચુસતેહુએ પાયા પાદશાહ બેગમને જલ્દી બલાએં લેકર હાથોં મેં ઉઠાકર છાતીસે લગાલીયા, ઓર દેખાતો પએરહન આબેરવાકા દરદામ

ન ટંકાહુવા, ગલેમેંહએ, ઉસપર શલુકા તમામીકા પહેનાયાહએ, ઓર હા થ પાંવમેં ઘુંઘરૂ મુરસ્સાકે, ઓર ગલેમેં હએકલ્લ નવરતનકી પડીહએ. યેહ દેખકર સબ મારે ખુશીકે દોઆએં દેને ઓર બલાએં લેનેલગીં કે, તેરે બા પકા પેટ થંડારહે, ઓર તેરી ઉંમર દરાઝહો.

પાદશાહને એક બડા મહેલ્લ તઇઆર કરવાકર, ઓર ફરસ બીછવાકર, ઉસમેં દુરવેશોંકો રખ્ખા. જબ સલતનતકે કામશે ફરાગત હોતી તો આક ર બએઠતે, ઓર સબ તરેહસે ખબરગીરી કરતે, લેકીન હરચાંદકી નવચંદી જુમેરાતકો વોહી તુકડા અબરકાઆતા, ઓર સાહઝાદેકો લેજાતા, બાદ દો દીનકે કીસમ કીસમકે તોહફે ખીલોને, ઓર સવગાત હરેક મુલ્કકે; શાહઝાદે કે સાથ લેઆતા, જીસકે દેખનેસે અકલ આદમીકી હએરાન હોજાતી. ઇસી કાએદેસે પાદશાહઝાદેને ખએરીઅતસે સાતવેં બરસમેં પાંવ દીયા, .અએન સાલગગરાકે રોઝ પાદશાહ આઝાદબખતને ફકીરોંશે કહા કે, સા ઈ અલ્લાહ કુછ માલુમ નહીં હોતા કે શાહઝાદેકો કઓન લેજાતા હએ, ઓર ફેર દેજાતાહએ, બડા તજ્જુબહએ! દેખીએ અંજામ ઇશ કા કયા હોતાહએ? દુરવેશોંને કહા, એક કામકરો, એક શુકકા શઓકઆ ઇસ મઝમુનકા લીખકર શાહઝાદેકે જહુલેમેં રખદો, કે તુમ્હારી મેહેરબાની, ઓર મોહબત દેખકર અપના દીલભી મુશતાક મુલાકાતકા હુવાહએ, અગ ર દોસ્તીકી રાહશે અપને અહવાલસે આગાહ કીજીએ તો ખાતીર જમાહે, ઓર હએરાની બીલકુલ દફા હો. પાદશાહ મવાફીક સલાહ દુરવેશોંકે બીસ તરોંપર આકર બએઠે, ઓર કલમાં કલામ હોનેલગા એક કાગઝ લપેટાહુવા પાદશાહકે પાસ આપડા. ખોલકર દેખા તો, જવાબ ઉસી શુકકે કાથા. યેહી દોસતરેં લીખ્ખીથી કે "હમેંભી અપના મુશતાક જાનીએ સવારીકે લીએ તખીજાતાહએ ઇસવકત તશરીફ લાએ તો બેહતર હએ બાહમ મુલાકાતહો સબ અસબાબ અએશો તરબકા તઇઆર હએ સાહેબહીકી જગા ખાલી હએ." પાદશાહ આઝાદબખ્ત દુરવેશોંકો હમરાહ લેકર તખ્તપર બએઠે, વોહ તખ્ત હઝરત સુલેમાનકે માનીંદ હવાપર ચલા; રફતારફતા અએસે મ કાનપર જા ઉતરે કે ઇમારત આલીશાન, ઓર તઈઆરીકા સામાન નઝર આતાહએ લેકીન વયેહ માલુમ નહી હોતા કે, યહાં કોઇ હએ યા નહીં. ઇત નેમેં કીસીને એક એક સલાઇ સુરમેકી ઉન પાંચોંકી આંખોંમેં ફેરદી; દોદો બુંદે આંસુઓંકી ટપક પડી, પરીઓંકા અખાડાદેખા, કે ઇસતીકબાલકે ખા

તીર ગુલાબ પાશ લીએહુએ, ઓર રંગ બેરંગકે જોડે પહેને હુએ ખડાએહ આઝાદબખ્ત આગે ચલે તો, દો તરફ હઝારોં પરીઝાદ મોઅદબ ખડેહએં, ઓર બીચમેં એક તખ્ત ઝમરરૂદકા ધરાહએ, ઊસપર મલેક શહેપાલ શાહ રૂખકા બેટા તકીએ લગાએ બડી શાનો શવકતશેં બએઠા હએ, ઓર એક પ રીઝાદ લડકી રૂબરૂ બએઠી શાહઝાદએ બખ્તયારકે સાથ ખેલ રહીહએ, ઓ ર દોનોં બગલમેં કુરસીઆં, ઓર સંદલીઆં, કરીનેશે બીછીહએં ઊનપર ઉમદા પરીઝાદ બએઠે હએં. મલેક શહેપાલ પાદશાહદો દેખતેહી તાઝીમકે વાસ્તે ઊઠ ખડાહુવા, ઓર તખ્તશે ઉતરકર બગલગીરહુવા, ઓર હાથમેં હાથ પકડ અપનેબરાબર તખ્તપર લા બીઠાયા, ઓર બડે તપાક, ઓર ગર મ જોશીશે, બાહમ ગુફતોગો હોનેલગી. તમામ રોઝ હંસી ખુશી ખાને પીને મેં ગુઝરા, ઓર નાચ ગાના સુનાકીયે.

દુસરેદીન જબ ફેર દોનોં પાદશાહ જમાહુએ, શહેપાલને પાદશાહશે દુરવે શોંકા સાથલાનેકી કએફીયત પુછી, પાદશાહને ચારોં બે નવાઓંકા જે મા જરા સુનાથા; મુફસ્સીલ બયાનકીયા, ઓર મદદ ચાહી કે ઇન્હોંને ઇતની મેહનત ઓર મુસીબત ખીંચીહએ, અબ આપકી મેહેરબાનીસે, અગર અપ ને અપને મકસદકો પહોંચેં તો સવાબ અઝીમહએ, ઓર યેહ કમતરીનભી તમામ ઊમર શુકરગુઝાર રહેગા, આપકી નઝરે તવજ્જાસે ઇન સબકા બેડા પારહોગા મલેક શેહપાલને સુનકર કહા; બસરો ચશ્મ મએં તુમ્હારે ફરમ નેસે કાસર નહીં, યેહ કહેકર નીગાહ ગરમસે દેખોં, ।ઓર પરીઓાંકી તરફ દેખ ઓર બડેબડે જીન્ન જોજહાં સરદારથે ઊનકો નામે લીખ્ખે કે, ઇસ ફરમાના કે દેખતેહી અપનેતઇં હુઝુર પુરનુરમે હાઝીર કરો, અગર કીસીકે આનેમેં દેર હોગી તો સઝા પાવેગા, ઓર આદમઝાદ ખ્વાહ અવરત ખ્વાહ મરદ જીસકે પાસહો ઊસે અપને સાથ લેકર આવે, અગર કોઇ છુપા રખ્ખેગા, ઓર ઊસ કા અહેવાલ માલુમ હોગા તો ઊસકે ઝન, ઓરબચ્ચે કોલુમેં પીલે જાએંગે' ઓર ઊસકા નામોનશાન બાકી નરહેગા.

યેહહુકમનામા લેકર દેવ ચારો તરફ દવડે, ઓર તલાસ કરનેલગે. યહાં દોનોં પાદશાહોંમેં સોહબત ગરમહુઈ, ઓર બાતેં ઇખતીલાતકી હોનેલગીં, ઊસમેં મ લેક શહેપાલ દુરવેશોંસે મુખાતીબહોકર બોલા કે, અપને તઇં ભી બડી આરઝુ ફરઝદ હોનેકીથી, ઓર દીલમે યેહ અહેદ કીયાથા કે, અગર ખુદા બેટા દે, યા બેટી; તોઊસકી શાદીબનીઆદમકે પાદશાહકે વહાં જોલડકા પએદાહો તો ઉસકે

શાથ કરૂંગા. ઇસ નીયતકરનેકે બાદ માલુમ હુવા કે, પાદશાહ બેગમ પેટસેહુએં. બારે દીન ઓર ઘડીઆં, ઓર મહીને ગીનતે પુરેદીન હુએ, ઓર યેહ લડકી પેઅદાહુઇ. મવાફીક ઇરાદેકે તલાશ કરનેકે વાસ્તે જીનોંકો મએને હુકમ કીયાકે તમામ દુનીઆ જુસતોજુ કરો, જીસ પાદશાહ યા શહીનશાહકે વહાં ફરઝંદ પએદા હુવાહો, ઊસકો સાથ હીફાઝતસે જલ્દ ઊઠાકર લે આવો વહીં બમુજીબ ફરમાનેકે પરીઝાદ ચારો સીમ્ત પરાગંદાહુએ બાદ થોડી દેરકે ઇસ શાહાઝાદેકો મેરેપાસ લેઆએ. મએંને શુકર ખુદાકા કીયા, ઓર અપની ગોદીમેં લે લીઆ; અપની બેટીસે ઝીયાદા મોહબત મેરેદીલમેં પએદાહુઇ, જી નહીં ચાહાતાથા કે એકદમ નઝરોસે જુદાકરૂં, લેકીન ઇસવાસ્તે ભેજદેતાહું કે અગર ઊસકે મા બાપ નદેખેંગે તો ઊનકા ક્યા હાલહોગા, ઇસલીએ હર મહીનેમેં એકબાર મંગાલેતાહું. કઇદીન અપને નઝદીક રખકર ફેર ભેજદેતાહું ઇનશા અલ્લાહોતઆલા અબ હમારી તુમ્હારી મુલાકાતહુઇ, ઇસકી શાદી કરદેતાહું, અઓકાત હયાત સબકો લગીહએ, ભલા જીતેજી ઊનકા સેહેરા દેખલેં. પાદશાહ આઝાદબખ્ત યેહ બાતે મલેક શાહપાલકી સુનકર, ઓર ઊસકી ખુબીઆં દેખકર નેહાયત ખુશહુએ, ઓર બોલે; પહેલે હમકો શાહઝાદેકે ગાયબ હોજાને, ઓર ફેર આનેસે અજબ તરેહકે અંદેસે દીલમેં આતેથે, લેકીન અબ સાહેબકી ગુફ્તોગોસે તસલ્લી હુઇ, યેહ બેટા અબ તુમ્હારા હએ, જીસમેં તુમ્હારી ખુશી હોસો કીજીએ; ગરઝ દોનો પાદશાહોકી સોહબત માનીંદ શીરો શકરકે રહતી, ઓર અએશ કરતે. પાંચ દશ દીનકે અરસેમેં બડે બડે પાદશાહ ગુલીસ્તાને ઇરમકે, ઓર કોહસ્તાનકે, ઓર જઝીરોંકે જીનકી તલબકે ખાતીર લોગ ગએથે; સબ આકાર હુઝુરમેં હાઝીરહુએ. પહેલે મલેક સાદીકસે ફરમાયા કે, તેરેપાસ જો આદમઝાદહએ, હાઝીરકર. ઊસને બહોત ગમ, ઓર ગુસ્સા ખાકર લાચાર ઊસ ગુલઊઝારકો હાઝીર કીયા, ઓર વીલાયત અમ્માનકે પાદશાહાસે શાહઝાદી જીનકી, જીસકે વાસ્તે શાહઝાદા મુલ્કે નીમરોઝકા ગાવ સવાર હોકર સવદાઇ બનાથા, ઊસનેભી બહોત ઊઝર માઝેરત કરકે હાઝીરકી. જબ શાહફરંગકી બેટી, ઓર બહેરાઝાદખાંકો તલબકીયા; સબને કાનોંપર હાથ ધરે, ઓર હઝરત સુલેમાનકી કસમ ખાને લગે.

આખીર દરીઆએ કુલઝુમકે પાદશાહસે જબ પુછનેકીનવબત આઇનો વોહ સર નીચા કરકે ચુપહોરહા. મલેક શાહેપાલને ઊસકી ખાતીરકી, ઓર કસમદી, ઓર ઊમ્મેદવારસરફરાઝીકા કીયા, ઓર કુછ ડરાયા ધમકાયા. તબ

વોહભી હાથ જોડકર અરઝ કરને લગા કે પાદશાહ સલામત, હકીકત યેહ હ
એ કે જબ પાદશાહ અપને બેટેકે ઇસતીકબાલકી ખાતીર દરીઆપર આયા,
ઓર શાહાજાદેને મારે જલ્દીકે ઘોડા દરીઆમેં ડાલા, મએં ઊસરોઝ સએ
રો શીકારકે ખાતીર નીકલાથા, ઉસજગા મેરા ગુજર હુવા, સવારી ખડીકરકે
યેહ તમાશા દેખ રહાથા, ઇતનેમેં શાહઝાદીકી ઘોડીભી દરીઆમેં કુદપડી
મેરી નીગાહજો ઉસપર પડી, દીલ બેઇખતીઆર હુવા, પરીઝાદોંકો હુકમ-
કીયા કે શાહઝાદીકો ઘોડી સમેત લેઆઓ. ઊસકે પીછે બહેઝાદખાંને ઘોડા
ફેંકા, જબ વોહભી ગોતે ખાને લગા, ઊસકી દીલાવરી, ઓર મરદાનગી પસી
દ આઇ ઊસકોભી હાથોહાથ પકડ લીયા ઊનદોનોકો લેકર મએંને સવાર
ફેરી, સો વોહ દોનોં સહી સલામત મેરેપાસ મવજુદહએં યેહ અહેવાલ ક
હેકર દોનોંકો રૂબરૂ બુલાયા, ઓર સુલતાને શામકી બહોત તલાશકી, ઓર
સભોંસે મલેકશહેપલને કહા, લેકીન કીસુને હામી નભરી, ઓર ન નામો ન
શાન બતાયા. તબ મલેકશહેપાલને ફરમાયા કે કોઇ પાદશાહ યા સરદાર
ગએરહાઝીરહએ યા સબ આચુકે? જીન્નોંને અરઝકી કે જહાંપનાહ સબ હુ
ઝુરમેં આએ હએં, મગર એક મુસલસીલ જાદુગર જીસને કોહકાફકે પરદેમેં
એક કીલ્લા જાદુકે ઇલમસે બનાયાહએ, વોહ અપને ગુરૂર નહીં આયા,
ઓર હમ ગુલામોંકો તાકત નહી જો બઝોર પકડલાવેં, વોહ બડી સખ્ત જ
ગાહએ, ઓર ખુદભી શએતાનહએ. યેહ સુનકર મલેક શહેપાલકો બડા ત
એશ આયા, ઓર ફઓજ જીન્નોંકી ઓર અફરીતીઓંકી, ઓર પરીઝાદો
કી ભેજી, ઓર ફરમાયા, અગર ખુશીસે ઉસ શાહઝાદીકો સાથલેકર હાઝીર
હુવા તો મુઝાકા નહીં, વઇલ્લા ન ઊસકો ઝેરો ઝબર કરકે મુશકેં બાંદકર
લેઆઓ, ઓર ઉસકે કીલ્લેકો, ઓર મુલ્કકો નાબુદ કરકર હલ ફીરવાદો
યેહ હુકમ હોતેહી સબ ફઓજ રવાના હુઇ, ઓર એક આધ દીનમેં વએ
સે જોશો ખરોશ વાલે સરકશકો હલકા બગોશ કરકે પકડલાએ, ઓર હુઝુર
મેં દસ્ત બસ્તા ખડા કીયા. મલેક શહેપાલને હરચંદ સર ઝનીશ કરકર
પુછા; લેકીન ઉસ મગરૂરને સીવા નહીંકે હાં નકી નેયાયત ગુસ્સેસે ફરમા
યા કે, ઇસ મરદુદકે બંદ બંદ જુદા કરો, ઓર ખાલ ખીંચકર મારડાલો,
ઓર પરીઝાદોંકે લશકરકો હુકમકીયા કે કોહકાફમેં જાકર જુસ્તોજો કરકર પ
એદા કરો. યેહ સુનતેહી વોહ લશકર શાહઝાદીકોભી તલાશ કરકે લેઆયા,
ઓર હુઝુરમેં પહોંચાયા. ઊન સબ અસીરોને, ઓર ચારોં ફકીરોંને, મલેક

શાહેપાલકા હુકમ, ઓર ઇનસાફ દેખકર, દોઆએં દી, ઓર સાદહુએ. પાદશાહ આઝાદબખ્તભી બહોત ખુશહુવા. તબ મલેક શાહેપાલને ફરમાયા કે મરદોંકો દીવાને ખાસમેં, ઓર અવરતોંકો પાદશાહી મહેલમેં દાખીલ કરો, ઓર શાહેરમે આઇના બંદીકા હુકમ કરો, ઓર શાદીકી તઇઆરી જલ્દ હો; ગોયા હુકમકી દેરથી! સબ સામાંન મવજુદહુવા.

એકરોઝ નેક સાઅત, ઓર મુબારક મહુરત દેખકર શાહઝાદએ બખત્યારક નીકાહ અપની બેટી રવશન અખતરસે બાંધા, ઓર ખ્વાજાઝાદએ યમનકો દમીસ્કકી શાહઝાદીસે શાદી કરદી, ઓર મુલ્કે ફારસકે શાહઝાદેકા નીકાહ બસંરેકી શાહઝાદીસે કરદીયા, ઓર અજમકે પાદશાહઝાદેકો ફરંગકી મલેકાસે મનસુબ કીયા, ઓર શાહઝાદએ નીમરોઝકો જીનકી શાહજાદી હવાલેકી, ઓર ચીનકે શાહઝાદેકો ઉસ પીરમરદ નાબીનાકી બેટીસે જો મલેક સાદીકકે કબઝમેંથી અકદ બાંધદીયા. હરેક નામુરાદ બ દવલત મલેકશા હેપાલકે અપને અપને મકસ્દ, ઓરમુરાદકો પહોંચે. બાદ ઉસકે ચાલીસ દીન તલક-જસ્ન ફરમાયા. ઓર અએશો અશરમેં રાત દીન મશગુલ રહે.

આખીર મલેક શાહેપાલને હરેક પાદશાહઝાદેકો તોહફે, ઓર સવગાત. ઓર માલો અસબાબ દેકર અપને વતનકો રૂખસ્તકીયા. સબ ખુશી વ ખાતીરજમઇસે રવાનાહુએ, ઓર બ ખએરો આફીયત જા પહોંચે, ઓર પાદશાહત કરને લગે; મગર એક બહેઝાદખાં, ઓર ખ્વાજાઝાદા યમનકા અપની ખુશીસે પાદશાહ આઝાદબખ્તકી રીફાકતમેં રહે. આખીર યમનકે શાહઝાદેકો ખાનસામાન, ઓર બહેઝાદખાંકામીર બખશી યાને શાહઝાદએબખ્તઆર આલી વીકારકી ફઓજકામુખતારકીયા જબ તલક જીતે રહે અએશ કરતેરહે.

તમામ હુવા કીસ્સા ચોથે દુરવેશકા.